

Catalogus van de Paedagogische Bibliotheek van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap

<https://hdl.handle.net/1874/235109>

CATALOGUS

VAN DE

PAEDAGOGISCHE BIBLIOTHEEK

VAN HET

Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap.

AMSTERDAM

1891

mm 11863

C. oct.
1607

Ex 1607
ju

CATALOGUS

VAN DE

PAEDAGOGISCHE BIBLIOTHEEK

VAN HET

Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap.

AMSTERDAM

1891.

VOORBERICHT.

„Eindelijk!” Zoo zal de uitroep zijn, van menigeen, die dezen catalogus ontvangt. „Wat heeft dat boekje lang op zich laten wachten!”

En ik moet toestemmen, dat het velen onbegrijpelijk moet voorkomen, dat een boekje van slechts 14 vellen druks en tot welks samenstelling reeds in 1887 is besloten, eerst in 1891 het licht aanschouwt.

Tot opheldering strekke het volgende.

Toen ondergeteekende in den zomer van 1889 als Commissaris van de Paedagogische Bibliotheek optrad, bleek het hem, dat door het vertrek van hen, wien aanvankelijk de taak der samenstelling was opgedragen, de arbeid, ter nauwernood begonnen, reeds sinds geruimen tijd was gestaakt.

In het najaar van 1889 zijn met kracht de werkzaamheden hervat, maar het catalogiseeren is werk, veel meer tijdroovend dan ondergeteekende zich had voorgesteld. Alle titels moesten uit de werken zelf overgenomen. Ook was niet altijd de Stadsdrukkerij ter beschikking. Hoewel er steeds met ijver is gewerkt, mocht het niet gelukken den catalogus vóór heden (Mei 1891) gereed te krijgen.

Desniettemin acht ondergeteekende zich gelukkig het werkje bij U in te leiden.

Drie hoofdrubrieken zijn aangenomen :

Wetgeving, inrichting en statistiek. (II.)

De wetenschap der opvoed- en onderwijskunde. (III.)

Schoolboeken. (IV.)

Deze drie hoofdrubrieken worden voorafgegaan door een groep *Algemeene werken* (I.) en gevolgd door een groep *Handschriften* (VI), terwijl de werken, die in geen dezer groepen eene plaats konden vinden, bijeen-gevoegd zijn onder den titel *Varia*. (V.)

De groep *Wetgeving enz.* is in vier ondergroepen gesplitst, waarvan de eerste groep (A.) werken bevat, die de wetgevingen hebben voorbereid, terwijl in de tweede groep (B.) wetten en verordeningen en in de derde en de vierde groep (C. en D.) werken geplaatst zijn, welke de inrichting van 't onderwijs en de statistiek er van met de critiek daarover behelzen.

In de ondergroepen zijn, voor zooverre daarvoor aanleiding bestond, de Nederlandsche geschriften eerst geplaatst, daarna de Hoogduitsche, vervolgens de Fransche, de Engelsche en de andere.

Bij de samenstellende groepen is verder de chronologische volgorde in acht genomen.

—

Aan het geheel is een naamregister toegevoegd.

Gaarne wil ondergeteekende erkennen, dat de gekozen indeeling niet voldoen zal aan de strengste eischen, die de critiek stellen kan, maar toch hoopt hij, dat ze bruikbaar zal zijn.

Ook is het zeker, dat menig boek in den catalogus niet op de juiste plaats is gesteld. In dit opzicht zullen er vele fouten zijn aan te wijzen. Voor welwillende opmerkingen en terechtwijzigingen, houdt ondergeteekende zich dan ook ten zeerste aanbevolen.

Ieder, die met aandacht de verschillende titels naleest, zal tot de ontdekking komen, dat de Paedagogische Bibliotheek zeer onvolledig is, maar ook, dat ze door welwillende samenwerking kan aangroeien tot eene belangrijke boekerij, die het onderwijs zeer ten goede kan komen.

Alle belangstellenden worden daarom dringend verzocht te trachten de Paedagogische Bibliotheek te verrijken door geschenken van school- en studieboeken van vroegeren en lateren tijd, opvoed- en onderwijskundige werken van oudere en jongere dagteekening en andere geschriften omtrent de verschillende takken van het schoolwezen in ons vaderland.

Menigeen is allicht in het bezit van eenige documenten, die voor hemzelve van geen bijzonder hooge waarde zijn en wier plaatsing in de Paedagogische Bibliotheek gewenscht is.

In dit opzicht hebben reeds een goed voorbeeld gegeven de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, die honderdtallen van boekdeelen gaf, de Oefenschool te Amsterdam, de Onderwijzersbond, en de Heeren Dr. C. P. BURGER, A. H. VAN DER VELDEN, H. BOUMAN, J. SCHIPPERS, P. H. TESTAS, H. W. BLOEM, Dr. H. BLINK, J. VERSLUYS, VAN DAM VAN ISSELT, DE BRULNE, P. NOORDHOFF, H. MEIJER, J. OPPENHEIM, SALVERDA DE GRAVE, en niet het minst de Familie BUDDINGH, die niet minder dan 155 werken der Paedagogische Bibliotheek afstond, alle van de hand des heeren D. BUDDINGH.

Met dankbaarheid moet ook medegedeeld worden, dat nog gedurende het afdrukken van de laatste vellen van den catalogus eenige schenkingen inkwamen van de Heeren F. Z. MEHLER, Dr. C. P. BURGER Jr., MIDDELVELD VIERSEN, J. A. J. SCHOOK, van de Plaatselijke Commissiën van Toezicht op het Lager Onderwijs en van die op het Middelbaar Onderwijs, van vele gemeenten en van alle Provinciale Staten van ons vaderland.

Deze werken konden niet meer in den catalogus worden opgenomen. Zij zullen nu worden geplaatst in een supplement.

Aanvankelijk werd het voornemen opgevat het supplement te gelijker tijd met den catalogus te verzenden, maar het bleek weldra, dat dit eene aanmerkelijke vertraging ten gevolge zou hebben.

't Is daarom dat besloten werd, nu alvast den catalogus aan de verschillende afdelingen van 't N. O. G. te zenden en beschikbaar te stellen voor de belanghebbenden.

Ten behoeve van de belangstellenden volgt hierachter een reglement

van de Universiteitsbibliotheek, waarvan de Paedagogische, althans tijdelijk, een deel uitmaakt.

Tevens zij er op gewezen, dat de werken van de geheele Universiteitsbibliotheek met inachtneming van de gestelde bepalingen te ieders beschikking zijn gesteld.

Van harte hoopt ondergeteekende dat deze catalogus vele leden van het genootschap er toe zal brengen, gebruik te maken van de werken uit de Paedagogische Bibliotheek.

Vriendelijken dank betuigt hij aan den Heer E. J. VAN SONSBEEK, die hem bij het catalogiseeren heeft bijgestaan en zeer belangrijke diensten heeft bewezen, aan den Heer J. H. SWILDENS, die hem geholpen heeft bij het corrigeeren der drukproeven en menigen goeden wenk gaf, en aan den Bibliothecaris der Universiteitsbibliotheek, Dr. C. P. BURGER JR., voor de bijzondere moeite, die hij zich getroost heeft en voor de welwillende en belangstellende zorg, die hij voor de Paedagogische Bibliotheek heeft aan den dag gelegd.

HAARLEM, Mei 1891.

P. H. VAN DER LEY,
Commissaris der Paedagogische Bibliotheek.

REGLEMENT op het uitleenen van Boeken en Handschriften van de Bibliotheek der Universiteit van Amsterdam.

Het Bureau van uitleening is dagelijks, behalve Zaterdags en in de eerste week van de maanden Januari, April, Juli en October, geopend van 10 tot 3 uur.

Boeken of handschriften worden enkel uitgeleend aan hen, die eene maatschappelijke betrekking bekleeden, of bij den Bibliothecaris bekend zijn. Wanneer dit niet het geval is kan de uitleening alleen plaats hebben op bijzondere aanbeveling van bekende personen. De Bibliothecaris heeft het recht het uitleenen van boeken te weigeren.

Zij die boeken of handschriften ter leen willen ontvangen, moeten het Reglement onderteekend hebben. Aan hen die buiten Amsterdam wonen, wordt een afdruk ter tekening toegezonden.

Geene boeken of handschriften worden uitgeleend dan op een geteekend bewijs van ontvangst. Dit bewijs wordt bij het terugbrengen weder afgegeven of vernietigd. In het laatste geval wordt hiervan kennis gegeven.

De boeken of handschriften worden ter hand gesteld aan hen die ze verlangen, of aan personen die door hen schriftelijk gemachtigd zijn het bewijs te teekenen.

De boeken worden niet bezorgd; de aanvrager moet ze doen afhalen door iemand, die behoorlijk daartoe gemachtigd is.

Wanneer de aanvrager buiten Amsterdam woont, moet hij, terstond na de ontvangst van het boek of handschrift, het bewijs geteekend franco terugzenden. De verzending geschiedt voor rekening en risico van den ontvanger. Bij de terugzending moet van het bijgevoegd adres gebruik worden gemaakt.

Uitgeleende boeken en handschriften moeten na een maand teruggeven worden, wanneer zij door een ander zijn gevraagd. De Bibliothecaris heeft het recht geleende werken terug te vorderen, wanneer hij dit noodig acht.

Alle uitgeleende boeken moeten vóór het einde van elk kwartaal, dus op ultimo Maart, Juni, September en December, op de Bibliotheek terug zijn, tenzij vooraf verzocht is den termijn van uitleening te verlengen.

Geleende boeken of handschriften mogen niet aan andere personen worden afgegeven. Hij die ze geleend heeft blijft ten allen tijde aansprakelijk.

Bij het ontvangen overtuige men zich, dat het werk volledig en onbeschadigd is. Wanneer een boek of handschrift wordt beschadigd of verloren gaat, is men verplicht de schade te vergoeden.

Woordenboeken, encyclopaediën, ongebonden tijdschriften, plaatwerken, kaarten, alsmede de werken die in de lees- en studiezalen zijn geplaatst, of die altijd aanwezig moeten zijn, worden niet uitgeleend. De Bibliothecaris kan hierop in bijzondere gevallen eene uitzondering toestaan.

Handschriften, zeldzame en kostbare werken kunnen niet worden uitgeleend, dan met bijzondere vergunning van den Bibliothecaris, en onder voorwaarden, die hij mocht noodig achten te stellen.

De Bibliotheek heeft aanspraak op een exemplaar van het geschrift, dat met behulp van de boeken en handschriften der boekery wordt uitgegeven.

I N H O U D.

I. ALGEMEENE WERKEN.	Bladz.
BIBLIOGRAPHIËN. — BIBLIOTHEKEN. — ENCYCLOPAEDIE . . .	1—2
II. WETGEVING, INRICHTING EN STATISTIEK.	
A. VERHOUDING VAN DE SCHOOL TOT STAAT, KERK EN MAATSCHAPPIJ	2—21
1. In Nederland	2
2. In andere landen	17
B. WETTEN EN VERORDENINGEN	21—30
1. In Nederland	21
2. In andere landen	27
3. Schoolbouw	29
C. INRICHTING EN STATISTIEK VAN HET ONDERWIJS, EN CRITIEK DAAROVER	30—54
1. Onderwijs in 't algem. (<i>a.</i> in Nederl., <i>b.</i> in andere landen)	30
2. Bewaarscholen	33
3. Lager onderwijs	34
4. Middelbaar onderwijs	42
5. Hooger onderwijs	47
6. Examens	53
D. ONDERWIJS VAN BIJZONDEREN AARD	54—63
1. Opleidingsscholen	54
2. Scholen voor handel, kunst, nijverheid, enz.	56
3. Militair onderwijs	60
4. Liefdadigheids onderwijs	60
5. Godsdienstonderwijs	62
6. Bijzondere inrichtingen van onderwijs	62
III. OPVOED- EN ONDERWIJSKUNDE.	
A. GESCHIEDENIS DER OPVOED- EN ONDERWIJSKUNDE . . .	63—73
1. Geschiedenis van de opvoed- en onderwijskunde . . .	63
2. Geschiedenis van opvoedkundigen	67
3. Geschiedenis van vereenigingen en inrichtingen voor onderwijs, enz.	69
B. HULPWETENSCHAPPEN DER OPVOED- EN ONDERWIJSKUNDE	73—75
1. Natuurkunde van den mensch	73
2. Zielkunde.	74
C. OPVOED- EN ONDERWIJSKUNDE	75—92
1. Tijdschriften	75
2. Werken in het Nederlandsch.	79
3. Werken in andere talen	86
D. METHODENLEER	93—113
1. Onderwijs in 't algemeen en godsdienstonderwijs . .	93
2. Voorbereidend en aanvankelijk onderwijs	96
3. Spraak- en geheugen oefeningen	100
4. Lezen en taalkunde	100
5. Schrijven	105

6. Rekenen, stekunde, vormleer, meetkunde en toe- gepaste wiskunde	Bladz. 107
7. Aardrijkskunde	109
8. Geschiedenis	110
9. Natuurkennis	110
10. Zingen	110
11. Teekenen	111
12. Gymnastiek	112
13. Handwerken	113

IV. SCHOOL- EN STUDIEBOEKEN.

<i>A. LEERBOEKEN VAN ALGEMEENEN, VAN GODSDIENSTIGEN EN VAN PRACTISCH-MAATSCHAPPELIJKEN AARD.</i>	114—121
<i>B. NEDERLANDSCHE LEESBOEKEN</i>	122—135
<i>C. NEDERLANDSCHE TAAL- EN LETTERKUNDE</i>	135—144
<i>D. VREEMDE TALEN</i>	144—155
1. Fransche taal- en letterkunde	144
2. Hoogduitsche taal- en letterkunde.	148
3. Engelsche taal- en letterkunde.	150
4. Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch	152
5. Russisch, Hongaarsch, enz.	154
<i>E. WISKUNDE</i>	155—167
1. Wiskunde in 't algemeen.	155
2. Rekenkunde	156
3. Stekunde	164
4. Vormleer	165
5. Meetkunde	165
<i>F. NATUURKENNIS</i>	167—175
1. Natuurkennis in 't algemeen	167
2. Natuurlijke geschiedenis	170
3. Natuur-, schei- en werktuigkunde.	173
<i>G. AARDRIJKSKUNDE</i>	175—183
1. Wis- en natuurkundige aardrijkskunde	175
2. Algemeene aardrijkskunde	176
3. Nederland en zijne bezittingen.	180
4. Andere landen.	182
<i>H. GESCHIEDENIS.</i>	183—193
1. Algemeene geschiedenis	183
2. Vaderlandsche geschiedenis	186
3. Geschiedenis van andere landen	190
<i>I. ZANG- EN TOONKUNST</i>	193
V. VARIA	195—201
VI. HANDSCHRIFTEN	202
ALPHABETISCH REGISTER	203

Algemeene Werken.

(Bibliographie. — Bibliotheken. — Encyclopaëdie.)

Boekenlijst (Algemeene) ten dienste der lagere scholen in Holland. Leyden 1810. 8°.

[**Ende** (A. VAN DEN)], Ophelderende aanmerkingen betrekk. de algem. boekenlijst ten dienste der lagere scholen binnen Holland. Leyden 1810. 8°.

Boekenlijst (Algemeene) ten dienste der lagere scholen in de Noordel. provinciën van het Konigr. der Nederl. s Gravenhage 1815. kl. 8°.

Otterloo (M. D. VAN), H. J. VAN LUMMEL, J. P. SCHABERG en H. A. GERRITZEN, Leiddraad en eerste bouwstoffen voor eene boekenlijst. Utrecht 1865. 8°.

Vereen. voor christ-nation. schoolonderw.

Katalog des K. K. Schulbücher-Verlages in Wien. Wien 1869. 8°.

[**Buddingh** (D)], Aanteekeningen uit mijne eigene levensbeschrijving. Z. pl. of jr.]. Met portr.

———— Overzicht der boekwerken, brochuren en artikelen, geschreven door —. Z. pl. 1854. 8°.

Buddingh (D.), Over christelijke volks-bibliotheken en verslag van de volksbibliotheek te Elst. Dordrecht 1855. 8°.

Catalogus der tentoonstelling van hulpmiddelen voor het onderwijs. [Amsterdam 1856?]. 8°.

Hierachter een artikel over deze tentoonstelling overgedrukt uit het Zondagsblad.

[**Blaupot ten Cate** (S.), Verschillende overdrukken. Groningen 1863—1865. 8°.]

- 1, De schoolbibliotheken, inzonderheid in de Prov. Groningen.
- 2, Beoordeeling van N. Considerant, Du travail des enfans, etc.
- 3, „ „ S. Sr. Coronel, De bewaarschool, enz.
- 4, Schoolverzuim. Beschouwing van eenige rapporten der Afd. van 't Genootsch. Nijverheid te Onderdendam, omtrent de middelen ter bevordering van het geregeld schoolgaan. De rapporten zijn er bij gevoegd.

Catalogus [der] Tentoonstelling van hulpmiddelen bij het middelb. onderwijs te Utrecht. Utrecht 1872. 8°.

Catalogus van de bibliotheek der openbare Handelsschool te Amsterdam 1874. gr. 8°.

Catalogus van eenige werken uit de bibliotheek van S. Blaupot ten Cate. Groningen 1877. gr. 8°. — Niet in den handel.

Catalogus van de Bibliotheek der Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus voor jongens te Amsterdam 1880. Amsterdam. kl. 8°.

Alings (A. W.), Catalogus bibliothecae Guyotianae instituti surdomotorum Groningani. Gron. 1883. 8°.

Pars specialis. De surdo-mutis, balbis, caecis, mente imbecillis.

Catalogus der bibliotheek van de Overijselsche Vereeniging tot ontwikkeling van provinciale welvaart, gevestigd te Zwolle. 1e verv. Zwolle 1883. 8°.

Catalogus van de verzameling paedagogische boekwerken nagelaten aan het Nederl. schoolmuseum door D. J. Steijn Parvé. Leeuwarden 1886. 8°.

Rapport der Commissie in zake schoolbibliotheeken, benoemd door de afd. Amsterdam v. h. Nederl. onderwijzers-genootschap 1887. Amsterdam 1887. 8°.

Règlement pour la Bibliothèque des régents, du 2 Juillet 1869. Lausanne 1869. 8°.

Hierbij 3 and. reglementen.

Wörle (J. G. C.), Encyklopädisch-pädagogisches Lexikon. Heilbronn 1835. 8°.

Wagner (JOH. JAK.), System des Unterrichts. Oder Encyclopädie und Methodologie des gesammten Schulstudiums, usw. Neue Ausg. Ulm 1851. 8°.

Encyklopädie des gesammten Erziehungs- und Unterrichtswesens, herausgeg. von K. A. SCHMID. 11 Bde. Gotha 1859—78. gr. 8°.

Stoy (K. V.), Encyclopädie der Pädagogik. Leipzig 1861. 8°.

Encyclopädie Methodologie und Literatur der Pädagogik. Th. I.

Verhouding van de school tot staat, kerk en maatschappij.

(In Nederland. — In andere landen.)

[**Krom** (H. J.), K. VAN DER PALM en D. C. VAN VOORST, Antwoorden over de verbetering der scholen. Middelburg 1782.] 8°.

Verhandelingen uitgeg. door het Zeeuwsch Genootsch. der wetensch. Dl. 8.

Avantages (Des) et désavantages de l'éducation tant publique que privée. Utrecht 1794. 8°.

Suijs (J. J.). De Oisterwijksche schoolkwestie, met hare officiële bescheiden, enz. 's Bosch z. j. kl. 8°.

Dellebarre (Jos. Ph.), Avertissement donnant une idée générale du nouveau projet d'instruction. Leyde 1798. kl. 8°.

Denkbeelden (Algemeene) over het Nationaal onderwijs, ingeleverd in 1796 van wegen hoofdbestuurders der Maatsch. tot Nut van 't Alg. aan de Commissie uit de Nation. Vergad. represent. het volk van Nederland, enz. [Amsterdam 1798]. 8°.

Ploeg (H. W. van der), Het belang der waare volksverlichting. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg. Amsteldam 1800. 8°.

Lamaisonneuve (Ant. Legroing), Proeve over de geschiktste soort van onderwijs voor de bestemming der meisjes. Uit het Fr. vert. Leyden 1804. kl. 8°.

Loosjes Pz. (A.), Vertoogen ter beschaving en verbetering van den zogenaamden gemeenen man. Haarlem 1804. kl. 8°.

Westerbaen (C. W.), Redevoering over de verlichting en beschaving des volks, als waarborgen van den roem en welvaart onzes vaderlands. [Amsterdam] 1818. 8°.

Gesprekken (Vrijmoedige) van een schoolonderwijzersgezelschap. Iets voor de vrienden van het lag. schoolwezen. N°. 1—4. Groningen 1824—25. 8°.

Regten van den Vorst op het publiek onderwijs. Uit het Fransch vert. Amsterdam 1828. 8°.

[**Émancipation** (De l') de l'enseignement primaire dans le royaume des Pays-Bas. Mons s. a.]. 8°.

Raadt (P. de), Brief over de wetten op het lager onderwijs. Rotterdam 1829. 8°.

[**Thorbecke** (J. R.),], Over het bestuur van het onderwijs in betrekking tot eene aanstaande wetgeving. Zutphen 1829. 8°.

Tandel (Ch.), Idées sur l'instruction publique dans le Royaume des Pays-Bas. Bruxelles 1829. 8°.

Brouckere (C. de), Examen de quelques questions relatives à l'enseignement supérieur dans le royaume des Pays-Bas. Liège 1829. 8°.

Freiheit (Die) des Unterrichtes, mit besonderer Rücksicht auf das Kön. der Niederlande und die gegenwärtige Opposition in demselben; von einem wahrheitliebenden Schweizer. Bonn 1829. 8°.

Essai sur le monopole de l'enseignement aux Pays-Bas. Anvers 1829. 8°.

Droit (Du) et du devoir des gouverneurs concernant l'éducation et l'instruction. Bruxelles 1829. 8°.

Bestuur (Over het) van het onderwijs in betrekking tot eene aanstaande wetgeving. Zutphen 1829. 8°.

Raadt (P. DE), Brief over de wetten op het L. O. aan J. Corver Hooft bij zijne benoeming tot voorzitter der 2e Kamer, enz. Rotterdam 1829. 8°.

Swinderen (TH. VAN), Verzoekschrift betrekkelijk het lager onderwijs ing. aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Groningen 1829. 4°.

Houry (C. B.), Du droit des gouvernemens sur l'instruction publique et du monopole de l'enseignement dans les Pays-Bas. Bruxelles 1829. 8°.

D'Herbigny, Verhandeling over het staatk. belang der openbare opvoeding. Brussel 1830. 8°.

Bedenkingen nopens het ontwerp van wet op het openbaar onderwijs. 's Gravenhage 1830. 8°.

Verzameling van stukken bevattende de antwoorden op de vraag: Of het raadzaam zijn kan, toe te laten, dat personen, welke eenen rang hebben verkregen, zich naar eigen goedvinden als bijzondere schoolonderwijzers kunnen vestigen, enz. — Recueil de pièces, etc. 's Gravenhage 1830. 8°.

Driel (J. VAN) en P. K. GÖRLITZ, Gedachten over onderwerpen het lager onderwijs betreffende. 2de dr. Arnheim 1833. 8°.

Görlitz (P. K.) et A. D. J. MIOULET, Pétition relativement au projet de loi sur l'instruction publique. Rotterdam 1830. 8°.

Duhring (HENRY), Remarques sur l'instruction populaire et son importance dans le siècle où nous vivons. Amsterdam, etc. 1834. 8°.

Rebs (CHR. GOTTL.), Het leven en de school in hunne wederkeerige werking beschouwd. Uit het Hoogd. door D. BOMHOFF Hz. 2e uitg. Deventer 1838. 8°.

Strekking (Gevaarlijke) van het openbaar onderwijs in Nederland. Uittreksel uit de Catholijke Nederl. Stemmen. 's Hertogenbosch 1838. 8°.

Siegenbeek (M.), Eenige bedenkingen over het lager onderwijs. Leiden 1840. 8°.

Gronden van bemoediging in deze zorgvolle dagen betrekk. het lager onderwijs en voorstellen ter verbetering. I. Groningen 1840. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Adviezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in dubbelen getale. Leiden 1840. 8°.

Candidus, Een ernstig woord naar aanleiding van eene verandering in de wet op het lager onderwijs. Amsterdam 1840. 8°.

Vrijheid van Onderwijs? Een brief, behelzende eenige bedenkingen over dit onderwerp, enz. Groningen 1840. 8°.

Raadt (P. DE), Een drietal bedenkingen van G. Groen van Prinsterer beantwoord. 's Gravenhage 1840. 8°.

Bedenkingen over de zoogenoemde vrijheid van onderwijs. Groningen 1840. 8°.

Groninger Courant,

Bommel (C. R. A. van), Kort begrip der voorstelling van de ware beginselen over het openbaar onderwijs. 's Gravenhage 1841. 8°.

Pyrrho (NATH.) [D. van HINLOOPEN LABBERTON], Over heidendom en heidensche scholen in Nederland. Gouda 1841. 8°.

Tree (F. J. van), 1ste—3de brief aan M. Siegenbeek. Leijden 1841. 8°.
1, Verdediging van het gewezen Seminarie te Kuilenburg. 2, Onderzoek naar de vraag, of de scholen onchristelijk zijn. 3, Over de vrijheid van onderwijs.

Gefken (J. W.), Over christelijke volks-opvoeding en vrijheid van onderwijs in Nederland. 's Gravenhage 1841. 8°.

Graser (J. B.), Het lager onderwijs in betrekking tot de staatsinrigting. Uit het Hoogd. vert. 3 stn. Leyden 1841—44. 8°

Groot (P. HOFSTEDE DE), Over de verhouding van de godsdienst en de wetenschap tot het onderwijs. Denkbeelden van Graser, van Heusde, Cousin en van Bommel vergeleken. Groningen 1841. 8°.

Mioulet (A. D. J.), Het godsdienstig onderwijs in de lagere scholen beschouwd in zijne noodzakelijkheid, enz. Rotterdam 1841. 8°.

Nassau (H. J.), Vluchtige gedachten over 't koninklijk besluit van 2 Jan. 1842, betrekk. 't lager onderwijs, en bedenkingen over 't onder-
rigt in de kerkgeschiedenis en die van 't vaderland. Assen 1842. 8°.

Nebenius (C. F.), Denkbeelden nopens de bevordering van nijverheid door onderwijs. Uit het Hoogd. [door D. BUDDINGH]. 's Gravenhage 1842. 8°.

[**Elout** (P. J.)], Brief aan den heer A. Rutgers van der Loeff over zijn adres aan de Algem. Synode. Leiden 1842. 8°.

Delprat (G. H. M.), De toekomst van het openbaar schoolwezen in Nederland. Toespraak. Z. pl. 1843. 8°.

Adres aan het gezond verstand betreff. geloof, kerkleer, hooger en lager onderwijs, enz. Amsterdam 1843. 8°.

Vrijheid (De) van onderwijs in België. Waarschuwing voor Noord-Nederlanders [door G. JULIUS]. Utrecht 1844. 8°.

Curtman (W. J. G.), De school en het leven. Naar het Hoogd. door P. H. Tydeman. Leyden 1844. 8°.

Groot (P. HOFSTEDE DE), Zijn afzonderlijke scholen voor de verschillende kerkgenootschappen noodig of wenschelijk? Groningen 1844. 8°.

Görlitz (P. K.), Bedenkingen over de zedelijk-godsdienstige opleiding in de openbare scholen. Rotterdam 1844. 8°.

Groen van Prinsterer (G.) en P. J. ELOUT, Verzoekschrift aan de leden der provinciale Staten van Z. Holland. 's Gravenhage 1845. 8°.

Groot (P. HOFSTEDE DE), Het belang der volksopvoeding, in een voorbeeld uit de geschiedenis onzer eeuw opgehelderd. Groningen 1845. 8°.

Groot (P. HOFSTEDE DE), Behoort de staat het christelijk beginsel in het lager onderwijs te verwijderen of te behouden? Groningen 1846. 8°.

Hissink (LOUIS ARMAND), Réflexions sur l'instruction publique en Hollande. Zutphen 1846. 8°.

Onderwijs (Het) en het ontwerp van grondwetsherziening. Rotterdam 1848. 8°.

Adres van eenige onderwijzers in het 1e schooldistrict in Zuid-Holland aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, nopens art. 183 van het ontwerp van grondwet, enz. 's Gravenhage 1848. 8°.

Groot (P. HOFSTEDE DE), Wat hebben wij van het ontwerp van gewijzigde grondwet te verwachten met betrekking tot godsdienst en onderwijs? Groningen 1848. 8°.

Spitzen (O. A.), Brief aan P. Hofstede de Groot. 2de dr. Zwolle, enz. 1848. 8°.

Hoeven (A. VAN DER), De vrijheid van onderwijs. Amsterdam 1848. f°.

Woelderer (C. L. VAN), De volksopvoeding beschouwd als grondslag van Nederlands toekomstige staatsregeling. Arnhem 1848. 8°.

[**Adres** van de Onderwijzers-Vereeniging in het achtste schooldistrict van Z. Holland aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Rotterdam 1848]. 8°.

Berkhout (J. J. TEDING VAN), Toetsing der Gronden, waarop art. 185 van het ontwerp der gewijzigde grondwet door den Hoogleeraar Hofstede de Groot bestreden wordt. Nijmegen 1848. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Aan G. Schimmelpenninck over de vrijheid van onderwijs. 's Gravenhage 1848. 8°.

Halbertsma (P.), De nieuwe rigting van het onderwijs in Engeland. Deventer 1849. 8°.

Spitzen (OTTO ANT.), Euphronimus of Neêrlands lager onderwijs naar de grondwet en het gezond verstand. Groningen 1849. 8°.

Elink Sterk (J. W.), Memorie over de toepassing van art. 194 der Grondwet (Onderwijs). Arnhem 1849. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Grondwetherziening en eensgezindheid. Amsterdam 1849. 8°.

Rijkens (R. G.), Staatsbelang en ouderzorg, of volksveredeling, door de verbetering der lichamelijke opvoeding in huizen, aan hooge- en lagere scholen en in liefdadige gestichten. Groningen 1849. 8°.

Hissink (L. A.), Gedachten over ons toekomstig lager onderwijs overeenkomstig art. 194 der Grondwet van 1848. Zutphen 1849. 8°.

Woelderer (C. L. VAN), De volksopvoeding en armverzorging, beschouwd als het zekere redmiddel in den financiëlen toestand des vaderlands. Arnhem 1849. 8°.

Swinderen (Th. van), Eenige denkbeelden over schoolpligtigheid en kosteloos onderwijs. Groningen 1849. 8°.

[**Diephuis** (G.)], Het lager onderwijs eene zaak van staats- en maatschappelijk belang. Redev. 1850. 8°.

Vloten (J. van), Eukele wenschen omtrent de wijziging van het onderwijs. Amersfoort 1850. 8°.

Bedenkingen (Bescheidene) op de openlijke verantwoording van den heer P. H. Hugenholtz, wegens zijne toetreding als voorstander eener bijzondere school. Rotterdam 1850. 8°.

Vraag — Eene ernstige — in een gevaarvollen tijd: „Moet de circulaire van den Minister van Binn. Zaken, van 2 Dec. 1849 over het onderwijs, door de provinc. en plaatsel. besturen opgevolgd worden?“ Rotterdam 1850. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Welke is voor Nederland de hoop van een christen? Amsterdam 1850. 8°.

„Verscheidenheden over staatsregt en politiek“.

[**Brugsma** (B.)], De invoering der algemeene staatszorg voor het lager onderwijs in Nederland de dankbare herinnering der natie waardig. Groningen 1851. 8°.

Beets (Nic.), Fantasie en werkelijkheid met betrekking tot het openbaar onderwijs. Haarlem 1852. 8°.

Rijkens (R. G.), De meeningen van G. Groen van Prinsterer e. s. tegenover die van J. R. Thorbecke, J. P. P. van Zuylen van Nyevelt, E. W. van Dam van Isselt e. a. over het lagere onderwijs bescheiden getoetst, enz. Groningen 1852. 8°.

Ellis (Will.), De opvoeding beschouwd als middel tot wering en vermindering van armoede. Uit het Eng. door J. P. Bredius. Zwolle 1852. 8°.

Betoog (Eenvoudig) dat een algem. christel. godsdienstig onderwijs volstrekt onmisbaar is bij het lager onderwijs, enz. Sneek 1852. 8°.

Hissink (L. A.), Aanstaaende regeling van het lager onderwijs; Wenken en overwegingen. 's Gravenhage 1852. 8°.

Groot (P. Hofstede de), Het onderwijs, een voorwerp van de aanhoudende zorg der natie. Redevoering. Zwolle 1853. 8°.

[**Valk** (L.)], Pligt en belang. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut, enz. 2de dr. Amsterdam 1853. kl. 8°.

Vrijheid van onderwijs en eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen volgens de grondwet van 1848. Amsterdam 1854. 8°.

Paulus, Het lager schoolwezen in Nederland, zooals het is, zijn kan, en zijn moest. Amsterdam 1854. 8°.

Handelingen der Staten-Generaal over onderwijs, kunsten en wetenschappen. 1853—1854. Leyden 1854. 8°.

Macaulay (TH. BABINGTON), De pligt der regering om voor de volksopvoeding te zorgen. Redev. Groningen 1854. 8°.

Onderwijzers-Genootschap (Nederlandsch), De voorgedragen wet op het lager en middelbaar onderwijs. Groningen 1854. 8°.

[**Bosch Dz.** (D. W.), De staatszorg voor het lager onderwijs met betrekking tot de schoolpligtigheid. Redev. z. pl. 1854]. 8°.

Wilde (J. C. DE), Losse gedachten over de voorgedragene schoolwet, enz. Middelburg 1855. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Narede van vijfjarigen strijd. Utrecht 1855. 8°. Uit de Nederlander.

Groen van Prinsterer (G.), Over het verband van de openbare volkschool en de godsdienst. Utrecht 1855. 8°.

Ontwerp van Wet op het L. en M. O. verdedigd. Utrecht 1855. 8°.

Beschouwingen (Vrijmoedige) betreff. het wetsontwerp op het lager en middelb. onderwijs van 22 Sept. 1854. Amsterdam 1855. 8°.

Groot (P. HOFSTEDE DE), Het christendom zonder Christus, 't welk velen nu ook in Nederland willen invoeren. Groningen 1855. 8°.

Met vele adressen vóór en tegen het godsdienstonderwijs op de scholen.

Nassau (H. J.), Eenige aantekeningen betrekk. 't ontwerp van wet op 't lager onderwijs. Assen 1856. 8°. — Niet in den handel.

Groen van Prinsterer (G.), De Tweede Kamer en de verzoekschriften, of de beraadslaging van 28 April 1856, met bijl. en aanteeek. Utrecht 1856. 8°.

Kemper (J. DE BOSCH), De tijdvragen over de afscheiding en vereeniging van staat, kerk en school, in betrekk. tot de levensbeginselen van het christendom. Amsterdam 1856. gr. 8°.

Ontwerp van wet op het L. O. getoetst aan het regt en belang van den protestantschen christen. Utrecht 1856. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Adviezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Dl. I, II, 1. Utrecht 1856—57. 8°.

Koetsveld (C. E. VAN), Eene bede om christelijke en israëlitische volkscholen, als eene volstrekte behoefte voor ons vaderland. Schoonhoven 1856. 8°.

Toespraak in een geheim genootschap, benevens een woord over de vereeniging der protestantsche genootschappen. Dordrecht 1855. 8°. Dordsche Stemmen 1855, N° 6 en 7.

— (Tweede), waarin een woord over het nationaal christelijk schoolonderwijs. Dordrecht 1856. 8°.

Dordsche Stemmen 1856, N° 12.

Muntinga (H. D.), Verhandeling over het christelijk beginsel in het lager onderwijs. Utrecht 1857. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Redevoering uitgespr. in de Tweede Kamer betrekk. het ontwerp van wet op het lager onderwijs. Amsterdam 1857. 8°.

Groen van Prinsterer, Over het ontwerp van wet op het lager onderwijs. 5 stu. 's Gravenhage 1857. 8°.

Kemper (J. de Bosch), Open brief aan G. Groen van Prinsterer. Amsterdam 1857. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Antwoord aan J. de Bosch Kemper. 's Gravenhage 1857. 8°.

Kemper (J. de Bosch), Replik aan G. Groen van Prinsterer. Amsterdam 1857. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Dupliek aan J. de Bosch Kemper. 's Gravenhage 1857. 8°.

Momier (P. J. J.), Discours sur les droits et les devoirs de l'église à l'égard de l'instruction primaire. s. l. 1857. 8°.

Groen van Prinsterer, Open brief aan de kiezersvereeniging: Nederland en Oranje te Leiden. 's Gravenhage 1857. 8°.

Hierachter: Aan de kiezers. N° 1—8.

[**Brauw** (De), Voorstel tot wijziging der wet van 13 Aug. 1857 (Bijblad Staatscourant)]. f°.

Woord (Een) aan de onderwijzers in Nederland, wien de handhaving der schoolwet ter harte gaat. z. pl. en j. 8°.

Hierbij eenige andere brochures en overdrukken.

Schimmelpenninck van der Oye (W. A.), Bijdrage over een hoofd-beginsel van het ontwerp van wet op het lager onderwijs. Zutphen 1857. 8°.

Onderwijskwestie (De), volgens de stukken tusschen de Regering en de Tweede Kamer der Staten-Generaal gedurende de zittingsjaren 1854/55 en 1855/56. Amsterdam 1857. 8°.

Buddingh (D.), Hoogere burgerscholen of practisch lager onderwijs ter bevordering van landbouw, handel en nijverheid. Delft 1858. 8°.

Schreber (D. G. M.), Geneeskundige wenken omtrent het schoolwezen. Uit het Hoogd. door J. L. Dusseau. Utrecht, enz. 1858. gr. 8°. — Met pl.

Laveleye (Em. de), Débats sur l'enseignement primaire dans les Chambres Hollandaises (session de 1857). Gand 1858. 8°.

Brill (W. G.), Over den eisch des tijds en de wetenschap als geschikt om aan dien eisch te beantwoorden. Redev. Leiden 1859. 8°.

Examens — Over de publieke — aan scholen of inrigtingen. Amsterdam 1859. kl. 8°.

Swalve (E. B.), De vroegere en tegenwoordige godsdienstige toestand en behoeften der protestanten in Hongarije, bijz. ten opz. van de inrichtingen van onderwijs. Amsterdam 1859. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Verspreide geschriften. 2 dln. Amsterdam 1859, 60. 8°.

I, Staatsregt en politiek. II, Kerk, school, volkshistorie.

Wet op het onderwijs — De schaduwzijde der nieuwe —. In brieven. Amsterdam 1860. 8°.

Schreber (D. G. M.), De volksoopvoeding en hare noodzakelijke ontwikkeling door verheffing van den onderwijzersstand. Uit het Hoogd. door J. L. DESSEAU. Utrecht 1860. 8°.

Groot (P. HOFSTEDÉ DE), Over de licht- en schaduwzijde van ons tegenw. lager schoolwezen. Rede. Groningen 1861. 8°.

Vorsterman van Oyen (G. A.), De school met den bijbel is in strijd met God en de maatschappij. XIII stellingen. Oostburg z. j. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Het voor christelijk-nationaal school-onderwijs niet ongunstig vooruitzigt. 's Gravenhage 1861. 8°.

Hierbij twee circulaire's der Vereen. voor Christ.-nat. schoolonderw.

Blaupot ten Cate (S.), Subsidiën aan israëlitische scholen. Rotterdam 1861. 8°.

Bijdr. tot de kennis van het staats-, provinciaal en gemeentebestuur.

Adres aan de Tweede Kamer der Staten-Gen. op de Delftsche aangelegenheden betrekking hebbende. 's Gravenhage 1861. 8°.

Driesman (H.), De twistvraag op het gebied van ons openbaar lager schoolwezen. Groningen 1862. 8°.

Tellegen (B. D. H.), Vrees en hoop aangaande het openb. lager schoolwezen. Groningen 1862. 8°.

Groot (P. HOFSTEDÉ DE), Hoop en vrees voor het openbaar lager schoolwezen. Groningen 1862. 8°.

Brug (S. L.), Meest noodzakelijk wetenschappelijk onderrigt voor scholen en huisgezinnen. Kampen 1862. kl. 8°.

Blaupot ten Cate (S.), De wet, regering en Tweede Kamer in betrekking tot P. Hofstede de Groot als schoolopziener. Groningen 1862. 8°.

Mulder (H.), Een woord over het lager onderwijs en de bewaarscholen in betrekk. tot de nieuwe schoolwet. Leiden 1863. 8°.

Sanders (A. J. W. FARNCOMBE), Eenige bedenkingen tegen het rapport omtrent de schoolpligtigheid uitgebragt namens eene commissie uit de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Utrecht 1863. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Vrijheid van christelijk-nationaal onderwijs in verband met scheiding van kerk en staat. Amsterdam 1863. 8°.

Romeijn (P.), Schoolverzuim en wettelijke schoolpligtigheid. Schoonhoven 1863. 8°.

Gr[oen] v[an] Pr[insterer], Kosteloosheid van het openbaar onderwijs, enz. 's Gravenhage 1864. 8°.

Bijl. van n° 8 der Berigten van de Vereen. voor christel.-nat. schoolonderw.

Groen v. Prinsterer (G.), De Tweede Kamer en de volksopvoeding in 1863. 's Gravenhage 1864. 8°.

Gunning Jr. (J. H.), Een woord tot de christelijke gemeente over school-onderwijs. 4^e dr. 's Gravenhage 1864. 8°.

Valeton (J. J. P.), Het christelijk nationaal schoolonderwijs. Groningen 1864. 8°.

Schaberg (J. P.), Wat is christelijk nationaal school-onderwijs? 2^e dr. Amsterdam 1864. kl. 8°.

Gunning Jr. (J. H.), Zeven stemmen over schoolonderwijs tot de beschaaftde christenen in den lande gebracht. 's Gravenhage 1864. 8°.

Gastmann (A. C.), Overeenstemming tusschen huis en school is noodzakelijk. Toespr. z. pl. 1864. 8°.

Ploos van Amstel (J. J. A.), De roeping van christel. ouders in de opvoeding hunner kinderen, enz. 3^e dr. Amsterdam 1865. 8°.

Hierachter: Stemmen over christel. nation. schoolonderw. 1865 N°. 1—8, enz.

Groen van Prinsterer, Studiën en schetsen ter schoolwetsherziening. 's Gravenhage 1865. 8°.

Piccardt (S.), Moet de werkkring van de vrouw worden uitgebreid? Amsterdam 1865. 8°.

Goeje (M. J. DE), Kosteloos onderwijs. Leiden 1866. kl. 8°.

Jonckbloet (W. J. A.), De schoolwet-agitatie. Eene studie. Amsterdam 1866. 8°.

Groen van Prinsterer (G.), Aan de kiezers. 2 dln. 's Gravenhage 1866. 8°.

Groen van Prinsterer, Parlementaire studiën en schetsen. 3 dln. 's Gravenhage 1866. 8°.

[Zuylen van Nyevelt (J. P. J. A. VAN)], Agitatie of pligtsbetrachting. Een woord aan W. J. A. Jonckbloet. Utrecht 1866. 8°.

Romeyn (P.), Wat is er van de klagten over het lager onderwijs? Schoonhoven 1866. 8°.

Hierbij: Opmerkingen, door D. DE GROOT. Overdruk.

Gestel (A. VAN), De Nederlandsche schoolwet, getoetst aan het christ. beginsel: De opvoeding der jeugd in de vreeze des Heeren. 's Hertogenbosch 1867. 8°.

[**Romeyn (P.)**, Wat te doen tegen schoolverzuim? 1867. 8°.]

Schoolzaak te Wons. Amsterdam 1867. 8°.

Vloten (J. van), Eerlijke wenschen omtrent hooger en middelb. onderwijs, Nederl. volkszin, enz. Redev. 3de dr. Deventer 1867. 8°.

Toorenenbergen (J. J. van), Ter schoolwetsherziening. Utrecht 1867. 8°.

Subsidie? Het ontwerp „de Brauw” beschouwd van het standpunt des onderwijzers. Rotterdam 1867. 8°.

Uitgeg. van wege de Algem. onderwijzers-vereen. te Rotterdam.

Cock (A. M. de), De wet op het lager onderwijs getoetst aan het beginsel van billijkheid, enz. Rotterdam 1867. 8°.

Degenhardt (W.), Het zelfstandig bestaan van ons lager onderwijs. z. pl. en j. 8°.

Maandbl. v. h. Ned. Onderwijzers-Gen.

Thorbecke (J. R.), De gemeente- of openbare scholen zijn secte-scholen. Amsterdam 1868. 8°.

Schwarz (F. W. S.), Die religionslose Schule der Niederlande und ihre Früchte. Berlin 1868. kl. 8°.

Schuurbeque Boeije (M. J.), De schoolquaestie. Zierikzee 1868. 8°.

Frisius (Doctor), Voorstel tot wijziging van de wet tot regeling van het lager onderwijs. 's Gravenhage 1868. 8°.

Ven (E. van der), Godsdienstonderwijs en openbaar onderwijs. Haarlem 1868. 8°.

Pierson (A.), De liberale partij op staatkundig gebied. 2 stn. (1 bd.). Arnhem 1868. 8°.

Kemper (J. de Bosch), De openbare lagere school tegen de beschuldiging van godsdienstloosheid verdedigd. Amsterdam 1868. 8°.

Heydenrijk (C. J. A.), Twee redevoeringen over de onderwijsquaestie met eene aantekening. 's Gravenhage 1868. 8°.

Opzoomer (C. W.), De vrije volksschool. Redev. Amsterdam 1868. 8°.

Ruijter de Wildt (A. de), Open brief aan H. Barge, over de waardeering der godsdienstloze school. Amsterdam 1868. 8°.

Oplossing der onderwijs-quaestie. Proeve van wetgeving. Amsterdam 1868. 8°.

Schoolwetsherziening, vrijmoedige wenschen en gedachten van eenige openbare onderwijzers in Nederland, uitgesproken door de afd. Wommerveer van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap. Krommenie 1868. 8°.

Iets naar aanleiding der Rotterdamsche schoolkwestie, door Ego. Rotterdam 1868. 8°.

Hartsen (F. A.), Dr. A. Pierson en de schoolwet. Leyden 1869. 8°.

Jansen (J. F.), Het openbaar onderwijs in Nederland is godsdienstig en nationaal. Leeuwarden 1869. 8°.

Lalleman (G. B.), Het schoolverzuim in Nederland en het Schoolverbond. Tiel 1869. 8°.

Lalleman (G. B.), Hoe is de volksschool in Nederland in betrekking tot art. 23 ingerigt? Amsterdam 1869. 8°.

Lamping (J. A.), De staat en het volksonderwijs in Nederland. Leiden 1869. gr. 8°.

Lamping (J. A.), Kerk en school. Een woord aan het volk van Nederland. Rotterdam 1869. 8°.

Staatsschulen — Die holländischen — ein Zeichen zur Warnung. Stade 1869. kl. 8°.

Junius, Proeve eener herziening van onze schoolwetgeving. Amsterdam 1869. 8°.

Groen van Prinsterer, Ons schoolwet-program. Amsterdam 1869. gr. 8°.

Wijk (VAN DER), Het lager onderwijs en A. Pierson. Groningen 1869. 8°.

Wolters (W. P.), Een pleidooi voor de gemengde lagere school. Amsterdam 1869. kl. 8°.

Sikkes (V. R.), Verplicht onderwijs. Een woord in 't belang der openb. neutrale school. Assen 1869. 8°.

Slangen (J. H. W.), De gemengde school in Nederland praktisch beschouwd. Helder [1869]. 8°.

Bemmelen (P. VAN), Een politisch vredebeginsel. Politisch vergelijk tusschen oud-christenen en modernen en oplossing der onderwijsquaestie. Utrecht 1869. 8°.

Brauw (W. M. DE), De onderwijs-quaestie. Eene parlementaire gedachtenwisseling. 's Gravenhage 1869. 8°.

Scheltema Ez. (M. W.), Gevolgen eener wetsverandering. Dockum 1869. 8°.

[**Vriendenkring** (De) te Vlasdorp. Gesprekken over de Nederlandsche volksschool. Door W. D. Amsterdam 1869.] 8°.

Blaadjes, uitgeg. door de Maatsch. tot Nut v. 't Alg. N° 42—52. Volksonderw. 4—4. (1 bd.).

Hoevers (W.), De Remonstrantsche Broederschap, een getuige voor de gemengde volksschool. Toespr. 's Gravenhage 1869. 8°.

Opzoomer (C. W.), Een woord tot mijne kathol. landgenooten. Amsterdam 1869. 8°.

Nieuwenhuis (J. DOMELA), Eene levensvraag voor de natie, eenvoudig besproken. Amsterdam 1869. kl. 8°.

Meijier (W. DE), Schoolwetsherziening niet wenschelijk. Krommenie 1869. 8°.

Veer (G. S. DE), Het volksonderwijs. Voorstellen tot verbetering en aanvulling der wet van 13 Aug. 1857. Utrecht 1870. 8°.

Kuyper (A.) — De christelijk-nationalen op de vergadering van „Schoolverbond”. Artikelen, verzameld door —. Amsterdam 1870. 8°.

Onderwijs. — Het meer uitgebreid lager — in zijne reden van bestaan gehandhaafd door de afd. Amsterdam van het Nederl. Onderwijzers-tienootsch. Amsterdam 1870. 8°.

Kerdijk (A.), Leerplichtigheid. Utrecht 1870. 8°.

Scheffelaar Klots (F. H.), Het uitgebreid lager onderwijs geen imaginaire grootheid. Leeuwarden 1871. 8°.

Kemper (J. DE BOSCH), De staatsschool in den constitutioneele staat. Amsterdam 1871. kl. 8°.

Sikkes (V. R.), De zaak van onderwijspligtigheid tegenover A. J. W. Farncombe Sanders verdedigd. Winschoten 1871. 8°.

Toorenenbergen (J. J. VAN), Vredewoorden in onderwijsquaestiën. I. Rotterdam 1871. 8°.

Vorsterman van Oijen (G. A.), Mijne grieven tegen de wetten op 't lager en middelbaar onderwijs. Purmerende 1871. 8°.

Briene (MAX. VAN), De vrije school der toekomst. Deventer 1871. kl. 8°.

Anspach (J.), Leerplichtigheid. Tiel 1872. 8°.

Bouman (H.), Het schoolverbond en de arbeidersvraag. Toespr. Groningen 1872. 8°.

Engelenburg (F. T. VREDENRIJK), De herziening der wet op het lager onderwijs van 1857. Open brief aan de leden der Staten-Generaal. Nimwegen [1872]. 8°.

Rapport der Commissie belast met het onderzoek naar den toestand der kinderen in fabrieken arbeidende. 5 afl. (3 bdn.). 's Gravenhage 1872. 4°.

Uitgeg. op last van den Min. v. Binnenl. Zaken.

Rommerts (O.), Een stem uit het volk. Sociale toestanden besproken. Sneek z. j. 8°.

Verplicht onderwijs, enz.

Graswinckel (D. P. M.), Open brief aan het bestuur van het Anti-schoolwetverbond. Amersfoort 1873. kl. 8°.

Beijma thoe Kingma (F. H. VAN), Volksonderwijs 1872. Open adres aan de leden der Staten-Generaal. Heerenveen 1873. 8°.

Heijting (P.), De leerplicht. Eenige beschouwingen naar aanleiding van het wetsontwerp van S. van Houten. Amsterdam 1873. 8°.

Ontwerp eener nieuwe wet op het lager onderwijs, door een school-opziener. Amsterdam 1873. 8°.

Pinto (S. DE), Een jood op de tribune der Tweede Kamer. Beschouwingen naar aanleiding van eenige hoofdpunten in het debat over het onderwijs, enz. Leiden 1874. 8°.

Verslag omtrent de invoering van den leerplicht uitgebracht door eene commissie uit het Ned. schoolverbond. Utrecht 1874. kl. 8°.

Verslag omtrent eene wettelijke regeling van den leerplicht uitgebracht door eene commissie uit het Ned. schoolverbond. Utrecht 1875. 8°.

Staatskerk — De neutraal-christelijke — voor Nederland. Rapport aan 't Nut van 't Algem. Dordrecht 1875. 8°.

Brassinga (A. J.), Eene klacht over zijne behandeling als openbaar lager onderwijzer te Saaxumhuizen door den gemeenteraad van Baflo. Groningen 1875. 8°.

[**Kuyper** (A.)] Naar aanleiding van het onderwijs-debat in de Kamer. Amsterdam 1875. kl. 8°.

Hierachter: »De scherpe resolutie», »Grieven tegen de schoolwet» en nog eenige andere overdrukken van hoofdartikelen uit »De Standaard» van 1875.

Müller (MAX.), Eene rede over nationale educatie beschouwd als nationale plicht. Uit het Eng. vert. door LAMB. VAN KAKERKEN. Breda 1875. 8°.

Sanders (A. J. W. FARNCOMBE), [Artikelen over het restitutiestelsel, overgedr. uit het Utr. Prov. en Sted. Dagbl. 1875. kl. 8°].

I. Restitutiestelsel en gedachten omtrent schoolwet-herziening. II. De graaf van Zuylen en het restitutiestelsel. III. Een laatste woord over het restitutiestelsel.

Heringa (S. GILLE), De waarheid ligt in het midden. Gedachten over onderwijs. Amsterdam 1875. 8°.

Klinkenberg (W. F. K.), De volksschool, wat zij zijn moet. Leeuwarden 1875. 8°.

Nolthenius (P. M. TUTEIN), Open brief aan alle ouders in Nederland, die belang stellen in opvoeding en onderwijs. Purmerende 1875. 8°.

Dozy (G. J.), Aan P. M. Tutein Nolthenius. Een woord naar aanleiding van zijn »Open brief aan alle ouders», enz. Deventer 1876. 8°.

Grashuis (G. J.), In afwachting. Een woord over de school-quaestie. Leiden 1876. 8°.

Sanders (A. J. W. FARNCOMBE), School, godsdienst en gezond verstand. Bijdrage tot schoolwetherziening. Utrecht 1876. 8°.

Mededeelingen van de Vereeniging tot verbetering van den gezondheids-toest. te 's Gravenhage. N° 1 (Onderz. van eenige schoollokalen). 1876. 8°.

Wijziging van de wet op het lager onderwijs. [Amsterdam 1876.] 8°. Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap.

Burger (Een) van Leiden. Protest tegen 't voorstel tot verhooging van de schoolgelden van de openb. scholen voor lager, middelb. en hooger onderwijs. Leiden 1876. 8°.

Mijers (JAC.), Bedenkingen op het tweede ged. van het rapport over de werking der wetten op lager en middelb. onderw. Amsterdam 1876. 8°.

Pinto (S. DE), Wat moeten en wat kunnen wij van een joodsch en algem. godsdienstig standpunt verlangen van eene nieuwe wet op het lager onderwijs? 's Gravenhage 1876. 8°.

Brederòó, Vooruit of achteruit? Eenige beschouwingen naar aanleiding van het wetsontwerp-Heemskerk tot regeling van het lager onderwijs. Hoogeveen 1877. 8°.

Lijcklema à Nijeholt (J. A.), Beschouwingen over het verbod van subsidie aan bijzondere scholen en de verplichte schoolgeldheffing. 's Gravenhage 1877. 8°.

Lohman (A. F. DE SAVORNIN), De vrije school. Utrecht 1877. gr. 8°.

Eysinga (J. F. VAN HUMALDA VAN), Verplichte schoolgeldheffing. Leeuwarden 1877. 8°.

Manen (W. C. VAN), Voor school en godsdienst. Zierikzee 1877. 8°.

Oppedijk (W. M.), Wat gaf het? Een onderzoek op het gebied van het lager onderwijs. Sneek [1878]. 8°.

Degenhardt (W.), Proeve van herziening der conceptwet-Kappeyne. Amsterdam 1878. 8°.

Schets eener wet tot regeling van het openbaar lager onderwijs, door geen schoolman. Deventer 1878. 8°.

Aanteekening op enkele artikelen van het wetsontwerp tot regeling van het L. O., door een oud-lid van het schooltoezicht. 's Gravenhage 1878. 8°.

Moerman Jz. (C.), Open adres aan de leden van de 2de Kamer [betreffende vergelijkende examens]. Brielle 1878. 8°.

Klachten — Wat is er van de — over het openbaar onderwijs? door een openbaar onderwijzer. Amsterdam 1878. 8°.

Rapport van de commissie uit de afdeling Leeuwarden van de vereeniging Volksonderwijs over het schoolwezen te Leeuwarden [Leeuw. 1879]. 8°.

[**Kerdijk** (A.), Sparen in de school. Delft 1879]. 8°.

Dam v. Isselt (J. VAN), Een voorstel tot versterking der levende strijdkrachten in school en leger. Amsterdam 1880. 8°.

Jongejan (A.), Waarom ik heenga. Oud-Beierland 1882. 8°.

Huizinga (J. MENNO), En toch lijden wij. Critiek van het rapport der commissie uit den Geneeskundigen Raad voor Friesland en Groningen omtrent geestesoverlading. Amsterdam 1883. 8°.

Boeles (W. B. S.), De patriot J. H. Swildens gehandhaafd als de vader der gedachte van het neutraal godsdienstig onderwijs, enz. Leeuwarden 1884. 8°.

Harthoorn (S. E.), De toestand en de behoeften van het onderwijs bij de volken van Neêrlands Oost-Indië. Haarlem 1865. 8°.

Beschouwingen over de ontwerp-verordening, regelende het lager onderwijs in de kolonie Suriname, door het Surinaamsch Onderwijzers-Genootschap aan de Koloniale Staten ingediend Paramaribo 1874. 8°.

Jaussen (J. A. R.), Versuch einer Beantwortung zweyer für unser Zeitalter höchstwigtiger Fragen. Hamburg 1802. 8°.

Kriege (WILH. LEON H.), Der Horoskop oder: Beobachter des Zeitgeistes in theolog. und pädagog. Rücksicht. Bd. I. Leipzig 1805. 8°.

Krummacher (F. A.), Die christliche Volksschule im Bunde mit der Kirche. Essen 1823. kl. 8°.

Daniel (WILH. FRIEDR.), Die Hauptgegenstände des Volksschulen-Unterrichts. Bd. I. Stuttgart 1824. 8°.

Muhl (SERV.), Der Volks-Unterricht in seiner Nothwendigkeit, usw. Mainz 1824. 8°.

Graser (J. B.), Die Elementarschule fürs Leben in der Steigerung, usw. Bayreuth und Hof 1828. 8°.

Bildung (Ueber weibliche) und besonders über die Errichtung einer weiblichen Lehranstalt. Von einem sächsischen Schulmanne. Leipzig 1828. kl. 8°.

Wilberg (JOH. FRIEDR.), Ueber Schulen. Essen 1829. kl. 8°.

Luther (MART.), Ueber Schulen. Ansichten, Wünsche und Vorschläge. Aufs Neue an's Licht gest. von Joh. Carl. Leber. Hantschke. Elberfeld 1830. 8°.

Ewich (JOH. JAC.), Was thut unserm erziehenden Unterrichte Noth? Elberfeld 1834. 8°.

Köhnke (M. C.), Ueber Staats-Schulbehörden, Schullehrerseminarien und bessere Besoldung der Volkslehrer. Hamburg 1835. 8°.

Denzel (B. G.), Erfahrungen und Ansichten über die Berufsbildung der Volksschullehrer, usw. Stuttgart 1836. 8°.

Märklin (CHR.), Ueber die Nothwendigkeit einer umfassenden Volksbildung und Erziehung. Stuttgart 1836. kl. 8°.

Krug, Soll man die Erziehung der Jugend wieder den Mönchen und insonderh. den Jesuiten anvertrauen? Leipzig 1836. gr. 8°.

Diesterweg (F. A. W.), Beiträge zur Lösung der Lebensfrage der Civilisation, einer Aufgabe dieser Zeit. 2te Aufl. Essen 1837. 8°.

Rehm (WILH.), Darlegung einiger Uebelstände welche den Volksschullehrerstand noch drücken. Essen 1839. 8°.

Drinhaus (J. F.), Zeitfragen. Beiträge zu unparteiischer Beurtheilung politischer und socialer Zustände. H. 1—3. Darmstadt 1840. 8°.

Theophilus (J. H.), Das amtliche Verhältniss zwischen Predigern und Schullehrern, usw. Lemgo 1841. 8°.

Graser (J. B.), Beleuchtung der Elementarschule fürs Leben zum sicheren und leichteren Verständniss. 2te Aufl. Hof und Wunsiedel 1841. 8°.

Erziehungs- und Unterrichtswesen (Das) als Angelegenheit des Staates, und Gegenstand der Gesetzgebung, mit bes. Hinsicht auf Württemberg. Renthlingen 1841. 8°.

Wander (K. F. W.), Die Volksschule als Staatsanstalt. Leipzig 1842. 8°.

Heinsius (THEOD.), Concordat zwischen Schule und Leben oder Vermittelung des Humanismus und Realismus. Berlin 1842. 8°.

Zirkilton (JOHN GEORGE), Die Schule in Beziehung auf das Leben. Heidelberg 1842. 8°.

Kleinpaul (KARL), Die Hebung des Gemeinnsinns durch den Unterricht. Leipzig 1843. 8°.

Thaulow (GUST.), Die Schule der Zukunft. Kiel 1846. 8°.

Salzmann (ARN.), Briefe von der Elbe über pädog.-polit.-religiöse Tagesfragen. Leipzig 1846. kl. 8°.

Pauperismus (Der) und die Volksschule. Leipzig 1847. 8°.

Curtman (W. J. G.), Die Schule und das Leben. Eine gekrönte Preisschrift. 2te Aufl. Friedberg, i. d. W. 1847. 8°.

Herx (WERN.), Verbesserungsvorschläge für das Volks-Schulwesen Deutschlands. Köln 1848. 8°.

Schöppner (AL.), Die Lehrfreiheit, mit vorzüglicher Hinweisung auf Belgien und Nordamerika. Augsburg 1848. kl. 8°.

Aphorismen (Hundert) über Staat, Kirche, Schule. Berlin 1848. 8°.

Beneke (ED.), Die Reform und die Stellung unserer Schulen. Berlin 1848. 8°.

Hamann (A.), Die Reform der Schule und ihrer Verwaltung. Potsdam 1848. 8°.

Deutschland (Das neue) und seine Volksschule. Leipzig 1848. 8°.

Kreutzer (JOH. JAK.), Ueber die Trennung der Schule von der Kirche. Aachen 1848. 8°.

Kühner (C.), Zur Organisation des Schulwesens namentl. in grösseren Städten. H. 1. Frankfurt a. M. 1849. kl. 8°.

Hellner (PHIL.), Tagebuch enth. einen Organisationsplan für das städtische Bürgerschulwesen, usw. Löbau o. J. 8°.

Ketzereien (Pädagogische), Ein Gast-Geschenk für die radicalen Erziehungs- und Weltbeglückungs-Künstler der Gegenwart. Leipzig 1849. 8°.

Menn (CARL), Unterrichts-Freiheit oder Staats-Erziehung? Aachen, usw. 1850. 8°.

Schnell (KARL FERD.), Wie sind muthwillige Schulversäumnisse zu verhüten? usw. Berlin 1850. 8°.

Schule (Die) als Staatsanwalt. Oldenburg 1851. 8°.

Kröger (J. C.), Ueber die Stellung der Schule zum Staate und zur Kirche. Hamburg 1851. 8°.

Mittelstand (Der) und die Mittelschule. Barmen 1853. 8°.

Michelsen (CONR.), Wie nimmt die Schule Theil am Kampfe gegen den Pauperismus? Hildesheim 1854. 8°.

Weber (GEORG), Das vaterländische Element in der deutschen Schule. Leipzig 1857. 8°.

Eisenlohr (TH.), Die Volksschule und die Landwirthschaft. Stuttgart 1857. 8°.

Schreber (D. G. M.), Ein ärztlicher Blick in das Schulwesen. Mit Abb. Leipzig 1858. 8°.

Volksschule (Die katholische), ihre Aufgabe, ihre gegenwärtige Leistung und ihre nothwendige Umgestaltung. Mainz 1859. 8°.

Schreber (D. G. M.), Ueber Volkserziehung und zeitgemässe Entwicklung derselben durch Hebung des Lehrerstandes, usw. Leipzig 1860. 8°.

Ausstellung (Die) der Arbeiten Württembergischer Volksschulen im J. 1860. Mit Taf. Stuttgart 1861. 8°.

Lukas (JOS.), Der Schulzwang ein Stück moderner Tyrannei. Landshut 1865. 8°.

Regulative — Die drei preussischen — über Einrichtung des evang. Seminar-, Präparanden- und Elementarschul-Unterrichts. Zusammen-
gest. von F. STIEHL. 8te Aufl. Berlin 1867. 8°.

Eisenlohr (TH.), Die Idee der Volksschule nach den Schriften Fr. Schleiermacher's. Stuttgart 1869. gr. 8°.

Otto (FRIEDR.), Der deutsche Bürgerstand und die deutsche Bürger-
schule. Leipzig 1871. 8°.

Meijer (JÜRIG. BONA), Die Fortbildungsschule in unserer Zeit. Berlin
1873. 8°.

Deutsche Zeit- und Streit-Fragen. H. 49.

Malarce (A. DE), Die Schul-Sparkassen. Berlin 1879. 8°.

Deutsche Zeit- und Streit-Fragen. H. 120.

Verfassung (Politische) der deutschen Volksschulen für die öster-
reichischen Provinzen mit Ausnahme von Ungarn, Lombardie, Venedig
und Dalmatien. 9^e Aufl. Wien 1859. kl. 8°.

Helfert (JOS. ALEX. VON), Die Gründung der österreichischen Volks-
schule durch Maria Theresia. Prag 1860. 8°.

Die österreichische Volksschule. Geschichte System Statistik. 1er Bd.

Snell (LUDW.), Geist der neuen Volksschule in der Schweiz, usw.
St. Gallen 1840. kl. 8°.

Scherr (THOM.), Die Nothwendigkeit einer Organisation der allgemeinen
Volksschule, usw. Zürich, usw. 1842. 8°.

Nérum (C. J. VAN), Essai sur l'instruction primaire et en particulier
sur les écoles gratuites de Gand. Gand 1838. 8°.

Steyaert (J. J.), Verhandeling over de noodzakelijkheid van eene wet
op het onderwijs in België. Gend 1840. 8°.

Exposé des vrais principes sur l'instruction publique par l'Évêque de
Liège. 2 pts. Liège 1840. 8°.

Potter (DE), De l'éducation publique sous l'empire du doute social.
Bruxelles 1840. kl. 8°.

Réponse à un honorable membre de la Chambre sur un fait particulier
relatif à l'enseignement religieux dans les collèges par l'Évêque de
Liège. Liège 1841. 8°.

Strijd (DE) der liberale en der katholieke partij in België, eene waar-
schuwning voor andere landen. Uit het Hoogd. Groningen 1858. 8°.

Laveleye (EM. DE), Het volksonderwijs in de XIX^{de} eeuw. Naar het
Fransch met aant. van J. W. REGT. Tiel 1867. kl. 8°.

Braun (TH.), La vérité sur les écoles primaires communales de Bruxelles.
Brux. 1873. 8°.

L'Abeille.

Rivail (H. L. D.), Plan proposé pour l'amélioration de l'éducation publique. Paris 1828. 8°.

Bulletin de la Société pour l'instruction élémentaire. Ann. 1829. N° 1—12. Paris. 8°.

Willm (J.), Essai sur l'éducation du peuple, etc. Strasburg, etc. 1843. 8°.

Behandlung (Ueber die) des öffentl. Unterrichts. Bemerkungen gesamm. und herausgeg. von FRIEDR. OTTO. Mühlhausen 1843. 8°.

Warnkönig (L. A.), Die Kirche Frankreichs und die Unterrichtsfreiheit. Freiburg i. Breisgau 1845. 8°.

Quinet (E.), L'enseignement du peuple. 2me édit. Paris 1850. kl. 8°.

Enseignement (De l') obligatoire. Discussion entre G. de Molinari et Fréd. Passy. Paris 1859. kl. 8°.

La Garde (M. H. DE), Considérations sur la liberté d'enseignement. Paris 1860. 8°.

Macé (JEAN), Morale en action. Mouvement de propagande intellectuelle en Alsace. Paris 1865. kl. 8°.

Marais (AUG.), L'école et la liberté. Av. préface par E. Pelletan. Paris s. a. kl. 8°.

Carnot, HAVIN et JULES SIMON, L'instruction populaire en France. Débats parlementaires, avec une introd. histor. par Jules Simon. Paris [1868]. kl. 8°.

Stow (DAV.), The training system, the moral training school and the normal seminary. 8th edit. London 1850. 8°. — With pl.

Buddingh (D.), De kerk, school en wetenschap in de Vereen. Staten van Noord-Amerika. 3 dln. Utrecht 1852. 8°.

Wetten en Verordeningen.

(In Nederland. — In andere landen. — Schoolbouw.)

School-reglement in de steeden en ten platten lande, staande onder de Generaliteyt. 's Gravenhage 1725. 4°.

School-ordre ende instructie, waer naer de schoolmeesters ter onderwijzinge van de arme jeugd, bij Schout en Burgermeesteren van 's Gravenhage, over de stads schoolen aengesteld, zig zullen hebben te reguleren. 's Gravenhage 1729. 8°.

[**Ampliatie** op de School-ordre van de arm-kinderschoolen. Leyden 1739]. 4°.

Instructie voor de twee ondermeesters in de stads armschoolen van 's Gravenhage, waar na dezelve hen zullen hebben te gedragen. 1752. 8°.

Orde (Gerenovcerde) waer naer alle schoolmeesters en kosteren ten platten lande van Utrecht zich zullen hebben te reguleren, gearr. 1776. Utr. 1776. 4°.

Schoolreglement door Deputaten van de Zuid Hollandsche Synode in 1776 opgesteld. Delft (1783). 4°.

Reglement van orden voor de drie stads scholen van den Haag. Den Hage 1802. 8°.

Teissedre l'Ange (Jos.) en J. VAN GEUNS, Schoolopzieneren, aan alle de Schoolonderwijzers tot hunlieder schooldistrict behorende. [Haarlem en Leyden 1802]. 8°.

[**Schoolwezen** — Stukken betreffende het — in de Bataafsche Republiek 1799—1806]. 8°.

- I, Publicatie van het Uitvoerend bewind. 16 Nov. 1799.
- II, Besluit van de 1^e Kamer. 31 July 1800. Met bijlaage.
- III, Publicatie van het Uitvoerend bewind. 15 Juny 1801.
- IV, Publicatie van het Staatsbewind, houdende Reglement, enz. 29 July 1803.
- V, Resolutie van H. H. M., met Concept-Wet. 26 Nov. 1805.
- VI, Notificatie van den Secret. van Staat, behelzende eene Algem. Schoolorde. Gearr. 23 Mei 1806.

Memorie van den Agent der Nationale Opvoeding, J. H. VAN DER PALM, gevolgd door een drietal staatsstukken betreffende de invoering der schoolwetten van 1801 en 1803, en van de voordragt van den Raad-pensionaris K. J. Schimmelpenninck, van het ontwerp der schoolwet van 1806. Leyden 1854. 8°.

Publicatie van Hun Hoog Mogende, vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest, aangaande het lager schoolwezen en onderwijs in de Bataafsche Republiek. Gearr. 3 Apr. 1806. Den Haag 1806. 8°.

Hierbij de Besluiten van 27 Mei 1830 en 2 Jan. 1842.

Publicatie van het huishoudelijke school-reglement voor het departement Utrecht. Gearr. 11 Nov. 1806. Utr. 1806. 4°.

Ontwerp van een huishoudelijk schoolreglement voor de provincie Zuid-Holland naar aanleiding van art. 20 der wet van 3 April 1806 op het lager schoolwezen en onderwijs. 4°.

[**Visser** (H. W. C. A.)], Het wijze en weldadige der schoolverordeningen, door 's lands hooge magten vastgesteld in 1806. Amsterdam 1810. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Reglement voor het lagere schoolwezen en onderwijs binnen de stad Amsterdam. Geapprob. 11 Apr. 1811. Amsterdam. 8°.

Wetten en decreten betreff. het openbaar onderwijs, met den franschen tekst; ten dienste der Hollanders uitgegeven door Abr. Blussé, de Jonge. Dordrecht 1812. 8°.

Reglement van orde voor het collegie der plaatselijke Schoolcommissie der stad Amsterdam en derzelver jurisdictie. 1812. 8°.

Reglement voor de stads-scholen van 's Gravenhage. 's Gravenh. 1817. 8°.

School-orde voor de lagere en bijzondere scholen van de tweede klasse binnen de stad Amsterdam, enz. Amst. 1817. 8°.

Règlement pour l'organisation des écoles primaires dans la ville de Luxembourg. — Verordnung, usw. [1825]. kl. 8°.

Repertorium voor bepalingen omtrent het lager onderwijs inzonderheid voor de provincie Groningen. Gron. 1836. 8°.

Handboek voor schoolopzieners en onderwijzers der jeugd voor de lagere scholen, of verzameling van alle wetten, enz. betr. het lager schoolwezen in ons Vaderland. 3 dln. Zalt-Bommel 1827, 38. kl. 8°.

Cousin (VICT.), De l'instruction publique en Hollande. Paris, etc. 1837. 8°.

—— De l'instruction publique, etc. 2 tom. Bruxelles 1838. kl. 8°.

Raadt (P. DE), De wetten op het lager onderwijs in het Kon. der Nederlanden, geschiedk. beschouwd als een eigendom der Noord-Nederlanders, enz. Rotterdam 1830. 8°.

Verordeningen op het lager onderwijs, waarbij het besluit van den 2^{en} Jan. 1842; met een alfab. register. Amsterdam 1842. kl. 8°.

Verordeningen op het lager onderwijs voor de prov. Holland in het algem. en voor de stad Amsterdam in het bijzonder. Amst. 1842. kl. 8°.

Raadt (P. DE), Het besluit van 2 Jan. 1842 omtrent het lager onderwijs vergeleken met de wet van 3 April 1806. 's Gravenhage 1842. 8°.

[Hinloopen Labberton (D. VAN)], Handleiding tot de kennis van de bestaande bepalingen op het lager schoolwezen. 2de dr. Gouda 1842. 8°.

—— 3de dr. Gouda 1848. 8°.

Reglement op het betalen der schoolgelden in de landelijke gemeenten der prov. Groningen. Gron. 1843. 8°.

Verzameling van besluiten en verordeningen betrekkel. het lagere schoolwezen in de prov. Noord-Holland. Amsterdam 1846. kl. 8°.

Schoolwezen (Lager). De wet en reglementen van 3 April 1806. Met aantek., enz. door A. M. BROEDELLET. 's Gravenhage 1846. kl. 8°.

Verzameling (Volledige) van wetten, besluiten, en verordeningen betreff. het lager schoolwezen in de prov. Gelderland. Arnhem 1846. 8°.

Hemkes Kzn. (H.), Verzameling van wetten, enz. betreff. het lager onderwijs in de prov. Zuid-Holland, benevens de algemeene schoolwet van 8 April 1806, enz. Gorinchem 1846. 8°.

Verzameling van wetten, besluiten, enz. betreff. het lager onderwijs in de provincie Utrecht. Utr. 1847. 8°.

Handboek voor schoolopzieners, gemeentebesturen, plaatselijke schoolcommissiën, enz., bevattende al de wetten, besluiten en verordeningen betrekk. het lager onderwijs sedert 1795. 2 dln. Groningen 1844, 47. 8°.

Proeve (Beknopte) eener opvoedkundige beschouwing der schoolwet van 1806, enz. 's Gravenhage 1848. 8°.

Swinderen (Th. van), Aanteekeningen op de redevoering over de schoolwet van den 3 April 1806, vergeleken met de schoolverordeningen van andere landen, met eene schets van eene nieuwe wet op het lager onderwijs, en de geschiedenis der grondwetsherziening van 1848, zoo ver die betrekking heeft op het onderwijs. Groningen 1848. 8°.

Schoolreglement — Plaatselijk — voor de stad Gorinchem. Gearr. 2 Dec. 1847. Gorinchem [1848]. 8°.

Schoolreglement — Wijziging in art. 14 van het plaatselijk — voor de stad Gorinchem. Gorinchem 1848. 8°.

Mioulet (A. D. J.), Wenken over eenige hooftpunten der wetgeving op het lager schoolwezen. 's Gravenhage 1849. 8°.

Schets eener wet op het lager onderwijs. [Januarij 1849]. z. pl. 8°.

Hensden (C. J. van), Schets eener wet op het lager en middelbaar onderwijs. 's Hertogenbosch 1851. 8°.

Lambrechts (R. J.), Artikelen van wet en reglement op het lager onderwijs. Amersfoort 1852. 8°.

Verordeningen omtrent het middelbaar en lager onderwijs uitgevaardigd voor de provincie Groningen. 4 dln. Gron. 1846—54. 8°.

[**Ontwerpen** van wet tot regeling van het lager onderwijs, met bijbehorende stukken. 10 dln. 1849—1878.] f°.

- I, Wetsontwerp, aangeboden 31 Aug. 1849, met Mem. v. Toel.
- II, Rapport der Staatscommissie, aangeboden 19 Jan. 1841, met bijgevoegde Nota's, aan de 2^e Kamer overgelegd in 1849.
- III, Voorstel van den Heer Groen van Prinsterer, ingekomen 13 Mei 1854, tot wijziging van bestaande verordeningen, met bijbehorende stukken.
- IV, Ontwerp van Wet op het lager en middelbaar onderwijs, ingediend in de zitting 1854—1855, met Mem. en Verslag.
- V, Ontwerp van Wet, aangeboden 30 Dec. 1855, met Mem. en Versl.
- VI, Nader Wetsontwerp, aangeboden 21 Febr. 1857, met Mem., Versl. en gewijzigd Ontwerp.
- VII, Ontwerpen van Wet op de inrichting der bewaarscholen. 1858, en 1870.
- VIII, Ontwerp tot wijziging van de Wet op het L. O., aangeboden 28 Apr. 1868, met Mem., enz.
- IX, Ontwerp tot herziening der Wet op het L. O., aangeboden 20 Dec. 1876, met Mem., bijlagen, en gewijzigd Ontwerp.
- X, Ontwerp tot herziening, aangeboden 2 Maart 1878, met Mem. en Versl., en nader gewijzigd Ontwerp.

Ontwerpen (De) van wet op het onderwijs van 1854, 1849 en 1829 en de wet van 3 April 1806 onderling vergeleken. Groningen 1854. 8°.

Schoolwet (De) van 1806 en die van 1856, overgedrukt uit de 's Gravenhaagsche Nieuwsbode. Maart 1856. 8°.

Alma (P.), Het ontwerp van wet op het lager onderwijs, toegelicht. Tiel 1856. 8°.

Met vele andere stn. over het lager onderwijs in één bd.

[**Wetsontwerp** omtrent het lager onderwijs. Met memorie van toelichting. 's Gravenhage 1849]. f°.

Handel. van de 2e Kamer der Staten Gen. Zitting 1855—56.

[**Verzameling** van stukken omtrent de wet op 't lager onderwijs, 1854—57. Met aantEEK. in hs. van S. BLAUPOT TEN CATE.] 1 bd. f°.

Meylink (A. A. J.), Officiële geschiedenis der wet van 1806 voor het lager schoolwezen en onderwijs en van de reglementaire bepalingen over dit onderwerp, enz. 2 bdn. 's Gravenhage 1857. 8°.

Wet op het lager onderwijs met toelichtingen, enz. bewerkt door J. NIEUWENHUIS en W. J. WENDEL. Groningen 1857. 8°.

Teekenmeesters (Onze) en de wet op het lager onderwijs. 's Gravenhage 1857. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs, volledig verklaard en toegelicht door Iz. J. LION. Haarlem 1857. 8°.

Wet van 13 Aug. 1857 tot regeling van het lager onderwijs toegelicht, enz. en voorafgegaan door een overzicht van de geschiedenis der wetgeving op het lager onderwijs. 's Gravenhage 1857. 8°.

Behrns (J. H.), Wettelijke regeling van het lager onderwijs. 1^a—3^a aflev. Harlingen 1858. 8°.

Niet verder verschenen.

Wet (De) op het lager onderwijs met aantEEK. door H. HEMKES Kz. Groningen 1858. kl. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs, met eene aantEEK. van J. J. DE LA BASSECOUR CAAN. 's Gravenhage 1859. 8°.

Diephuis (G.), Handleiding tot de kennis der wetgeving op het lager onderwijs in Nederland. Groningen 1859. kl. 8°.

Schoolwet (De) opgehelderd door eene aantEekening van J. J. KREENEN en J. H. G. BOISSEVAIN. Arnhem 1861. kl. 8°.

Gouw (J. TER), Beknopt historisch overzicht van onze nationale schoolwetgeving. Amsterdam 1862. 8°.

Uitgeg. door het hoofdbestuur van het Ned. Onderw.-Gen.

Regeling van het lager onderwijs in Amsterdam, na de wet van 13 Aug. 1857 (Stbl. n° 103). Verzameling van verordeningen, besluiten en reglementen, enz. Amsterdam 1862. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs toegelicht uit administratieve en regterlijke beslissingen, enz. door E. L. VAN EMDEN. 's Gravenhage 1863. kl. 8°.

Wet van 13 Aug. 1857 tot regeling van het lager onderwijs. Met aanteek. door L. N. SCHUURMAN. 2de uitg. Zwolle 1865. smal 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs (13 Aug. 1857, Stbl. n° 103), na haar 10-jarig bestaan uit Koninkl. Besl., Minister. bescheiden, enz. toegelicht door S. BLAUPOT TEN CATE. Groningen 1868. 8°.

Blaupot ten Cate (S.), Handleiding tot de kennis der wet op 't lager onderwijs, met eene geschiedk. schets, enz. Groningen 1871. 8°.

————— Handleiding, enz. 2^e dr. Groningen 1876. 8°.

————— en G. VAN MILLIGEN, Handleiding, enz. 3^e dr. Groningen 1880. kl. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs. Met aanteek. door S. BLAUPOT TEN CATE. 2de dr. Groningen 1875. gr. 8°.

Onderzoek naar de werking der wetten op lager- en middelbaar onderwijs ingesteld van wege de Maatschappij: Tot nut, enz. 2 stn. Amsterdam 1875, 76. 8°.

Moens, Voorstel tot wijziging van enkele bepalingen der wet van 10 Aug. 1857. [Amsterdam 1876]. 8°.

Bijdrage tot de herziening der wet op het lager onderwijs. Amsterdam 1876. 8°.

Groen van Prinsterer, Hoe de onderwijswet van 1857 tot stand kwam. Historische bijdrage. Amsterdam 1876. gr. 8°.

Instruction — Elementary and middle-class — in the Netherlands, and their development, etc. Publ. by the royal commission of the Netherlands. Leyden 1876. gr. 8°.

[**Faber (J. G. A.), Bijdrage tot de herziening der wet op het lager onderwijs.** Amsterdam 1876. 8°.

[**Wetsontwerp Heemskerk tot regeling van het lager onderwijs.**] Groningen 1877. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs en het ontwerp [van J. HEEMSKERK Bzn.] tot herziening dier wet ter vergelijking naast elkander gesteld, enz. Haarlem 1877. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs, en het gewijzigd ontwerp tot herziening dier wet, ter vergelijking naast elkander gesteld, enz. Haarlem 1877. 8°.

Loi sur l'instruction primaire du 13 Août 1857. Leide 1878. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs, en het ontwerp-Kappeyne tot herziening dier wet, ter vergelijking naast elkander gesteld. Gevolgd door de Memorie van toelichting. Haarlem 1878. 8°.

Goeje (M. J. DE), Aanteekeningen op het wetsontwerp Kappeyne tot regeling van het lager onderwijs. Leiden 1878. 8°.

Geer (P. VAN), Het wetsontwerp-Kappeyne en het regeeringsverslag omtrent het lager onderwijs. Leiden 1878. 8°.

Verslag — Het voorloopig — van de Tweede Kamer der Staten-Gen. over het ontwerp-Kappeyne tot herziening der wet op het lager onderwijs. Haarlem 1878. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs en het gewijzigd ontwerp-Kappeyne tot herziening der wet, ter vergelijking naast elkander gesteld. Gevolgd door de Memorie van beantwoording. Haarlem 1878. 8°.

Wet (De) op het lager onderwijs, met den zakelijken inhoud der kamerdebatten, enz. door TH. J. HOPPE en J. M. H. BOSMAN. Tiel 1878. gr. 8°.

Husen (R.), De onderwijswet goedgekeurd. Utrecht 1878. 8°.

Onderwijswetten (De) in Nederland en hare uitvoering. Uitgeg. en met aantek. voorz. door P. F. HUBRECHT. 15 dln. 's Gravenhage 1880—84. 8°.

A, Eerste afd. Hooger onderwijs. 3 dln.

B, Tweede » Middelbaar onderwijs. 2 dln.

C, Derde » Lager onderwijs. 5 dln.

D, Vierde » Allerlei instellingen van onderwijs. 3 dln.

E, Vijfde » Wetenschap en kunst. 2 dln.

Sammlung der Gesetze, Verordnungen und Bekanntmachungen über das Elementar-Schulwesen für den Regierungsbezirk Köln. Herausgeg. von FRIEDR. STADELER. Köln 1835. 8°.

Sammlung der Verordnungen und Bekanntmachungen in Bezug auf das Elementar-Unterrichtswesen für den Regierungsbezirk Aachen. Herausgeg. von KARL RITSCH. Aachen 1836. kl. 8°.

Schultheiss (W. K.), Sendschreiben an die deutschen Schulmänner. Erlangen 1841. 8°.

Bulle (A. C.), Die Reorganisation der Volksschule. Gütersloh o. j. 8°.

Sammlung der gesetzl. Bestimmungen und Vorschriften des Elementar-Schulwesens zu Düsseldorf, von HERM. ALTGELT. 2te Aufl. Düsseldorf 1842. 8°.

Kröger (J. C.), Bausteine zu einer Hamburgischen Schulordnung. Hamburg 1848. 8°.

Entwurf einer neuen Schulordnung für die gelehrten Anstalten Württembergs. Stuttgart, usw. 1848. 8°.

Jacobi (FRIEDR.), Entwurf eines Deutschen Volksschul-Gesetzes mit vollständ. Lehr- und Erziehungsplan. Nürnberg 1849. 8°.

Dienstvorschriften für die bei dem Volksschulwesen im Grossherz. Sachsen-Weimar-Eisenach thätigen einzelnen Personen und Behörden. Weimar 1852. 8°.

Exposé sur l'état de l'instruction publique dans le royaume de Saxe. Dresde 1867. 4°.

Schulgesetzgebung (Die) der Gegenwart. Sammlung der neuesten Schulgesetze, wichtiger Verordnungen der Schulbehörden, usw. Von J. C. N. Backhaus. 2 Thle. Osnabrück 1869, 1873. 8°.

[**Gesetz** für das Königreich Sachsen, das Elementar-Volksschulwesen betreffend, vom 6 Juni 1835, nebst zugehörigen Verordnungen und späteren Abänderungen. Dresden 1835—70.] 4°.

Gesetz- und Verordnungsblatt für das Königr. Sachsen.

Gesetz das Volksschulwesen [im Königr. Sachsen] betreffend vom 26 April 1873. Dresden. gr. 8°.

Unger (W.), Systematische Darstellung der Gesetze über die höheren Studien in den gesammten Deutsch-Italien. Provinzen der Oesterreichischen Monarchie. 2 Thle. (1 Bd.). Wien 1840. 8°.

Sammlung der Reichs- und Landes-Gesetze über das Gemeindewesen. 5 Thle. Wien 1864—69. kl. 8°.

Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht. Jahrg. 1869. 4^e Aufl. Wien 1869. gr. 8°.

Instruction für die Gemeinde-Schulcommissionen. — Anweisung für die Distrikts-Schulräthe, usw. Ofen 1869, 70. 8°.

Schulgesetz für den Kanton Aargau. — Reglement über die Organisation der Fortbildungsschulen des Kantons Aargau. 1865, 69. 8°.

Instruction für die Schulinspectoren des Kantons Appenzell-Ausserrhoden. — Instruction zur Führung der Schultabellen, usw. 1863. 8°.

Verordnung über das Schulwesen im Kanton Appenzell der äusseren Rhoden. 1864. 8°.

Gesetz über die Organisation des Schulwesens im Kanton Basel-Landschaft. Liestal 1835. 8°.

Gesetz über Besoldungszulage an die Lehrer der untern und mittlern Schulen der Stadt Basel. 1858. — Gesetz vom 18 Juni 1860 über die Schulen im Landbezirk des Kantons Basel-Stadt. 1861. — Gesetz über die für die männliche Jugend bestimmten Schulen in Basel. 1870. 8°.

[**Gesetz** und Geschäftsreglement über die Schulsynode des Kantons Bern. 1848]. 8°.

[**Reglement** für die Patentprüfungen von Primarlehrern und Lehrerinnen des Kantons Bern. 1862.] 8°.

Gesetz über die Organisation des Schulwesens im Kanton Bern. — Gesetz über die Kantonsschulen. — Gesetz über die öffentlichen Primarschulen des Kantons Bern. Bern 1869, 70. 8°.

Schulordnung für die Volksschulen des Kantons Graubünden. Chur. 1859. 8°.

Schulordnung für die Primar- und Realschulen des Kantons St. Gallen. 1865. 8°.

Gesetz über das Volksschulwesen [im Kanton Luzern]. 1869. 8°.

[**Loi** sur l'instruction publique primaire du canton de Neuchatel, etc. 3 pièces. 1861—69]. 8°.

Gesetze, Reglemente, Verordnungen und Beschlüsse, betreffend das Unterrichtswesen im Kanton Thurgau. o. D. u. J. 8°.

Règlement provisoire pour les écoles primaires et secondaires du canton de Vaud du 7 Juillet 1865. — Loi sur l'instruction publique. — Loi sur l'organisation des écoles normales. — Règlement, etc. pour le collège cantonal. — Programme et règlement général pour les collèges communaux. Lausanne 1865—70. 8°.

Loi du 9 Mai 1870 sur l'instruction primaire et secondaire. Fribourg 1870. 8°.

[**Gesetz** über das gesammte Unterrichtswesen des Kantons Zürich, nebst anderen Regulativen, usw.] 8°.

Projet de loi pour l'enseignement public en Belgique, par la commission spéciale, créée par arrêté du 30 Août 1831. Bruxelles 1832. 8°.

Recueil complet des lois, arrêtés et réglemens relatifs à l'instruction supérieure en Belgique. Bruxelles 1836. kl. 8°.

Loi organique de l'instruction primaire en Belgique. Bruxelles 1842. 8°.

Code de l'instituteur belge. 3me édit. mise en ordre par FÉLIX ANGENOT. Liège 1874. kl. 8°.

Discussion de la loi sur l'instruction secondaire. 1ère part. 2 tom. Paris 1844. kl. 8°.
Moniteur universel.

Loi sur l'instruction publique, préc. d'une introduction hist. par J. BARTHÉLÉMY SAINT-HILAIRE. Paris 1850. kl. 8°.

Lois (Nouvelles) sur l'enseignement suivies des décrets, réglemens et arrêtés relatifs à l'exécution de ces lois, avec un commentaire par TH. H. BARRAU. Nouv. édit. Paris 1857. kl. 8°.

Pichard (A.), Nouveau code de l'instruction primaire. Paris 1867. kl. 8°.

Statutes — The general — of the Commonwealth of Massachusetts. Boston 1868. 8°.

Barnard (HENRY), School architecture, or contributions to the improvement of schoolhouses in the United States. 5th edit. New York 1854. gr. 8°. — With ill.

Onderzoek omtrent den toestand van openbare en bijzondere school-lokalen in Arnhem, uit een hygiënisch oogpunt, enz. Arnh. 1870. 8°.

Cohn (HERM.), Die Schulhäuser und Schultische. Eine augenärztl. Kritik. Mit Taf. Breslau 1873. 8°.

Bijdragen tot de kennis van de eischen aan welke een schoolgebouw moet beantwoorden. 2 stn. (1 bd.). Utrecht 1874. 8°. — Met pl.

Hittenkofer, Der Schulhausbau. H. 1. Leipzig 1875. 8°.

Robson (EDW. ROB.), School architecture, being practical remarks on the planning, designing, building, and furnishing of school-houses. With ill. London 1877. gr. 8°.

Verslag van de Plaatselijke Schoolcommissie te Leiden omtrent den toestand der inrichtingen tot luchtverversching in de gemeente-scholen van lager en uitgebreid lager onderwijs te Leiden. April 1878. 4°.

Belval (TH.), L'hygiène scolaire au Congrès internat. d'hygiène de Paris, Août 1878. Bruxelles 1878. 8°.

Rapport van de Commissie benoemd bij besluit van 2 Feb. 1879, n° 15, enz. Met bijl. en pl. 's Gravenhage 1879. f°.

Over bouw en inrichting van schoollokalen.

Rietschel, Over de verwarming van schoollokalen. Vert. door Symons. Rotterdam 1880. 8°.

Verslag van het onderzoek der openbare scholen te Alkmaar uit het oogpunt der gezondheidsleer. Alkmaar 1887. 8°.

Inrichting en Statistiek van het onderwijs, en critiek daarover.

(Onderwijs in 't algemeen. — Bewaarscholen. — Lager, middelbaar, hooger onderwijs. — Examens.)

Uittreksels uit de jaarl. verslagen en aanmerkingen bij het einde van het schooljaar 1827—1828. 8°.

Verslag nopens den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen, in 1836. 's Gravenhage 1838. 8°.

———— over 1848—54. (1 bd.). f°.

———— over 1879/80— f°.

Verslag der Commissie uit de 2^e Kamer der St.-Gen. voor de regerings-verslagen nopens den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen in het Koninkrijk der Nederlanden over 1845 en over 1846. Delft 1848. 8°.

Bijdragen betrekkelijk den staat en de verbetering van het schoolwezen in het Bataafsch gemeenebest, en in het Koninkrijk Holland. 9 dln. Leyden 1800—1809. kl. 8°.

———— ter bevordering van het onderwijs en de opvoeding, enz. 5 dln. Leyden, Haarlem 1810—14. 8°.

———— (Nieuwe) ter bevordering van het onderwijs, enz., voor 1815—1877. Leiden, 's Gravenhage 1815—77. kl. 8°, 4°, gr. f°.

Jaarboekje voor hooger-, middelbaar- en lager onderwijs, enz. door D. BUDDINGH. 1ste—4de jaarg. 's Gravenhage 1843—46. kl. 8°. — Met portr.

Jaarboekje voor het lager- en middelbaar onderwijs in Nederland. Hoofdred. J. J. VAN DER KLOES. Jaarg. 1—4. Nijmegen 1858—61. kl. 8°.

Naamlijst der leeraren aan de Nederlandsche gymnasiën, latijnsche scholen, hogere burgerscholen en burgerscholen. Jaarg. 1869, 70, 71 en 74. Zaltbommel. 8°.

Houck (A. J.), De ware verhouding tusschen hooger-, middelbaar- en lager onderwijs, enz. Deventer 1840. 8°.

Nanning (C.), Wetenschappelijk handboekje voor al de klassen onzer vaderlandsche scholen. Bevattende voorschriften, bepalingen, tafels, enz. Rotterdam [1845]. 8°.

Loke (J. J.), Het middelbaar en lager onderwijs. Schets. Breda 1849. 8°.

Neurdenburg (J. C.), Wenken over lager en middelbaar onderwijs. Rotterdam 1856. 8°.

Bloem (H. W.) en J. TER GOUW, De tentoonstelling voor onderwijs te Amsterdam in 1860. Met pl. Amsterdam 1861. 8°.

Rapport betrekk. de aansluiting van het lager en het middelb. onderwijs. [Rotterdam 1872]. 8°.

Schulen — Elementar- und Mittelschulen im Königr. der Niederlande. Herausgeg. im Auftrage des Ministers des Innern. Leiden 1873. gr. 8°.

Zaaijer Az. (J.), De leervakken van het lager onderwijs en de aansluiting van lager en middelb. onderwijs. Leeuwarden 1877. 8°.

Steyn Parvé (D. J.), De grens tusschen het lager en middelb. onderwijs. Leiden 1877. 8°.

Steyn Parvé (D. J.), Organisation de l'instruction primaire, secondaire et supérieure dans le Royaume des Pays-Bas. Leide 1878. 8°.

Verslag (Algemeen) van den staat van het middelbaar en lager onderwijs in Ned. Indië over 1877— . Batavia 1879— . 8° en gr. 8°.

Thiersch (FRIEDR.), Ueber den gegenwärtigen Zustand des öffentl. Unterrichts in den westlichen Staaten von Deutschland, in Holland, Frankreich und Belgien 3 Thle. Stuttgart, usw. 1838. 8°.

Beer (AD.) und FR. HOCHEGGER, Die Fortschritte des Unterrichtswesens in den Culturstaaten Europas. 2 Bde. Wien 1867, 1868. 8°.

1er Bd., Frankreich und Oesterreich. 2er Bd. 1re Abth., Das Unterrichtswesen Russlands und Belgiens.

Linde (JUST. TIM. BALTH.), Uebersicht des gesammten Unterrichtswesens im Grossherzogthum Hessen bes. seit dem J. 1829. Giessen 1839. 8°.

- Diesterweg** (ADOLPH), *Alaaf Preussen! Zur Begrüssung der neuen Epoche in dem preussischen Erziehungswesen, usw. Vortrag.* Berlin 1842. kl. 8°.
- Hanschmann** (J. G.), *Schulnachrichten aus Weimar.* Weimar 1847. kl. 8°.
- Küchler** (J. G. K. E.), *Ueber Reorganisation des gesammten Schulwesens, usw.* Darmstadt 1848. 8°.
- Schnell** (KARL FERD.), *Die Verbindung des Unterrichts in den Realien mit den übrigen Lehrgegenständen.* Berlin 1849. 8°.
- Exposé** über einige Fragen des Schulwesens und der Schulgesetzgebung. Vom Ministerium des Kultus und öffentl. Unterrichtes. *Dresden* 1864. 8°.
- Gras** (WOLFGANG), *Was steht in den preussischen Schulregulativen?* Leipzig 1868. 8°.
- Bericht** über den Stand des Unterrichtswesens im Königr. *Sachsen.* Mit Kataloge und Plane der sächs. Ausstell. für Unterrichtswesen in Wien. *Dresden* 1873. 8°.
- Bertram** (H.), *Das Gemeinde-Schulwesen der Stadt Berlin.* 2 Abhandl. Berlin 1878, 79. 8°.
- Lütgens** (J. J. H.), *Der allgemeine Dänische Schullehrerverein.* Kiel 1842. 8°.
- Reimers** (P. H.), *Die wechselseitige Schuleinrichtung dargestellt nach ihrer 6jährigen Anwendung, usw.* Altona 1849. 8°.
- Fick** (C. F.), H. L. CH. HASS, A. P. SÖNKSEN, *Schulstatistik f. das Herzogthum Holstein. Th. I: Das specificirte Einkommen sämmtlicher Schulstellen.* Kiel 1854. 8°.
- Verfassung** (Politische) der deutschen Schulen in den kais. kön. deutschen Erbstaaten. 5te Aufl. Wien 1821. kl. 8°.
- Schimmer** (GUST. AD.), *Statistik der Lehranstalten des Oesterreichischen Kaiserstaates für 1851—57. IIe Abth., Gymnasien und andere Mittelschulen.* Wien 1858. gr. 8°.
Mittheil. aus dem Gebiete der Statistik. Jahrg. 7, H. 4.
- Hreček** (Jos.), *Handbuch des Unterrichts- und Prüfungswesens in Oesterreich.* Wien 1868. 8°.
- Lehrplan** für Volks- und Bürgerschulen sowie für Präparandien. Im Sinne des 38en Gesetzartikels vom J. 1868 herausgeg. vom kön. ung. Kultus- und Unterrichts-Ministerium. Pest 1869. kl. 8°.
- Bericht** über das Schulwesen im Kanton Appenzell-Ausserrhoden von 1855—1865. Trogen. kl. 8°.
- Bericht** des Erziehungsrathes über das Unterrichtswesen im Kanton St. Gallen im Schuljahre 1862/63. [St. Gallen 1864]. 8°.

Bericht über die Verhandlungen der Zürcherischen Schulsynode von 1866—1869. 4 Thle. Zürich 1867—70. 8°.

Programme des Études du collège et du lycée de Fribourg et de l'école normale d'Hauterive. Fribourg 1869. 8°.

Koenders (J.), Essai sur l'enseignement primaire et moyen. Hasselt 1838. 8°.

Cournot, Des institutions d'instruction publique en France. Paris 1864. 8°.

Reyutiens (N.), L'enseignement primaire et professionnel en Angleterre et en Irlande. Paris 1864. 8°.

BEWAARSCHOLEN.

Trip (H. J.), Rede bij de inwijding van de zuider stads-bewaarschool voor kinderen uit den behoeftigen stand. Groningen 1849. 8°.

Oprigtig (De) der bewaarschool te Voorburg, waarvan de eerste steen gelegd is den 6^{en} Julij 1853, enz. Z. pl. en jr. 8°. — Met pl.

Coronel (S. Sr.), De bewaarschool, haar verleden, tegenwoordige toestand en hare toekomst. Amsterdam 1864. 8°.

Zaaijer (M. J. DE), Een kijkje in de bewaarschool. Hoogezand 1867. 8°.

Ontwerp (Het) van wet op de bewaarscholen. 1870. 8°.
Nederl. Spectator.

Harting (D.), Een arme-kinderschool der vorige eeuw. Enkhuizen 1875. 8°.

Jansen (A.), Wat er kan gedaan worden om in de behoefte aan bewaarscholen te voorzien. Rotterdam 1879. 8°.

Coronel (S. Sr.), Onze bewaarscholen van een hygiënisch standpunt beschouwd. 1883. 8°.
Tijdspeigel.

Fölsing (J.), Die Hessischen Kleinkinderschulen. Darmstadt 1862. 8°.

Goldammer (H.), Ueber Fr. Fröbel's Erziehungsweise. Berlin 1866. 8°.

Köhler (A.), Der Kindergarten in seinem Wesen dargestellt. Weimar 1868. 8°.

Richter (KARL), Kindergarten und Volksschule in ihrer organischen Verbindung dargestellt. Leipzig 1876. 8°.

Sendler (RICH. OSK.), Die Mittel der Kindergarten-Erziehung. Wien 1867. 8°.

Verhandlungen über die Kleinkinderschulen in der schweiz. gemeinnützigen Gesellschaft. St. Gallen 1847. 8°.

Règlement de la crèche, école gardienne à St. Josse-ten-Noode. — Rapport sur l'administration de l'établissement. Bruxelles 1849, 60. 8°.

Cochin, Manuel des fondateurs et des directeurs des premières écoles de l'enfance, connues sous le nom de salles d'asile. 2e éd. Paris 1834. 8°.

LAGER ONDERWIJS.

[**Boing** (DIRK)], Brief aan de schoolhouderen in Nederland. Amsterdam 1791. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Wester (H.), Redevoeringen over de algem. schoolorde en de bijz. schoolorde in het Dep. de Wester-Eems. Groningen 1813. 8°. — Met portr.

Coquilhat (J. P.), Exposé du système d'éducation primaire, actuellement suivi en Suisse, en Allemagne et en Hollande, etc. Bruxelles 1820. 8°.

Görlitz (P. K.), Over den omvang en de inrigting van het onderwijs in de openb. en armenscholen. Rotterdam 1820. 8°.

Boxman (A.), Proeve over de beste inrichting van het onderwijs voor de geringere standen, enz. Groningen 1821. 8°.

Viering van het 25jarig bestaan des verbeterden onderwijs op de stads armenscholen bij gelegenheid van het jaarl. openb. verslag. [1822]. 8°.

Brieven (Vrijmoedige) aan eenen vriend over den tegenwoordigen staat van het lager onderw. in het Koninkr. der Nederl. Koevorden 1822. 8°.

[**Visser** (H. W. C. A.), Circulaire, inhoudende opmerkingen, raadgevingen en aanwijzingen voor onderwijzers. IJsbrechtum 1824.] 8°.

Verslag over de scholen van het koninkrijk. Brussel 1827. 8°.

Vredenburg (JOH. WILL. VAN), Memorie over het schoolwezen. [1829]. 8°.

Vries (JERON. DE), Verslag bij het openbaar onderzoek en de prijsuitdeeling der stads-armen-scholen, den 20 Maart 1832. Amsterdam 1835. 8°.

Brugsma (B.), Brieven over eene reis naar Oldenburg, Bremen, Hannover en Osnabruck, met opmerkingen bijzonder ten aanzien van het lager onderwijs. Groningen 1836. 8°.

Sagra (RAMON DE LA), Reis door Nederland en België met toepassing op het lager onderwijs, de instellingen van liefdadigheid en de gevangenissen. 2 dln. (1 bd.). Groningen 1839, 42. 8°.

I, Nederland. II, België.

Raadt (PETR. DE), Lager onderwijs in Engeland en ons vaderland. 's Gravenhage 1840. 8°.

Eekma (B.), Het lager schoolwezen in Nederland, bijzonder in de provincie Groningen onderzocht en opengelegd aan alle vrienden van God, vaderland en Koning. [Groningen 1840]. 8°.

Eekma (B.) en het lager schoolwezen in de prov. Groningen, of gedachten over een werk getiteld: *Het lager schoolwezen in Nederland*, enz. Groningen 1840. 8°.

O'Malley (THADD.), A sketch of the state of popular education in Holland, Prussia, Belgium and France. 2^d edit. London 1840. 8°.

O'Malley, Schets van den staat van het lager onderwijs in Holland, Pruisen, België en Frankrijk. Uit het Eng. naar den 2^{en} dr. 's Gravenhage 1841. 8°.

——— Schets, enz. Leiden, 1843. 8°.

Nassau (H. J.), 't Lager onderwijs in ons vaderland en deszelfs regeling van staatswege, enz. 1ste afd., Vrijheid van onderwijs. Assen 1841. 8°.

Iets over het tegenwoordig onderwijs in Nederland. Deventer 1841. 8°.

Anslijn (P. D.), De bijzondere scholen der 2^e klasse in ons vaderland. Utrecht 1844. 8°.

Belooning voor betoonde vlijt en goed gedrag, op de stads-armenscholen te Amsterdam. Amst. 1847. 8°.

Swinderen (TH. VAN), Het lager schoolwezen te Leeuwarden aan Groningen enz. ter navolging voorgesteld. Groningen 1847. 8°.

School (De). [Gedachten, enz. bijeenverz. door M. J. NOORDEWIER. 1ste jaarg. Groningen 1848]. 8°.

Nieuwbuur Ferf (H.), Het godsbestuur zichtbaar in het vijftigjarig bestaan van het verbeterend onderwijs in de lagere scholen van ons vaderland. Feestrede, enz. Leeuwarden 1852. 8°.

Jaarboekje voor onderwijzers, met eene statistiek van het volksschoolwezen in Nederland, onder redactie van J. H. BEHRNS. 3^e en 4^e jaarg. Franeker 1852, 53. 8°.

Molema (E.), Wat men ziet en wat men niet ziet, of kijkjes in 't wetsontwerp op 't onderwijs. Groningen 1854. 8°.

Verslag der plaatselijke schoolcommissie te Delft van den toestand van het onderwijs over 1858.

Wildschut (S.), Regeling van het toezigt en bestuur over het openb. lager onderwijs binnen Amsterdam. Amst. 1858. 8°.

[**Venema (G. A.)**, Over het ter schoolgaan van kinderen in het 7de district van de prov. Groningen gedurende 1858 en 1859. 2 stn.] 8°.

Goltzsch (E. T.), Inrigting en leerplan voor volksscholen. Bewerkt door H. W. BLOEM. Amsterdam 1859. 8°.

Overzicht (Tabellarisch) betreffende de regeling van het openb. lager onderwijs [in de] provincie Zeeland. [Middelburg 1861]. 8°.

Overzicht (Tabellarisch) betrekkelijk de regeling van het openb. lager onderwijs in de gemeenten van Limburg. [Maastricht 1862]. 8°.

Verordeningen regelende het lager onderwijs in de gemeente Winschoten [1862]. 8°.

Met andere plaatselijke reglementen op het lager onderwijs in één band.

[**Veth** (P. J.)], Een blik op de Nederl. volksschool naar aanleiding van een bezoek aan eenige instellingen van onderwijs in België en Frankrijk. Amsterdam, enz. 1862. 8°.

Bierens de Haan (D.), Toestand van het schoolwezen in Nederland in zooverre het onder toezigt van de regeering staat. Zwolle 1863. 8°.

Sloet's Tijdschr. voor Staathuishoudk. en Statistiek.

Statistiek der bijzondere scholen voor christel. onderwijs in Nederl. 1864. Utrecht 1864. 8°.

[**Kruijff** (C. A. DE), De vestiging der prot. gemeente en de regeling van het lager onderwijs te Blauwkapel in 1640. Blauwkapel 1866.] 8°. — Met facs.

Verslag van de Plaatselijke Schoolcommissie te 's Gravenhage over 1867, '68, '69, '72—'75, '77, '81. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Gebrekkig onderwijs, schoolverzuim, Schoolverbond. Utrecht 1870. 8°.

Schippers Sr. (J.), Is de staat van ons lager onderwijs in wezen zoo „gebrekkig”? Een woord naar aanleiding der brochure: Gebrekkig onderwijs, enz. Dokkum [1870]. 8°.

Verslag van den toestand van het gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs [te Leeuwarden] over 1870, 72, 73 en 79. Leeuwarden 1871—80. 8°.

Mulder (Lod.), Proeve van eene statistiek van het schoolverzuim in de provincie Utrecht. Utr. [1870]. f°.

Overzicht van den toestand van het lager onderwijs in het Koninkrijk der Nederlanden op 31 Dec. 1869, vergeleken met dien op 31 Dec. 1857. 's Gravenhage 1872. f°.

Onderwijs — Het openbaar — te Amsterdam. Adres en tweede adres aan den Raad der gemeente Amsterdam. 2 stn. Amst. [1873]. 8°.

Verslag van den toestand van het lager onderwijs in de gemeente Groningen. 1873—75 en 78. 8°.

Gouda (J.), Redevoering, uitgesproken te Gouda over volstrekt en betrekkelijk schoolverzuim. Gouda 1874. 8°.

Brug (S. L.), Iets ter verzachting van het gebrek aan hulppersoneel ter school, enz. Leeuwarden 1874. 8°.

Onderwijs — Het openbaar lager — in de gemeente Arnhem. Arnh. 1875. 8°.

[**Kerckhoff** (H. E. C. VAN), Iets over den toestand van het openbaar onderwijs op vele der lagere scholen in de plattelandsgemeenten van Overijssel, enz. Zwolle 1875]. 8°.

Prov. Overijsselsche en Zwolsche Cour.

Verslag van den toestand van het lager onderwijs in de gemeente Haarlem. 1876—79. 8°.

Voorstel-Moens (Het) en de actueele stand van het lager onderwijs. Met aanbevelend woord van O. G. Heldring. Arnhem 1876. 8°.

Onderwijs — Het lager — in den zuidwesthoek van Friesland. Sneek [1876]. 8°.

Verslag der Commissie van Enquête omtrent den toestand van het openbaar lager onderwijs te 's Gravenhage, uitgebracht aan de afdeeling 's Gravenhage der vereeniging „Volksonderwijs”. Den Haag 1877. 8°.

Horn (D.), Ueber Hollands Volksschulwesen. Langenberg 1877. 8°.

Swart (W.), De tegenwoordige inrichting van het lager schoolwezen in Nederland, enz. Schoonhoven 1879. 8°.

Swart (W.), Over de noodzakelijke kundigheden, die in eene burgerschool behooren onderwezen te worden. Z. pl. en j. 8°.

Degenhardt (W.), Excelsior, wachtwoord bij het onderwijs. Amsterdam 1881. 8°.

Renesse (J. E. VAN), Het lager onderwijs in Nederland sedert 1857. Haarlem 1886. gr. 8°.

Verslag van den toestand van het lager onderwijs in de gemeente Amsterdam over 1886. Amst. 1887. 8°.

Verslag (Algemeen) van den staat van het schoolwezen in Nederlandsch-Indië, onder ult. Dec. 1845—1863. Batavia 1849—1865. 8°.

— over 1864. Batavia 1865. 8°.

Verslag van het inlandsch onderwijs in Ned.-Indië over 1863—1865, 1867, 1871, 1872. Batavia 1865—1875. 8° en 4°.

Verslag — Algemeen vijfjarig — van het Inlandsch onderwijs in Nederl. Indië over 1873/77— . Batavia 1880— . gr. 4°.

Verslag (Algemeen) van den staat van het lager onderwijs voor Europeanen en met dezen gelijkgestellten in Ned.-Indië over 1870. Batavia 1872. 8°.

Veth (P. J.), Over den toestand en de behoeften van het onderwijs der jeugd in Nederlandsch Indië. z. pl. 1850. 8°.

Verax, Het staats-onderwijs voor den Javaan. Samarang 1863. 8°.

Onderwijs — Het inlandsch — in Nederlandsch-Indië. Kampen 1866. 8°.

Eyk (W. B. J. VAN), Het openbaar lager onderwijs voor Europeanen in Nederl. Indië. Deventer 1870. 8°.

Natorp (B. C. L.), Grundriss zur Organisation allgemeiner Stadtschulen. Duisburg und Essen 1804. kl. 8°.

[**Verordnungen**, die Einrichtung der öffentlichen Unterrichtsanstalten in Nassau betreffend. 1817.] 4°.

Daniel (WILH. FR.), Ein deutscher Volksschullehrer als Meister unter 100 Schülern. Leipzig 1819. kl. 8°.

Graser (J. B.), Die Hauptgesichtspunkte bey der Verbesserung des Volksschulwesens. 2te Ausg. Bayreuth und Hof 1823. 8°.

Organisation — Grossherz. Hessische neueste — das Volksschulwesen betreffend. Giessen, usw. 1833. kl. 8°.

Neigebaur (JOH. FERD.), Das Volks-Schulwesen in den Preussischen Staaten. Berlin, usw. 1834. 8°.

Zustände der Volksschule und ihrer Lehrer in Rheinland und Westphalen. Iserlohn 1843. 8°.

Deutschlands gesamntes Volksschulwesen von einem sächsischen Schulmanne. Bautzen 1843. 8°.

Dobschall (J. G.), Die Inspektion der Volksschule im Sinne der wahren Pädagogik, usw. Liegnitz 1843. 8°.

Braun (J. G.), Reisebericht über pädagogisch-didaktische und landwirthschaftliche Zustände in Süd- und Westdeutschland, der Schweiz, usw. Dresden und Leipzig 1845. 8°.

Andeutungen zu einer Reform des Volksschulwesens zunächst mit Beziehung auf das Grossherz. Baden. Freiburg i. B. 1845. 8°.

Thaulow (GUST.), Plan einer National-Erziehung. Kiel 1848. 8°.

Gradaus (ERNST), Zur Reform der Volksschule. Darmstadt 1852. kl. 8°.

Goltzsch (EMIL TH.), Einrichtungs- und Lehrplan für Dorfschulen. 2te Aufl. Berlin 1853. 8°.

——— Einrichtungs- und Lehrplan, usw. Berlin 1859. 8°.

Diesterweg (AD.), Die drei preussischen Regulative. 3 Hfte. Berlin 1855. 8°.

I, Würdigung derselben; II, III, Würdigung ihrer Vertheidiger.

Bericht über den Stand des Unterrichtswesens im Königr. Sachsen. Dresden 1873. 8°.

Stirm (K. H. v.), Das Volksschulwesen in Württemberg. Gotha 1873. gr. 8°.

Pädagog. Encyclopädie.

Berichte über die Lehr- und Lernmittel-Ausstellung des Deutschen Lehrervereins, Bezirksverband Berlin im Jahre 1874. Berlin 1875. 8°.

System der österreichischen Volksschule. Vollständige Sammlung und geordnete Zusammenstellung aller über das österreichische Volksschulwesen in Kraft bestehenden Gesetze und Verordnungen von JOH. ALEX. VON HELFERT. Prag 1861. 8°.

Volksschule (Die) in Oesterreich. Ein Beitrag zu ihrer Neugestaltung. Wien 1864. 8°.

Prausek (VINZ.), Die Verbesserung der Volksschule mit besonderer Berücksichtigung Oesterreichs. Wien 1868. 8°.

Bernaleken (THEOD.), Ueber den Volksunterricht. Wien 1868. kl. 8°.

Verslag (Officieel) van het openbaar onderwijs in Hongarije in de jaren 1870 en 1871. Buda 1872. 4°.

In het Hongaarsch.

Wangemann (LUDW.), Die Schule auf der Wiener Welt-Ausstellung. Löbau i. S. 1874. 8°.

Lehrplan für die Alltagschulen des Kantons Appenzell-Auszerrhoden, 1858. 8°.

Compte-rendu de l'administration du conseil d'état du Canton de Fribourg. Ann. 1868. Frib. 1869. 8°.

Lehrplan für die Primarschulen des Kantons St. Gallen, 1865. — Bericht des Erziehungsrathes an den Regierungsrath des Kant. St. Gallen über das Erziehungswesen i. J. 1867. — Auszug aus dem Amtsberichte des Regierungsrathes üb. das J. 1868. — Amtsbericht des Verwaltungsrathes der Stadt St. Gallen über die Jahre 1861—69. 8°.

Gisi (WILL.), Das Unterrichtswezen des Kantons Solothurn. Bern 1868. 4°.

Plan d'études pour les écoles primaires du cant. de Vaud du 29 Févr. 1868. — Compte-rendu du Département de l'instruction publique et des cultes. Ann. 1869. — Organisation de l'instruction publique dans le canton de Vaud. Lausanne 1868, 70, 78. 8°.

Lehrplan der Primarschule. Zürich 1861. 8°.

Birmann (M.), Die Primarschulen der Schweiz. Zürich 1875. gr. 8°.
M. Wirth, Allgem. Beschreibung und Statistik der Schweiz.

Ducpétiaux (ÉD.), De l'état de l'instruction primaire et populaire en Belgique, comparé avec celui de l'instruction en Allemagne, etc. 2 tom. Bruxelles 1838. kl. 8°.

Ducpétiaux (ÉD.), Quelques mots sur l'état actuel de l'instruction primaire en Belgique. Bruxelles 1839. 8°.

Nerum (C. J. VAN), De l'organisation de l'enseignement primaire en Belgique, dans ses rapports avec l'enseignement moyen et supérieur. Gand 1839. 8°.

Lefranc (EUST.), De l'instruction publique en Belgique. 1ère part. Liège 1840. 8°.

Nerum (C. J. VAN), Examen du projet de loi sur l'instruction primaire. Gand 1842. 8°.

État de l'instruction primaire en Belgique. Rapport décennal prés. aux Chambres législatives par le Ministre de l'Intérieur. Bruxelles 1842. gr. 8°.

Organisation de l'instruction primaire. Bruxelles 1843. 8°.

[**Male de Ghorum** (J. VAN)], Notice sur l'enseignement primaire en Belgique. s. l. ni d. kl. f°.

De Theux, Rapport triennal sur la situation de l'instruction primaire en Belgique, et sur l'exécution de la loi du 25 Sept. 1842. 2 vol. Bruxelles 1847. gr. 8°.

Rapport triennal sur l'instruction primaire en Belgique, présenté aux Chambres Législatives. 2me et 4me période trienn. 1846—48 et 1852—54. Bruxelles 1849, '56. f°.

Dechamps (A.), Lettres sur l'instruction publique. Réponse à Frère-Orban et à Verhaegen. 2me édit. Bruxelles 1856. 8°.

Lebon (LÉON), De l'instruction primaire en Belgique. 2me édit. Bruxelles 1865. 8°.

Messenger (Le) des écoles primaires du Hainaut. tom. 1—23. Mons 1846—1868. 8°.

Statistique des dépenses du service ordinaire de l'enseignement primaire, 1843—1872. Rapport au Min. de l'Intérieur par J. SAUVEUR, Direct.-gén. de l'instruction publ. Bruxelles 1874. f°.

Swinderen (TH. VAN), Beknopte beschrijving der inrigtingen van het openbaar onderwijs in Frankrijk. Groningen 1811. 8°.

Rapport au roi par le ministre secrétaire d'état au départ. de l'instruction publique; sur l'exécution de la loi du 28 Juin 1833 relative à l'instruction primaire. Paris 1834. gr. 4°.

Simon (JULES), L'école. Paris 1865. gr. 8°.

Statistique de l'instruction primaire [en France], pour l'année 1863. Situation au 1er Janv. 1864. Paris 1865. 4°.

——— Annexe à la —. Degré d'instruction des adultes. Écoles primaires communales gratuites. Paris 1866. 4°.

Jourdain (CH.), Rapport sur l'organisation et les progrès de l'instruction publique. Paris 1867. gr. 8°.

Rapports adressés à S. Exc. M. le ministre de l'instruction publique par les membres de la commission chargée d'examiner les travaux d'élèves et les moyens d'enseignement exposés au Ministère et au Champ-de-Mars. Paris 1867. 8°.

Exposition universelle de 1867.

Exposé général de la situation de l'instruction primaire [en France] au 1er Janvier 1867. Paris 1867. 4°.

Defodon (Cu.), Promenade à l'exposition scolaire de 1867. Av. ill. Paris 1868. kl. 8°.

Statistique des classes d'adultes [en France]. Situation au 1er Avril 1866—1869. 4 vol. Paris 1866—1869. 4°.

Bréal (MICH.), Quelques mots sur l'instruction publique en France. Paris 1872. kl. 8°.

Statistique de l'enseignement primaire. Tom. III, 1881—1882. Paris 1884. 4°. — Avec cartes.

Sweden. Popular instruction. Stockholm 1871. 8°.

Schédo-Ferroti (D. K.), Lettres sur l'instruction populaire en Russie. Leipzig, etc. 1869. 8°.

Manuel of the system of primary instruction pursued in the model schools of the British and foreign school society. London 1844. 8°. — With pl.

Hierbij: Plain directions for the establishment of schools, etc.

[**Education** — Reports, etc. on — in England and Scotland. London, Edinburgh 1862—1870.] 8°.

1, Reports of the Committee of council on education.

2, Circular of Lord Stanley, with replies.

3, Reports of schools inquiry Commissioners in England.

4, Reports of H. M.'s Commissioners, appointed to inquire into the schools in Scotland.

Buls (Ch.), Une excursion scolaire à Londres. Bruxelles, etc. 1872. gr. 8°.

Salverda de Grave (J. L. A.), Het lager onderwijs in Engeland. Stellingen. 's Gravenhage 1886. 8°.

Putnam (GEORGE PALMER), American facts. Notes and statistics relative to the government, etc. With portr. London 1845. 8°.

Report (First annual) of the governors of the Almshouse, for the y. 1849. New-York 1850. 8°.

Mansfield (EDW. D.), American education, its principles and elements. New-York 1851. 8°.

Dunshee (HENRY WEBB), History of the school of the Reformed Protestant Dutch church in the city of New-York, from 1633 to the present time. With an introduction by THOM. DE WITT. New-York 1853. kl. 8°.

Barnard (HENRY), National education in Europe. 2nd edit. New-York 1854. 8°.

[**Reports** on education in different states and cities in the U. S. of North-America. 1865—1877.] 8°.

Reports of the States of Connecticut, Illinois, Indiana, Iowa, Maine, Minnesota, New Jersey, Ohio, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, Tennessee, Vermont, West Virginia, Wisconsin; of the 1st school district of Pennsylvania, comprising the city of Philadelphia; Reports, documents and journal of the Board of Education of the city and county of New York; Reports of the cities of Boston, Chicago, Detroit, Jersey city, Manchester, Newport R. I., St. Louis, Terre Haute; of the independent school district of Des Moines (West side); Manuel of instruction to teachers, etc. of the Public schools of Indianapolis.

[**Education** — National department of — in the U. S. Plans, circulars, etc. Washington 1867, 1868.] 8°.

————— Report of the Commissioner of —, with circulars and documents, etc. [By HENRY BARNARD]. Washington 1868. 8°.

Charter and rules for the government of the Board of President and Directors, and regulations of the St. Louis public schools. St. Louis 1869. 8°.

Laws (School) of Illinois, Indiana, Maine, New Jersey. 1869—75. 8°.

Acts and joint resolutions relating to education, passed by the General Assembly of the state of South Carolina. Columbia S. C. 1870. 8°.

Proceedings of the national association of school superintendents, at a special session at Washington D. C. New-York 1870. 8°.

Monthaye (P. A.), *L'instruction populaire en Europe et aux États-Unis d'Amérique*. 2 tom. (1 vol.). La Haye 1876. gr. 8°.

Dor (ÉD.), *L'instruction publique en Égypte*. Paris 1872. gr. 8°.

[**Ordonnantie** op het openbaar onderwijs voor blanke kinderen in den Oranje-Vrijstaat. 1874]. 8°.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Buddingh (D.), Naschrift op de brochure: Hoogere burgerscholen of practisch lager onderwijs, enz. Rotterdam 1859. 8°.

Vitringa (A. J.), Tegenwoordige toestand en plan tot hervorming van het middelb. onderwijs. Arnhem 1860. 8°.

Ontwerp van wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, aangeboden 23 Oct. 1862, met Mem. van Toel., Voorl. Versl. en Mem. van Beantw. [’s Gravenhage 1862]. f°.

Heim (H. J. VAN DER), Eene aantekening op het ontwerp van wet tot regeling van het middelb. onderwijs. ’s Gravenhage 1862. 8°.

Alings (A. W.), Het ontwerp van wet tot regeling van het middelbaar onderwijs. Groningen 1862. 8°.

Wet (De) tot regeling van het middelbaar onderwijs, opgehelderd door eene aantek. van D. J. STEYN PARVÉ. Arnhem 1863. kl. 8°.

Wet tot regeling van het middelbaar onderwijs, met register, enz. door N. S. CALISCH. Amsterdam 1863. kl. 8°.

Onderwijs — Het middelbaar —, de Roomsch-catholieken en de Minister Thorbecke; door een protestant. Amsterdam 1863. 8°.

Vrolik (W.), Middelbaar onderwijs. Delft 1864. 8°.

Wet (De) op het middelbaar onderwijs alphabetisch bewerkt. 's-Gravenhage [1864]. kl. 8°.

Onderwijs — Het middelbaar — en de hoofdstad. Een ernstig woord van een Amsterdammer aan zijne medeburgers. Amsterdam 1865. 8°.

Anonymus [J. B. KAN], Een woord over de toepassing van de wet tot regeling van het middelb. onderwijs, ten aanzien van de Hollandsche taal- en letterkunde, de geschiedenis en aardrijkskunde. Nijmegen 1865. kl. 8°.

Oven (A. VAN), Ons middelbaar onderwijs. Dordrecht 1865. 8°.

Ven (E. VAN DER), Een brief over het middelbaar onderwijs. Haarlem 1865. 8°.

Schevichaven (S. R. J. VAN), Eenige opmerkingen over hogere burgerscholen, enz. Sneek 1866. 8°.

Cate (J. TEN), Een woord over het middelb. onderwijs. Sneek 1867. 8°.

Pinner (J.), Beschouwingen over het middelbaar onderwijs in Nederland. Amsterdam 1867. 8°.

[**Steijn Parvé (D. J.)**, Overdrukken, betrekking hebbende op middelbaar onderwijs]. 8°.

Overzicht van het middelbaar onderwijs bij het einde van 1869. — Overzicht van de hogere burgerscholen bij het einde van 1868. — Middelbaar onderwijs voor meisjes, 1870. — De inrichting van het middelb. ond. in Nederland, 1871. — De hogere burgerscholen in 1874. — Het middelb. ond. voor meisjes in 1876. — Een en ander over de hogere burgerscholen, 1879.

Matthes (D. VAN LANKEREN) en H. F. R. HUBRECHT, Inlichtingen betreffende de hogere burgerschool en de handelsschool te Amsterdam. Amst. 1869. 8°.

Hülsmann (J. H. H.), De strekking van het onderwijs aan de hogere burgerschool te Breda. Breda 1869. 8°.

Overzicht van de regeling van het middelbaar onderwijs voor den handwerkstand in de Nederlanden, enz. 's-Gravenhage 1869. 8°.

Organisation — Sur l' — des écoles moyennes pour la classe ouvrière dans les Pays-Bas, etc. La Haye 1869. 8°.

[**Keyser (J. P. DE)**, Verzameling stukken over de inrigting der middelbare school voor meisjes. 1870]. 8°.

Tijdspiegel.

Eijk (J. A. VAN), Het middelbaar onderwijs voor meisjes te Amsterdam. Amst. 1870. kl. 8°.

Onderwijs — Ons middelbaar —, door W. B. Amsterdam 1870. 8°.

Lier (E. VAN), Het programma eener middelbare meisjesschool. Amsterdam 1870. 8°.

[**Otterloo** (A. VAN), Zijn middelbare scholen voor meisjes noodzakelijk? z. j. en pl.]. 8°.

Maandbl. v. h. Nederl. Onderw.-Genootsch.

Cock (A. M. DE), Het doel van middelbaar onderwijs voor meisjes. Rotterdam 1871. 8°.

Cate (J. TEN), Een bezoek gebracht aan den directeur en de leeraren aan de hogere burgerschool te Sneek. Sneek z. j. 8°.

Catalogus der tentoonstelling van hulpmiddelen bij het middelbaar onderwijs. Utrecht 1872. 8°.

Hülsmann (J. H. H.), De directeur der hogere burgerschool. Toespr. Breda 1873. 8°.

[**Burger** (C. P.), e. a.], Ongevraagd advies bij den gemeenteraad van Leeuwarden ingediend door den directeur en de leeraren aan de Rijks H. Burgerschool te Leeuwarden. Leeuw. 1873. 8°.

Ven (E. VAN DER), Onze hogere burgerscholen. Haarlem 1873. 8°.

Berichten en mededeelingen van de Vereeniging van leeraren aan inrichtingen van middelbaar onderwijs., N°. 1, 3, 5, 7—9; 3^e reeks, N°. 7, 9, 12— . Amsterdam en Leeuwarden 1875— . 8°.

Schuringa (P.), Ons middelbaar onderwijs. Opmerkingen, enz. Zierikzee 1876. 8°.

Vitringa (A. J.), Fransche school en burgerschool. Deventer 1876. kl. 8°.

Loi sur l'instruction secondaire du 2 Mai 1863. Royaume des Pays-Bas. Leide 1878. 8°.

Rapport van de commissie uit den Geneeskundigen Raad van Friesland en Groningen tot onderzoek naar bij de leerlingen der gymnasia en middelb. scholen voorkomende nadeelige gevolgen van overlading. [z. pl. 1882]. 8°.

Loos (D. DE), De leidsche hogere burgerschool (voor jongens) gedurende haar twintigjarig bestaan. Leiden [1884]. 8°.

—, Vervolg van de geschiedenis der school tot aan haar vijf en twintigjarig bestaan. Leiden [1889]. 8°.

Loos (D. DE), De eind-examens der hogere burgerscholen met 5-jarigen cursus. Leeuwarden 1886. 8°.

Cousin (V.), Mémoire sur l'instruction secondaire dans le royaume de Prusse. 2e édit. Paris 1837. 8°.

Vogel, Die Bürgerschule zu Leipzig, 1842. Leipzig. 8°.

Schacht (THEOD.), Die Realbildung und das jetzige Zeitalter. Festrede. Darmstadt 1845. 8°.

Leizmann (FRIEDR.), Die Realschule und der Zeitgeist. Lemgo 1846. 8°.

Mushacke (ED.), Die Preussischen Real- und höheren Bürgerschulen. Berlin 1851. 8°.

Körner (FR.), Die Bedeutung der Realschulen für das moderne Kulturleben. Leipzig 1851. 8°.

Hopf (GEORG WILH.), Entwicklung des Realschulwesens in Nürnberg. Fürth 1854. kl. 8°.

Meier (A.), Unsre Schulgemeinde. Eine Jubelschrift der höhern weibl. Bildungsanstalt zu Lübeck. I, Der Jubilar. Mit Portr. Lübeck 1856. 8°.

Kletke (C. A.), Zur Beurtheilung und Würdigung des deutschen Realschulwesens. Breslau 1857. kl. 8°.

Unterrichts- und Prüfungs-Ordnung der Realschulen und der höheren Bürgerschulen. 2te Aufl. Berlin 1859. gr. 8°.

Artikel (Sechs) wider die Unterrichts- und Prüfungs-Ordnung der Realschule vom 6 Oct. 1859 von einem preuss. Schulmann. Danzig 1860. 8°.

Exposé über das Seminarwesen im Kön. Sachsen. Vom Ministerium des Kultus und öffentl. Unterrichts. Dresden 1867. 8°.

Dassenbacher (JOH.), Schematismus der Mittelschulen der im Reichsrath vertretenen Länder und der Militärgränze, 1870. Znaim 1869. kl. 8°.

Loth (J.), Die Realschul-Frage. Leipzig 1870. 8°.

Gutachten (Akademische) über die Zulassung von Realschul-Abiturienten zu Facultäts-Studien. Berlin 1870. 8°.

Streiflichter auf die akademischen Gutachten über die Zulassung von Realschul-Abiturienten zu Facultäts-Studien. Von einem Realschullehrer. Berlin 1870. 8°.

Kreyssig (F.), Ein wort zur Realschulfrage. Kassel, usw. 1871. 8°.

Grunow (HERM.), Die gewerbliche Fortbildungs-Mittelschule, usw. Leipzig 1872. 8°.

Zulassung (Die) der Abiturienten der Realschulen 1er Ordnung zu den Facultäts-Studien. Köln 1872. 8°.

Lattmann (J.), Reorganisation des Realschulwesens und Reform der Gymnasien. 2 Thle. Göttingen 1873. 8°.

Janke (ALB.), Die Mangel in der gegenw. äussern und innern Einrichtung, usw. der höheren Töchterschulen. Berlin 1873. 8°.

Beck (H.), Betrachtungen über die landläufigen Vorwürfe gegen die Realschulen. Berlin 1874. 8°.

Central-Organ für die Interessen des Realschulwesens.

Gallenkamp (W.), Die Reform der höheren Lehranstalten insbesondere der Realschulen. Berlin 1874. 8°.

Kreyenburg (GOTTH.), Die höhere Töchterschule. Leipzig 1874. kl. 8°.

Consules! — Videant —, Zur Orientirung über Fragen des höheren Bildungswesens, usw. Görlitz 1874. 8°.

Schornstein (R.), Ausführlicher Lehrplan einer vollständig organisirten höheren Mädchenschule und Lehrerinnen-Bildungsanstalt. Elberfeld 1874. 8°.

Strack (M.), Stenographischer Bericht über die Verhandlungen des 2ten Realschultages zu Braunschweig, vom 1—3 Oct. 1874. Berlin 1874. 8°.

Central-Organ für die Interessen des Realschulwesens.

Ordnung für die Entlassungs-Prüfungen an den höheren Schulen nebst der bezüglichen Circular-Verfügung vom 27 Mai 1882. Berlin 1882. 8°.

Ullrich (GEORG), Ueber die Reform des Lehrplanes der Realschulen. Wien 1866. 8°.

Reform (Zur) des österreichischen Mittelschulwesens. Krems a. d. Donau 1870. 8°.

Budgetentwürfe für die eidgenössische polytechnische Schule und Berichte über dieselbe. o. O. 1854. 8°.

Conseil (Le) de l'instruction publique aux commissions des écoles moyennes. Lausanne 1855. 8°.

Lehrmittel (Religiöses) für die Realschule A und C. 1es und 3tes Hft. Zürich 1858, 63. kl. 8°.

Gesetz über die Sekundarschulen des Kantons Bern. Mit Reglementen und Unterrichtsplänen. 5 St. Bern 1861—69. 8°.

Lehrplan für die Realschulen des Kantons St. Gallen, 1865. 8°.

Verzeichniss der Studirenden der Kantonsschule und der Theologie zu Luzern. Luzern 1869. 4°.

Casterman (LOUIS) et THEOD. OLIVIER, De la loi sur l'enseignement moyen. Bruxelles 1850. 8°.

Enseignement (De l') moyen dans ses rapports avec la religion positive et la constitution. Bruxelles 1853. 8°.

Rapport triennal sur l'état de l'enseignement moyen en Belgique. 1ère période triennale, 1852—54. Bruxelles 1856. kl. f°.

Rapport au roi sur l'instruction secondaire. Paris 1843. 8°.

Sweden. Secondary schools. Stockholm 1871. 8°.

HOOGER ONDERWIJS.

[**Besluiten** (Koninkl.) betreffende het hooger onderwijs. 1815—1826]. 8°.

Règlement op de inrigting van het hooger onderwijs in de zuidel. provincien van het Konigr. der Nederl. — Règlement sur l'organisation de l'enseignement supérieur, etc. — 's Gravenhage 1816. 8°.

Règlement (Algemeen) op de inrigting der athenaea en kollegien in de zuidelijke provincien van het Koninkrijk der Nederlanden. — Règlement général sur l'organisation des athénées, etc. — 's Gravenhage 1817. 8°.

Verzameling van de wetten en besluiten op het hooger onderwijs in de noordelijke provinciën van het Konigr. der Nederl. Utrecht 1835. kl. 8°.

—, enz. Nieuwe uitg. Utrecht 1840. kl. 8°.

Ontwerp van wet op het hooger onderwijs met bijgevoegd rapport en memorie van toelichting, ingediend door de Staats-Commissie, enz. 's Gravenhage 1849. 8°.

Verzameling der wetten en besluiten op het hooger onderwijs in het Konigr. der Nederl. 2de dr. Utrecht 1862. kl. 8°.

Ontwerp van wet tot regeling van het hooger onderwijs, met de Memorie van toelichting, enz. Met eenige aanteeek. bewerkt door T. T. Kroon. Arnhem 1869. 8°.

Wet tot regeling van het hooger onderwijs. Groningen 1876. 8°.

Loi sur l'instruction supérieure du 28 Avril 1876, et décret royal réglant les examens, etc. aux universités du 27 Avril 1877. Leide 1878. 8°.

Antwoord op eenen brief, behelzende eenige aanmerkingen omtrent de wet op het hooger onderwijs. Amsterdam 1816. 8°.

Iets over onze noordelijke hoogeschoolen, door B. L. G. Groningen 1824. 8°.

Gedachten van Jan de Schreeuwer [LULOFS] over het hooger onderwijs. Groningen 1828. 8°.

[**Bake** (J.)], Over universiteiten en hooger onderwijs. 2de brief. Leyden 1828. 8°.

Siegenbeek (MATTH.), Iets over hoogeschoolen, de onderwijzers en het onderwijs, enz. Leiden 1828. 8°.

Bedenkingen over de hoogeschoolen en het akademisch onderwijs, van de letterk. faculteit aan de universiteit te Gent. [Gent] 1828. 8°.

Heusde (PH. W. VAN), Brieven over den aard en de strekking van hooger onderwijs. Utrecht 1829. 8°.

Uittreksels uit de jaarlijksche verslagen en aanmerkingen, nopens den staat der Gymnasiën, enz. — Extraits des rapports ann., etc. [’s Gravenhage 1829]. 8°.

Nieuwenhuis (J.), Gedachten over het akademisch onderwijs der bespiegelende wijsbegeerte in het Kon. der Nederlanden. Leiden 1830. 8°.

Wijk (H. M. A. J. VAN ASCH VAN), Over de instellingen van hooger onderwijs in Utrecht vóór de oprigting der Hoogeschool in den jare 1636. Utrecht 1836. 8°.

Wieringhen Borski (G. VAN), Aan mijne stadgenooten bij de herstelling van het stedel. gymnasium. Amsterdam en Delft 1839. 8°.

Brochure (De) getiteld: Het gymnasium als stedelijke inrigting beoordeeld, beantwoord door W. G. B. Leiden 1839. 8°.

Hierbij de repliek, get.: Aan den Heer W. G. B., enz. Leyden 1839. 8°.

[**Hogendorp** (D.)] e. a., Adres aan de Algemeene Synode der Nederl. Herv. Kerk over de formulieren, de academische opleiding der predikanten, enz. Leiden 1842. 8°.

Memorie van het Genootschap voor leeraren aan de Nederl. gymnasiën betreffende het examen ter toelating tot de academische lessen. [Amsterdam 1842]. 8°.

Iets over het hooger onderwijs. ’s Gravenhage 1845. 8°.

Brief aan den Schrijver van het: Iets over ons hooger onderwijs. Leiden 1845. 8°.

Noordewier (M. J.), Het kon. besluit omtrent de toelating van studenten tot de hoogeschoolen en de athenaea. Groningen 1845. 8°.

Feith (H. O.), Gedachten over de toelating van jonge lieden tot de hoogeschoolen en athenaea. Groningen 1845. 8°.

Opzoomer (C. W.), De belangen van het hooger onderwijs. Leiden en Amsterdam 1848. 8°.

Opmerkingen en gedachten over de inrigting van het hooger onderwijs. Utrecht 1849. 8°.

Opzoomer (C. W.), De hervorming onzer hoogeschoolen. Rapport, wetsontwerp en memorie van toelichting. Leyden, enz. 1849. 8°.

Woord (Een) over het hooger onderwijs; door een student. Leyden, enz. 1849. 8°.

Burger Jr. (D.), Iets over het hooger onderwijs. Amsterdam 1849. 8°.

Groot (P. HOFSTEDE DE), Is bezuiniging op het onderwijs, vooral door opheffing eener hoogeschool, aan te raden? Groningen 1849. 8°.

Royaards (HERM. JOH.), Het historisch karakter der tegenwoordige Nederl. universiteiten. Utrecht 1849. 8°.

Raadt (P. DE), De Koninklijke besluiten van 23 Mei 1845 en 1 Julij 1850 voor de toelating van studenten tot de hoogeschoolen, enz. Amsterdam 1851. 8°.

Gedenkschrift der inwijding van het nieuwe academiegebouw te Groningen in Sept. 1850. Uitgeg. door de Commissie ter regeling der feesten. Met afb. 2de dr. Groningen 1851. 8°.

Gedachten (Vrijmoedige) over het hooger onderwijs naar aanl. van het Ontwerp van wet der Staats-commissie. Schoonhoven 1852. 8°.

Ekker (A. H. A.), Brief over Lat. scholen en gymnasiën aan Dr. A. Ekker. — Nog iets over het onderwijs aan de gymnasiën. Kampen 1854, 55. 8°.

Harting (P.), Gedachten over het hooger onderwijs in ons vaderland. Tiel 1858. 8°.

Deinhardt (JOH. HEINR.), Het gymnasiaal onderwijs volgens de wetenschappelijke eischen des tegenw. tijds. Uit het Hoogd. met aantek. van J. BAKKER KORFF. Amsterdam 1858. 8°.

Brill (W. G.), Redevoering bij de openb. prijsuitdeeling aan het gymnasium te Zutphen. Zutph. 1859. kl. 8°.

Brief (Open) aan Mr. J. Heemskerk Az., naar aanleiding van zijne redevoering in de 2^e Kamer der Staten-Gen., namens de studenten in de rechten te Leiden, door eene uit hun midden verkozene commissie. Leiden 1860. 8°.

Athenaeum en onderwijs te Amsterdam. (Eene repliek). Amst. 1861. 8°.

Staat en verslag van de Nederl. gymnasiën en Lat. scholen, 1861—1862. Zutphen. 8°.

Opheffing — Over de — van het Athenaeum, enz. Deventer 1863. 8°.

Huberts (W. J. A.), De geschiedenis der oude Zutfensche Latijnsche school. Zutphen 1863. 8°.

Wieringhen Borski (G. VAN), Het gymnasium te Delft. Delft 1864. 8°.

Veth (P. J.), Over den aard en het doel van het onderwijs in de land- en volkenkunde van Ned. Indië. Toespraak. Leiden 1864. 8°.

Kan (J. B.), Ons hooger onderwijs. Grieven en wenschen. Nijmegen 1865. 8°.

Hartsen (F. A.), Het onderwijs in de logica. Adres aan Z. E. den minister van binnenl. zaken. Utrecht 1866. 8°.

Naamlijst der leden van het Genootschap van leeraren aan de Nederlandsche gymnasiën en hogere burgerscholen, enz. Zutphen 1867. 8°.

Land (J. P. N.), Ons hooger onderwijs. Amsterdam 1868. gr. 8°.

Pijnappel Gz. (J.), De rijks-instelling van onderwijs in Indische taal-, land- en volkenkunde te Leiden en de hoogeschool. 's Gravenhage 1868. gr. 8°.

Kan (J. B.), Oud maar niet verouderd. Rede, bij gelegenheid van het 325-jarig bestaan der Apostolische School, thans het gymnasium te Nijmegen. Utrecht 1869. 8°.

Brill (W. G.), Over de inrichting der gymnasiën, enz. Utrecht 1870. 8°.

Vogelsang (H.), Het hooger onderwijs in Nederland naar aanleiding van het wetsontwerp Fock. 's Gravenhage 1870. 8°.

Land (J. P. N.), De hoofdstad zetel van hooger onderwijs. Feestrede. Amsterdam 1872. gr. 8°.

Naamlijst der leeraren aan de Nederlandsche gymnasiën, Lat. scholen, hogere burgerscholen en burgerscholen. Zalt-Bommel 1872. 8°.

Huët (A.), De regeling van het hooger onderwijs en de vorming van ingenieurs en architecten. Delft 1873. 8°.

[**Kemper** (J. DE BOSCH), De uitbreiding van het hooger onderwijs te Amsterdam. 1873.] 8°.

Halbertsma (T.), Eene vijf-en-twintig-jarige voorbereiding een zwaard van Damocles voor onze gymnasia en hoogeschoolen. Utrecht 1874. 8°.

Francken (C. M.), Eenige opmerkingen omtrent het aanhangige wetsontwerp op het hooger onderwijs. Groningen 1874. 8°.

Ekker (A. H. A.), Voorbereidend hooger onderwijs en het ontwerp Geertsma. Zwolle 1874. 8°.

Sanders Ezn. (H.), Proeve van een wetsontwerp tot regeling van het hooger onderwijs. Amsterdam 1874. gr. 8°.

Vloten (J. VAN), Een en ander omtrent het jongste wetsontwerp op het hooger onderwijs. Haarlem 1874. 8°.

Willeumier (C. M. J.), Eene bladzijde uit de geschiedenis van het Athenaeum Illustre te Amsterdam. Redev. Amst. 1875. 8°.

Oppenheim (JAQ.), De Groningsche hoogeschool en de 2de Kamer der Staten-Generaal. [Groningen 1875]. 8°.
Provinciale Gron. courant.

Thorbecke (J. R.), Over de regeling van het hooger onderwijs. Bijeenverzam. door W. THORBECKE. 's Gravenhage 1876. 8°.

Raabe (A. H.), Eenige opmerkingen naar aanleiding van de eerstdaags te behandelen wet voor het hooger onderwijs. Utrecht 1876. 8°.

[**Vissering** (S.)], Onpersoonlijke amendementen op het ontwerp van wet tot regeling van het hooger onderwijs. Leiden 1876. 8°.

Penn (J.), Hooger onderwijs en examens der geneeskundigen. Hilversum 1876. gr. 8°.

[**Evers** (J. C. G.)], Het hooger onderwijs en de aanstaande medici. 's Gravenhage 1876. kl. 8°.
Het Vaderland.

Dresselhuys (G.), De regeling van het medisch onderwijs praktisch toegelicht. Zutphen 1876. 8°.

Onderwijs — Het hooger — te Amsterdam. Een woord aan den handel. Amst. 1876. gr. 8°.

Athenaeum — Het Amsterdamsch —. Toestand, hervorming, adressen. Amsterdam 1876. 8°.

Tilanus (J. W. R.), Toespraak bij de opening van drie nieuwe laboratoria. Amsterdam 1876. 8°.

Hoogeschool — De Groninger —. Openbare brief aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal [door het Academie-comité]. Groningen 1876. gr. 8°.

Middendorp (H. W.), Centralisatie van hooger onderwijs. Groningen 1876. gr. 8°.

[Adres van het Groninger Studentencorps aan de Tweede Kamer der Staten-Gen. Groningen 1876.] gr. 8°.

Hoogeschool — De Groninger —. Negental hoofdartikelen van de Groninger Courant. Gron. 1876. 8°.

Sänger (W. M. H.), Het Groningen der toekomst, de hoop harer universiteit. Redev. Gron. 1876. 8°.

Halbertsma (T. J.), Onparlementaire beschouwingen over de hervorming onzer gymnasiën. Haarlem 1876. gr. 8°.

Onderwijs — Het hooger — in verband met de opleiding van ingenieurs. Mededeeling aan de leden der Vereeniging van burgerlijke ingenieurs, door het bestuur. Rotterdam 1876. 8°.

Lith (P. A. v. d.), De Indische school en art. 110 en 111 van het wetsontwerp tot regeling van het hooger onderwijs. Leiden 1876. 8°.

Reeken (C. G. von), Het leerplan voor het gymasiaal onderwijs. Haarlem 1877. 8°.

Scholten (J. H.), De godgeleerdheid aan de Nederl. hoogeschoolen. Rede. Leiden 1877. 8°.

Voorheen en thans. 1828—1878. Herinneringen, opmerkingen en wenken door een oud-student [P. Harting]. Utrecht 1878. 8°.

Burger (D.), Toespraak bij de opening van het nieuwe gebouw van het progymnasium te Amersfoort. Amersf. 1880. 8°.

Organisation (Die) der Gymnasien nach christlichem Princip. Riga 1825. 8°.

Dieterici (WILH.), Geschichtliche und statistische Nachrichten über die Universitäten im preussischen Staate. Berlin 1836. 8°.

Diesterweg (F. A. W.), Die Lebensfrage der Civilisation. I—IV. Essen 1836—38. 8°.

I. Ueber die Erziehung der untern Klassen der Gesellschaft; II, Werden wir vom 3ten August dieses Jahres nichts lernen?; III, Ueber das Verderben auf den deutschen Universitäten; IV, Ueber Erziehung zum Patriotismus und deutsche Universitäten.

Axt (Mor.), Das Gymnasium und die Realschule. Darmstadt 1840. 8°.

Ingerslev (C. F.), Bemerkungen über den Zustand der gelehrten Schulen in Deutschland und Frankreich. Berlin 1841. 8°.

Roth (CARL LUDW.), Das Gymnasial-Schulwesen in Bayern zwischen den J. 1824 und 1843. Stuttgart 1845. 8°.

Wilde (WILH. AUG.), Das preussische Reglement für die Prüfung der zu den Universitäten übergehenden Schüler vom 4 Juni 1834. Leipzig 1848. kl. 8°.

Klopp (O.), Die Reform der Gymnasien in Betreff des Sprachunterrichts. Leipzig 1848. 8°.

Köhler (GUST. ED.), Exeours in und durch's Gymnasium. Leipzig 1851. 8°.

Scheele (WILH.), Alte und neue Bildung mit Bezug auf das höhere Schulwesen. Elbing 1852. 8°.

Hudemann (E. E.), Zur Gymnasialreform bes. mit Bezug auf die Vereinfachung des Gymnasialunterrichts. Berlin 1855. 8°.

Schulwesen — Das höhere — des Königr. Hannover seit seiner Organisation im J. 1830. Hann. 1855. 8°.
Hannoversche Zeitung.

Besuch — Sr Maj. des Königs Johann von Sachsen — der Universität Leipzig. Leipz. 1858. gr. 8°.

Nebst einer Darstellung der Anstalten und Sammlungen der Universität.

Jäger (OSK.), Gymnasium und Realschule 1er Ordnung. Mainz 1871. 8°.

Meyer (LOTH.), Die Zukunft der Deutschen Hochschulen, usw. Breslau 1873. 8°.

Ostendorf (J.), Das höhere Schulwesen unseres Staates. Düsseldorf 1873. 8°.

Peter (CARL), Ein Vorschlag zur Reform unserer Gymnasien. Jena 1874. 8°.

Fechner (HERM.), Gelehrsamkeit oder Bildung? Versuch einer Lösung der Gymnasiums- und Realschulfrage. Breslau 1879. gr. 8°.

Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Oesterreich. Wien 1849. gr. 8°.

Uebersicht (Statistische) über die österreichischen Gymnasien am Schlusse der Schuljahre 1850/51—1867/68. (1 Bd.). Wien 1851—1868. 4°.

Beil. zur Zeitschr. f. die österr. Gymn.

Matauscheck (TIM. ANT.), Normalien-Nachschlagebuch für Lehrer und Direktoren der österr. öffentl. Gymnasien. 3te Ausg. Prag 1864. gr. 8°.

Hankiewicz (H. v.), Gesetze und Verordnungen für die österreichischen Universitäten. Krakau 1868. 8°.

Hoch- und Mittelschulen der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder von 1851 bis 1870. Mit Karte. Wien 1871. 8°.

Vooraf gaat: Die Zunahme der Verbrechen verglichen mit der Vermehrung der Bevölkerung in Oesterreich, usw. 1857—69.

Erlcr (W.), Die Direktoren-Konferenzen der preussischen höheren Lehranstalten in den J. 1879, 1880 und 1881. Berlin 1882. 8°.

Statut für das Königl. philologische Seminar an der Universität Leipzig. 8°.

[**Gesetz** über die Hochschule in Bern, usw. 12 St. Bern 1834—39.] 8°.

Loi sur l'enseignement supérieur, et règlements de l'Académie de Neuchatel. 1866—69. 8°.

Loi sur l'instruction publique supérieure du 12 Mai 1869. — Règlements et programmes de l'Académie de Lausanne. 10 pièces. 1847—70. 8°.

EXAMENS.

Gesprekken (Onpartijdige) van een schoolonderwijzersgezelschap over het vervullen der onderwijzersposten, of: Het vernederende, ondoelmatige en onregtvaardige van de hedendaagsche vergelijkende examens der schoolonderwijzers, enz. Groningen 1844. 8°.

Rooseboom (J. J.), Noodige teregtwijzing betreff. eene brochure, getit.: „Is de vordering van een vergelijkend examen bij de aanstelling van onderwijzers voor bijzondere scholen van de eerste klasse op wettelijke bepalingen gegrond?“ 's Gravenhage 1844. 8°.

Hierbij bovengen. brochure.

Boot (J. C. G.), Gedachten over het Staatsexamen. Leeuwarden 1846. 8°.

Bosscha (P.), Brief aan een lid van de Tweede Kamer der Staten Gen. over het Staats-examen en het hooger onderwijs. Deventer 1847. 8°.

Staats-examen (Het). Utrecht 1849. 8°.

Programmata voor de examens vermeld in de artt. 44—48 en 72 der wet van den 13^{den} Aug. 1857, regelende het lager onderwijs. Met aantek. door J. H. BEURNS. 2de dr. Harlingen 1859. 8°.

Acte-examens — Eenige aanwijzingen omtrent — voor 't lager onderwijs. Assen 1860. 8°.

————— 2de druk. Assen 1860. 8°.

[**Verslagen** der Commissiën, belast met het afnemen der examens voor acten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs. 1864.] 8°.

Wieringhen Borski (G. VAN), De programma's voor de acten van bekwaamheid tot het geven van lager schoolonderwijs. Schiedam 1866. kl. 8°.

Brief (Open) aan Mr. H. E. Toe Laer, over de examens te Haarlem en elders, door een hoofd-onderwijzer. Amsterdam 1866. 8°.

[**Examens** — Hoe behooren de provinciale — te worden ingericht, enz. Een woord van de afd. Amsterdam van het Nederl. onderw.-genootsch. Amst. 1867.] 8°.

Acte-examens — De anti-paedagogische richting der —. Bergen o/Zoom 1869. 8°.

Wal (R. DE), Is afschaffing der vergelijkende examens bij het lager onderwijs wenschelijk? Deventer z. j. 8°.

[**Verslagen** der Commissiën, in 1882, '88, '89 belast met het afnemen der examens in de Fransche, Engelsche en Hoogd. talen.] 8°.

Beaufort (W. H. DE), De onderwijzersexamens. 1884. 8°.
Gids.

Règlement sur les examens des aspirants au brevet de capacité pour l'enseignement primaire, dans le canton de Vaud. Lausanne 1869. 8°.

Onderwijs van bijzonderen aard.

(Opleidingsscholen. — Scholen voor handel, kunst, nijverheid, enz. — Militair onderwijs. — Liefdadigheidsonderwijs. — Godsdienstonderwijs. — Bijzondere inrichtingen van onderwijs.)

Raadt (P. DE), Redevoering over de redenen, waarom nog vele school-onderwijzers zoo onbekwaam zijn voor hun beroep, en over het aangenamen van hetzelfde. Rotterdam 1814. 8°.

Tänzer (KARL HEINR. GOTTFR.), Iets nopens de eigene voortdurende vorming, verheffing en veredeling van den onderwijzer, door D. BUDDINGH. Groningen 1834. 8°.

Kweekschool voor onderwijzers — Het 50jarig bestaan der — te Groningen op 19 Junij 1847 plegtig gevierd. Met bijl., enz. Gron. 1847. 8°.

[**Buddingh** (D.)], Twee rijks-kweekscholen voor onderwijzers. 2de dr. 's Gravenhage 1858. 8°.

Kweekschool — De sluiting der — van het depart. Groningen der maatsch.: Tot nut, enz. en de opening der rijkskweekschool tot opleiding van onderwijzers te Groningen plegtig gevierd. Gron. 1862. 8°.

[**Degenhardt** (W.)], Het kweekelingenstelsel beschouwd als opleidingsmiddel voor den onderwijzer. Amsterdam 1871. 8°.

Kweekschool (De) voor onderwijzeressen, te Groningen. Gron. 1881, 1882. 8°.

Verslag van de vergadering, gehouden ter bespreking van de wensche-lijkheid, dat de opleiding van onderwijzers voor de christelijke school vrij gemaakt wordt van den invloed, welken de staats-examens, waarbij de bevoegdheid als onderwijzer wordt verkregen, daarop uitoefenen. 1883. 8°.

Gedenkschrift van het zilveren feestgetij der Groninger rijks-kweek-school, 1 Nov. 1861—1 Nov. 1886. Gron. 1887. gr. 8°. — Met portr.

Horstig (KARL GOTTL.), Uebung der Seminaristen oder künftigen Lehrer der Elementarschulen, usw. Halle 1801. kl. 8°.

Landschullehrer-Seminare ohne directe Vorbereitungsanstalten auf sie sind nichts als Treibhäuser. Görlitz 1822. kl. 8°.

Hesse (W.), Die grossherz. hessische Schullehrer-Bildungsanstalt zu Friedberg. Mainz 1823. 8°.

Standpunkt — Ueber den jetzigen — des Volksschulwesens besonders der Seminare im preussischen Staate. Leipzig 1824. 8°.

Gericke (G. FR. WILH.), Beleuchtung der Schrift des J. H. Schulz: Gedanken über die dem weibl. Geschlechte zugesprochene Fähigkeit zum Unterrichten, usw. Berlin 1838. kl. 8°.

Zeller (CARL AUG.), Die Schulmeisterschule. 4te Aufl. Leipzig 1839. kl. 8°.

Eisenlohr (TH.), Die Schullehrer-Bildungs-Anstalten Deutschlands. Mit besond. Rücksicht auf Württemberg. Stuttgart 1840. 8°.

Küster (HERM.), Einige Mittheilungen über das Schullehrerseminar in Hannover. Hann. 1845. kl. 8°.

Rigler (FR.), Zur beabsichtigten Reform des Schulwesens. Potsdam 1848. 8°.

Bormann (KARL), Protokolle der zur Berathung über Lehrerbildung in Berlin versammelten Conferenz. Berlin 1849. 8°.

Wort (EIN) über die gegenw. Fortbildungsanstalten für Schullehrer. Nürnberg 1852. 8°.

Jacobi (FR.), Reden gehalten bei den feierlichen Entlassungen der Schulseminaristen zu Altdorf in den verflossenen 10 Jahren. Altdorf 1840. 8°.

Gesetz über die Lehrerbildungsanstalten des Kantons Bern. — Lehrplan, Hausordnung und Reglement für das deutsche Lehrerseminar. 4 Hfte. Bern 1860, 61. 8°.

[**Gesetz** über Errichtung eines Lehrerseminars und einer Kantonsschule in St. Gallen, nebst dazu gehörenden Verordnungen, usw. 5 Hfte. St. Gallen 1864, 65.] 8°.

Kothing (M.), Das schwyzerische Lehrerseminar. Denkschrift. Schwyz 1868. 8°.

Gauthey (L. F. F.), De l'école normale du canton de Vaud depuis sa fondation jusqu'à aujourd'hui. Lausanne 1839. 8°.

Notice sur l'établissement géographique et l'école normale de Bruxelles. Brux. 1839. 8°.

Oostwoud (Gov. MAART.), Vermeerderde schoole der stuurliuyden. Hoorn 1712. kl. 8°.

[**Buddingh** (D.)], Ontwerp eener algemeene handelsschool voor Amsterdam. Amst. 1836. 8°.

Buddingh (D.), Over industrie- en handelakademiën in Europa. Amsterdam, enz. 1842. 8°.

Einladungsschriften zur Prüfung der Zöglinge der öffentlichen Handels-Lehranstalt zu Berlin. Berlin 1844, 1845. 8°.

Programma der Inrigting voor onderwijs in koophandel en nijverheid te Amsterdam. Amst. 1846. 8°.

Buddingh (D.), Algemeene statistiek voor handel en nijverheid. 3 dln. Haarlem 1846—49. 8°.

Jaarboeken (Nederlandsche) voor handel en nijverheid [door D. BUD-DINGH]. Amsterdam 1847. 8°.

Niet verder verschenen.

Buddingh (D.), Mededeelingen betreffende de algem. statistiek voor landbouw, handel en nijverheid, 1848—57. 2 dln. Haarlem 1851, 58. 8°.

----- Een woord over het praktisch lager onderwijs bij de uitgave der Mededeelingen, enz., 2^e dl. Haarlem 1858. 8°.

Kievits (H. A.), Geschiedenis van koophandel en zeevaart. Een leesb. Bijgewerkt door A. VAN OTTERLOO. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Salverda (M.), Ons landbouw-onderwijs. Leiden [1869]. 8°.

Geertsema (C. J.), Het oordeel van den hr. Staring over landbouw-onderwijs beoordeeld. Groningen 1869. 8°.

Snellen (J. B.), Beschouwingen over de regeling van het landbouw-onderwijs hier te lande. Groningen 1870. 8°.

Pitsch (ORTO), Landbouw-onderwijs in Nederland. Groningen 1871. gr. 8°.

Programma van het onderwijs aan 's Rijks landbouwschool te Wageningen. 10 stkn. 1877—79, 81—89. kl. 8°.

Michelsen (CONR.), Die Arbeitsschulen der Landgemeinden in ihrem vollberechtigten Zusammenwirken mit den Lehrschulen. Eutin 1851. 8°.

Verslag der Academie van beeldende kunsten en technische wetenschappen te Rotterdam over 1866, 71—74, 77— . 8°.

Kunst-akademie? Waar blijven de kunstschoolen voor de industrie? Door C. M. Delft 1869. gr. 8°.

Leliman (J. H.), Een woord over de regeling van het onderwijs van rijkswege in de beeldende kunsten. [Amsterdam 1869]. 8°.
De Opmerker.

Cock (A. M. DE), Toespraak bij de prijsuitdeeling der Academie van beeldende kunsten en technische wetensch. te Rotterdam, 1872. 8°.

Verslag namens bestuurderen der Vereeniging tot het vormen van eene openb. verzameling van hedend. kunst te Amsterdam. 1880. 8°.

Akademie (Koninklijke) ter opleiding van burgerlijke ingenieurs, zoo voor 's lands dienst als voor de nijverheid, en van kweekelingen voor den handel, te Delft. Delft, z. j. 8°.

Bevat: Kon. Besl., enz., van Jan. 1842—Jan. 1853.

[**Verzameling** van vlugschriften, programma's, reglementen, studenten-platen, enz. betreffende de Koninkl. Akademie (Polytechnische School) te Delft, 1842—70.] (3 bdn.). 8°.

[**Buddingh** (D.)], Koninklijke Akademie ter opleiding van burgerlijke ingenieurs te Delft. Volksbelang. 's Gravenhage 1842. 8°.

Adres aan Z. M. den Koning door Directeur en docenten der Kon. Akademie te Delft. [Delft 1848]. 8°.

Pijnappel Gz. (J.), De Koninklijke Akademie te Delft. Amsterdam 1859. 8°.

[**Verzameling** van dagbladartikels betrekkelijk de Koninkl. Akademie te Delft, en hare hulpiinstellingen, 1859—62.] (3 portef.). 8°.

Opvoeding (De academische) in verband met de jongste gebeurtenissen in Delft. Leyden 1861. 8°.

Karmarsch (KARL), Die polytechnische Schule zu Hannover. Hann. 1848. 8°.

[**Brougham** (H.)], Over eenige hulpmiddelen tot vermeerdering van beroepskunde bij ambachtslieden. 's Gravenhage, enz. 1826. 8°.

Warnaars (J. H.), Teregtwijzingen voor J. H. Halbertsma als auteur der weefschool te Goor. Zwolle 1837. 8°.

Vorsselman de Heer (P. O. C.), Redevoering over de voordeelen eener wetenschappelijke beoefening van handwerken en kunsten, enz. Deventer 1841. 8°.

Nebenius (C. F.), Denkbeelden nopens de bevordering van nijverheid door onderwijs. 's-Gravenhage 1842. 8°.

Technische school. — Plan voor eene binnen Utrecht op te rigten Technische school. — Het onderwijs te geven aan de Technische school te Utrecht. — Verslag omtrent het onderwijs gegeven aan de Technische school te Utrecht, 1850—51. — De Technische school te Utrecht. Utr. 1850—53. 8°.

Rapport sur l'organisation de l'enseignement industriel, adressé à M. le ministre de l'intérieur. Bruxelles 1852. 8°.

Schreven (Z. W. VAN), Het verband tusschen nijverheid en wetenschap, een aandrang tot de wetenschappelijke opleiding van den nijveren stand. Zwolle 1857. 8°.

Industrieschool — Waarom in Twenthe en niet te Delft eene industrieschool? 's Gravenhage 1861. 8°.

Verslag van de ambachtsschool over 1861—67 en 1879— . Amsterdam 1862— . 8°.

[**Coronel** (S. SR.), De regeling van het industrieel onderwijs in den vreemde, enz. Amsterdam 1863.] 8°.

Economist.

Overzicht van het onderwijs aan de scholen van het genootsch. „Mathesis scientiarum genitrix” te Leiden van 1785 tot 1868. Leiden [1868]. 8°.

[**Steyn Parvé** (D. J.), De burgerdag- en avondscholen en de ambachtsscholen. Amsterdam 1872.] 8°.

Economist.

Verslag der vereeniging „De ambachtsschool”, gevestigd te Utrecht, over het jaar 1884/85. Utrecht. 8°.

Burgeravondschool en cursussen voor industrieel onderwijs te Utrecht. Programma voor den cursus 1884—1885. 8°.

Schacht (THD.), Ueber Zweck und Einrichtung der höhern Gewerbschule des Grossherz. Hessen. Darmstadt 1843. 8°.

Knispel (JUL.), Die Fortbildungsschule. Görlitz 1845. 8°.

Egger (ALOIS.), Industrie und Schule in Oesterreich. Wien 1874. 8°.

Organisation des Aargauischen Handwerks- und Gewerbe-Vereins. — Jahresberichte pro 1866—68 des Vorstandes des aarg. Handwerks- und Gewerbevereins. 4 Hfte. Aarau 1865—69. 8°.

Bericht der Gewerbeschule zu Basel, 1869—70. Basel 1870. 4°. — Mit Taf.

Verordnung über die Handwerker- und Gewerbeschulen [des Kantons Bern]. 1866. 8°.

Compte-Rendu de l'administration municipale de la ville de Genève pend. l'ann. 1869. Genève 1870. 8°.

Av. rapports, etc. sur les collèges, l'école industrielle, les écoles de dessin, l'école spéciale d'art.

Règlements des écoles d'horlogerie de la Chaux-de-fonds et du Locle. 1865—69. 8°.

Loi sur les écoles industrielles [dans le canton de Neuchatel]. — Règlement et programme des examens de capacité pour l'enseignement, etc. 3 pièces. 1853—68. 8°.

Darstellung der Fortbildungsschule für Lehrlinge in St. Gallen. St. Gallen 1865. 8°.

Règlement, betreffend die Handwerkerschule in Frauenfeld [Kanton Thurgau]. 1856. 8°.

Règlement et programme pour l'école industrielle du canton de Vaud. Lausanne 1869, 70. 8°.

Barrau (Th. H.), *Conseils aux ouvriers sur les moyens qu'ils ont d'être heureux, avec l'explication des lois qui les concernent particulièrement.* Mons 1852. 8°.

[**Règlements**, etc. pour les écoles industrielles, etc. d'Anvers, Charleroi, Courtrai, Furnes, Gand, du Hainaut, de Hasselt, des deux Houdeng, de Liège, Namur, Ostende, Paturages, Renaix, Saint-Ghislain, Seraing, Soignies, Tournai, Verviers, Ypres. Bruxelles, etc. 1859—69.] 8°.

Nijverheidsschool van Gent. Verzameling der reglementen en der programma's van de leergangen. Gent 1861. 8°.

Onderwijs (Lager). Inrichting der scholen voor volwassenen. — Instruction primaire. Organisation des écoles d'adultes. Brussel 1866. 8°.

Rapport sur l'enseignement industriel, présenté aux Chambres Législatives le 2 Avr. 1867, par M. le Ministre de l'Intérieur. Ann. 1861—66. Bruxelles 1867. 8°.

Cocquiel (Ch. DE), *De l'enseignement industriel et de la limitation de la durée du travail en Angleterre. Rapport.* Bruxelles s. a. 8°.

Duinen (J. H. VAN), *Het teekenonderwijs overeenkomstig de wet op het lager onderwijs, zoo als het op de openb. scholen te Amst. wordt gegeven.* Amsterdam 1869. 8°.

Ambachts-teekenonderwijs (Het). Verslag en advies door de Commissie tot reorganisatie van de teekenschool van den Amsterd. werkmansbond. Amsterdam [1879]. 8°.

Verslag der Commissie belast met een onderzoek naar het teekenonderwijs in de openb. lagere scholen te Amsterdam. Amst. 1885. gr. 8°.

Jongeneel (J.), *De huishoudschool voor meisjes, een eisch des tijds.* Utrecht 1876. 8°.

Curtman (W. J. G.), *Gewerbeschulen für das weibliche Geschlecht.* Offenbach a/M. 1836. 8°.

Kooiman Az. (K.), *Het wenschelijke en mogelijke der instelling van naai- en brei-onderwijs voor behoeftige meisjes.* Enkhuizen 1852. 8°.

Gesetz und Reglement über die Mädchenarbeitsschulen [im Kanton Bern], 1864, 65. 8°.

Schallenfeld (ROSALIE), *Der Handarbeits-Unterricht in Schulen.* 3te Aufl. Frankfurt a. M. 1873. 8°.

[**Bouman** (H.)], *Het onderwijs in handenarbeid in Denemarken en Zweden.* Hoorn 1879. kl. 8°.

Werner (J. A. L.), *Ein Wort für die allgemeine Einführung der geregelten Leibesübungen.* Leipzig 1848. 8°.

Vestdijk (S), *Oppervlakkige beschouwingen over den intellectueelen toestand onzer gymnastiek en hare examens.* Haarlem 1869. 8°.

Bosscha (J.), Inwijdingsrede gehouden ter opening van de Koninkl. Militaire Acad. Breda 1829. 8°.

Jaarboekje voor de Koninkl. Milit. Academie. Jaarg. 1, 2 en 7. Breda 1851, 52, 57. 8°.

Hartog (W. DE), Het toelatings-examen voor de Koninkl. Milit. Akademie en de wet op het middelb. onderwijs. Nijmegen 1867. 8°.

Hartog (W. DE), De reorganisatie van de Militaire Academie. Nijmegen 1867. 8°.

[**Steyn Parvé** (D. J.), Het toelatings-examen tot de Militaire Akademie. Amsterdam 1880.] 8°. Economist.

Kampen (Naar)! Naar Schoonhoven! Uittreksels van het werkje, getit.: Neerlands leger. 's Gravenhage 1877. 8°.

Adres aan Z. M. den Koning betreffende de regeling van het militaire onderwijs bij de wet. Den Haag 1882. gr. 8°.

Loos (D. DE), Het voorbereidend onderwijs voor officier bij het leger. Leeuwarden 1886. 8°.

Proeve van een ontwerp van wet tot regeling van het militair onderwijs. Breda 1887. gr. 8°.

Hoogvorst (C. J.), Toelichting betreffende de opleiding der adelborsten. 1853. 8°.

Neptunus, jaarboekje voor het Koninklijk instituut voor de marine. 1858. Willemsoord 1858. 8°.

[**Broek** (VAN DEN)], Nog een woord aangaande de kweekschool voor milit. geneeskundigen. Utrecht 1867. 8°.

Fles (J. A.), Kort antwoord op het: Nog eens de kweekschool voor milit. geneeskundigen van F. C. Donders. Utrecht 1867. 8°.

Tissot van Patot (L.), Staatsonderwijs. De inrigting en werking van dit onderwijs in de kazerne, enz. Leiden 1873. 8°.

Guillié, Essai sur l'instruction des aveugles ou exposé analytique des procédés employés pour les instruire. Paris 1817. 8°. — Av. pl.

Carton (C.), Le sourd-muet et l'aveugle. 2 tom. (1 vol.). Bruges 1837—39. 8°. — Av. pl.

Dufau (P. A.), Proeve over den lichamelijken, zedelijken en verstandelijken toestand van blindgeborenen; met een nieuw plan tot verbetering van hun maatschappelijk bestaan. Uit het Fransch, met aanmerkingen. Amsterdam 1841. 8°.

Lachmann II (W.), Ueber die Nothwendigkeit einer zweckmässigen Einrichtung und Verwaltung von Blinden-Unterrichts-Erziehungs-Instituten, usw. Braunschweig 1843. 8°.

- Alberda (J. J.)**, De blindgeborene in de maatschappij. Opmerkingen en wenken voor allen, die belangstellen in de vorming van blinde kinderen. Leyden, enz. 1849. 8°.
- Alberda (J. J.)**, Het blinde kind. Handleiding voor ouders van blinde kinderen, onderwijzers en leeraars van de godsdienst, enz. Leyden, enz. 1850. 8°.
- Dufau (P. A.)**, Des aveugles. Considérations sur leur état physique, moral et intellectuel, avec un exposé complet des moyens propres à améliorer leur sort, etc. 2e édit. Av. 4 planches en relief. Paris 1850. 8°.
- Dufau (P. A.)**, S. G. HOWE und B. HIRZEL, Erinnerungen einer Blindgeborenen nebst Bildungsgeschichte der beiden Taubstummlinden Laura Bridgman und Eduard Meystre, usw. Nach dem franz. und engl. ins deutsche übertr. durch J. G. KNIE. Breslau 1852. 8°.
- Duparc (H. M.)**, De blinden-verzorging benevens de middelen tot hare verbetering. Amsterdam 1853. 8°.
- Vollenhoven (H. VAN BECK)**, Feestrede bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Instituut tot onderwijs van blinden te Amsterdam. Amst. 1859. 8°.
- Pablasek (M.)**, Die Fürsorge für die Blinden von der Wiege bis zum Grabe, usw. Wien 1867. 8°.
- Meijer (J. H.)**, F. KRÜGER et J. MOHR, Comptes-rendus du Ve congrès officiel d'instituteurs d'aveugles, tenu à Amsterdam, Août 1885. Amst. 1886. 8°. — Av. ill.
- Verslag** omtrent de inrichting voor doofstommen-onderwijs te Rotterdam, over 1853/54—1856/57, 1866/67, 1882/83, 1886/87— . Rotterdam 1854— . 8°.
- Meijlink (B.)**, De inrigting voor doofstommen-onderwijs te Rotterdam, enz. Kampen 1859. 8°.
- Hill**, Die neuesten Vorschläge zur Förderung des Taubstummen-Bildungswesens beleuchtet. Weimar 1872. 8°.
- Koetsveld (C. E. VAN)**, Het idiotisme en de idioten-school. Eene eerste proeve op een nieuw veld van geneeskundige opvoeding en christelijke philanthropie. 1^e st., Het idiotisme. Schoonhoven 1856. 8°. — Met pl.
- Idioten** — Een bezoek in het gesticht en de school voor minderjarige — te 's Gravenhage. 1872. 8°.
- Baumhauer (M. M. VON)**, De landbouwkolonie te Mettray (in Frankrijk), een voorbeeld voor Nederland. Voorafgegaan door eene redev. van W. H. SURINGAR. Met pl. en bijl. Leeuwarden 1847. 8°.
- Meeter (A.)**, Het huis van verbetering en opvoeding voor jongens te Alkmaar. Alkm. 1860. 8°.
- Dam (J. VAN)**, Een blik op het schoolonderwijs in den kerker bij het licht der statistiek. Amsterdam 1860. 8°.

Dam Thz. (J. VAN), Schoolverzuim en gevangenis in Nederland. — Het gevangenis-onderwijs in de 2^e Kamer. — Regeling van het gevangenis-onderwijs. — Nieuw bezoek aan Belgische strafgestichten. 4 st. (1 bd.). Utrecht, Antwerpen 1869—74. 8°.

Ervaringen en opmerk. naar aanleiding van den arbeid op de christelijke school voor fabriekmeisjes boven de 12 jaren te Leiden. Met aanbeveling van J. H. GUNNING JR. Verslag over de jaren 1871—1875. Leiden [1875]. 8°.

Schagen (C. A. VAN), Feestrede ter gedachtenis van het 25jarig bestaan der zondagsschool te Cappelle op d'IJssel. Rotterdam 1842. 8°.

Katechismus of onderwijzing in de christel. leer, die in de Nederl. geref. kerken, enz. geleerd wordt. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Channing (W. E.), Over zondagsscholen. Eene bijdrage tot aanprijzing en bevordering van 't christelijk onderwijs. Naar 't Engelsch. Groningen 1857. 8°.

Brug (S. L.), De kinderkerk of godsdienstoefeningen voor kinderen van 6—14 jaren, enz. Leeuwarden 1861. kl. 8°.

Rapport der commissie tot onderzoek betreff. het israëlit. godsdienst-onderwijs in Nederland van wege de Maatschappij tot nut der israëlieten in Nederland. 's Gravenhage 1862. 8°.

Meijboom (H. U.), Ons godsdienst-onderwijs. Groningen 1877. gr. 8°.

Plan van philanthropynsche opvoeding of volledig bericht van het eerste Philantropinum te Marschhins. Uit het Hoogd. vert. door AUG. STERK. Leeuwarden, enz. 1777. 8°.

Salzmann (C. G.), Beschrijving van het opvoedings-instituut te Schnepfenthal. Uit het Hoogd. vert. door J. VAN WIJK. Met plattegr. en portr. Amsterdam 1808. kl. 8°.

Visser (H. W. C. A.), Beknopte beschrijving van de armenschool te Sneek. Sneek 1824. 8°.

Delprat (G. H. M.), Verslag van de broederschap, bekend onder den naam van *Fratres vitae communis*, enz.; vooral van de scholen door deze broederschap bijzonder in de Nederl. gesticht . . . [Utrecht 1829]. 8°.

Kramp (MELCH. J. C.), *L'école Dominicale considérée comme base fondamentale du bonheur de la classe ouvrière*. Anvers 1838. 8°.

Raadt (PETR. DE), Noorthей, huis van opvoeding en onderwijs, gesticht den 24ⁿ Junij 1820. z. pl. [1838]. 8°. — Met pl.

Noorthей op den 30sten Junij 1845. [Leyden]. 8°.

—— op den 18 Febr. 1846. [Leyden]. kl. 8°.

Raadt (PETR. DE), Noortheij, huis van opvoeding en onderwijs. Amsterdam 1849. 8°.

Kramers (J. H.), Noorthey in 1878. Rotterdam 1878. 8°.

Stukken betreffende de afwijzing eener bijzondere school der 1^e klasse te 's Gravenhage. 's Gravenh. 1844. 8°.

Frankenberg (AD.), Plan zu einer häuslichen Lehr- und Erziehungsanstalt. Dresden, usw. 1845. kl. 8°.

Ottema (J. G.), Toespraak bij de opening van de bewaarschool voor kinderen uit den fatsoenlijken stand, opgericht door het departement Leeuwarden. Leeuward. 1847. 8°.

Hess (M.), Die Bürger- und Realschule der israelit. Gemeinde zu Frankfurt a. M. Frankfurt a. M. 1857. 8°.

Suringar (W. H.), Gedenkschrift van de Louise-school te Amsterdam. Ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan, den 29 Nov. 1868. 8°.

Raymond (ROSSITER W.), An address at the dedication of Pardee Hall, Lafayette College. Easton 1873. 8°.

Brown (ROB.), The history of the Paisley grammar school, and academy, and of the other town's schools. Paisley 1875. 8°. — With portr.

Programma voor eene inrichting voor opvoeding en onderwijs te vestigen te Breda, onder directie van J. L. H. Beijens, enz. Breda 1882. 8°.

Calendar (The) [of] Queen's college, London, for the year 1882—83. London 1882. kl. 8°.

Feest (Het) van de school op den Klokkenberg te Nijmegen. Nijm. 1887. 8°.

Geschiedenis der Opvoed- en Onderwijskunde.

(Geschiedenis van opvoeding en onderwijs. — Opvoedkundigen. — Vereenigingen en inrichtingen voor onderwijs, enz.)

Cramer (FRIEDR.), Geschichte der Erziehung und des Unterrichts im Alterthume. 2 Thle (3 Bde). Elberfeld 1832—38. 8°.

Rölly (J. IGN.), Uebersicht der vorzüglichsten Studien und Studienorte im Occident während der römischen Kaiserherrschaft. Lucern 1869. 4°. Verzeichniss der Studirenden.

Textes relatifs aux institutions privées et publiques aux époques Mérovingienne et Carolingienne. Publ. par MARC. THÉVENIN.

Institutions privées.

Collect. de textes pour servir à l'étude et à l'enseignement de l'histoire.

Launoïus (JOANS.), De scholis celebrioribus seu a Carolo Magno, seu post eundem Carolum per Occidentem instauratis. Lutetiae Parisiorum 1672. kl. 8°.

Stallaert (CIL.) et **PHIL. VAN DER HAEGEN**, De l'instruction publique au moyen âge (VIIIme au XVIme siècle). 2me édit. Bruxelles, etc. 1854. 8°.

Cramer (FRIEDR.), Geschichte der Erziehung und des Unterrichts in den Niederlanden während des Mittelalters. Stralsund 1843. 8°.

Cramer (FRIEDR.), Geschiedenis van opvoeding en onderwijs in de Nederlanden, gedurende de Middeleeuwen. Naar het Hoogd. door D. BUDDINGH. Leiden 1846. 8°.

Gedike (FRIEDR.), Aristoteles und Basedow oder Fragmente über Erziehung und Schulwesen bei den Alten und Neuern. Berlin, usw. 1779. 8°.

Wessenberg (J. H. VON), Die Elementarbildung des Volks im 18ten Jahrh. Zürich 1814. 8°.

Hamel (JOS.), Der gegenseitige Unterricht; Geschichte seiner Einführung und Ausbreitung durch A. Bell, J. Lancaster, u. a. Mit Kupf. Paris 1818. 8°.

Schwarz (FR. HEINR. CHR.), Geschiedenis der opvoeding van den vroegsten tijd tot op onze dagen. Uit het Hoogd. door J. Klein. 2 dln. (3 stn.). Utrecht 1830—1837. 8°.

Niemeijer (AUG. HERM.), Overzicht der algem. geschiedenis der opvoeding en van het onderwijs, enz. Uit het Hoogd. door D. BUDDINGH. Met portr. Amsterdam 1834. 8°.

Fritz (THEOD.), Esquisse d'un système complet d'instruction et d'éducation et de leur histoire, etc. 3 tom. Strasbourg 1841—1843. 8°.

Berlekom (J. J. BERDENIS VAN), Beknopt geschiedkundig overzicht der bewaarscholen. Middelburg 1842. 8°.

[**Buddingh** (D.), Geschied- en letterkundig mengelwerk, betreffende opvoeding en onderwijs. z. pl. en jr.] 8°.

Buddingh (D.), Een woord over het belang en de noodzakelijkheid eëner gezette beoefening der geschiedenis van opvoeding en onderwijs voor den onderwijzers-stand in Nederland. Leiden 1846. 8°.

La Seur (P.), Korte schets der geschiedenis van het lager onderwijs. Amsterdam 1852. 8°.

Stratemeijer (J. H.), Korte schetsen uit de geschiedenis der opvoeding. Sneek 1856. kl. 8°.

———— Korte schetsen, enz. 2de verm. dr. bewerkt door R. R. RIJKENS. Sneek 1875. 8°.

Körner (FRIEDR.), Geschichte der Pädagogik von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. 2^e Aufl. Leipzig 1857. 8°.

- Niemeijer** (AUG. HERM.), Overzicht van de algemeene geschiedenis der opvoeding en des onderrichts tot op den tegenwoordigen tijd, op nieuw vertaald door P. K. GÖRLITZ en S. GILLE HERINGA. Schiedam 1864. 8°.
- Dittes** (FRIEDR.), Geschichte der Erziehung und des Unterrichtes. 3te Aufl. Leipzig 1873. 8°.
- Schorn** (AUG.), Geschichte der Pädagogik in Vorbildern und Bildern. 3te Aufl. Leipzig 1874. 8°.
- Geschichte, usw. 6^e Aufl. Leipzig 1878. 8°.
- Dittes—Versluys**, Geschiedenis van de opvoeding en het onderwijs. 2^e dr. Groningen 1876. 8°.
- Weber** (AD.), Die Geschichte der Volksschulpaedagogik und der Kleinkindererziehung, mit besonderer Berücksichtigung der letzteren. Eisenach 1877. 8°.
- Vogel** (AUG.), Geschichte der Pädagogik als Wissenschaft. Gütersloh 1877. gr. 8°.
- Böhm** (J.), Geschichte der Pädagogik mit Charakterbildern hervorragender Pädagogen und Zeiten. 2 Thle. (1 Bd.) Nürnberg 1878, 79. 8°.
- Brucherus** (HEINO HERM.), Gedenkboek van Stad en Lande; in zig behelzende ene naamlijst van de predikanten dezer provincie, sedert 1594 tot 1792 . . . alsmede eene historie van de scholen in dit gewest, enz. Groningen 1792. 8°.
- Swinderen** (TH. VAN), Ontwerp van eene geschiedenis der schoolverbetering in de provincie Groningen. Gron. 1821. 8°.
- Viering** van het 25-jarig bestaan des verbeterden onderwijs op de stads-armenscholen bij gelegenheid van het jaarlijksch openbaar verslag. [Amsterdam 1822]. 8°.
- Berkhout** (A. J.), Proeve eener beknopte geschiedenis van het lager onderwijs in ons vaderland. Amsterdam 1824. 8°.
- Buddingh** (D.), Geschiedenis van opvoeding en onderwijs met betrekking tot het bijbellezen en godsdienstig onderrigt op de scholen in de Nederlanden. 3 stn. 's Gravenhage 1842—43. 8°.
- Hetz. werk, doorschoten met aantek. in hs. van den schrijver. (1 bd.). 8°.
- Burggraaf** (P.), Schets van den toestand des lageren schoolwezens in Nederland, gedurende de laatste zeventig jaren. Leeuwarden 1846. 8°.
- Ende** (A. VAN DEN), Geschiedkundige schets van Neerlands schoolwetgeving met aantek. en bijlagen en een berigt hem aangaande van J. CLARISSE en J. TEISSEDERE L'ANGE. Deventer 1846. 8°.
- Swinderen** (TH. VAN), Bijdragen tot de geschiedenis der schoolverbetering, inzonderheid in de provincie Groningen, enz. Gron. 1847. 8°.
- Lastdrager** (A. J.), Bijdrage tot de geschiedenis van het onderwijs in Nederland sedert 1825. Leiden 1849. 8°.

Jager (A. DE), Bijdrage tot de geschiedenis van het vaderlandsche schoolwezen in de voorgaande eeuw. Rotterdam 1855. 8°.

Regt (J. W.), Geschiedenis der Nederlandsche paedagogiek in voordrachten. Gouda 1862. 8°.

——— Geschiedenis, enz. 2^e dr. Gouda 1866. 8°.

Gelder (J. J. DE), Onderwijs in wetenschap en talen. De ontwikkeling eener halve eeuw. Alkmaar 1864. 8°.

Valcoogh (DIRCK ADRIJ), Regel der Duytsche schoolmeesters. Eene bijdrage tot de geschiedenis van het schoolwezen in het laatst der 16^e en het begin der 18^e eeuw. Met inleid. en verklaring door G. D. J. SCHOTEL. 's Gravenhage 1875. 8°.

Versluys (J.), Geschiedenis van de opvoeding en het onderwijs vooral in Nederland. 4 ged. Groningen 1878, 79. 8°.

Degenhardt (W.), Een halve eeuw. Losse bladen uit de portefeuille. Amsterdam 1887. kl. 8°.

Gouw (J. TER), Oude scholen. Z. j. en pl. kl. 8°. — Met pl.

Kelber (JOH. GEORG), Die teutschen Volksschulen in ihrer Entwicklungsperiode. Erlangen 1819. 8°.

Schlachter (G. J.), Das alte und das neue deutsche Volksschulwesen dargestellt in neben einander fortgehenden Gegensätzen. Leipzig 1825. kl. 8°.

Wiens (EBERH.), Beiträge zur Geschichte des Münsterschen Schulwesens. Heft 1. Münster 1839. 8°.

Aktenstücke zur Geschichte und zum Verständniss der preussischen Regulative vom 1, 2 und 3 Oct. 1854. Herausgeg. von F. STIEHL. Berlin 1855. 8°.

Helfenstein (JAC.), Die Entwicklung des Schulwesens in seiner culturhistorischen Bedeutung dargestellt in Bezug auf der Stadt Frankfurt. 1ste Abth. Frankfurt a. M. 1858. 8°.

I, Das Mittelalter und die Reformationszeit.

Bartels (PR.), Abriss einer Geschichte des Schulwesens in Ostfriesland. Aurich 1870. 8°.

Mascher (H. A.), Das deutsche Schulwesen nach seiner histor. Entwicklung und den Forderungen der Gegenwart. Eisenach o. J. 8°. Pädagog. Studien, herausgeg. von WILH. REIN. H. 8.

Kehr (C.), Geschichte der Methodik des deutschen Volksschulunterrichts. Unter Mitwirkung einer Anzahl Schulmänner herausgeg. 2e Aufl. 4 Bde. Gotha 1888, 89. 8°.

Lebon (L.), Histoire de l'enseignement populaire en Belgique. Bruxelles 1868. 8°.

Guizot (F.), Essai sur l'histoire et sur l'état actuel de l'instruction publique en France. Bruxelles 1846. kl. 8°.

Compayré (GABR.), Histoire critique des doctrines de l'éducation en France depuis le 16e siècle. 5e éd. 2 tom. Paris 1885. 8°.

Geschichte (Zur) und Statistik der Gelehrten- und Schulanstalten des Kais. Russ. Ministeriums der Volksaufklärung f. das Jahr 1865. Erste Ausg. St. Petersburg 1865. gr. 8°.

[**Platen**, enz. betreff. schoolwezen, schoolbouw en schoolleven. Verzameling van 41 nummers in portef.] Plano.

Wertz (COENR.), Redevoering ter gedachtenis van Jan Nieuwenhuijzen, enz., stichter der Maatsch. tot Nut van 't Alg. [Amsterdam 1806]. 8°.

Visser (H. W. C. A.), Herinnering aan J. H. Nieuwold. Sneek 1814. 8°.

Witte (KARL), Karl Witte oder Erziehungs- und Bildungsgeschichte desselben; ein Buch für Eltern und Erziehende. 2 Bde. Leipzig 1819. kl. 8°.

[**Adriani** (M. J.)], Ter gedachtenis van Hendrik Wester. Groningen 1821. 8°.

Nieuwold (J. H.) — Plegtige toewijding van het monument gestigt in de groote kerk te Leeuwarden aan —. Amsterdam 1822. 8°.

Pestalozzi, Meine Lebensschicksale als Vorsteher meiner Erziehungs-institute in Burgdorf und Iferten. Leipzig 1826. kl. 8°.

Biber (ED.), Beitrag zur Biographie H. Pestalozzi und zur Beleuchtung seiner neuesten Schrift „Meine Lebensschicksale“, usw. St. Gallen 1827. kl. 8°.

Lulofs (B. H.), Gedenkrede op wijlen H. D. Guyot. Groningen 1828. 8°.

Scott (WALTER), Vie de John Dryden. 3 tom. Bruxelles 1828. 12°.

Overberg (BERN.), Lehrer der Normalschule, usw. in seinem Leben und Wirken dargestellt. Münster 1829. 8°.

Nägeli (HANS GEORG), Pädagogische Rede enth. eine Charakteristik Pestalozzi's und des Pestalozzianismus, usw. Zürich 1830. kl. 8°.

Ausfeld (Joh. WILH.), Christ. Gotth. Salzmann, Gründer der Erziehungsanstalt zu Schnepfenthal. Erinnerungen aus dessen Leben. 2te Aufl. Schnepfenthal 1834. kl. 8°.

Deutschland (Das pädagogische) der Gegenwart. Oder Sammlung von Selbstbiographien jetzt lebender deutscher Erzieher und Lehrer. Herausgeg. von F. A. W. Diesterweg. 2 Bde. Berlin 1835, 36. 8°.

Jong Gtz. (A. DE), Elegie. Ter gedachtenis aan E. Roelants, kand. in de H. Godgeleerdheid. 's Gravenhage 1837. 8°.

Clarisse (W. C. L.), Ter gedachtenis van Jac. Terpstra. Utrecht 1837. 8°.

[**Beets** (NIC.), Nicolaas Anslin Nie.zoon. Alkmaar 1838]. 8°.

Ramsauer (JOH.), Kurze Skizze meines pädagog. Lebens. Oldenburg 1838. 8°.

Hein (G. H.) e. a., Bijdrage ter vereering der nagedachtenis van Roel. van Wijk Jac.zoon. Zwartsluis 1839. 8°.

[**Buddingh** (D.), Aanteekeningen uit mijne eigene levensbeschrijving. 's Gravenhage 1840]. 8°.

Jong G. Tz. (A. DE), Weemoed-klanken bij het ter aarde bestellen der echtgenoot van D. Buddingh. 's Gravenhage 1840. 8°.

Beets (NIC.), Leven en karakter van Joh. Henr. van der Palm. Leyden 1842. 8°. — Met facs.

Lulofs (B. H.), A. C. W. Staring van den Wildenborch in zijn leven, karakter en verdiensten geschetst. Met portr. en facs. Arnhem 1843. 8°.

Fest (PAUL), Offenes Trost- und Vertheidigungsschreiben an K. F. W. Wander. Leipzig 1843. 8°.

Dobschall (J. G.), Diesterweg, seine Ankläger und seine Vertheidiger vor dem Richterstuhle der wahren Pädagogik. Liegnitz 1844. 8°.

[**Brugsma** (B.), Redevoering ter herinnering van J. H. Pestalozzi's verdiensten. Groningen 1845.] 8°.

Diesterweg, KALISCH und MASSMAN, Die Feier des 100sten Geburtstages Heintr. Pestalozzi's in Berlin am 12. Jan. 1845. Vorfeier des 100-jährigen Jubiläums seiner Geburt am 12 Jan. 1846. Berlin 1845. 8°.

Clarisse (J.) en J. TEISSEDERE L'ANGE, Berigt aangaande Adr. van den Ende. Deventer 1846. 8°.

Buddingh (D.), M. Luther als schoolhervormer en bevorderaar van christelijk onderwijs en opvoeding. Delft 1848. 8°.

Vijver (C. VAN DER), Levensbeschrijving van Jac. van Wijk Roelandsz. Met portr. en afb. Zwolle 1849. 8°.

Herinneringen aan Mgr. van Bommel, bisschop van Luik. Naar aanleiding zijner aangekondigde verheffing tot Kardinaal-aartsbisschop van Amsterdam. Meppel 1851. 8°.

Otto (G. D.), Rede ter nagedachtenis van H. A. Hamelberg. Amersfoort 1853. 8°.

Tychon (F.), Biographie des grands hommes, qui ont figuré dans les principales époques des temps modernes. Mons 1856. 8°.

[**Herinnering** aan de plegtige ter-aarde-bestelling van Mr. H. G. baron Nahuys van Burgst. Breda 1858.] 8°.

Heindl (JOH. BAPT.), Galerie berühmter Pädagogen, verdienter Schulmänner, Jugend- und Volksschriftsteller und Componisten aus der Gegenwart in Biographien. 2 Bde. Munchen 1859. 8°.

Swildens (J. H.), Naamregister van de onderwijzers in het Kon. der Nederlanden en zijne overzeesche bezittingen, met aanteeek. Amsterdam 1860. kl. 8°.

Hofkamp (SEBO JAC.) — Woorden ter herinnering aan den ontslapene. Groningen [1860]. 8°.

Kramers (J. H.), Herinnering aan Petrus de Raadt. Rotterdam 1863. 8°.

Wap [(J. J. F.)], Hulde aan de nagedachtenis van Kar. Brn. van Saxon-Weimar-Eisenach. Delft 1863. 8°.

Geelhoed (W. O.) — Zonderlinge levensloop van den Drentschen schoolmeester —. (Door hem-zelfen beschreven). Assen 1865. kl. 8°.

Langenberg (E.), Adolph Diesterweg. Sein Leben und seine Schriften. 3 Thle. (1 Bd.). Frankfurt a. M. 1867—68. 8°. — Mit Bildn.

[**Rees** (O. VAN) — Hulde ter nagedachtenis van — door H. Toespraak. Utrecht 1868.] 8°.

Brugsma (B.) — Herinneringen aan —. Groningen 1868. 8°. — Met portr. Pestalozzi, Tijdschr. v. onderwijs en opvoeding.

Buddingh (D.), Levensbericht van Steph. Adr. Buddingh. Leiden 1870. 8°.

Hanschmann (ALEX. BRUNO), Friedrich Fröbel. Die Entwicklung seiner Erziehungs-idee in seinem Leben. 2te Ausg. Eisenach 1874. 8°.

[**Wap** (J. J. F.), Levensbericht van Derk Buddingh. Leiden 1876.] 8°.

Bildnisse der berühmtesten und verdienstvollsten Pädagogen und Schulmänner älterer und neuerer Zeit. 8 Lief. (1 Bd.). Quedlinburg und Leipzig o. J. 8°.

[**Portretten** van paedagogen, enz. Verzameling van 141 nummers in 2 portef.] Plano.

Schlimmer J.Bz. (L.) en P. K. GÖRLITZ, De belangrijkheid van onderwijzers-vereenigingen in Nederland. Rotterdam 1839. 8°.

[**Buddingh** (D.), Bijlagen. Gedrukte stukken betreffende de stichting van het Ned. Onderwijzers-Genootschap, 1839—42.] kl. 8°. — Met portr. en aantek. in hs.
Met geschreven titel.

Buddingh (D.), Korte geschiedenis van het Nederl. Onderwijzers-genootschap; 1839—44. Utrecht 1868. 8°.
Hierbij: Wet en naamlijst der leden.

[**Verzameling** van stukken, circulaires, vlugschriften, enz. betreffende het Nederl. onderwijzers-genootschap en het onderwijs in Nederl. in 't algemeen, 1824—70.] (4 bdn.). 8°.

Verzameling van stukken betrekkelijk het Nederl. onderwijzers-genootschap. 1840—43, 1847. 2 dln. Groningen z. j. 8°.

Buddingh (D.), Voorloopige mededeelingen van vroeger onuitgegevene en herdrukte stukken van het Nederl. Onderwijzers-genootschap, met eenige aantekenen. 's Gravenhage 1846. 8°.

Verslag der werkzaamheden van het Onderwijzers-genootschap door de hoofdvereëning te 's Gravenhage van 6 Febr. 1842—5 Febr. 1843. 8°.

Hierbij: Naamlijst der leden en a. stu.

[**Verslag** (Algemeen) van het Ned. Onderw.-Genootschap, over 1844.] 8°.

[**Buddingh** (D.), Aan alle onderwijzers, leden van het Nederl. Onderw.-Genootschap. Delft 1856.] 8°.

Pruim (M.), Toespraak op de 12de algem. vergadering van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap te Leeuwarden. 1856. 8°.

Geerligs (G. H.), Toespraak bij gelegenheid van de 15de algem. vergadering der gewestel. vereen. N. Holland van het Ned. Onderwijzers-Genootsch. te Haarlem. Haarl. 1859. 8°.

Bosch (D. W.), Redevoering tot opening van de 16^e algemeene vergadering van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap, uitgesproken te Amsterdam 12 Juli 1860. 8°.

Faber (J. G. A.), Redev. ter opening van de 16de jaarl. vergadering der vereen. Noord-Holland van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap. [Amsterdam 1860]. 8°.

[**Otterloo** (A. VAN), Het Ned. Onderw.-Genootschap de vertegenwoordiger van ons nationaal onderwijs. Redev.] Z. pl. 1867. 8°.

Reglement der Levensverzekering-maatschappij voor de leden van het Ned. Onderw.-Genootschap. [1868]. 8°.

Jansen (J. F.) — Des schoolmeesters lief en leed (toast) door S., en Vier dagen in Groningerland, door —. Amsterdam [1874]. 8°.
Vergadering van het Ned. Ond.-Gen.

Onderwijzers-Genootschap (Nederlandsch) — Het tienjarig bestaan der Afdeling Rotterdam van het — herdacht: 28 Dec. 1882. Rott. 1882. 8°.

Handelingen der 44^e Alg. Verg. van het Nederl. Onderw.-Genootsch., gehouden op 13 Juli, 1 en 2 Aug. te Assen. Amsterdam 1889. 8°.

Reglement voor de Uitkeerings- en Spaarkas bij de Onderwijzers-vereëning in het 8^e district van Zuid-Holland [1840]. 8°.

Contract tusschen Zuidhollandsche onderwijzers en onderwijzeressen, om, bij overlijden, hunne naaste betrekkingen te verzekeren van eene toelage in eens. [Leiden 1854]. 8°.

Hooonaard (W. VAN DEN), Toespraak op de algem. vergadering der Onderwijzers-vereëning in het 8ste district van Zuid-Holland. z. pl. 1855. 8°.

Reglement voor het Fonds voor weduwen en nagelaten kinderen van Zuidhollandsche onderwijzers. [1859]. 8°.

Reglement voor het weduwen-fonds onder de zinspreuk: Weduwen-hulp. 2 stn. [Utrecht 1843, 45]. 8°.

Haar (J. VAN DER), Feestrede in de algem. vergadering der onderwijzers-geselschappen van het 9^e district van N.-Holland. Nieuwediep 1856. 8°.

Reglement voor het contract van uitkeering eener geldelijke toelage bij het overlijden van schoolonderwijzers, huisonderwijzers en onderwijzeressen in de prov. Gelderland. Tiel 1856. 8°.

[**Reglement** van het Fonds voor weduwen en weezen van onderwijzers in de prov. Gelderland. 1860.] 8°.

Reglementen van het Weduwen- en Weezenfonds en van het Ondersteuningsfonds, beide voor de onderwijzers in de prov. Groningen Gron. 1858. 8°.

Sloet tot Oldhuis (B. W. A. E.), Een woord tot sluiting der 15de vergadering van het gewestel. genootsch. van onderwijzers in Overijssel. Zwolle 1861. 8°.

[**Verslag** van de jaarlijksche vrijwillige bijeenkomst van onderwijzers in Drente. 3 st. (1 bd.). Assen 1868—70.] 8°.

Hagenaar (JAC.), Een avond in eene hulponderwijzersvereniging. Uit de nagelaten papieren van een ex-hulponderwijzer meêgedeeld. Dordrecht 1877. 8°.

Statuten voor de Vereeniging van onderwijzers aan de Rijks-normaallessen in de provincie Gelderland. Zutphen 1883. 8°.

Rapport in zake de pensioenfondsen voor weduwen en weezen van onderwijzers. Uitgeg. door het hoofdbestuur van Volksonderwijs. Hoorn. 8°.

Berichten en mededeelingen van de Vereeniging van leeraren aan inrichtingen van middelbaar onderwijs. 5^e reeks, n° 6 en 8. Leeuwarden 1889, 90. 8°.

Gedenkschriften der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen voor de eerste en de tweede 25 jaren van haar bestaan. 2 stn. (1 bd.). Amsterdam 1820, 34. 8°.

Hall (M. C. VAN), Redev. bij gelegenheid der viering van het halve eeuwgetijde der Maatschappij tot Nut van 't Algem. z. pl en j. 8°.

Caan (H. J.), Redevoering bij gelegenheid der feestviering van het 25jarig bestaan van de Voorburgsche afd. der Maatsch. tot Nut, enz. Voorburg 1849. 8°.

Jaarboek der Maatsch.: tot Nut van 't Algemeen voor 1879—80, 1881—84. 4 st. Amsterdam 1880—84. 8°.

Bosscha Jr. (J.), Aanspraak bij de opening van de 84ste algemeene vergadering der Maatsch. tot Nut van 't Alg. gehouden 10 Aug. 1869. [Amsterdam]. 8°.

Böhringer (J. A.), Redevoering ter gelegenheid van het eeuwfeest der Maatsch. tot Nut van 't Alg. [Amsterdam] 1884. 8°.

Limmik (P. VAN), Gedachtenisrede ter gelegenheid van het 100jarig bestaan van het dept Amsterdam der Maatsch. tot Nut van 't Algemeen. [Amsterdam 1885]. 8°.

Visser (H. W. C. A.), Plechtige viering van het Vriesche volksfeest aan het onderwijs en de opvoeding in Vriesland gewijd, gevierd te Leeuwarden 18 Oct. 1821. Amsterdam 1822. 8°.

Roodhuyzen (H. G.), Rede bij de viering van het 50jarig bestaan der Maatschappij: Tot nut der jeugd. Amsterdam 1859. 8°.

[**Berigten** van de Vereeniging voor christelijk-nationaal schoolonderwijs. 1861—1865.] 8°.

Vinke (G. J.), De Vereeniging voor christelijk-nationaal schoolonderwijs in naam van kerk en vaderland aanprijzenswaard. 's Gravenhage 1862. 8°.

Vos Azn. (G. J.), Het doel der Vereeniging voor christelijk-nationaal schoolonderwijs. 2^e dr. Amsterdam 1864. kl. 8°.

Verslag — 22ste jaarl. — van de vereeniging voor christelijk-nationaal schoolonderwijs. Amsterdam 1882. 8°.

Schoolverbond — De oprichting en eerste handelingen van het Nederlandsch —. Utrecht 1869. 8°.

[**Verslagen** van de vereeniging „Barnabas” tot steun van nagelaten betrekkingen van christelijke onderwijzers in Nederland. 1873, 1878—86.] 9 st. 8°.

[**Vereeniging** „Johannes” tot steun van bejaarde, zieke en hulpbehoevende onderwijzers en onderwijzeressen van christelijke bijzondere scholen in Nederland. — Statuten en Verslagen. 1879—88.] 11 st. 8°.

Schoolmuseum (Nederlandsch). — Reglementen, berichten en mededeelingen. N° 1—5. Amsterdam 1878—83]. 8°.

[**Bosch** (J. VAN DEN), Algemeen verslag wegens den staat der Maatschappij van Weldadigheid, harer koloniën, enz. 's Gravenhage 1827.] 8°.

Heldring (L.), Mirjam. Christelijke vereeniging tot verpleging van onbeheerde kinderen in het huisgezin. 8°.

[**Maatschappij** tot opvoeding van weezen in het huisgezin. — Statuten en Jaarverslagen. 1875, 1883—88.] 8°.

Stronck (C. W.), Feestrede ter viering van het 25jarig bestaan van het Nederl. Bijbelgenootschap in deszelfs Dordrechtsche afdeeling. Dordr. 1839. 8°.

Muller (SAM.), Feestrede ter viering van het vijftigjarig bestaan der Algemeene Doopsgez. Societeit. Amsterdam 1861. gr. 8°.

Feestviering van het 25jarig bestaan des genootschaps Diversa sed una. Dordrecht 1841. 8°.

Gedenkstuk der feestviering van het vijftig-jarig bestaan der maatschappij Felix Meritis, Nov. 1827. [Amsterdam]. 8°.

Bestaan — Het vijftigjarig — der Hollandsche Maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen, gevierd te Amsterdam 21 Sept. 1850. Leyden 1851. 8°.

Handelingen en mededeelingen van de Maatschappij der Nederl. letterkunde te Leiden over 1859—73. Leiden. 8°.

Bijdragen tot de geschiedenis van de Maatschappij der Nederl. letterkunde te Leiden. 1766—1866. Gedenkschrift. Leiden 1867. 8°.

Andresen (CH.), J. C. HORSTMANN, C. STRAUS, Bericht über die in Hamburg am 5—7 August abgehaltene erste Versammlung des Vereins norddeutscher Volksschullehrer. Nebst J. G. KRÖGERS Rede über deutsche Nationalität und National-Bildung. Hamburg 1848. 8°.

Hoffmann (THEOD.), Rede bei der 36jährigen Stiftungsfeier des schulwissenschaftl. Bildungsvereins am 21 April 1861. Hamburg. 8°.

Geschichte der Gesellschaft zur Beförderung des Guten und Gemeinnützigen in Basel. 93stes Jahr. Basel 1870. 8°.

Conférences pédagogiques faites à la Sorbonne aux instituteurs primaires venus à Paris pour l'exposition universelle de 1867. 3 tom. Paris 1868. 8°.

1e part., Législation scolaire, etc. 2e part., Organisation pédagogique. 3e part., Matières de l'enseignement.

Simon (JUL.), Discours à l'assemblée générale des délégués des sociétés savantes réunis à la Sorbonne 19 Avr. 1873. Paris 1873. kl. 8°.

Bourne (W. OLAND), History of the public school Society of the city of New York. With portr. New York 1870. gr. 8°.

Owen (W. B.), Historical sketches of Lafayette College; with an account of its present organization and courses of study. Easton 1876. 8°.

Hulpwetenschappen der opvoed- en onderwijskunde.

(Natuurkunde van den mensch. — Zielkunde.)

Jauffret (L. F.), Les merveilles du corps humain, ou notions familières d'anatomie, etc. Paris. An VII. kl. 8°.

Clias (P. H.), Somascétique naturelle, ou cours analytique et gradué d'exercices propres à développer et à fortifier l'organisation humaine. Besançon 1842. 8°. — Av. 1 pl.

Krauss (Aug.), Populäre Anthropologie für Eltern und Lehrer. 2te Ausg. Stuttgart 1843. 8°.

Piper (G. O.), Kunst om het menschelijke leven te verlengen. Naar het Hoogd. door R. G. RIJKENS. Groningen 1843. kl. 8°.

Valentin (G.), Natuurkunde van den mensch. Uit het Hoogd. door J. G. ROOSEBOOM. Met fig. 2 dln. Gouda 1845. 8°.

Heyfelder (OSK.), De kindschheid van den mensch. Eene bijdr. tot de anthropologie en psychologie. Naar de Hoogd. uitg. door J. L. TERWEN. Utrecht 1858. 8°.

Lubach (D.), Ontleedkundig en physiologisch handboek voor aankomende onderwijzers in de gymnastiek. Met pl. Amsterdam 1863. 8°.

Becker (THEOD.), Luft und Bewegung zur Gesundheitspflege in den Schulen. Frankfurt a. M. 1867. 4°.

Coronel (S. SR.), Leven en gezond zijn. Een leesb. Haarlem 1869. kl. 8°.

Erismann (FRIEDR.), Gezondheidsleer voor ontwikkelden van alle standen. Bewerkt door S. SR. CORONEL. 's Hertogenbosch 1879. 8°.

Lubach (D.), De lichamelijke ontwikkeling der jeugd. Amsterdam 1883. 8°.

Campe (J. H.), Kleine zielkunde voor kinderen. Uit het Hoogd. Met pl. Amsterdam 1782. 8°.

Campe (JOACH. HEINR.), Kleine Seelenlehre für Kinder. 5te Aufl. Mit Kupf. o. D. 1796. kl. 8°.

———, Kleine Seelenlehre, usw. 9^e Aufl. Braunschweig 1828. 12°.

Kiesewetter (J. G. C.), Fassliche Darstellung der Erfahrungsseelenlehre zur Selbstbelehrung für Nichtstudierende. Hamburg 1806. 8°.

Jakob (LUDW. HEINR.), Grundriss der Erfahrungs-Seelenlehre. 4te Ausg. Halle 1810. kl. 8°.

Snell (J. FR.), Geisteslehre oder Unterricht über den Menschen was er als geistiges Wesen ist und seyn soll. Giessen 1822. 8°.

Siebeck (AUG.), Zielleer voor kinderen. Uit het Hoogd. vert. door M. M. 3 stn. Franeker 1823—25. kl. 8°.

Schmid (PR.), Die Wege der Natur und der Entwicklung des menschl. Geistes. Mit 1 Abb. Berlin 1827. kl. 8°.

Handel (CHR. FR.), Kinder-Seelenlehre. Neisse 1837. kl. 8°.

Handel (C. F.), Beknopte zielkunde voor ouders en onderwijzers. Uit het Hoogd. door P. J. PRINSEN Jr., met een voorberigt van P. J. Prinsen Amsterdam 1837. 8°.

[**Prinsen**, Beginselen der zielkunde.] 8°. — Zonder titelblad. Met geschreven aantekeningen.

Zielkunde voor onderwijzers. Naar het Hoogd. [door D. VAN HINLOOPEN LABBERTON]. Gouda 1848. 8°.

Calinich (ERNST AD. ED.), Seelenlehre für Lehrer und Erzieher. 3te Aufl. Dresden 1849. 8°.

Roorda (T.), Zielkunde, of beschouwing van den mensch als bezielde wezen. 2^e dr. Leeuwarden 1850. 8°.

Roos (J.), Aantekeningen op de zielkunde van den Hoogl. T. Roorda. Utrecht 1854. 8°.

Kant (I.), De kracht van den wil in het beheerschen van ziekelijke aandoeningen. Met aanmerkingen van C. W. Hufeland. Uit het Hoogd. 2^e dr. Leeuwarden 1854. 8°.

Feuchtersleben (ERNST VON), Gezondheidsleer der ziel. Naar het Hoogd. Utrecht 1855. kl. 8°. — Met portr.

Calinich (E. A. E.), Zielkunde voor opvoeders en onderwijzers. Naar het Hoogd. door D. VAN HINLOOPEN LABBERTON. Gouda 1855. kl. 8°.

Mijers (M. M.), Beknopte handleiding voor het onderwijs der zielkunde. Amsterdam 1855. kl. 8°.

Beneke's zielkunde voor onderwijzers bewerkt. Uit het Hoogd. vert. Amsterdam 1864. 8°.

Marenholtz-Bülow (BERTHA V.), Das Kind und sein Wesen. 2 Hfte. Berlin 1868. 8°.

—————, Das Kind, usw. 2^e Aufl. Cassel 1878. 8°.

Drbal (M. A.) — Zielkunde gevolgd naar — door A. M. KOLLEWIJN NZ. Schoonhoven 1868. kl. 8°.

Dittes (FRIEDR.), Lehrbuch der Psychologie und Logik. Wien 1874. 8°. Gesamt-Ausg. der »Praktischen Logik» und des »Lehrbuchs der Psychologie».

Dittes-Wendel, Zielkunde en practische redeneerkunde. Groningen 1875. 8°.

Lindner (GUST. AD.), Lehrbuch der empirischen Psychologie als inductiver Wissenschaft. 4te Aufl. Wien 1875. 8°.

Raaf (H. DE), De beginselen der zielkunde ten dienste van het onderwijs ontwikkeld. Tiel 1882. kl. 8°.

Dl. 1, Over de ontwikkeling van het kenvermogen.

Wundt, Grundzüge der physiologischen Psychologie. 3^e Aufl. Mit Holzschn. 2 Bde. Leipzig 1887. 8°.

Grube (A. W.), Das psychologische Studium des Volksschullehrers auf Grund und Boden seiner Praxis. Erfurt, usw. o. J. 8°.

Opvoed- en onderwijskunde.

(Tijdschriften. — Werken in het Nederlandsch. — Werken in andere talen.)

Boekzaal voor onderw. der jeugd, en voor allen, die zo in de steden als ten platten lande met de zorg der opvoeding gelast zijn, enz. N° 1. Rotterdam 1801. kl. 8°.

Magazijn (Algemeen) voor onderwijs en opvoeding. 5 dln. Amsterdam 1819—24. 8°.

————— (Nieuw algemeen), enz. Dl. I—III. Amsterdam 1824—26. 8°.

Paedagoog (De). Magazijn van opvoeding en onderwijs in het Koninkr. der Nederlanden. 1ste, 2de jaarg. 's Gravenhage 1828, 29. 8°.

Niet verder verschenen.

Tijdschrift voor onderwijzers, en ter bevordering der huiselijke opvoeding. 1^e—11^e dl. Groningen 1833—43. 8°.

Van 1844 af o. d. t.: Nederl. Tijdschrift voor onderwijs en opvoeding.

Tijdschrift voor aankomende onderwijzers. Dl. I—XIV. Breda 1836—49. kl. 8°.

Oefenschool (De). Tijdschrift voor jeugdige onderwijzers. 1^e—38^e jaarg. Amsterdam 1839—77. 8°.

Unie (De). Tijd- of vervolgschrift der Algemeene Onderwijzers-vereeniging in het 8^e schooldistrict van Zuid-Holland. 4 dln. Rotterdam 1841—63. 8°.

Jaarboekje voor hooger-, middelb.- en lager onderwijs door D. BUDDINGH. Jaarg. 1—4. 's Gravenhage 1843—46. kl. 8°. — Met portr.

Leerschool (De). Tijdschrift voor kweekelingen. Jaarg. 1—5. Gorinchem 1844—48. 8°.

Tijdschrift (Nederlandsch) voor onderwijs en opvoeding, enz. 23 jaarg. in 3 seriën. Groningen 1844—66. 8°.

Vóór 1844 o. d. titel: Tijdschrift voor onderwijzers, enz. Van 1867 af: Pestalozzi, Tijdschrift voor onderwijs en opvoeding.

Schoolblad (Nijmeegsch) voor het christelijk onderwijs. 1^e—6^e jaarg. (1 bd). Nijmegen 1845—50. 4°.

Volksschool (De). Tijdschrift voor aankomende onderwijzers en kweekelingen. 1^e—5^e (laatste) jaarg. 's Gravenhage 1847—51. 8°.

Leer- en herhaling-school voor jonge lieden. Twee-maandel. tijdschr. onder red. van H. Sluyters. 1^e jaarg. Goes 1852. 8°.

Niet verder verschenen.

Schoolblad (Nederlandsch). 1^e en 2^e jaarg. Enkele nummers. Tiel 1852, 53. f°.

Zuid-Hollander (De). Tijdschrift voor opvoeding en onderwijs, uitgeg. onder red. van J. J. DE GELDER, e. a. Jaarg. 1, 2. Leiden 1852, 53. 8°.

Niet verder verschenen.

Paedagoog — De Nederlandsche —. Tijdschrift voor gevestigde en aankomende onderwijzers. 1^e—4^e jaarg. Wageningen 1857—60. 8°.

De vierde jaarg. is incompleet.

Maandschrift voor christelijke opvoeding en christelijk onderwijs, onder red. van H. J. LEMKES. Jaarg. 1 en 2. Utrecht 1858, 59. 8°.

Jaarboekje voor het lager- en middelbaar onderwijs in Nederland. Hoofdred. J. J. VAN DER KLOES. 1ste—4de jaarg. Nijmegen 1858—61. kl. 8°.

Niet verder verschenen.

Neêrlands Schoolwezen. Jaarboekje voor onderwijzers, enz. 1ste en 2de jaarg. Franeker 1858, 59. kl. 8°.

Maandschrift voor christelijke opvoeding in school en huis, onder red. v. M. D. v. OTTERLOO e. a. 1^e jaarg. Amsterdam 1862. 8°.

Tijdschrift voor onderwijzers; uitgeg. door de afdeeling Deventer van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap. Onder red. van P. J. EITES e. a. 2^e—4^e jaarg. Deventer 1864—66. 8°.

Tijdschrift (Driemaandelijksch) voor onderwijs, uitgeg. van wege de Algem. onderwijzers-vereeniging, gevestigd te Rotterdam, onder red. van J. C. NEURDENBURG e. a. Jaarg. I—V. Rott. 1865—69. 8°.

Wekker (De). Nieuwe bijdrage voor het onderwijs. Jaarg. 22— 's Gravenhage 1865— . f°.

Weekblad voor het lager, middelbaar en gymasiaal onderwijs. Red.: J. W. A. RENSSEN e. a. Jaarg. 1865—1880. gr. f°.

Pestalozzi. Tijdschrift voor onderwijs en opvoeding, onder de red. van B. BRUGSMA e. a. 1^e—3^e jaarg. Groningen 1867—69. 8°.

Vóór 1867 o. d. titel: Nederl. tijdschrift voor onderwijs en opvoeding, enz.

Jaarboek voor het lager onderwijs in het Kon. der Nederlanden, uitgeg. door de inspecteurs van het lager onderwijs. Red. M. P. LINDO. 1868 en 1869. 's Gravenhage, enz. 8°.

Jaarboekje voor het lager onderwijs uitgeg. door de afdeel. Maarssen van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap. Jaarg. 1—. Tiel 1869— . kl. 8°.

Monitor (De). Weekblad voor het huisgezin en de school. 1^e—3^e jaarg. Amsterdam 1870—72. f°.

Schoolblad. Wekelijksche courant voor lager, middelbaar en gymasiaal onderwijs. Onder red. van J. VERSLUYS e. a. 1^e—10^e jaarg. Groningen 1871—81. gr. f°.

Onderwijs (Ons). Tweemaandelijksch tijdschrift uitgeg. van wege het Nederl. Onderw.-Genootschap. Amsterdam 1872. kl. 8°.

Onderwijs (Ons), orgaan van het Nederlandsch Onderwijzers-Genootschap. 1^e—5^e jaarg. (1 bd.). Amsterdam 1873—1877. f°.

Rode van Volksonderwijs. I. Leeuwarden 1877. 8°.

Unie (De), christelijke volksalmanak ten voordeele van de scholen met den bijbel. Jaarg. 3, 4, 6, 7. Schiedam 1881—85. kl. 8°.

Toekomst (De). Tijdschrift onder red. van ARTH. CORNETTE, POL DE MONT en H. TEMMERMAN. VIe reeks, jaarg. 1—. Gent 1882— . 8°.

Schoolblad — Het nieuwe — onder redactie van J. VERSLUYS. Jaarg. 1—. Amsterdam 1883— . f°.

Bladen voor opvoeding en onderwijs. Red.: S. SR. CORONEL e. a. 2^e jaarg. Amsterdam 1884, 85. 8°.

Afl. 10 ontbr.

- Schoolwereld** (De). Kleine courant voor het lager onderwijs in Nederland en de koloniën. Onder red. van J. SCHIPPERS, F. GEDIKING en M. J. KOENEN. Jaarg. 1— . Groningen 1886— . f°.
- Gids** voor den onderwijzer. Practisch en theoretisch tijdschrift voor het lager onderwijs. Red. P. R. BOS e. a. Jaarg. 7— . Groningen 1887— . gr. 8°.
- Monatschrift** — Niederrheinisch-westfälische — für Erziehung und Volksunterricht, herausgeg. von J. P. ROSSEL. 5 Thle. Aachen 1824—28. 8°.
- Volksschullehrer** (Der). Eine Zeitschrift herausgeg. von WILH. HARNISCH. Bd. I, II, IV u. V. Halle 1824—28. kl. 8°.
- Jahrbücher** des preussischen Volks-Schul-Wesens. Herausgeg. von LUD. BECKEDORFF. Bd. I—VI. Berlin 1825—27. 8°.
- Schulfreund** (Der), oder fliegende Blätter über Altes und Neues im Schulwesen. Bd. I. Berlin 1836. 8°.
- Central-Bibliothek** der Literatur, Statistik und Geschichte der Pädagogik und des Schul-Unterrichts im In- und Auslande. Herausgeg. von H. G. BRZOSKA. Jahrg. 1838, 1839. 4 Bde. Halle 1838, 39. 8°.
- Mittheilungen** über Erziehung und Unterricht in zwanglosen Heften. Herausgeg. von C. C. G. ZERREUNER. Bd. I, II. Halle 1839—41. 8°.
- Volksschule** (Die). Eine pädagogische Monatsschrift des württemberg'schen Volksschullehrervereins. Herausgeg. von CARL FR. HARTMANN. Jahrg. 8, 9. Esslingen 1848, 49. 8°.
- Fröbel's** (FRIEDR.) Wochenschrift. Ein Einigungsblatt für alle Freunde der Menschenbildung. Jahrg. 1850. [Bad Liebenstein]. 4°.
- Blätter** (Leipziger) über Erziehung und Unterricht. Eine Zeitschrift f. Eltern und Lehrer, herausgeg. von E. J. HAUSCHILD. Jahrg. I. Leipzig 1855. 8°.
- Reform** (Die). Pädagogische Vierteljahrsschrift. Herausgeg. von C. F. LAUCKHARD. Bd. I—X. Leipzig, usw. 1857—66. 8°.
- Kindergarten**. Bewahr-Anstalt und Elementarklasse. Organ des deutschen Fröbel-Verbandes. Herausgeg. von FR. SEIDEL. Jahrg. 7— . Weimar 1866— . gr. 8°.
- Jahrbuch** des Vereins für wissenschaftliche Pädagogik. Jahrg. 1— . Herausgeg. von T. ZILLER u. TH. VOGT. Leipzig, Langensalza 1869— . 8°.
- Blätter** — Freie pädagogische —. Herausgeg. von A. CHR. JESSEN. Jahrg. 6— . Wien 1872— . gr. 8°.
- Blätter** (Pädagogische) für Lehrerbildung und Lehrerbildungsanstalten. Herausgeg. von C. KEHR. Bd. I— . Gotha 1872— . gr. 8°.
- Lehrerzeitung** — Allgemeine deutsche —. Herausgeg. von A. BERTHELT. Jahrg. 24— . Dresden, usw. 1872— . 4°.

Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien. Red. J. G. SEIDL u. a. 1er—21er Jahrg. Wien 1850—1870. 8°.

Schulbote -- Der österreichische --. Wochenblatt für die vaterländische Volksschule. Herausgeg. von A. KROMBHOLZ und M. A. BECKER u. a. 10er—11er Jahrg. Wien 1860—61. 4°.

———— (Oesterreichischer). Zeitschrift für die Interessen der Volksschule. Verantwortl. Red. F. K. HILLARDT. 15er—20er Jahrg. Wien 1865—70. 4°.

Volksschule (Die). Zeitschrift für den vaterländischen Lehrerstand. Red. von JOS. VOGLER u. a. 1er—10er Jahrg. Wien 1861—70. gr. 8°. Der 7e Jahrg. fehlt.

Schulblatt (Amtliches) des Kantons St. Gallen. Jahrg. I—VI. 3 Bde. St. Gallen 1863—68. 8°.

Jahrbuch der luzernischen Kantonal-Lehrerkonferenz. Jahrg. 1868, 69. Bd. XII, XIII. Luzern o. J. 8°.

Journal d'éducation publ. par la Société formée à Paris pour l'amélioration de l'enseignement élément. Tom. I—III et V. Paris 1815—17. 8°.

Meyer (GERH.), Portaal des Heren of een verhandeling van de plichten der ouderen waar te nemen in de opvoedinge van hunne kinderen, enz. 2de dr. uitgeg. door T. BLANKSTEIN. Groningen 1734. kl. 8°.

Locke (J.), Over de opvoeding der kinderen. Uit het Eng. vert. door PT. ADR. VERWER. Amsterdam 1753. kl. 8°.

Formey (S.), Verhandeling over de zedelijke opvoeding der kinderen. Haarlem [1766]. 8°.

Verhand. uitgeg. door de Holl. Maatsch. der Wetensch. te Haarl. IX. 4.

Rousseau (JAN JACQ.), Emile, of verhandeling over de opvoeding. Uit het Fransch, met aantek. van Reisewitz, Ehlers, Villaume e. a. uit het Hoogd. vert. 2 dln. Campen 1790, 93. 8°.

Floh (JAC. HENDR.), Welke is de beste theorie van straffen en belooningen in de scholen? Amsteldam 1794. 8°.

Prijsverhand. uitgeg. door de Maatsch. tot Nut, enz.

Oest (J. F.), Allernoodzakelijkste raad en waarschouwing voor jongelingen en jonge dochters ter vermijding der onkuischheid in 't algemeen, enz. Bijvoegsel tot S. G. VOGEL's Onderwijs voor ouders, enz. Rotterdam 1798. 8°.

Niemeyer (AUG. HERM.), Grondbeginselen van de opvoeding en het onderwijs. Uit het Hoogd. vert. door JOS. TEISSEDERE L'ANGE. 6 dln. Haarlem 1799—1810. 8°.

[**Käppel**], Kort begrip der opvoedings-leere ter opwekking van ouderen en allen, aan welken de opvoeding der jeugd is toebetrouwd. Uit het Hoogd. door J. C. SCHRAIDT. Amsteldam 1799. 8°.

Hufeland (C. W.), Goede raad aan moeders over de gewigtigste onderwerpen van de natuurl. opvoeding der kinderen in de eerste jaren. Haag 1800. 8°.

[**Ende** (A. VAN DEN)], Handboek voor de onderwijzers op de openbare lagere scholen binnen het Bataafsch Gemeenebest, vervaardigd op last van den agent van nationale opvoeding. 1ste dl. Amsterdam 1803. 8°.

Visser (H. W. C. A.), De voor- en nadeelen der middelen ter opwekking van den naijver overwogen. Amsterdam 1806. 8°.

Petsche (G. J.), Bijdragen ter bevordering van eene verstandige opvoeding der kinderen. Naar het Hoogd. door W. G. REDDINGIUS. Groningen 1807. 8°.

Handleiding voor schoolleeraars ten platten lande. 3 stjs. (1 bd.). Leyden, enz. 1808—10. 8°.

Bikkoeré Chinoeg. — כְּבוֹרֵי חֲנוּךְ Verzameling van stukken in de Hebreuwsche en Nederd. talen, dienende tot proeve van opvoedingsgeschriften en schoolboeken. Amsterdam 1809. kl. 8°.

Ewald (JOH. LUDW.), Voorlezingen over de opvoeding der jeugd. Uit het Hoogd. vert. door J. VAN WIJK RZ. 2 dln. (1 bd.). Amsterdam 1809. 10. 8°.

[**Bakker** (G.) en J. VITRINGA COULON], Prijsverhandelingen over de natuurlijke opvoeding der kinderen in de 2 eerste jaaren van hun leven. Amsterdam 1810. 8°.

Lankaster (JOS.), Een eenig schoolmeester onder duizend kinderen in eene school. In het Nederd. door J. VAN HULST LSZ. Haarlem 1811. 8°.

[**Schrant** (JOH. MATH.), Gezondheids-lessen en regelen voor den kinderlijken leeftijd. Leyden, enz. 1816. 8°.

Borde (ALEX. DE LA), Ontwerp van opvoeding voor armen-kinderen, volgens de beide vereenigde leerwijzen van Bell en Lancaster. Uit het Fransch door C. VOLLENHOVEN. Amsterdam 1816. 8°.

Pockels (C. F.), De verkeering met kinderen. Ervaringen, grondregels, wenken. Naar het Hoogd. door J. VAN WIJK ROELANDSZ. Leeuwarden 1820. 8°.

Snatich (D.), Aan zijne mede-onderwijzers; houdende verslag wegens zijne theorie van straffen en belooningen, enz. 2de dr. Groningen 1821. 8°.

Verhandeling over de oorzaken van de werkeloosheid bij een gedeelte der kinderen in de meeste scholen? enz. Amsterdam 1821. 8°.

Nieuwold (J. H.), Nagelatene verhandelingen, uitgeg. door H. W. C. A. VISSER. 2 dln. (1 bd.). Amsterdam 1822. 8°.

[**Prinsen** (P. J.)], Belooningen en straffen als middelen der opvoeding. Amsterdam 1823. 8°.

Onderzoek naar de oorzaken van het vervloeyen van aangeleerde kundigheden bij jonge lieden na het verlaten der scholen, enz. Amsterdam 1823. kl. 8°.

- Visser** (H. W. C. A.), De vorming der jeugd door openlijke en vergelykende belooningen en straffen met eer en schande, enz. Amsterdam 1824. 8°.
- Weide** (B. VAN DE), Beantwoording der prijsvraag: welke zijn de midelen, waardoor een onderwijzer de achting en liefde der kinderen kan verwerven, enz. Amsterdam 1824. 8°.
- [**Warnsinck** Bz. (W. H.)], De heer Roze en zijne vrienden, in gesprekken en raadgevingen. Amsterdam 1824. 8°.
- Denzel** (B. G.), Grondbeginselen van opvoeding en onderwijs voor schoolonderwijzers. Uit het Hoogd. 2 dln. (1^e dl. 2^e dr.). Amsterdam 1824, 36. 8°.
- Hergenröther** (JOH. BAPT.), Opvoedingsleer in den geest des christendoms. Naar het Hoogd. door D. BUDDINGH. 3 dln. 's Gravenhage 1825—28. 8°. — Met portr.
- Pietersz** (J.), De verdienstelijke onderwijzer Welmoed. Brussel 1826. kl. 8°.
- Pestalozzi** (H.), Al de werken over het onderwijs en de opvoeding. Naar het Hoogd. bewerkt onder toezigt van P. J. PRINSEN. 8 dln. Zutphen 1826—31. 8°. — Met pl.
- Floh** (J. H.), Onderrigtingen, raadgevingen en wenken voor min en meer geoeffende schoolonderwijzers, enz. 2^e uitg. 2^e dr. Groningen 1827. 8°.
- , Onderrigtingen, enz. 2e uitg., 2e dr. 's Gravenhage. 8°.
- Mulder** (H.), Opmerkingen en wenken voor opvoeders en onderwijzers, enz. 's Gravenhage 1827. 8°.
- Niemeyer** (A. H.), Grondbeginselen van opvoeding en onderwijs. Verkort naar F. Stiller door P. J. PRINSEN. Amsterdam 1828. 8°.
- Rousseau** (JEAN JAQ.), Émile of gedachten over opvoeding. Naar het Fransch door S. H. TEN CATE. Arnhem z. j. 8°.
- Hijmans** (H. S.), Over de lichamelijke opvoeding der kinderen in het vroegste tijdperk huns levens. Rotterdam 1830. kl. 8°.
- [**Warnsinck** (W. H.)], Opwekking van het godsdienstig gevoel bij de jeugd, de pligt van ouders en opvoeders. Amsterdam 1831. 8°.
- [**Wijk** Bzn. (JAC. VAN)], Het verband van opvoeding en onderwijs. Een handboek voor ouders. Leyden, enz. 1833. 8°.
- [**Buddingh** (D.)], Bijdragen tot de geschiedenis der beschaving, of archief voor opvoeding en onderwijs. 1ste st. Amsterdam 1833. 8°.
- Hull** (W. VAN DEN), Een woord aan de onderwijzers en opvoeders in Nederland over de gevolgen van het bloot wetenschappelijke onderwijs der jeugd. Groningen 1834. 8°.
- Gedachten** over de opvoeding. Groningen 1834. 8°.
- Schröder** (J. F. L.), De menschelijke kennis eene teekens-kunde. [Rotterdam 1834]. 8°.

Möller (W.), Liefde en waarheid, de beide leidstarren der opvoeding, enz. Vrij naar het Hoogd. door L. A. te Winkel. Dordrecht 1837. 8°.

Wenken voor opvoeding in trekken uit de huwelijksgechiedenissen van W. ter Velden en den timmerman Goedhart met hunne huisvrouwen. Amsterdam 1837. 8°.

Fakkel (De) of bijdragen tot de kennis van het ware, schoone en goede, verzam. door J. P. SPRENGER VAN ELJK. Jaarg. 14. Rotterdam 1839. 8°.

Brugsma (B.), Opvoed- en onderwijskundige opmerkingen, gemaakt op eene reis in de Pruissische Rijn-provincien, het hertogdom Nassau en de vrije stad Frankfort a. d. Main. Leyden 1839. 8°.

[**Brugsma** (B.), Historische en paedagogische opmerkingen en aantekeningen, op eene reis naar Dresden en Berlijn. — Paedagogische reishervindingen uit België. In fragmenten.] 3 st. (1 bd.). z. pl. en j. 8°.

Sickel (H. F. F.), Handboek tot levenswijsheid voor schoolonderwijzers. Naar het Hoogd. [door P. Best]. Amsterdam [1840]. 8°.

Hoëvell (J. D. VAN), Het schoolleven of handleiding voor studerende jongelingen tot een doelmatig gebruik der schooljaren. Groningen 1841. kl. 8°.

Aanwijzing van uitgelezene gedachten en bedenkingen, met bijvoeging van denkbeelden en wenken aangaande het lager onderwijs door eenen bejaarden onderwijzer. Hoorn 1841. 8°.

Félice (G. DE), Aan vaders en moeders over de opvoeding hunner kinderen. Redev. Uit het Fransch vert. Leyden 1841. 8°.

Gelder (J. J. DE), De vormende strekking van het classieke en wiskundige onderwijs. Leyden 1841. 8°.

Beer Poortugael (D. J. DEN), Verhandeling over het wenschelijke eener meer lichamelijke opvoeding in Nederland. Doesborgh 1841. 8°.

Franken (G.), Gedachten over de opvoeding en het onderwijs. Leyden 1843. 8°.

Rijkens (R. G.), De beschermengel der onschuld; of opvoedkundige raad en teregtwijzing tegen het ontheiligen van lichaam en geest, enz. Groningen 1844. kl. 8°.

———, De beschermengel, enz. 2^e dr. Groningen 1844. kl. 8°.

[**Mulder** (L.), Opwekking en aankweeking van het schoonheidsgevoel, een pligt van den onderwijzer. Rede. z. pl. en j.] 8°.

Zürn (ALEX. BERNH.), Hephata. Aanwijzing om de ondeugd der zelfbevelekking in de volksschool te bestrijden. Uit het Hoogd. door D. BOMHOFF HZ. Amersfoort 1844. 8°.

Rendu, zoon (AMER.), Opvoedingsleer of handleiding voor jeugdige en aankomende onderwijzers. Uit het Fransch. Ten gebr. der normaalschool van Rolduc. Roermond 1844. 8°.

[**Richter**] (**JEAN PAUL**), *Levana. Wenken voor de opvoeding van kinderen voor ouders en jong-gehuwden. Naar het Hoogd.* Amsterdam 1844. 8°.

Brugsma (**B.**), *Kort overzicht van de opvoeding door het onderwijs in de lagere scholen.* 4de dr. Groningen 1846. 8°.

———— *Kort overzicht, enz.* 5^e dr. Groningen 1850. 8°.

———— *Kort overzicht, enz.* 6^e dr. Groningen 1857. gr. 8°.

Talsma (**S.**), *Opmerkingen en wenken voor onderwijzers. Gevolgd van eene bijlage over orde en tucht in de school.* Groningen 1846. 8°.

Talsma (**S.**), *Wijsgaerig onderzoek naar de beginselen, uit welke de regelen voor opvoeding en onderwijs dienen afgeleid te worden, enz.* Groningen 1847. 8°.

Brugsma (**B.**), *Opmerkingen en wenken betrekk. onderwijs en tucht, inzonderh. in de lagere scholen.* Groningen 1847. 8°.

Hemkes Kz. (**H.**), *Handleiding voor kweekelingen, aankomende en jeugdige onderwijzers.* 2de dr. Groningen 1847. 8°.

———— *Handleiding, enz.* 4^e dr. Delft 1862. 8°.

Rijkens (**J. A.**), *Geneeskundige opmerkingen en raadgevingen betreffende scholen, leerlingen en onderwijzers.* Amsterdam 1848. 8°.

Hirsch (**D.**), *Eenige wenken omtrent opvoeding, vooral met het oog op de Israëlitische jeugd.* Rotterdam 1850. 8°.

Köhler (**J. A.**), *De goddelijke opvoeding van den mensch in hare grondtrekken geschetst door W. VERWEY.* Groningen 1851. 8°.

Gelder (**J. J. DE**), *Opvoeding en onderwijs voor de lagere school.* Alkmaar z. j. kl. 8°.

Kellner (**L.**), *De opvoedkunde der lagere school, in aphorismen. Naar de 4^e Hoogd. uitg. door H. PRANGE.* Groningen 1854. 8°.

Meijboom (**L. S. P.**), *Wenken en lessen voor vaders en moeders over de opvoeding hunner kinderen.* Groningen 1854. 8°.

Kapff (**S. C.**), *Waarschuwing van een vriend der jeugd tegen haren gevaarlijksten vijand, of onderrigting over de geheime zonden, enz. Naar de 4de Hoogd. uitg. Amsterdam 1854. kl. 8°.*

Niemeijer (**AUG. HERM.**), *Grondbeginselen van de opvoeding en het onderwijs. Voor Nederl. bewerkt door P. K. GÖRLITZ.* 3 dln. Voorburg en Schiedam 1854—63. 8°.

Visser (**J.**), *De aard en roeping der volksschool. Paedagogische wenken en opmerkingen.* 2 dln. Gorinchem, enz. z. j. 8°.

Rosenkranz (**KARL**), *De paedagogik als systeem. Uit het Hoogd. door J. F. HAHN.* Amsterdam 1855. 8°.

Suringar (**G. C. B.**), *De opvoeding der zintuigen. Eene bijdrage tot de leer van het onderwijs, inzonderheid van de natuur- en geneeskundige wetenschappen.* Amsterdam 1855. 8°.

- Lemkes** (H. J.), Het onafscheidelijk verband van onderwijs en opvoeding. Utrecht 1855. 8°.
- Verzameling** van vragen en antwoorden over opvoeding en onderwijs ten dienste van jeugdige onderwijzers. 4de dr. Amsterdam 1856. kl. 8°.
- Harrebomée** (P. J.), Eenige opmerkingen over de opvoeding der jeugd, naar aanleiding van de spreekwoorden, aan het kind ontleend. [1856]. 8°.
- Tijdeman** (P. H.), Handleiding voor onderwijzeressen. Tiel 1856. 8°.
- Blikken** in onze kinderwereld. 8°.
Overgedr. uit het Berigt N° IV der landb. kolonie Ned. Mettray.
- Kübler** (M. S.), De lichamelijke opvoeding der kinderen gedurende de allereerste levensjaren tot aan de huwbaarheid. Naar het Hoogd. door F. A. G. HOLTkamp. 2de uitg. Zwolle z. j. 8°.
- Gelder** (J. J. DE), Wetenschappelijke grondbeginselen der theoret. en histor. paedagogie. 2de uitg. Deventer 1857. 8°.
- Schreber** (D. G. M.), Onze kinderen, hunne kwade gewoonten en nadeelige ligchaamshoudingen, enz. Uit het Hoogd. vert. Utrecht 1857. kl. 8°.
- Champfleury**, De beproevingen van een schoolmeester. Met pl. Haarlem 1859. kl. 8°.
- Schreber** (Mor.), De huisvriend. Levensvragen voor ouders en opvoeders beantwoord. Naar het Hoogd. Leeuwarden 1861. 8°.
- Niemeyer** (A. H.), Grondbeginselen van opvoeding en onderwijs, verkort door A. BEELOO. Parnerende 1863. gr. 8°.
- Witkop** (J.), 's Menschen ontwikkeling. Groningen 1863. kl. 8°.
- Gelder** (J. J. DE), Methode en tucht. Handleiding voor hulponderwijzers, enz. 2de dr. Amsterdam 1863. 8°.
- Gedachten** over opvoeding en onderwijs der vrouwelijke jeugd door J. Amsterdam 1864. kl. 8°.
- Leidraad** voor den hulponderwijzer bij zijne vorming tot hoofd-onderwijzer, door de afd. Sliedrecht van het Nederl. Onderwijzers-Genootschap. Dordrecht 1864. 8°.
Bekroond door de vereen. Z. Holland van genoemd genootschap.
- Calcar** (ELISE VAN), Wat is noodig? Eene vraag over vrouwelijke opvoeding aan het Nederl. volk. Amsterdam 1864. kl. 8°.
- Naber** (S. A.), Middelbaar onderwijs en paedagogiek. Zwolle 1865. 8°.
- Regt** (J. W.), Hoofd- en steunpunten uit de vakken van het lager onderwijs. Gouda 1866. 8°.
- Leopold** (M.), De opvoeding in school en huis. Korte stellingen, wenken en meeningen. Groningen 1866. 8°.
- , De opvoeding in huis en school. 3^e dr. Groningen z. j. kl. 8°.
- , De opvoeding, enz. 4^e dr. Groningen 1875. 8°.

- Kunst** om kinderen te behouden of te bederven, van hun geboorte tot hun zevende jaar, door een' vriend der kinderen. Rotterdam z. j. 8°.
- Lummel** (H. J. VAN), Korte schets der opvoedingsleer voor kweekelingen en aankomende onderwijzers. Utrecht 1868. 8°.
- Vorstman** (R.), Opvoeding. Leiden 1869. 8°.
- Jansen** (A.), Eenheid in de opvoeding noodzakelijk en met behoud van de openbare school mogelijk. Rotterdam 1869. 8°.
- Vitringa** (A. J.), Over opvoeding en emancipatie der vrouw. Deventer 1869. 8°.
- Cornelia**, Een vrouwenwoord naar aanleiding van Vitringa's brochure over opvoeding en emancipatie der vrouw. Deventer 1869. 8°.
- Braam** Hzn. (H. VAN), Onderzoek naar het standpunt der tegenw. opvoedkunde, enz. Amsterdam 1871. 8°.
- Cock** (A. M. DE), De opvoeding der meisjes beschouwd in betrekking tot de middelb. school. Rotterdam 1871. 8°.
- Bouman** (H.), Opvoeding en onderwijs, gegrond op des menschen lichamelijke en geestelijke ontwikkeling. Dl. I, II, 1. Groningen 1873—81. 8°.
- Buddingh** (D.), Ulrich Zwingli's leerboekskten. Hoe men de knapen christelijk onderwijzen en opvoeden moet, enz. Amsterdam 1874. kl. 8°.
- Pfannenschmidt-Burow** (JULIA), De opvoeding en verzorging van het kind, en de opleiding en vorming van het meisje. Naar het Hoogd. Amsterdam z. j. 8°.
- Albada** (B. L. VAN), Uit de oude en nieuwe doos. Herinneringen uit de school en het leven van een 80jarigen oud-hoofdonderwijzer. Groningen 1875. 8°.
- Gouka** (M.), De kweekschool. Handleiding bij de opvoeding en het onderwijs van jonge kinderen, enz. Nieuwe uitg. door H. J. v. LUMMEL. Rotterdam 1875. 8°.
- Leopold** (Joh. A.), Spencers opvoeding. Groningen 1875. 8°.
- Multapatriot**, De huishoudkunde als leervak in de opleiding der vrouw en als middel ter hervorming van het huisgezin en het huiselijk leven in Nederland. Amsterdam 1875. 8°.
- Stellwagen** (A. W.), Nassau's gedachten over opvoeding en onderwijs. Groningen 1878. 8°.
- Swart** (W.), Onderwijs, orde en tucht, en inrichting van ons lager schoolwezen. Handleiding, enz. 2de dr. Schoonhoven 1878. 8°.
- Heide** (H. C. VAN DER), Goede lessen van een wijs man. Schoonhoven 1878. kl. 8°.

Duinen (J. H. VAN), Ontwikkeling van het schoonheidsgevoel in de lagere volksschool. Amsterdam, enz. 1878. kl. 8°.

Versluys (J.), Wenken over opvoeding vooral ten dienste van moeders. Groningen 1878. 8°.

Bibliotheek (Paedagogische) onder red. van J. VERSLUYS. N° 1—18 (4 bdn). Groningen, enz. 1878—83. 8°.

N° 17 ontbreekt.

Calcar (ELISE VAN), Frederik Fröbel, hoe hij opvoeder werd en wat de kinderwereld hem openbaarde. 's Gravenhage 1879. 8°. — Met portr.

Quanter (TH. A.), De school van een geneeskundig standpunt beschouwd. Utrecht 1879. 8°.

Pracadviezen over de onderwerpen en vraagpunten vastgesteld voor de 2^e jaarlijksche vergadering van directeuren en onderwijzers bij de rijksnormaallessen in Noordholland. [Haarlem 1880]. 8°.

Beer (TACO H. DE), Het zedelijk element in de opvoeding. z. pl. en j. 8°.

Lange (WICH.), Tien jaren uit mijn leven als paedagoog, naar het Hoogd. door F. L. ABBESCH. Met voorr. van S. A. Naber. Schoonhoven 1881. kl. 8°.

Leergang (Beknopte) van opvoedkunde. Herzien door F. A. ROBIJNS. Maaseyck 1882. 8°.

Lubach (D.), De lichamelijke ontwikkeling der jeugd en de school. Amsterdam 1883. 8°.

Doeleman (C. D.), Iets over het zitten van het kind, zoowel in huis als in de school. [s Gravenhage] 1885. 8°.

Ritter (P. H.), Paedagogische fragmenten. 3de dr. Utrecht 1888. 8°.

Büsching (ANT. FRIEDR.), Grundris eines Unterrichts wie besondere Lehrer und Hofmeister der Kinder sich verhalten müssen. 2te Aufl. Altona, usw. 1763. kl. 8°.

Andres (BONAVENTURA), Quintilian's Pädagogik und Didaktik mit Anmerkungen. Würzburg 1783. 8°.

Hochheimer (CARL FRIEDR. AUG.), System der griechischen Pädagogik. 2 The. (1 Bd.). Göttingen 1788. 8°.

Salzmann (CHR. GOTTH.), Anweisung zu einer unvernünftigen Erziehung der Kinder. Neue Aufl. Frankfurt, usw. 1789. 8°.

Jacobi (AD. FR. ERNST), Von der sittlichen Erziehung der Jugend. Jena 1793. kl. 8°.

Handbuch der gemeinnützigsten Kenntnisse für Volksschulen, usw. 2 The. (4te und 3te Aufl.). Halle 1795, 98. 8°.

Crusius (SAM. GOTTH.), Von den Mitteln Kinder zu gesunden Menschen zu erziehn. Leipzig 1796. kl. 8°.

Weiller (K.), Grundlinien eines auf die Natur des jungen Menschen berechneten Schulplans. München 1799. 8°.

Kant (IMM.), Ueber Pädagogik. Herausgeg. von FR. THEOD. RINK. Königsberg 1803. 8°.

Goess (GEORG FRIEDR. DAN.), Die Erziehungswissenschaft nach den Grundsätzen der Griechen und Römer. Thl. I. Ansbach 1808. 8°.

Sailer (J. M.), Ueber Erziehung für Erzieher. 2te Aufl. München 1809. kl. 8°.

Briefwechsel einiger Schullehrer und Schulfreunde. Herausgeg. von B. C. L. NATORP. 3 Bde. Duisburg, usw. 1811—16. 8°.

Niemeyer (AUG. HERM.), Leitfaden der Pädagogik und Didaktik. 2e Ausg. Halle 1814. 8°.

Wilmsen (F. P.), Regeln des Umgangs mit Kindern. Hannover 1818. 8°.

Demeter (IGN.), Materialien für Schullehrer und Schulen. Mainz 1821. 8°.

Demeter (IGN.), Vollständiges Handbuch zur Bildung angehender Schullehrer. Mainz 1821. kl. 8°.

Fellenberg (EMAN. VON), Darstellung des religiösen Bildungsganges der Erziehungsanstalten in Hofwyl. Aarau 1822. kl. 8°.

Delbrück (FERD.), Lehrsätze, Rathschläge und Fragen über Erziehung und Unterweisung der Jugend. Bonn 1823. kl. 8°.

Gruner (GOTTL. ANT.), Versuch einer Entwicklung der dem Volksschullehrer unentbehrlichsten wissenschaftl. Vorkenntniss. Jena 1823. 8°.

Anweisung für Elementar-Schullehrer über Erziehung und Unterricht, usw. Ulm 1824. 8°.

Wagner (PH. JAK.), Die Schulzucht mit besond. Rücksicht auf zahlreich besetzte Volksschulen. Erlangen 1824. kl. 8°.

Wilberg (JOH. FRIEDR.), Aufsätze über Unterricht und Erziehung f. Lehrer und Eltern. Bd. I. Essen 1824. 8°.

Lehmann (JOH. GOTTL.), Schulreden. 2 Bde. Leipzig 1828, 30. 8°.

Schullehrer-Spiegel sowohl für solche, die es bereits sind, als noch werden wollen. Neustadt a. d. Orla 1830. kl. 8°.

Hergenröther (JOH. BAPT.), Erziehungslehre im Geiste des Christenthums. 2te Aufl. Sulzbach 1830. 8°.

Wilberg (JOH. FRIEDR.), Die für die Elementarschulen nothwendigen und genügenden Schulübungen und Lehrgegenstände, usw. Essen 1831. kl. 8°.

- Koch** (CHR.), Paedagogik und Katechetik. Grundsätze der Erziehung, usw. nach Niemeyer und Ruhkopf. Marburg 1832. 8°.
- Fischer** (J. ANT.), Handbuch der Pädagogik. München 1832. 8°.
- [**Richter**] (JEAN PAUL), Levana oder Erziehlehre. 2te Aufl. 3 Thle. (1 Bd.). Stuttgart 1835. kl. 8°.
- Schwarz** (L. H. C.), Lehrbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre. 3 Thle. (2 Bde.). 3te Ausg. Heidelberg 1835. 8°.
- Gessert** (FERD.), Handbuch der Schuldisciplin für Elementarschulen. Münster 1835. 8°.
- Diesterweg** (F. A. W.), Streitfragen auf dem Gebiete der Pädagogik. 2 Hefte. Essen 1837, 38. 8°.
- Preusker** (KARL.), Ueber Jugendbildung, zumal häusliche Erziehung, Unterrichtsanstalten, Berufswal, usw. 4 Hefte (1 Bd.). Leipzig 1837—39. 8°.
- Gräfe** (HEINR.), Schule und Unterricht. Abhandlungen üb. wichtige pädagog. Fragen unserer Zeit. Berlin 1839. 8°.
- Schubart** (FR.), Das weibliche Erziehungshaus in seinen Beziehungen zum Familienleben. Berlin 1839. 8°.
- Harnisch** (WILH.), Handbuch für das deutsche Volksschulwesen. 3te Aufl. Breslau 1839. kl. 8°.
- Reisetagebuch** (Pädagogisches) über einen Theil von Bayern, Thüringen, Württemberg, Baden und Hessen. Von dem Verfasser der Schriften: Das Schulhalten im 19 Jahrh. 2 Bde. Nürnberg, Erlangen 1839, 41. 8°.
- Scherr** (J. TH.), Meine Bestrebungen und Schicksale während meines Aufenthaltes im K. Zürich. 3 Hefte. St. Gallen 1840. 8°.
- Dobschall** (J. G.), Grundsätze der Schul-Disciplin. Liegnitz 1841. kl. 8°.
- Wagner** (JOH.), Strafgesetzbuch für Elementarschüler. Prüm 1841. kl. 8°.
- Krüsi** (HERM.), Meine Bestrebungen und Erfahrungen im Gebiete der Volkserziehung dargest. in Briefen an Freunde. Thl. I. Gais 1842. 8°.
I, Elementarische Entwicklungsstufen und Entwicklungsmittel der menschl. Denkkraft und des kindl. Spruchvermögens.
- Arendt** (THEOPH.), Die Erziehungs-Polizei. Eine Zusammenstellung der in Preussen erlassenen Gesetze und Verordnungen das Erziehungswesen betreff. Bielefeld 1842. kl. 8°.
- Weiss** (CHRIST.), Erfahrungen und Rathschläge aus dem Leben eines Schulfreundes. Bd. I. 2te Ausg. Halle 1843. 8°.
- Lauckhard** (C. F.), Tagebuch eines Lehrers. — Blätter aus dem Tagebuch eines Lehrers. Darmstadt 1843, 46. kl. 8°.
- Diesterweg** (F. A. W.), Wegweiser zur Bildung für deutsche Lehrer. In Gemeinschaft mit Bormann u. A. bearb. 3^e Aufl. 2 Bde. Essen 1844. 8°.

- Caffer** (PT.), Straffmaxime im Geiste der sittlichen Erziehung. Neuss 1844. kl. 8°.
- Heinsius** (THEOD.), Zeitgemässe Pädagogik der Schule. Berlin 1844. 8°.
- Ebeling** (F. W.), Die Erziehung nach ihren verschiedenen Zwecken, Grundsätzen, Mitteln, usw. Leipzig 1845. kl. 8°.
- Kälisch** (ERNST WILH.), Zur Pädagogik. Beitr. in zwanglosen Heften. H. 1. Berlin 1845. kl. 8°.
- Wuntschli** (B. G.), Pädagogische Briefe vom Rhein an den Verfasser der Volksschule als Staatsanwalt. Mannheim 1845. kl. 8°.
- Thaulow** (GUST.), Erhebung der Pädagogik zur philosoph. Wissenschaft oder Einleitung in die Philosophie der Pädagogik. Berlin 1845. 8°.
- Rey** (HEINR.), Grundsätze der Erziehung. 3te Aufl. Hamburg, usw. 1845. kl. 8°.
- Heindl** (FR. XAV.) — Pädagogische Aehrenlese oder: Wichtigstes und Bestes aus pädagog. Schriften alter und neuer Zeit gesamm. und herausgeg. von —. Augsburg 1846. 8°.
- Moras** (THEOB.), Ueber die Erziehung in unserer Zeit. 2te Aufl. Leipzig 1847. 8°.
- Kapp** (ALEX.), Fragmente aus einer neuen Bearbeitung der Gymnasial-Pädagogik. Arnsherg 1848. 8°.
- Zschetzsche** (GUST. FR.), Ueber Hindernisse der Erziehung in grossen Städten. Rede. Dresden 1848. 8°.
- Kirchmann** (P. F.), Naturforderungen an Erziehung und Unterricht in Briefen. Oldenburg 1851. 8°.
- Haan** (WILH.), Die Jugend- und Volksbildung unserer Zeit. Leipzig 1851. 8°.
- Kellner** (L.), Die Pädagogik der Volksschule in Aphorismen. 3te Aufl. Essen 1852. kl. 8°.
- Seyffert** (M.), Das Privatstudium in seiner pädagogischen Bedeutung. Brandenburg 1852. 8°.
- Domrich** (HERM.), Pädagogische Briefe. Jena 1853. 8°.
- Hanschmann** (J. G.), Das Strafrecht der Schule. 2te Aufl. Weimar 1853. 8°.
- Ueberweg** (FRIEDR.), Die Entwicklung des Bewusstseins durch den Lehrer und Erzieher. Berlin 1853. 8°.
- Dittes** (FRIEDR.), Das Aesthetische nach seinem eigenthümlichen Gewesen und seiner pädagog. Bedeutung dargestellt. Leipzig 1854. 8°.
- Körner** (FRIEDR.), Die Erziehung der Knaben in Haus und Schule. Leipzig 1855. kl. 8°.
Das Buch der Erziehung, usw. von Julie Burow und F. Körner. 2te Abth.

Stoy (CARL VOLKM.), Haus-Pädagogik in Monologen und Ansprachen. Leipzig 1855. kl. 8°.

Phantasieen und Glossen aus dem Tagebuche eines konservativen Pädagogen. St. Gallen 1856. kl. 8°.

Ziller (TUISCO), Einleitung in die allgemeine Pädagogik. Leipzig 1856. 8°.

Dittes (FRIEDR.), Naturlehre des Moralischen und Kunstlehre der moralischen Erziehung. Leipzig 1856. 8°.

Jacobi (FRIEDR.), Ueber das Prinzip der Erziehung. Nürnberg 1856. 8°.

Diesterweg (AD.), Pädagogisch Wollen und Sollen. Leipzig 1857. 8°.

Wiese (L.), Die Bildung des Willens. Eine hist. Betrachtung. Berlin 1857. 8°.

Erziehungs-Resultate. Geschichten, Charakteristiken und Bilder nach dem Leben. Hannover 1857. 8°.

Heffferich (AD.), Die Schule des Willens. Berlin 1858. 8°.

Oldenberg (A.), Grundlinien der Pädagogik Göthe's. Zittau 1858. 8°.

Eiselen (F.), Strafe oder Zucht? Leipzig 1858. 8°.

Hoffmann (KARL AUG. JUL.), Acht Schulreden über pädagog. Zeitfragen. Clausthal 1859. 8°.

Schreber (D. G. M.), Die planmässige Schärfung der Sinnesorgane. Leipzig 1859. 8°.

Lange (WICH.), Zehn Jahre aus meiner pädagogischen Praxis. Hamburg 1861. kl. 8°.

Schmidt (KARL), Das Ideal des deutschen Lehrers. Rede. Langensalza 1861. 8°.

Fröbel (FRIEDR.), Gesammelte pädagogische Schriften. Herausgeg. von WICH. LANGE. 2 Abth. (3 Bde.). 2^e Abth. in 2er Aufl. Mit Portr. und Taf. Berlin 1862—1874. 8°.

I, 1, Autobiographie und kleinere Schriften.

I, 2, Die Menschenerziehung und verschiedene Abhandl.

II, Die Pädagogik des Kindergartens.

Passavant (G. A.), Ueber Schulunterricht vom ärztlichen Standpunkte. Frankfurt a. M. 1863. 8°.

Krupp (MARC. JOS.), Grundlagen zu einer guten Erziehung. Köln o. J. kl. 8°.

[**Erziehung** — Ueber christliche —. o. D. u. J.] 8°.

Ziller (T.), Grundlegung zur Lehre vom erziehenden Unterricht. Leipzig 1865. 8°.

- Eckstein** (FRIEDR. AUG.), Die Gestaltung der Volksschule durch den Francke'schen Pietismus, usw. Leipzig 1867. 8°.
Pädagog. Vorträge und Abhandlungen in zwanglosen Heften. I, 2.
- Hauner** (A. N.), Grundzüge der physischen Erziehung der Kinder. München 1868. kl. 8°.
- Pilz** (CARL), Die höchste Aufgabe der Volksschule. Leipzig 1868. 8°.
- Willmann** (OTTO), Pädagogische Vorträge über die Hebung der geistigen Thätigkeit durch den Unterricht. Leipzig 1869. 8°.
- Rüegg** (H. R.), Die Pädagogik in übersichtlicher Darstellung. 3te Aufl. Bern 1870. 8°.
- Beck** (F. A.), Das Grundübel in der modernen Jugendbildung, usw. Berlin 1872. 8°.
Deutsche Zeit- und Streit-Fragen. II. 13.
- Böhl** (E.), Allgemeine Pädagogik. Wien 1872. 8°.
- Kern** (HERM.), Grundriss der Pädagogik. Berlin 1873. 8°.
- Herbart** (JOH. FRIEDR.), Paedagogische Schriften in chronolog. Reihenfolge herausgeg., mit Einl., Anmerk. und Register von O. WILLMANN. 2 Bde. Leipzig 1873, 75. 8°.
- Hennig** (G. A.), Die ästhetische Bildung in der Volksschule. Leipzig 1874. 8°.
- Dittes** (FR.), Grundriss der Erziehungs- und Unterrichtslehre. 4te Aufl. Leipzig 1874. 8°.
- Waitz** (THEOD.), Allgemeine Pädagogik und kleinere pädagogische Schriften. 2te Aufl. herausgeg. von OTTO WILLMANN. Braunschweig 1875. 8°.
- Beneke** (FRIEDR. ED.), Erziehungs- und Unterrichtslehre. Neu bearb. von JOH. GOTTL. DRESSLER. 4e Aufl. 2 Bde. Berlin 1876. 8°.
- Vogel** (AUG.), Ist die Pädagogik eine Wissenschaft? Gütersloh 1877. 8°.
- Gutachten** — Zwei pädagogische — über zwei Fragen aus der Theorie der Schuleinrichtung. 2ter Abdr. Gütersloh 1878. 8°.
- Naegelsbach** (CARL FRIEDR. VON), Gymnasial-Pädagogik, herausgeg. von G. AUTENRIETH. 3te Aufl. Erlangen 1879. kl. 8°.
- Niemeyer** (A. H.), Grundsätze der Erziehung und des Unterrichts. Mit Ergänzung herausgeg. von WILH. REIN. 2e Aufl. 3 Bde. Langensalza 1882—84. 8°.
- Schrader** (WILH.), Erziehungs- und Unterrichtslehre für Gymnasien und Realschulen. 5e Aufl. Berlin 1889. 8°.
- Rousseau** (JEAN JACQ.), Émile ou de l'éducation. 4 tom. (2 vol.). Amsterdam 1762. 8°. — Av. fig.

- Genlis** (Mad. DE), Adèle et Théodore ou lettres sur l'éducation. 5me édit. 4 tom. Paris 1813. kl. 8°.
- Aimé-Martin** (L.), Éducation des mères de famille, ou de la civilisation du genre humain par les femmes. 2de édit. Paris 1838. 8°.
- Rendu** fils (AMBR.), Cours de pédagogie à l'usage des écoles normales primaires de France. Augm. par J. PIETERSZ. Bruxelles 1841. kl. 8°.
- Gasc**, Le livre des pères de famille et des instituteurs ou de l'éducation publique au 19e siècle. Paris 1843. kl. 8°.
- Clauel** (A.), Traité d'éducation physique et morale. 2 tom. Paris 1855. kl. 8°.
- Barrau** (TH. H.), Du rôle de la famille dans l'éducation ou théorie de l'éducation publique et privée. Paris 1857. 8°.
- Barrau** (TH. H.), Livre de morale pratique. Nouv. édit. Paris 1858. kl. 8°.
- Guimps** (ROG. DE), La philosophie et la pratique de l'éducation. Paris 1860. 8°.
- Dagnet** (A.), Manuel de Pédagogie ou d'Éducation à l'usage des personnes qui enseignent et des amis de l'éducation populaire. 2e édit. Neuchatel 1873. 8°.
- Germain** (A. J.), La question de l'enseignement élémentaire des sciences naturelles de l'hygiène et de l'agriculture dans les écoles primaires, etc. Bruges 1876. 8°.
- Lobry de Bruyn**, De la nécessité d'enseigner l'hygiène aux jeunes gens. Leide 1876. 8°.
- Bain** (ALEX.), La science de l'Éducation. Paris 1879. 8°.
Biblioth. scientif. internat.
- Buisson** (F.), Dictionnaire de pédagogie et d'instruction primaire. 2 part. (4 tom.). Paris 1887, 88. 8°.
- Recueil** des monographies pédagogiques, publiées à l'occasion de l'exposition universelle de 1889. 6 tom. Paris 1889. 8°.
- Voisin** (P.), Enseignement universel mis en évidence avec cette épigraphe : Laissons ces promesses, etc. Anvers s. a. kl. 8°.
- Grasso** (V. E.), Leggi pedagogiche. Genova 1886. 8°.
- Schoolmaster** (The): essays on practical education, selected from the works of Ascham, Milton, Locke and Butler. 2 vol. London 1836. kl. 8°.
- Hall** (BAYNARD R.), Teaching a science: the teacher an artist. New-York 1848. 8°.
- Hints** for the improvement of early education and nursery discipline. 6th edit. London 1853. kl. 8°.
-

Methodenleer.

(Onderwijs in 't algemeen, en godsdienstonderwijs. — Het eerste onderwijs. —
 Spraak- en geheugenoeeningen. — Lezen en taalkunde. — Schrijven. —
 Rekenen, vormleer, enz. — Aardrijkskunde, geschiedenis en natuur-
 kennis. — Zingen, teekenen, gymnastiek en handwerken.)

École (L') de la jeunesse, ou l'art de former un jeune homme à la piété, et lui enseigner à bien employer les jours ordinaires. En forme d'entretien, etc. De school der jeugd, of de wijze om een jongeling ter godsvrucht op te leiden, enz. Amsterdam 1779. 8°.

Schoolonderwijzers (Voor). Eene bijdrage tot het verbeterd onderwijs. 2 dln. (1 bd.). Leyden 1808, 9. 8°.

Pestalozzi (H.), Leerwijze, bevattende de drie aanvangspunten van zijn onderwijs. Door P. J. PRINSEN. Leyden 1809. 8°.

Assen (C. J. VAN), Verhandeling ter beantwoording der vrag: Welk eene leermethode wordt op een zoogen. Lat. school vereischt, enz. Haarlem 1818. 8°.

Letter- en oudh.kund. verhand. van de Holl. Maatsch der wetensch. te Haarl. III 4.

[**Visser** (C. A.)], Verhandeling over de volstrekt noodzakelijke kundigheden, welke in de openb. en armenscholen in het Kon. der Nederlanden behooren medegedeeld te worden, enz. Leiden, 1820. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Reidsma (H. M.) en W. VAN HAARST, Verhandeling over de gronden, waarop de leerwijze van Nieuwold steunt, en zijne leerwijze zelve. Benevens de Redevoering over het karakter en de vorming van een wijs, goed en sterk volk, door H. W. C. A. VISSER. Amsterdam 1822. 8°.

Ewald (JOH. LUDW.), Korte handleiding voor het onderwijs der jeugd. 4de dr. Amsterdam 1826. 8°.

Rustig, Nog twee brieven, het onderwijs en bijzonder ook de leerwijze van den heer Jacotot betreffende. Groningen 1827. 8°.

Pietersz (J.), Redevoering over het onderscheid van het gelijktijdig onderwijs en onderling onderwijs. Brussel 1828. 8°.

Rijneveld (J. C. VAN), Opmerkingen betreffende Jacotot, De allesomvattende leerwijze en de milit. normaal-school. Breda 1829. 8°.

Vogelaar (W. F. F.), Korte handleiding betrekk. de beginselen der onderwijskunde voor het lagere schoolwezen. 3de dr. Leyden 1829. kl. 8°.

Meeter (P. A.), Beantwoording der prijsvraag: Welken weg moet de onderwijzer der jeugd ten platten lande inslaan, om de volstrekt noodzakelijke kundigheden goed mede te deelen, enz. Franeker 1830. 8°.

Swartwolt (J.), Prijsverhandeling over de beste middelen ter vorming en ontwikkeling van het verstand, enz. 's Gravenhage 1831. 8°.

- Anslijn** Nz. (N.), Voor schoolonderwijzers. Eene nieuwe bijdrage tot het verbeterd onderwijs. 3 dln. Leyden 1833—35. 8°.
- Delden** Pz. (S. VAN), Handleiding voor onderwijzers en onderwijzeressen. Deventer 1838. 8°.
- Brugsmā** (B.), Onderwijzersspiegel. Groningen 1845. kl. 8°.
- Ufkes** (H. A.), Wenken en herinneringen over het doel, den geest en de methode van het onderwijs in de lagere scholen. Groningen 1858. 8°.
- Sandwĳk** (G. VAN), Handleiding bij het gebruik der negen hulptafels voor de lag. scholen. Purmerende 1859. 8°.
- Spaan** (J.), Handleiding voor aankomende onderwijzers tot een doelmatig klassikaal onderwijs aan de laagste klasse eener lagere school, enz. 2de dr. Amsterdam 1859. 8°.
- Regt** (J. W.), Allereerste beginselen der practische onderwijskunde. 2de dr. Gouda 1860. 8°.
- La Seur** (P.), Grondstellingen van zielkunde en onderwijskunde. 2de dr. Amsterdam 1861. kl. 8°.
- , Grondstellingen, enz. 3^e dr. Amst. 1867. kl. 8°.
- Dittes-Wendel**, Methodiek voor de volksschool. Sneek 1876. 8°.
- Grundsätze** der Anweisung künftiger Lehrmeister in deutschen Schulen. Hannover 1771. kl. 8°.
- Völter** (PHIL. JAC.), Theoretisch-pract. Handbuch für deutsche Schul-lehrer und Erzieher. 8 Thle (4 Bde). Tübingen 1808—14. kl. 8°.
- Riemann** (C. F.), Beschreibung der v. Rochowschen Lehrart in Volksschulen, usw. 4te Ausg. Berlin, usw. 1809. 8°.
- Wilmsen** (F. P.), Die Unterrichts-Kunst. Berlin 1815. 8°.
- Denzel** (B. G.), Die Volksschule. Ein methodologischer Lehrcursus. Esslingen 1817. 8°.
- Natorp** (B. C. L.), Andr. Bell und Jos. Lancaster. Bemerkungen über die von denselben eingeführte Schuleinrichtung, Schulzucht und Lehrart. Essen, usw. 1817. 8°.
- Wagner** (JOH. JAK.), System des Unterrichts. Aarau 1821. 8°.
- Sickel** (H. F. F.), Handbuch der Schulmeisterklugheit. Erfurt 1833. kl. 8°.
- Scherr** (J. TH.), Ueber Bildungsstufen, Lehrkurse, usw. Zürich 1833. 8°.
- Wehrli** (J.), Zehn Unterhaltungen eines Schulmeisters in der Schulstube, usw. Bern 1833. kl. 8°.
- Overberg** (BERN.), Anweisung zum zweckmässigen Schulunterricht für die Schullehrer im Fürstenth. Münster. 7te Aufl. Münster 1835. kl. 8°.
- Overbergs Sämmtl. Schriften f. Schulen. Thl. I.

Stephani (HEINR.), Handbuch der Unterrichtskunst nach der bildenden Methode. Erlangen 1835. 8°.

Wiss (C. CH. G.), Prodicus oder Lehrbuch der Hodegetik. Leipzig 1836. 8°.

Wagner (M.), Methodisches Handbuch zu dem Uebungsbuche für den Unterricht über die Unterscheidungszeichen in Volksschulen. Essen 1836. kl. 8°.

Gesell (KARL), Einige Winke über Methode, Disciplin und den wechselseitigen Unterricht, usw. Dresden 1841. 8°.

Sause (W.), Grundzüge der Kunst eine Schule zu leiten. Halle 1841. 8°. Versuch einer Einrichtung der Schulen aus dem Gesichtspunkte des Lebens im Staate. 4ter Thl.

Hopf (GEORG WILH.), Ueber Vereinfachung des Unterrichts. Eine Schulrede. Nürnberg 1848. 8°.

Schnell (KARL FERD.), Die Centralisation des allgem. Schul-Unterrichts. Berlin 1850. 8°.

Schnell (K. F.), Die Methodik und Organisation des Elementar- und Volksschulunterrichts. Berlin 1852. kl. 8°.

Samenkörner (Pädagogische). Ein Beitrag zur Reform des Volksschulunterrichts. Langensalza 1854. 8°.

Comenius (JOH. AMOS), Lehrkunst. Nach ihrer Gedankenfolge dargestellt von J. LEUTBECHER. Neue Ausg. Leipzig 1855. 8°.

Classen (J.), Rede über einige Gründe, welche sich dem Fortschreiten der Schüler am häufigsten entgegenstellen, usw. Frankfurt a. M. 1856. 8°.

Battig (GUST.), Skizzen aus der Schulwelt, zunächst für Volksschullehrer entworfen. Lissa 1858. 8°.

Bormann (K.), Schulkunde für evangel. Volksschullehrer. 8te Aufl. Berlin 1860. 8°.

Fichte (J. H. v.), Die nächsten Aufgaben für die Nationalerziehung der Gegenwart mit Bezug auf F. Fröbels Erziehungssystem. Berlin 1870. 8°.

Dittes (FRIEDR.), Methodik der Volksschule. Auf geschichtlicher Grundlage. Leipzig 1874. 8°.

Comenius (JOH. AMOS), Grosze Unterrichtslehre, mit einer Einleit.: J. Comenius, sein Leben und Wirken, von GUST. AD. LINDNER. Wien 1876. 8°.

Pädagogische Klassiker. I.

Fénélon (FRANÇ. DE SALIGNAC DE LA MOTHE), De l'éducation des filles. On y a joint un ouvrage de La Chetardie, intitulé: Instruction pour une jeune princesse. Nouv. éd. Paris et Liège 1788. 8°. — Av. portr.

Amorós, Mémoire sur les avantages de la méthode d'éducation de Pestalozzi, etc. Paris 1815. 8°.

Lancaster (J.), Méthode Lancastérienne ou système d'éducation Britannique. Trad. par Th. F. A. Jouenne et J. R. Jones. Bruxelles 1816. kl. 8°. — Av. 1 pl.

Ewald (JEAN LOUIS), Manuel des instituteurs primaires. Trad. d'après la 2de édit. holl. Liège 1818. 8°.

Essai sur le livre de Jacotot, intitulé: Enseignement universel, etc. etc. Louvain 1823. 8°.

Boeles (P.), Leiddraad bij het godsdienstig onderwijs. Koevorden 1841. 8°.

Woord (Een) aan ouders en onderwijzers bij de uitgave van de bijbelsche geschiedenissen naar het Hoogd. van Zahn. 's Gravenhage 1842. 8°.

Strigl (Joh.), Beiträge zur religiösen Jugend- und Volksbildung. Blaubeyren 1841. 8°.

Fricke (W.), Ist der Religionsunterricht in der Schule eine pädagogische Nothwendigkeit? Berlin 1870. 8°.

Furrer (KONR.), Der confessionslose Religionsunterricht. Zürich 1872. gr. 8°.

Traité élément. d'instruction morale et religieuse à l'usage des écoles primaires. Mons s. a. kl. 8°.

Michaëlis (C. F.), Pestalozzi's aanvankelijk onderwijs, enz. Uit het Hoogd. door N. ANSLIJN Nz. Leyden 1810. 8°.

Rijkens (R. G.), Praktische handleiding voor het eerste onderwijs, enz. Met eenige zangstukjes. 2 dln. (1 bd.). Groningen [1822, 1824]. 8°.

Verstandsoefeningen, volgens het Boek der moeders; toegepast op 12 verschillende voorwerpen, door het schoolonderwijzers-gezelschap te Haarlem, onder het bestuur van den schoolopziener A. v. d. Wiligen. Leyden 1823. 8°.

Keijzer (J. DE), Aanschouwelijk onderwijs. Met pl. Amsterdam 1829. 8°. De plaatjes ontbreken.

Rijkens (R. G.), Handboekje voor onderwijzers. (Aanschouwings-onderwijs). Groningen 1837. 8°.

Rijkens (R. G.), De Bewaarschool. Met afb. Leeuwarden 1845. 8°.

Kinderspelen (Vijftig) voor bewaarscholen en huisgezinnen. Met voorbericht van B. BRUGSMA. Groningen 1847. 8°.

Rijkens (R. G.), Aanschouwelijk onderwijs. Handboekje voor bewaaren lagere scholen ter vorming van verstand en hart; volgens den geest van Pestalozzi en Nieuwold. Leeuwarden 1847. 8°. — Met muziekpl.

[Hinloopen Labberton (D. v.)], Handleiding tot denk-, spreek- en schrijfoefeningen voor de volksscholen, naar het Hoogd. Gouda 1853. kl. 8°.

Kingma (F. YNTES), Wenken betrekk. het onderwijs op de bewaarscholen. 's Gravenhage 1858. 8°.

Handboekje bij het aanschouwelijk onderwijs omtrent voortbrengselen van natuur en kunst in de bewaarscholen. Haarlem 1859. 8°.

Jacobs (J. F.), Praktisch handboek om kinderen van 2 tot 8 jaar al spelende, gemakkelijk en leerzaam bezig te houden volgens de ontwikkelingsmethode van Fred. Fröbel. Met pl. Brussel, enz. 1860. 4°.

Carpantier (MARIE PAPE), Raadgevingen aan jeugdige onderwijzeressen, inzonderheid der bewaarscholen. Naar het Fr. Haarlem 1862. kl. 8°.

Calcar (ELISE VAN), Onze ontwikkeling of de magt der eerste indrukken. V, Fröbels Derde speelgave. Amsterdam 1862. 8°.

Kolb (C. F. A.), Aanschouwelijk onderwijs in de allereerste beginselen van het tellen. Naar het Hoogd. bewerkt onder toez. van M. Henriques Pimentel. Amsterdam 1863. 8°.

Bouman (H.), De eerste trap van het leesonderwijs in aanschouwings-oefeningen. 13 platen. Groningen 1866. Plano.

———, De eerste trap, enz. 2^e dr. Groningen 1872. Plano.

Lummel (H. J. VAN), Beknopte handleiding behoorende bij de platen voor het klassikaal aanschouwelijk onderwijs. 2de dr. Utrecht 1867. kl. 8°.

Kriebel Snoer (C. J.), De Fröbel-methode op de bewaarschool toegepast. Amsterdam 1874. 8°.

Hollmann (AUG.), Eene voorlezing over de Fröbel-kindertuinen. Uit het Hoogd. vert. door LAMB. VAN KAKERKEN. 2de dr. Breda 1875. 8°.

Jansen (A.), Het kind van vier tot zeven jaren. Handleiding voor onderwijzeressen en voor allen, die in de eerste opleiding van kinderen belang stellen. Rotterdam 1877. 8°.

Calcar (ELISE VAN), Maakt de kinderen gelukkig. Beknopte handleiding om zich in korten tijd Fröbels opvoedingsleer eigen te maken. 's Gravenhage 1880. 8°. — Met pl.

Versluys (J.), Het aanschouwingsonderwijs in de lagere school en de bewaarschool. Groningen 1880. 8°.

Schmidt (C. F.), Hieroglyphische letter-oefeningen. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Keeser (F. C.), Frederik Fröbel en het voorbereidend onderwijs. Hoorn z. j. 8°.

[**Calcar** (ELISE VAN), Kinderspelen. z. pl. en jr.] 8°.

Stokjes (De) tot spel en ontwikkeling van ligchaam en geest voor kleine kinderen. Zutphen z. j. kl. 8°.

Wolke (C. H.), Kurze Erziehungslehre oder Anweisung zur körperlichen und sittl. Erziehung in den ersten Jahren der Kinder. Leipzig 1805. 8°.

Graser (J. B.), Der erste Kindes-Unterricht die erste Kindes-Qual. Eine Kritik der bisher üblichen Leselehrmethoden, usw. Baireuth, usw. 1819. 8°.

Nissen (L.), N. HERRMANNSEN und A. STEFFENSEN, Theoret.-prakt. Handbuch f. unmittelbare Denküben, usw. 2te Aufl. Thl. I. Theorie. Essen, usw. 1819. kl. 8°.

Stern (W.) und J. GERSBACH, Anfänge des Unterrichts in Volksschulen. Karlsruhe 1827. 8°.

Erziehung (Die erste) das Wichtigste des Menschengeschlechts. Winke für gute Mütter. Aus dem Engl. Nürnberg 1829. kl. 8°.

Diesterweg (F. A. W.), Der Unterricht in der Klein-Kinder-Schule oder die Anfänge der Unterweisung in der Volksschule. 2te Aufl. Crefeld 1832. kl. 8°.

Spiess (J. B.), Leitfaden bei dem Unterrichte in den Denküben f. Lehrer an Schulen. 1er Lehrg. Giessen 1834. 8°.
Der Unterrichtswegweiser. 4er Lehrg. 4er Thl.

Erziehung — Etwas über die — in der Kinderstube. In Briefen. Meissen 1836. kl. 8°.

Graser, Die Elementar-Schule für's Leben in der Grundlage zur Reform des Unterrichts. 1ste Abtheilung. Unterrichtswissenschaft. 4te Aufl. Hof und Wunsiedel 1839. 8°.

Heine (RUD.), Ueber einige Grundmängel des jetzigen Elementarunterrichtes, usw. Leipzig 1843. 8°.

Langethal (HEINR.), Das Kind vom vierten bis zum siebenten Jahre oder der Mensch auf seiner zweiten Lebensstufe. Jena 1845. kl. 8°.

Fölsing (J.), Erziehungsstoffe oder Beiträge zu einer erfolgreichen Erziehung der zarten Kindheit. Darmstadt 1846. kl. 8°.

Lange (WICHARD), Zum Verständnisse Fried. Fröbel's. 1er Beitrag. Hamburg 1850. 8°.

Fröbel (FRIEDR.), Ein zusammenhängendes Ganzes von Spielen und Beschäftigungen für die erste Kindheit. Dresden 1854. 8°.

Erziehung (Die erste) durch die Mutter nach Fr. Fröbels Grundsätzen. Leipzig 1854. 8°.

Pösche (HERM.), Friedrich Fröbel's entwickelnd-erziehende Menschenbildung. 2 Thle. (1 Bd.). Hamburg 1859, 60. 8°.

Schlotterbeck (B.), Sinnenbildung. Versuch einer historisch-kritischen Darstellung des Anschauungsunterrichts. Mit Anl. Glogau 1860. 8°.

Morgenstern (LINA), Das Paradies der Kindheit durch Spiel, Gesang und Beschäftigung. Mit Holzschn., usw. Berlin 1861. 8°.

Schlotterbeck (B.), Theoretisch-praktisches Handbuch für den Unterricht im ersten Schuljahre. Heft 3. Wismar, usw. 1869. 8°.

- Gruber** (Jos.), Die Pädagogik des Kindergartens und der Bewahranstalt. Berlin 1869. 8°.
- Seydler** (Rich. Osk.), Das Wesen des Kindergartens. Vortr. Wien 1869. 8°.
- Lautier** (G.), Bedeutung und philosophische Grundlage von Fröbels Pädagogik. Berlin 1870. 8°.
- Luz** (Ge.), Der Anschauungsunterricht für die untern und mittlern Klassen der Volksschule. Wiesensteig 1871. 8°.
- Fischer** (A. S.), Der Kindergarten. Theoretisch-practisches Handbuch. Mit Holzschn. u. lithogr. Taf. Wien 1873. 8°.
- Fibel** (Deutsche). Gemeinsame Unterlagen für den Verein. Anschauungs-, Sprech-, Schreib-, Leseunterricht. Herausgeg. von RUD. und WOLD. DIETLEIN. 2 Hfte. 3te Aufl. Wittenberg 1873. 8°.
- Dietlein** (Rud.), Der vereinigte Anschauungs-, Sprech-, Schreib-, Lese-Unterricht auf der Unterstufe. Wittenberg 1874. 8°.
- Goldammer** (Herm.), Der Kindergarten. Handbuch der Fröbel'schen Erziehungsmethode, Spielgaben und Beschäftigungen. 2 Thle (3te Aufl.). Mit Abb. Berlin 1874. 8°.
- Köhler** (Aug.), Der Kindergarten in seinem Wesen dargestellt. 30 Fragen für Freunde und Gegner desselben beantwortet. 2te Aufl. Weimar 1874. 8°.
- Morgenstern** (Lina), Der Kindergarten und die Schule. Mit Portr. Leipzig 1874. kl. 8°.
- Köhler** (Aug.), Die Praxis des Kindergartens. Theoretisch-praktische Anleitung, usw. 3 Bde. 2°, 1° Aufl. Mit Taf. Weimar 1874-1876. 8°.
- Marenholtz-Bülow** (Bertha von), Die Arbeit und die neue Erziehung nach Fröbels Methode. 2° Aufl. Cassel, usw. 1875. 8°.
- Marenholtz-Bülow** (Bertha von), Gesammelte Beiträge zum Verständniss der Fröbel'schen Erziehungsideen. 2 Bde. Kassel 1876. 8°.
Der 1te Bd. auch u. d. T.: Erinnerungen an Friedr. Fröbel.
- Hagen** (Herm.), Friedrich Fröbel im Kampf um den Kindergarten. Leipzig 1882. 8°.
- Weber** (Adalb.), Die vier ersten Schuljahre in Verbindung mit einem Fröbel'schen Kindergarten. Für den prakt. Gebrauch. Gotha o. J. 8°.
- [**Seidel** (Friedr.), Katechismus der practischen Kindergärtneri. Leipzig o. J.]. kl. 8°. — Ohne Titel.
- Hugewils** (J. B.), Nouveau manuel de lecture phonique suivi de 50 exercices sur l'orthographe d'usage (Partie du maître). Bruxelles 1855. kl. 8°.
- Hugewils** (J. B.), Nouvelle méthode phonique. 4me édit. Bruxelles 1858. kl. 8°.

Marenholtz (M^{de} DE), Les jardins d'enfants. Bruxelles 1858. 8°.

Froebel — Manuel des jardins d'enfants. Les 6 dons de Froebel. Paris, etc. 1859. 8°.

Masson (OCTAVIE), L'école Froebel. Histoire d'un jardin d'enfants. Simples récits pour servir de guide aux mères de famille et aux institutrices des écoles gardiennes, etc. Avec pl. Bruxelles 1872. 8°.

Spraak- en leesoeeningen ten dienste van doofstomme kinderen bij het onderwijs in het afzien, spreken en schrijven. 2 st. Rotterdam 1858. kl. 8°.

Hunt (J.), Het stamelen en stotteren beschouwd uit een genees-, geschied- en opvoedkundig oogpunt. Naar 't Eng. door A. DRIELSMA. Amsterdam 1865. kl. 8°.

Kingma (F. YNTES), Spelend-geneeskundig onderwijs voor achterlijke kinderen, bestaande in anatomische articulatiën, enz. Met 184 afb. van klankgebaren. Utrecht, z. j. 8°. obl.

Spraaktoonen, hunne mondstellingen, overgangen en afsluitingen, of dadelijk leesboek ten dienste van achterlijken en spraakgebrekkigen. Amsterdam, z. j. 8°.

[**Burggraaff** (PIET.)], Aanwijzing der middelen om het geheugen te oefenen. Leiden, enz. 1828. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Basslé (GUST. AD.), Système mnémonique: ou Art d'aider la mémoire. Divisé en 6 leçons, et suivie de la chronologie de l'histoire ancienne et moderne, et autres branches de l'éducation, mnémonisées. Londres 1841. 8°. — Av. portr.

Reventlow (CARL OTTO), Lehrbuch der Mnemotechnik nach einem durchaus neuen Systeme. Stuttgart, usw. 1843. 8°.

Mnémotechnie. Nouvelles formules historiques mnémonisées d'après la méthode de M. Aimé Paris. Paris 1845. 8°.

Brummeler Wz. (G. TEN), Mnemotechnie, of proeve eener geheugenis-leer. Nieuwe uitg. 's Gravenhage 1847. 8°.

Villaume, Leerwijze om jonge lieden bekwaam te maaken om hunne gedachten schriftelijk welgeregeld uittedrukken. Naar het Hoogd. Met eene tafel. Dordrecht 1789. 8°.

Verhandeling over het onderwijs in het spellen, leezen en schrijven. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut, enz. Amsterdam 1791. 8°.

Schneither (J. J.), Nieuwe leerwijze om kinderen binnen zeer korten tijd te leeren leezen en denken. Leyden 1796. kl. 8°.

Dellebarre (J. PH.), Voorloopige proeve eener verhandeling om de Nederl. jeugd de grondbeginselen van 't leezen te leeren, voorn. door middel eener nieuwe typographische machine, enz. Leyden, 1797. kl. 8°.

Hakvoord (B.), Oprecht onderwys van de letter-konst, bekwaam om alle personen in korten tijd wel te leeren spellen en leezen, enz. Utrecht 1798. kl. 8°.

Verhandeling over het kunstmatig lezen; uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg. 5^e dr. Amsteldam 1800. kl. 8°.

Leeslesjens behorende bij de Verhandeling over het kunstmatig lezen, enz. 6^e dr. 's Bosch 1800. kl. 8°.

————— 6^e dr. Dordrecht 1802. kl. 8°.

————— 7^e dr. Leyden, enz. z. j. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Brief inh. eenige ophelderingen omtrent het nieuw A. B. en eerste leesboekje voor de stad- en landjeugd. Groningen 1823. 8°.

Handleiding voor onderwijzers ten gebruike van Weilands Nederduitsche spraakkunst. 2^e dr. Leyden 1823. kl. 8°.

Prinsen (P. J.), Leerwijze om kinderen te leeren lezen. 3de dr. Amsterdam 1842. 8°.

—————, Leerwijze, enz. 4^e dr. Amsterdam 1864. 8°.

Aanmerkingen op de Vrijmoedige gesprekken van een schoolonderwijzersgezelschap, over de leerwijze van P. J. Prinsen. Amsterdam 1825. 8°.

Iets voor de vrienden van de lees-leerwijze van Prinsen, of wederlegging der Aanmerkingen, enz. Zalt-Bommel 1825. 8°.

Rustig, Twee brieven betrekkelijk het verschil tussehen de voorstanders der leerwijze van Prinsen en de schrijvers der Vrijmoedige gesprekken, enz. Groningen 1826. 8°.

Aanmerkingen op de leerwijze van Jacotot en zijne twee werken over het taal-onderwijs. Uit het Fr. 's Gravenhage 1827. 8°.

Schreven (J. VAN), Korte handleiding tot het redekundige ontleden van voorstellen en volzinnen. Groningen 1832. 8°.

—————, Korte handl., enz. 2^e dr. Deventer 1838. 8°.

—————, Korte handl., enz. 3^e dr. Deventer 1843. 8°.

Schrijf- lees- leerwijze, of het leeren lezen door het schrijven gemakkelijk gemaakt. 4^e st. Gorinchem 1836. 8°.

[**Brink** (A. VAN) en H. VAN DEN HEUVEL], Handleiding tot praktische taal oefening in de lag. scholen. 3 stn. (1 bd.). Delft 1845—48. kl. 8°.

—————, Handleiding, enz. 3 stn. (1^e en 2^e st. 2^e dr.). Delft 1850, 48. kl. 8°.

—————, Oefeningen behorende bij het 2^e en 3^e st. der Handleiding tot prakt. taal oefening. 3 stn. (1 bd.). 1^e st. 3^e dr. Delft 1849—60. kl. 8°.

- Hettema** (M. DE HAAN), Antwoord aan R. Posthumus over zijne aanmerkingen betrekk. de dubbelde en enkele klinkerspelling in de Nederl. taal. Dockum 1839. kl. 8°.
- Magazijn** van Nederlandsche taalkunde. Tijdschrift ter practische beoefening der Nederlandsche taal. 1^e—6^e jaarg. 's Gravenhage 1847—1852. 8°.
- Borski** (G. VAN WIERINGHEN), Handleiding voor de praktische oefening in de zinsontleding, enz. Delft 1856. 8°.
- Decoster** (PH.), Leesonderrigt naer Dr. Beneke's Zielleer. Lessen van methodologie. Lier 1856. 8°.
- Boeser** (A. L.), Handleiding bij 't taalonderwijs in de 2^e klasse der lagere scholen. Amsterdam 1856. 8°.
- Boeser** (A. L.), Handleiding bij 't taalonderwijs in de hoogste klasse der lagere scholen. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- , Handleiding, enz. 2de dr. Amsterdam 1869. kl. 8°.
- Frijlink** (H.), Over de interpunctie. Amsterdam 1857. 8°.
- Brug** (S. L.), Zinsontleding in verband tot de andere deelen der taal. Harlingen 1859. kl. 8°.
- Neurdenburg** (J. C.), Drie voorlezingen over het taalonderwijs in de lagere school. Rotterdam 1861. 8°.
- Mortier** (B.), Volledig leesstelsel in drie tafels, opgemaakt naer de methodeleer van Ph. de Coster. 1^e tafel. Plano.
- Mortier** (B.) — Handleiding voor het leesstelsel van — naer de onderrigtsleer van Ph. de Coster. Brussel 1862. 8°.
- Sandwijk** (G. VAN), Stille werkzaamheden voor de middelste klasse eener lag. school. Purmerende 1862. kl. 8°.
- Fekken** (W.), Opgaven voor stille werkzaamheden. Groningen 1862. kl. 8°.
- Verboon** (J.), Het taalonderwijs in de volksschool. Schoonhoven 1863. 8°.
- Hill** (M.) — Lees- en taal oefeningen ten dienste van doofstomme kinderen, enz. Bewerkt aan de Inrigting voor doofstommen-onderwijs te Rotterdam, naar M. Hill. 3 stn. Rotterdam 1864—1869. 8°.
- Wullings** (H. E.), Stille werkzaamheden of taalk. oefeningen voor kinderen van 8 tot 11 jaren. Dordrecht 1870. kl. 8°.
- [**Donders** (F. C.), Over spraakklanken in het algemeen en in het bijzonder over die der Nederl. taal. Utrecht 1870.] 8°.
- [**Nassau** (H. J.)], De woorden en hunne beteekenissen. 3^e dr. Assen 1871. 8°.
- Francken** (C. M.), Studie van taal- en letterkunde. Groningen 1873. 8°.
- Molenbroek** (P.), Handleiding bij het onderwijs in de moedertaal. 2 stn. Rotterdam 1873. kl. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Een Nederlandsch belang. De leesboeken voor de volksschool van L. Leopold beoordeeld. Haarlem 1882. 8°.

[**Buddingh (D.)**, Bedenkingen en aantekeningen op de woordverklaringen der plaatsnamen door J. F. Willems en A. Kreglinger. z. pl. en jr.] 8°.

Schooloefeningen of handleiding tot de Nederd. taalkunde. 8ste dr. Haarlem z. j. kl. 8°.

Basedovius (JOH. BERNH.), Liber methodicus scriptus patribus et matribus familiarum et gentium. Interpr. CAR. EHREG. MANGELSDORF. Dessaviae 1774. kl. 8°.

Villaume, Methode jungen Leuten zu der Fertigkeit zu verhelfen, ihre Gedanken schriftlich auszudrücken. Dessau 1784. kl. 8°.

Dolz (JOH. CHRIST.), Kleine Denklehre als Vorbereitung zu schriftlichen Aufsätzen. Leipzig 1807. kl. 8°.

Krug (JOH. FRIEDR. AD.), Ausführliche Anweisung die hochdeutsche Sprache recht aussprechen, lesen und schreiben zu lehren. Leipzig 1808. 8°.

Stephani (HEINR.), Ausführliche Beschreibung meiner einfachen Lesemethode. Erlangen 1814. kl. 8°.

Demeter (IGN.), Worterklärungen. Ein Hülfsbuch zunächst für Schullehrer. Mainz 1823. kl. 8°.

Zeller (T. C.), Ehrenrettung der Buchstabirmethode, mit besond. Beziehung auf v. Stephani's Schrift. Tübingen 1824. kl. 8°.

Hurtel (JOH. MICH.), Grundriss der Aufsatzlehre. Wien 1824. 8°.

Grotefend (AUG.), Grundzüge einer neuen Satztheorie in Beziehung auf die Theorie des Prof. Herling. Hannover 1827. 8°.

Rossel (J. P.), Satzlehre für Volksschulen und ihre Lehrer. 2te Aufl. Aachen 1831. 8°.

Bormann (K.), Der orthographische Unterricht in seiner einfachsten Gestalt. Berlin 1840. 8°.

———, Der orthographische Unterricht, usw. 2^e Aufl. Berlin 1846. 8°.

Mager, Ueber Wesen, Einrichtung und pädagogische Bedeutung der neueren Sprachen und Litteraturen, usw. Zürich 1843. 8°.

Seltzsam (K.), Der Geist der Jacotot'schen Methode in Beziehung auf den ersten Leseunterricht. Breslau 1846. kl. 8°.

Evels (FRIEDR.), Kurzer Leitfaden für den deutschen Sprachunterricht in Volksschulen. Münster 1846. kl. 8°.

[**Buddingh (D.)**], Leitfaden zum gründl. Unterricht in der Deutschen Sprache, nach dem grösseren Lehrb. von J. C. A. Heyse. Im Haag 1847. 8°.

Hauschild (ERNST J.), Die Bildungselemente der deutschen, französischen und englischen Sprache. Leipzig 1847. 8°.

Kellner (L.), Der Sprachunterricht in seiner Begründung durchs Lesebuch. 5te Aufl. Erfurt 1849. 8°.

Praktischer Lehrgang f. den deutschen Sprachunterricht. Bd. II.

Bonn (M. J.), Grundzüge einer allgem. Methode zum Sprechen und Schreiben aller todten und lebenden Sprachen. Aachen, usw. 1853. 8°.

Woodbury (W. H.), A new method of learning the German language. New York 1864. 8°.

———, A key to the exercises of Woodbury's New method with the German language. New York 1863. 8°.

Woodbury (W. H.), A shorter course with the German language. 10th edit. New York 1864. 8°.

———, A key to the exercises of Woodbury's Shorter course, etc. New York 1854. 8°.

Wurst (RAIM. JAK.), Theoretisch-prakt. Anleitung zum Gebrauche der Sprachdenklehre. Thl. I. Elementarische Satzlehre. 2te Aufl.

[**Berthaud**]. Le quadrille des enfans, ou système nouveau de lecture. Avec fig. Lyon, etc. 1828. 8°.

Marin (PIERRE), Méthode familière pour ceux, qui commencent à s'exercer dans la langue Française, corrigée par J. VAN BEMMELEN. Leide 1834. kl. 8°.

———, Méthode familière, etc. Corr. par S. J. M. VAN MOOCK. 8e éd. rev. par W. A. ELBERTS. Deventer 1863. kl. 8°.

———, Méthode familière, etc. Gemeenzame leerwijze, enz. 12e dr. herzien door H. W. BLOEM. Amsterdam 1873. kl. 8°.

Girard, De l'enseignement régulier de la langue maternelle dans les écoles et les familles. Paris 1853. 8°.

Roodhuijzen (H. G.), Méthode pour enseigner à parler la langue Française. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Fasquelle (LOUIS), A new method of learning the French language. New York 1864. 8°.

———, A key to the exercises of Fasquelle's New French method. New York 1864. 8°.

Pecqueur (J.), Le petit maître des jeunes enfans; nouvelle méthode pour apprendre à lire et à écrire simultanément et dans un bref délai. 2 part. Mons, Bruxelles 1864, 65. 8°.

Gazelles (CHARLES), Nouvelle méthode familière à l'usage de ceux qui veulent apprendre la langue française. Amsterdam 1866. 8°.

Legouvé (ERN.), Petit traité de lecture à haute voix, à l'usage des écoles primaires. 12e éd. Paris s. a. 8°.

- Legouvé** (ERN.), *L'art de la lecture*. Nouv. éd. Paris s. a. 8°.
- Coote** (EDW.), *The English school-master. Teaching all his scholars the most easie, short, and perfect order of distinct reading and true writing our English-tongue, etc.* London 1670. 4°.
- Gunn** (C. H.), *De Engelsche taalmeester*. 3de dr. Amsterdam 1862. 8°. Hierbij de »Key».
- Bruin** (SERV. DE), *De Engelsche meester. Een leiddraad voor onderwijzers om aan hunne leerlingen spoedig en goed Engelsch te leeren*, enz. Utrecht 1863. 8°.
- Newman** (SAM. P.), *A practical system of rhetoric or the principles and rules of style*. New York 1864. kl. 8°.
-
- Reyner** (JOH.), *Een nieuwe character-konst, diergelijke noyt in dese landen gepractiseert is geweest*, enz. 's Gravenhage, by J. Rammazeyn voor J. Reyner 1673. kl. 8°.
- Baers** (JAN), *Kabinet der schrijf-konst*. 2 dlu. Amsterdam 1761. 4° obl.
- Merken** (JOH.), *Liber artificiosus alphabeti maioris, oder: neu inventirtes Kunst-, Schreib- und Zeichenbuch, bestehend in 56 künstlich gravirten Kupferstichen, nebst beigefügter Abhandlung, usw.* 2 Thle. (1 Bd.). Mülheim a. R. 1782, 85. 4° obl.
- Senault** (L.) — *Nouveau liure d'écriture, representant naïvement toutes les plus rares curiosités des lettres Financieres et Italiennes bastardes apresent a la mode en ce Royaume. Escrit et graué par —*. Paris, s. a. 4° obl.
- Perling** (AMBR.) — *Schat Kamer van verscheyde geschriften, met groote neerstigheijt geïnventeert geschreven en gesneden door —*. z. pl. en j. 4° obl.
- Rijkens** (R. G.), *Praktische handleiding voor de beoefening der schrijfkunst vooral ten dienste van de onderwijzers*. Met pl. Groningen 1827. 8°.
- [**Boonekamp** (Pr. Jos.)], *Handleiding tot de schrijfkunst naar vaste regelen*. Leyden, enz. 1830. 8°.
- Leerwijze** der schrijfkunst, of verzameling van regelen om duidelijk, fraai en vlug te leeren schrijven. Met pl. Nijmegen 1833. 4°.
- Gouka** (M.), *Handleiding bij het onderwijs in de schrijfkunst*. Rotterdam 1840. 8°.
- Lorgion** (W. J.), *Leerwijze om in eenen korten tijd ieder, zelfs wiens hand geheel bedorven is, fraai te leeren schrijven*. Kampen 1843. 8°. — Met pl.
- Wort** (Ein) über den getheilten Unterricht. Schreiben mitgeth. von AUG. WILH. SCHULZE. Königsberg 1844. 8°.

Poffé (F. J.), Calligraphie nationale. Nouveau système d'écriture à l'usage des écoles primaires de Belgique. Bruxelles 1849. 8° obl.

Kellner (L.), Der Rechtschreibe-Unterricht in der Elementarschule, usw. Eisleben 1850. kl. 8°.

Descamps (J. B.), Modèles méthodiques d'écriture Anglaise. 7 cah. (1 vol.). Mons 1864. 4°.

Potter (S. A.), Series of writing cards, in 6 numbers. Philadelphia 1864. Plano.

Schrijfleerwijze door de afdeeling Haarlem van 't N. O. G. Haarlem 1867. 8°.

Hofkamp (K.) en C. F. HAARMAN, Schrijfeursus. Oefeningen tot het verkrijgen van eene nette en duidelijke schrijfhand. 2 stn. Groningen 1869. 8° obl.

Callewaert (P.) et CH. DE JAEGER, Introduction au cours complet de belle écriture commerciale et administrative, d'après la méthodologie de M. de Coster. 9 num. Bruxelles. 4°.

Callewaert (P.) en CH. DE JAEGER, Inleiding tot den volledigen cursus van schoonschrift voor handel en administratie naar de methode van M. de Coster. 9 nummers, met Schrijfboek. Brussel. 4°.

Callewaert (P.) et CH. DE JAEGER, Cours complet de belle écriture commerciale et administrative d'après la méthodologie de M. de Coster. 2 num. av. Cahier oblong. Bruxelles. 4° obl.

Wattier (J. B.), Nouveaux cahiers d'écriture à l'usage des écoles primaires. 5 cah. (1 vol.). Mons s. a. 4°.

Spencer (P. R.), etc., Spencerian system of practical Penmanship. 3 distinct series. 11 copy books. New-York w. y. 4° obl.

[**Spencer** (P. R.)], Compendium of Spencerian or semi-angular penmanship. book 10. New-York [1857]. 8° obl.

Heckmann (G.), Uebungs- und Vorlege-Blätter nebst versch. Schreibnetzen zur neuesten Tact-, Schön- und Schnell-Schreibmethode für Volksschulen, usw. 4 St. 4°.

Thieme's Nieuwe schoolschriften. Nederlandsche schrijf-leerwijze. 12 nummers. Arnhem. 4°.

Bakker (H. G.), Schoolschriften. N° 1—10. Amsterdam. 4°.

Hekker Jr. (D.), Nederlandsche schrijfkunst. Schoolschriften. 22 stn., behorende tot 2 ser., gedeeltelijk in 2 uitg. Amsterdam. 4°.

[**Schrijfmethode**. Cahier met 12 voorbeelden. z. pl. en j.] 4°.

Meyer (J. G.), Handleiding om uit het hoofd te leeren rekenen. Naar het Hoogd. door W. GOEDE. Leyden, enz. 1804. kl. 8°.

Méthode d'arithmétique ancienne et décimale d'après Bezout; suivie de nouvelles preuves sur différentes règles, etc. Par P... Paris 1811. 8°.

Biermann (G. E. HEINR.), Anleitung zum Rechnen im Kopfe, ohne allen Gebrauch von Schreibmaterialien. 3e Aufl. Hannover 1812. 8°.

Grassmann (J. G.), Raumlehre für Volksschulen. Thl. I. Ebene räumliche Verbindungslehre. Berlin 1817. kl. 8°.

Schumacher (CHRIST. HEINR.), Elementarisches Kopfrechnen mit reinen und angewandten Zahlen. Düsseldorf 1817. kl. 8°.

Pestalozzi, Handleiding tot de vormleer voor moeders en onderwijzers. Naar het Hoogd. Sneek 1817. 8°.

Dapperen (D. VAN) en P. J. PRINSEN, Handleiding voor onderwijzers om volgens een geregelden gang kinderen te leeren opmerken, denken en spreken, toegepast op de vormleer. 2 stn. Amsterdam, 1820, 24. 8°.

———, Handleiding, enz. 2 stn. (1^e st. 3^e dr.). Amst. 1852, 1824. 8°.

Kawerau (P. F. TH.), Leitfaden für den Unterricht im Rechnen nach Pestalozzischen Grundsätzen. 2^e Aufl. 2 Thle. (1 Bd.). Liegnitz 1821, 24. 8°.

Diesterweg (F. A. W.), Leitfaden für den ersten Unterricht in der Formen-, Grössen- und räumlichen Verbindungslehre, usw. Mit Taf. Elberfeld 1822. 4°.

Diesterweg (F. A. W.), Theorie der Arithmetik. Bonn 1823. 8°.

Leitfaden für den Unterr. in der Arithmetik. I.

Pestalozzi's Leerwijze in de kennis der getallen, door P. J. PRINSEN. 2de dr. Leyden 1826. 8°.

Krol (J. G.), Handleiding voor schoolonderwijzers, over de Ned. maten en gewigten. Sneek 1828. 8°.

Diesterweg (F. A. W.) und P. HEUSER, Methodisches Handbuch für den Gesamt-Unterricht im Rechnen. 2 Thle. (3 Bde.) Elberfeld 1829—31. 8°.

Rijkens (R. G.), Praktische handleiding voor het schriftelijk rekenen in het algemeen en het rekenen uit 't hoofd in het bijzonder. Groningen 1834. 8°.

Borski (G. VAN WIERINGEN), Handleiding tot het aanvank. onderwijs in de cijferkunst, enz. Leyden 1844. kl. 8°.

Steyn Parvé (D. J.), Het wiskundig onderwijs in Nederland. Rotterdam 1850. 8°.

Sillevoldt (J. H. VAN), Iets over de methode van onderwijs in de meetkunde. 's Gravenhage, enz. 1850. 8°.

- Diesterweg** (F. A. W.), Onderwijs in de vormleer, als middel tot ontwikkeling van het verstand, enz. Uit het Hoogd. door J. Blouw, met voorrede van B. BRUGSMA. 2 stn. Met pl. Groningen 1854. 8°.
- Leupen** (P.), Een woord ter begeleiding van mijn Elementair rekenboek. Middelburg 1854. kl. 8°.
- Coster** (PH. DE), Elementaire vorming der rekenkundige voorstellingen. Proef eener nieuwe methodeleer. Lier 1855. gr. 8°.
- Dijkstra** (F.), Korte handleiding bij het onderwijs in de beginselen der vormleer op de lagere scholen. Groningen 1858. 8°.
- Bouman** (H.), De vormleer in de lagere school. Eene handleiding, enz. Met houtsn. Groningen 1858. 8°.
- , De vormleer, enz. Gron. 1860. 8°.
- , De vormleer, enz. 3^e dr. Gron. 1862. 8°.
- , De vormleer, enz. 5^e dr. Gron. 1869. 8°.
- , De vormleer der meetkunde in de lagere school. Eene handleiding, enz. 7^e dr. Gron. 1879. gr. 8°.
- , Vormleer. Meetkunde in de lagere school. Eene handleiding, enz. Gron. 1886. gr. 8°.
- Bouman** (H.), De vormleer, in geregeld opvolgende opgaven en oefeningen, enz. 2 stn. Groningen 1879. 8°.
- Stratemeijer** (J. H.), Handleiding bij het onderwijs in de vormleer. 4de dr. Leeuwarden 1860. kl. 8°.
- Veenstra** (B.), Practische handleiding bij 't rekenen uit het hoofd. Sneek z. j. kl. 8°.
- Veenendaal** (J. H.), Handleiding bij het rekenen uit het hoofd. Tiel 1862. kl. 8°.
- Berkhout** (J. J. TEDING VAN), Gedachten en wenken omtrent de inrigting van het wiskundig onderwijs op de scholen, enz. Amsterdam 1866. 8°.
- Broeder** (J. DEN), Handleiding bij het rekenboek voor de lagere scholen. Rotterdam [1869]. kl. 8°.
- Versluys** (J.), Methoden bij het onderwijs in de wiskunde en bij de wetenschappelijke behandeling in dat vak. Groningen 1874. 8°.
- Bikkers** (I^c), Leiddraad bij het eerste rekenonderwijs in school en huis. Rotterdam 1876. 8°.
- Versluys** (J.), Handleiding bij het hoofdrekenen. 3 stn. (1 bd.). Groningen 1879. 8°.
- Versluys** (J.), Handleiding bij het onderwijs in de vormleer. 2de dr. Groningen 1879. 8°.

Versluys (J.), Handleiding bij het rekenonderwijs. 2^e dr. 4 dln. Groningen 1879—80. 8°.

Ykema (Y.), Handleiding bij het onderwijs in de vormleer. 1^e leergang. 's Gravenhage 1881. kl. 8°.

Geelhoed (DIED.), Onderwijs in de behandeling der aard-globe. Leyden 1818. 8°.

Burggraaff (PIET.), Aanwijzing voor het onderrigt der aardrijks- en geschiedkunde in de lagere scholen. Uitgeg. door de Maatsch. Tot Nut van 't Algem. Leyden, Deventer enz. 1824. kl. 8°.

Handboekje ter voorbereiding en herhaling van het aardrijksk. onderwijs. Naar het Hoogd. door W. L. H. KÖSTER HENKE. Groningen 1827. kl. 8°.

Buddingh (D.), Een woord over het tegenw. standpunt en de wetenschappelijke beoefening der natuurl. aardrijksbeschrijving. Haarlem 1846. 8°.

Oberländer (ED. HERM.), Het geographisch onderwijs volgens de methode van Carl Ritter. Bewerkt door AD. DEENIK. Zutphen 1870. 8°.

Gleuns Jr. (W.), Leiddraad bij het onderwijs in de wis- of sterrek. aardrijkskunde. Groningen 1870. 8°.

Boer (H. F. DE), Methode bij het onderwijs in de aardrijkskunde voor de lag. school. Amsterdam 1877. 8°.

Pütz (W.), Leiddraad bij het onderwijs in de vergelijkende aardrijkskunde. Onder medewerking van J. J. KREENEN naar het Hoogd. bewerkt door J. JURRIUS. 6de dr. Sneek 1877. kl. 8°.

Goedkoope bibliotheek voor alle standen. Afd. III, dl. IV.

Romeijn (P.), Hulp bij geschiedenis-studie. Leiden 1885. 8°.

Blink (H.), De aarde en hare bewoners. Handleiding bij het onderwijs in de aardrijkskunde. Groningen 1886. 8°.

Berckenhoff (M. J.), Handboekje bij het gebruik van een toestel tot aanwijzing der aard- en maanbaan. 2de dr. Purmerende z. j. kl. 8°.

Hoonaard (W. VAN DEN), Beknopte handleiding tot de kennis en het gebruik der aardglobe. Rotterdam z. j. kl. 8°.

Einleitung zur Erkenntnis und Gebrauch der Erd- und Himmels-Kugeln, auf die leichteste Art in Frag und Antwort, usw. Mit illuminirten Kupfern. Nürnberg 1769. 4°.

Gaspari (A. C.), Ueber den methodischen Unterricht in der Geographie, usw. 4te Ausg. Weimar 1800. 8°.

Kommentar über die von J. Lohse bearbeiteten Hülfsmittel für den geograph. und mathemat. Unterricht. Hamburg 1831. kl. 8°.

Guts Muths (JOH. CHR. FR.), Versuch einer Methodik des geograph. Unterrichts. Weimar 1835. 8°.

Stiehl (F.), Der vaterländische Geschichtsunterricht in unsern Elementarschulen. Koblenz 1842. kl. 8°.

Biedermann (KARL), Der Geschichtsunterricht in der Schule, seine Mängel, usw. Braunschweig 1860. 8°.

Finger (FR. AUG.), Anweisung zum Unterrichte in der Heimatskunde, usw. 2te Aufl. Berlin 1866. 8°.

Delitsch (OTTO), Beiträge zur Methodik des geographischen Unterrichts. Leipzig 1867. 8°.

Pädagog. Vorträge und Abhandlungen in zwanglosen Heften. I, 4.

Schlotterbeck (BERNH.), Die Heimatskunde im ersten Schuljahre, usw. Wismar, usw. 1868. 8°

Theoret.-pract. Handbuch für den Unterricht im ersten Schuljahre. Hft. 1.

Diefenbach (C.), Anleitung zum Unterricht in der Heimatskunde. Frankfurt a. M. 1869. 8°.

Horne (A.), Leitfaden für den Unterricht in der Heimatskunde. Frankfurt a. M. 1869. 8°.

Gönczy (P.), Handleiding voor de kennis en het gebruik van de aardglobe en het tellurium, ten dienste van de onderwijzers der volksschool. Budapest 1873. 8°.

In het Hongaarsch.

Handboekje behoorende tot het spel over de natuurl. historie. -- Handboekje behoorende tot het 2^e spel over de nat. hist. (de vogelen). Rotterdam 1816, 18. 8°.

Weerd (R. VAN DE), Leiddraad bij het onderwijs in de natuurkunde. Amsterdam 1863. 8°.

Arendt (RUD.), Ueber den Unterricht in der Chemie an höheren und niedern Schulen. Leipzig 1867. 8°.

Pädagog. Vorträge und Abhandl. in zwanglosen Heften. I, 5.

Koch (JOH. FRIEDR. WILH.), Warum soll der Gesang in unsern Volksschulen nicht nach Noten, sondern nach Ziffern gelehrt werden? usw. Magdeburg 1817. kl. 8°.

Handleiding bij het onderrigt in de toon- en zangkunst op de scholen van het lagere onderwijs. Leyden, enz. 1823. 4° obl.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Abderhalden (J. V.), Kurze und fassliche Darstellung meiner prakt. Methode die Alltagsschüler vom Blatt weg singen zu lehren. St. Gallen, usw. 1852. kl. 8°.

Worp (J.), Wenken voor den onderwijzer bij het gebruik van het eerste zangboekje. Groningen 1862. kl. 8°.

—, Wenken, enz. bij het gebr. van het 2^e zangboekje. 2^e dr. Groningen 1869. kl. 8°.

Brugsma, Handleiding bij het zangonderwijs in de volksscholen. 3de dr. Herzien door C. F. HAARMAN. Groningen 1870. 8°.

Bartalus (St.), Handleiding bij het zangonderwijs, ten dienste van onderwijzers van volksscholen. 1ste—4de jaar. Breda 1872. 8°.
In het Hongaarsch.

Hol (Rich.), De jeugdige zanger. Theoretische en practische handleiding bij het zangonderwijs. 4 dln. (1e dl. 2e dr.). Groningen 1875, 76. 8°.

Goeree (W.), Inleydinge tot de algemeene teyken-konst; waar in de gronden en eygenschappen, die tot onfeylbaar en verstandig begryp van de teykenkonst noodig te weten zyn, kort en klaar worden aangewesen, enz. Amsteldam 1705. 8°. — Met grav.

[**Steyn Parvé (D. J.)**], De methode van teekenonderwijs van de gebr. F. en A. Dupuis en hare invoering in het Kon. Athenaeum te Maastricht. Leyden 1852. 8°.

Hofkamp (K.), Teekenoefeningen voor de lagere scholen. Aflev. 1. Groningen 1855. kl. f°.
Niet verder verschenen.

Witte van Citters (J. DE), Handleiding tot het aanvankelijk onderrigt in het regtljnig teekenen en tot het samenstellen van symmetrische figuren, met toepassing op de vormleer. 's Gravenhage 1861. 8°.

Braet von Uberfeldt en V. BING, Handleiding tot het teekenen naar de natuur en de beginselen der doorzigtkunde. 2 stn. Amsterdam 1863, 66. kl. 4°. — Met pl.

Monatsblätter zur Förderung des Zeichenunterrichts an Schulen. Herausgeg. von HUGO TROSCHEL. 1er—9er Jahrg. Berlin 1865—1873. 4°.
Von 1869 an u. d. T. Monatsblätter für Zeichenkunst und Zeichenunterricht.

Duinen (J. H. VAN), Het teekenonderwijs op de lagere school. Amsterdam 1867. 8°.

Berghuis (S.) en C. DE GAVERE, Handleiding tot de practische doorzigtkunde. Lijnperspectief. Met 4 uitsl. plat. Groningen 1868. kl. 8°.

Berghuis (S.), Teekenvoorbeelden voor school en huis. 10 pl. met inl. Groningen [1870]. f°.

Maszák (H.), Gids voor de beginselen van het teekenonderwijs. Handleiding voor onderwijzers van volksscholen. Budapest 1873. 4°.
In het Hongaarsch, Servisch, Sloveensch (vert. door G. ZAJMUS) en Roemeensch (bew. door T. ROSIESCU).

Bes (K.), Elementaire klassikale teekenmethode voor de lagere- of volksschool. Handleiding en Cahier N° 1—5. Groningen 1879. gr. 4°.

Kruseman (A. C.), Het teekenonderwijs op de lagere school. Haarlem [1880]. gr. 8°.

[**Meijboom** (C.), Beginselen der teekenkunde in 50 platen en verklaring. z. pl. en jr.] f°.

De verklaring ontbr.

Wante (CONST.), Guide pour l'étude et l'enseignement du dessin linéaire à vue. Av. fig. 3me édit. Gand s. a. kl. 8°.

Gutsmuths, Gymnastik für die Jugend. Enth. eine prakt. Anweisung zu Leibesübungen. Schnepfenthal 1793. kl. 8°. — Mit Kupf.

Gutsmuths (J. C. F.), Volledig leerstelsel van kunstmatige lichaams-oefeningen. Gevolgd naar het Hoogd. door JAN VAN GAMS. 2 dln. Met pl. Leyden, enz. 1806, 12. 8°.

Guts Muths (J. C. F.), Kurzer Abriss der deutschen Gymnastik. Frankfurt a M. 1813. 8°.

Katechismus der Turnkunst.

Jahn (FR. LUDW.) und ERNST EISELEN, Die Deutsche Turnkunst zur Einrichtung der Turnplätze. Mit Kupf. Berlin 1816. 8°.

Ossyra (JOH. LUDW.), Naturgemässe Gymnastik. Mit Abb. Quedlinburg 1838. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Praktische handleiding voor kunstmatige lichaams-oefeningen. Met fig. Groningen 1843. 8°.

Smits (J. C. J.), De gymnastiek als volksonderwijs voor allen bevat-telijk gemaakt. 's Gravenhage 1845. 8°.

Cromjong (J. K. A.), Beknopte handleiding voor de gymnastiek, enz. Bergen op Zoom 1846. 8°. — Met afb.

————— Beknopte handleiding, enz. 2^e uitg. Amsterdam 1853. 8°.

Scheltema (S. P.), Over het nut van de gymnastische oefeningen voor ligchaam en geest. Arnhem 1851. 8°.

Vogelsang (C. N.), Leitfaden beim Unterrichte im Turnen. Buchholz 1851. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Gymnastie. Met fig. Amsterdam 1855. 8°.

—————, Gymnastie. Bijgewerkt door H. A. WOELDERS en J. C. GROTE. Amst. 1875. 8°.

Kloss (M.), Die weibliche Turnkunst. Ein Bildungsmittel, usw. Mit Abb., usw. Leipzig 1855. 8°.

—————, Die weibliche Turnkunst. 2^e Aufl. Leipzig 1867. 8°. — Mit Portr., Abb., usw.

Kloss (MOR.), Handleiding tot zelfoefening in de gymnastiek met halters. Bewerkt door A. ILCKEN. Deventer 1859. 12°.

Kloss (M.), De kamer-gymnastiek voor het vrouwelijk geslacht. Voor Nederland bewerkt door H. W. BLOEM. Amsterdam [1862]. kl. 8°. — Met houtsn.

Kloss (Mor.), Anleitung zur Ertheilung des Turnunterrichtes. Mit Fig., usw. Dresden 1863. 8°.

Niggeler (J.), Turnschule für Knaben und Mädchen. 1ter Theil. Das Turnen f. die Elementarklassen. Zürich 1860. kl. 8°.

[**Wandelen** (Over) en gymnastiek. Amsterdam 1865.] 8°. Maatsch. tot Nut v. 't Alg.

Snel (H. H.), Mijn streven en wenschen. Grondbegrippen der gymnastiek, en eene bijdrage tot hare geschiedenis in Nederland. 's Gravenhage 1866. 8°.

Eshuijs (H.), Meisjes-gymnastiek. Een woord aan ouders, onderwijzers, enz. Rotterdam 1867. 8°.

Jaarboekje van de Vereeniging van onderwijzers in de gymnastiek in Nederland, voor 1871. Rotterdam. 8°.

Vestdijk (S.) — Open brief aan ouders en voogden der leerlingen van —. Haarlem [1873]. kl. 8°.

Kerkhoven (R. A.), Lichaamsoefening. Een protest tegen de eenzijdige opvoeding der jeugd in Nederland. Amsterdam 1882. 8°.

Turnvriend (De). Tijdschrift gewijd aan de lichamelijke opvoeding des volks, onder red. van J. J. WOPKES Jz. Jaarg. 4—8. Amsterdam 1884—88. 8°.

Van 15 Febr. 1888 af o. d. t.: Tijdschrift v. h. Ned. Gymnastiek-verbond.

Tijdschrift van het Nederlandsch Gymnastiek-verbond. Jaarg. I— . Amsterdam 1888— . 8°.

Vestdijk (S.), Mededeelingen omtrent een nieuw gymnastiekwerktuig, genaamd: medisch-orthopaedisch hijschtoestel. Amsterdam z. j. gr. 8°.

Schreber (D. G. M.), Algemeene gymnastiek of het geheele turnstelsel, toegepast met eenvoudigen toestel in beperkte ruimte, enz. 3 stn. Rotterdam z. j. Plano, gevouwen in 8°.

Bormann (K.), Ueber die feinen weiblichen Handarbeiten und über den Unterricht in denselben in unseren Töchterschulen. Berlin 1834. 8°.

Schallenfeld (Ros.), Het onderwijs in de vrouwelijke handwerken. Naar het Hoogd. door H. A. KROONEMAN. Schiedam 1871. kl. 8°.

Berg-Stomp (T. VAN DEN), Handleiding voor vrouwelijke handwerken. Met houtsn. Groningen 1879. gr. 8°.

Eyk-Hardeman (Mevr. G. VAN), De nuttige handwerken in de lagere school. Met houtsn. Haarlem 1880. gr. 8°.

School- en Studieboeken.

LEERBOEKEN VAN ALGEMEENEN, VAN GODSDIENSTIGEN EN VAN
PRACTISCH-MAATSCHAPPELUKEN AARD.

Comenius (JOH. AMOS), Portael der saecken en spraecken. Vestibulum rerum et linguarum. Amsterdam 1658. 8°. — Met grav.

Schoolboek der wetenschappen, enz. Leyden 1782. 8°.

Catechismus (Algemeene) voor de Nederl. burger-jeugd. Utrecht 1783. kl. 8°.

Schlez (JOH. FERD.), Lor. Richard's Unterhaltungen mit seiner Schulkinderjugend über den Kinderfreund des Herrn von Rochow. 2 Bde. Nürnberg 1796, 97. kl. 8°.

Goedman of de Kindervriend. Gevolgd naar het Hoogd. 2 stn. Leyden 1801. kl. 8°.

Rochow (FR. EB. VON), Katechismus der gezonde rede, of proef van gewigtige woorden in bevattelijke verklaringen, enz. 2^e Nederd. uitg. door W. GOEDE. Leyden 1806. kl. 8°.

Taylor (IS.), Raadgevingen aan jonge lieden, die den mannelijken leeftijd naderen. Uit het Eng. Haarlem 1822. kl. 8°.

Rijken (D. WZ.), Opgaven tot zelfoefening en geregelde werkzaamheid. — Opgaven voor mijne leerlingen, om hun in huis en op school aange- name bezigheden te verschaffen, enz. 2 stn. in 4 ged. (1 bd.). Zierikzee 1834—37. kl. 8°.

Geelhoed (DIED.), Handboek, dienende ter beantwoording der daarbij behorende vragen, ter herinnering strekkende van het leerende en geleerde, enz. Dordrecht 1838. 8°.

Almanak voor de schooljeugd of nuttig zakboekje, voor iederen min en meer gevorderden leerling der scholen. 1^e en 3^e jaarg. Breda 1839, 41. 16°.

Nanning (C.), Wetenschappelijk handboekje, voor de laagste klassen onzer vaderl. scholen. Rotterdam [1845.]. kl. 8°.

[**Mulder** (G. C.), Herinneringspunten en verstandsoefeningen, hoofdzakel. bestemd voor de middelste klasse. Nijmegen 1845.] kl. 8°.
Titel ontbr.

———, Herinneringspunten, enz. 4^e dr. Zutphen 1864. kl. 8°.

Mulder (G. C.), Herinneringspunten en verstandsoefeningen ten dienste van de hoogste klasse der lag. scholen. 3de dr. Zutphen 1864. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Vragen en opgaven betrekk. onderwijs-, taal- en rekenkunde. Groningen 1846. kl. 8°.

Krom (P.), Leeroefeningen voor de lagere of volksscholen. 3 st. 2^e, 1^e dr. Amsterdam 1857—62. 8°.

Werkzaamheden, opgegeven op onderscheidene vergelijkende examens van schoolonderwijzers. Dordrecht 1859. kl. 8°.

Schetsen ter bevordering van algemeene kennis. Een leer- en leesb. Utrecht 1860. kl. 8°.

Swildens (J. H.), Aanleiding tot het verkrijgen van algemeene en onmisbare kennis. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Holst (A. A.), Repetitieboek voor aankomende onderwijzers, enz. Naar den 7^{den} dr. van het Handbuch für Schüler van BERTHELT, JÄKEL en PETERMANN. Amsterdam 1865. 8°.

———, Repetitieboek. 2^e dr. Amsterdam 1871. 8°.

[**Meulevelt** (W. G.)], Handboekje voor de leerlingen der lagere scholen. 7de dr. Amsterdam 1867. kl. 8°.

———, Handboekje, enz. 9^e dr. Amsterdam 1872. kl. 8°.

Lemmatius, Examen-studies. Middelen, door de aspirant-hulp- en hoofd-onderwijzers aan te wenden om een flink examen te kunnen doen. Schoonhoven 1872. 8°.

Studiepunten. Zakboekje voor aanstaande onderwijzers, door een onderwijzer. St.-Anna-Parochie [1879]. 8°.

Frankamp (L.), Handleiding tot het leeren lezen, schrijven en rekenen en van eenige eerste beginselen der werkdadige meetkunde. 1ste st. Antwerpen z. j. 8°.

Schatkamer (Kleine) van nuttige kundigheden. 5de dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Voigt (JOH. HEINR.), Erster Unterricht vom Menschen. Ein Lehrbuch für die niederen Stadt- und Landschulen des herz. Gotha. Gotha 1781. kl. 8°.

Rochow (FR. EB. VON), Catechismus der gesunden Vernunft, oder Versuch in fasslichen Erklärungen wichtiger Wörter, usw. 2^e Aufl. Berlin, usw. 1790. kl. 8°.

Unterhaltungen eines Landschullehrers mit seinen Kindern auf Spaziergängen und in der Schule über merkwürdige Wörter und Sachen aus der Natur und dem gemeinen Leben. 3 Thle. (1 Bd.). Schnepfenthal 1794—97. 8°. — Mit Fig.

Gittermann (J. CH. H.), Menschen- und Weltlehre. Ein Lese- und Lehrbuch für kleine Kinder. Bremen 1805. kl. 8°.

Dolz (JOH. CHRIST.), Lehrbuch der nothwendigen und nützlichen Kenntnisse. Leipzig 1815. kl. 8°.

Wagner (M.), Uebungsbuch für den Unterricht über die Unterscheidungszeichen in Volksschulen. Essen 1836. kl. 8°.

Lese- und Lehrbuch (Gemeinnütziges) für die Schuljugend. 20ste Aufl. Soest 1839. kl. 8°.

Valette (DE LA), Un peu de tout. 1er vol. Bruxelles 1821. 8°.

Brioude (ANDR. DE) et LOUIS BAUDET, Enseignement élément. universel, encyclopédie de la jeunesse, etc. 2me édit. Bruxelles 1846. gr. 8°.

Hugewils (J. B.), Les saisons ou recueil de connaissances scientifiques propres au développement de l'intelligence des enfants. 2 part. Bruxelles 1857. kl. 8°.

Garriques, Simples lectures sur les sciences, les arts et l'industrie à l'usage des écoles primaires. Nouv. édit. par BOUTET DE MONVEL. Paris 1858. kl. 8°.

Livre de lecture pour développer le jugement. A l'usage de l'école primaire-modèle à Liège. s. a. 12°.

Proverbia (De) ofte Spreuken des alderwijsten Koninks Salomons. Inhoudende allerley schoone leeringen, enz. Amsterdam 1722. 4°.

———. Deventer 1789. 4°.

Bakker (P.), School-boek, behelzende de naamen der geslagten van Adam af tot op Christum toe; vertoonende een kort beloop der H. Schriftuure, enz. Dezen laatsten dr. van fouten gezuyverd. Amsterdam 1741. kl. 8°.

———, Schoolboek, enz. Amsterdam 1777. kl. 8°.

Maas (J.), Schriftuurlyk school-boekje, begrypende over de zeven-honderd uytgelezene schriftuur-plaatzen, enz. Voor-gesteld na de ordre van het A, B, C. Amsterdam 1755. kl. 8°.

———, Schriftuurlyk school-boekje, enz. Leyden z. j. kl. 8°.

———, Schriftuurlyk schoolboekje, enz. Rotterdam z. j. kl. 8°.

Meyer (F.), Kort begrip der christelyken religie, voorgesteld na de order van den Heydelbergsche Catechismus, enz. 6^e dr. Amsteldam 1767. 8°.

Historie (De) van den Koninklijke Propheete David, zo van zijn leven en wonderlijke werken, en hoe victorieuslyk hy tegen zijne vyanden gestreden heeft. Amsterdam 1778. 4°.

Feddersen (JAC. FRED.), Het leeven van Jesus voor kinderen. Naar het Hoogd. Amsterdam 1779. kl. 8°.

Hovens (D.), Leesboek voor de kinderen der christenen, behelzende de voornaemste gronden van godsdienst en zedekunde, enz. Leyden 1787. kl. 8°.

Boers (CAR.), Dichtkundige godgeleerdheid voor kinderen. Gouda 1791. kl. 8°.

Handelingen (De) der heyl. Apostelen door Lucas, enz. Zeer dienstig voor de kinderen om in de scholen gebruykt te worden. Amsterdam 1797. kl. 8°.

Jesus het beste voorbeeld. 4 stn. (1 bd.) Groningen 1798—1803. kl. 8°.

- 1, Het beste voorbeeld voor een kind. 2^e dr. — 2, De eerste geschiedenissen van het volmaakte kind, hetwelk er eens op de wereld geweest is. 2^e dr. — 3, Verhaal van het beste kind, hetwelk er ooit op de wereld geweest is. 2^e dr. — 4, Het volmaakte kind. 3^e dr.

Nieuwold (J. H.), De eerste geschiedenissen van het volmaaktste kind, hetwelk er eens op de wereld geweest is. 5de dr. Zalt-Bommel 1837. kl. 8°.

Jungst (J. P.), Zedelijk onderwijs voor schoolkinderen. Zutphen 1801. kl. 8°.

Roo van Wulverhorst (H. DE), Bundel zedelessen voor de jeugd. 4^e dr. 's Bosch 1801. kl. 8°.

Beginselen (Eerste) van den godsdienst voor kinderen van 7 tot 10 jaren. Leyden 1801. 8°.

Zange (F. C.), Korte inleiding in de boeken des O. Testaments. Uit het Hoogd. vert. door H. W. C. A. VISSER. Sneek 1802. kl. 8°.

Hamelsveld (YSBR. VAN), De geschiedenis van Abraham voor kinderen. 2 stn. (1 bd.). Amsterdam 1803. kl. 8°.

Reddingius (WIBR. GER.), De geschiedenis van David voor kinderen. Amsterdam 1804. kl. 8°.

Reddingius (WIBR. GER.), De geschiedenis van Salomo, voor kinderen. Amsterdam 1805. kl. 8°.

Wester (HENDR.), De merkwaardigste bijbel-geschiedenissen in vragen en antwoorden voor kleine kinderen. 11de dr. Groningen 1805. kl. 8°.

———, De merkwaardigste bijbelgesch., enz. 25^e dr. Gron. z. j. kl. 8°.

———, De merkwaardigste bijbelgesch., enz. 32^e dr. Gron. 1850. kl. 8°.

Beyer (C. P. F.), Tafereel der deugden en ondeugden. Uit het Hoogd. vert. Amsterdam 1806. kl. 8°.

Hulshoff (WILL. VAN OOSTERWIJK), De geschiedenis van Jozef voor kinderen. 2 stn. (1 bd.). 7^e dr. Leyden, enz. 1812. kl. 8°.

———, De gesch. v. Jozef. 17^e dr. Amsterdam, enz. 1858. kl. 8°.

———, De gesch. v. Jozef. 21^e, 20^e dr. Amst., enz. 1870, 66. kl. 8°.

———, De gesch. v. Jozef. 2^e st., 21^e dr. Amst., enz. 1870. kl. 8°.

Hulshoff's Geschiedenis van Jozef, vernieuwd door C. H. M. VIERHOUT. 17^e dr. Leiden z. jr. kl. 8°.

Hulshoff (W. v. OOSTERWIJK) — Vragen over W. v. Oosterwijk Hulshoff's Geschiedenis van Jozef. Leyden 1809. 8°.

[**Wieling** (SJOERD EBELES)], Zedekundig leerboek tot onderwijs in den natuurl. godsdienst en zedeleer, enz. Leyden, enz. 1812. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. Tot Nut van 't Alg.

Hermes (J. A.), Handboek geschikt tot een godsdienstig lees- en onderwijs-boek voor alle standen, enz. Utrecht 1815. 8°.

Oostkamp (J. A.), De geschiedenis van Simson voor kinderen. Zwolle 1815. kl. 8°.

Nieuwold (J. H.), De geschiedenis van den godsdienst. Verm. en veranderd uitgeg. door H. W. C. A. **VISSER**. 2 stn. (1^e st. 2^e dr.). Sneek 1815, 20. kl. 8°.

Oostkamp (J. A.), De geschiedenis van Samuël. Leesb. Groningen 1819. kl. 8°.

Krummacher (D. F. A.), Katechismus des Bijbels. Uit het Hoogd. 3de dr. Amsterdam 1823. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), De vrolijke en kinderlijke leidsman tot God. Leeuwarden 1827. 8°.

Meerten (A. B. VAN), Christelijke zedekunde of godsd. handboekje, zijnde een vernieuwde uitg. van PH. VAA, Christelijk kinderschool en huisoefeningen. 2de dr. Leyden 1833. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Vader Edelhart of de bijbelvriend, bevatt. de geschiedenissen des H. Schrifts voor jonge kinderen. 4de dr. Groningen 1841. kl. 8°.

Wildschut (D. H.), Onderwijzing in het christel. geloof naar de leer des Bijbels. 2de uitg. Zalt-Bommel 1842. kl. 8°.

Loeb (HENRI), De weg des geloofs voor de lagere scholen ten gebruike bij het godsd. onderrigt der israëlit. jeugd. Uit het Fr. door I.....c. Leeuwarden 1844. kl. 8°.

Kinder-gedichtjes (Godsdienstige) voor scholen en huisgezinnen. 2de dr. Delft 1844. kl. 8°.

Schmid (C.), Bijbelsche verhalen voor kinderen. O. Testament. 2de dr. Amsterdam 1845. kl. 8°.

[**Koch** (J. R. EILERS)], Zedeleer en spreuken. Leiden 1850. kl. 8°.
Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

[**Tinga** (EELCO)], Beschrijving van het karakter van Jezus Christus. 2de dr. Amsterdam, enz. 1855. kl. 8°.
Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Waterman (I.), Zedekunde gegrond op de gewijde oorkonden, bijzonder ten dienste der Israëlitische jeugd. 2de dr. Amsterdam 1859. 8°.

Swiers (J. J.), Bijbelsche geschiedenissen. Een school- en leesb. 5de dr. Groningen 1860. kl. 8°.

Parson (P.), Deugd en ondeugd, in veertig bijbelsche voorbeelden voor de Ned. jeugd. Amsterdam 1861. 8°.

Begrip (Kort) der christelijke religie. 43ste dr. Gorinchem z. j. kl. 8°.

Catechismus (Catholycke) ofte kort onderwijs van de christel. leeringe, enz. Uytgeg. door CHRIST. VAN DEN BERGHE. Aelst z. j. kl. 8°.

Catechismus of christelyke leering, voor de katholyke jongheid, enz. Gent z. j. kl. 8°.

Büsing (JOH. CHRIST.), Anfangs-Gründe der Christl. Religion, zum Gebrauche der untern Classen, etc. Bremen 1769. 12°.

Hulshoff (WILH. VAN OOSTERWYK), Die Geschichte Josephs für Kinder. Aus dem Holländ. herausgeg. von AD. FR. ERNST JACOBI. Erfurt 1798. kl. 8°.

Hulshoff (GUILL. VAN OOSTERWYK), L'histoire de Josef. 2 part. (1 vol.). Leide 1798. kl. 8°.

Renouard (A. CH.), Éléments de morale. Paris 1818. kl. 8°.

Berg (A. VAN DEN), Abrégé de l'histoire Sainte. Trad. du Hollandois par J. VAN BEMMELEN. Dordrecht 1828. kl. 8°.

Schmid (C.), Histoires tirées de l'Écriture Sainte. Ouvrage muni d'un vocabulaire à l'usage des instituts Néerlandais. Par D. BUDDINGH. La Haye 1840. kl. 8°.

Noirlien (MART. DE), Bible de l'enfance. Lectures amusantes sur l'Ancien et le Nouveau Testament. Bruxelles 1853. kl. 8°.

Hulshoff (VAN OOSTERWYK), Les aventures de Joseph, trad. par A. VAN DER HOEVEN. Amsterdam 1856. kl. 8°.

Hardy de Beaulieu (CH. LE), Catéchisme de morale universelle. Mons 1868. kl. 8°.

Landrien (B.), Abrégé historique de l'Ancien et du Nouveau Testament. Nouv. édit. Bruxelles s. a. kl. 8°.

Mansvelt (G. J. VAN), Iets over belastingen en sluikerij. Een leesboek voor alle standen. Leyden 1829. kl. 8°.

Hemkes Kz. (II.), Leer- en leesboek voor de scholen over de Grondwet van het Konigr. der Nederl. 's Gravenhage 1849. kl. 8°.

Heldring (O. G.), In het zweet uwes aanschijns zult gij brood eten! Een volksboek. 2de dr. Arnhem 1844. kl. 8°.

Heldring (O. G.), De arme bedelknappen, opgekweekt tot godvreezende en bekwame arbeiders. Een volksboek. Arnhem 1844. kl. 8°.

Bastiat (FRED.), Staathuishoudkundige drogredenen, door W. R. BOER. Utrecht 1847. 12°.

- Jansen (J. F.)**, De huishouding der maatschappij. Een leesboek. Groningen 1863. 8°.
- Tellegen (B. D. H.)**, Beginselen der volkshuishoudkunde. Groningen 1868. kl. 8°.
- Waterman (J.)**, Volkshuishoudkunde. Een leesb. Arnhem 1873. kl. 8°.
- Block (MAUR.)**, Praatjes over volkshuishouding. Uit het Fransch door W. A. COOLEN. 's Hertogenbosch 1873. kl. 8°.
- Kalle (F.)**, Aanleiding tot huiselijke en maatschappelijke welvaart, enz. Naar het Hoogd. door D. C. NIJHOFF. Deventer 1878. 8°.
- Bastiat (F.)**, Ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas, ou l'économie politique en une leçon. L'état. Mons 1868. 8°.
- Hardy de Beaulieu (CH. LE)**, Petit manuel d'économie politique à l'usage des écoles. 3me édit. Mons 1868. kl. 8°.
- Hardy de Beaulieu (CH. LE)**, Capital et intérêt. La Saint-Lundi. Mons, etc. 1869. 8°.
- Tafereelen** (Nederlandsche) van kunsten, ambachten en bedrijven, voor kinderen. Met afbeeld. 1e st. Zalt-Bommel 1828. kl. 8°.
- Jansen (J. F.)**, Beroepen, ambachten en bedrijven. Een leesb. Amsterdam 1874. kl. 8°.
- Abécédaire** utile, ou petit tableau des arts et métiers. Av. fig. Nouv. édit. La Haye s. a. kl. 8°.
- Onderwijs** (Huishoudelijk) voor de landjeugd. Uit het Hoogd. Utrecht, enz. 1779. kl. 8°.
- [**Reddingius (G. BENTHEM)**], Leesboek voor landscholen over de waarde, de voorrechten, de bestemming en de bijzondere pligten van den boerenstand. Amsteldam 1800. 8°.
Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.
- Ponse (H.)**, Leerboek over den landbouw in zamenspraken. 1ste stukje. Leyden 1810. kl. 8°.
- Koning (L.)**, De jonge landman. Een landbouwk. leer- en handboekje voor leerlingen der hoogste klasse eener landelijke school. 1ste afd. Haarlem 1841. kl. 8°.
- Koning (L.)**, De jonge landman verkort, een landbouwk. leer- en leesb. 2 stn. Haarlem 1843. kl. 8°.
- Veeger (JOH^s)**, De jonge landman; een leesb. 's Gravenhage 1850. 8°.
- Wolda (J. H. VAN)**, Beknopte schets van den landbouw in min vruchtbare streken. 2de dr. Utrecht 1853. kl. 8°.
- Enklaar (E. C.)**, Proeve van een leesboek over den beredeneerden landbouw, ten gebruike der dorpscholen. Zwolle 1853. kl. 8°.

Enklaar (C. G.), Landhuishoudelijk leesboek. 4 stn. (1 bd.). Nijmegen 1854. 55. 8°.

Met doorl. pagin.

Veenendaal (J. H.), Landhuishoudkundige onderwerpen. Leesb. Arnhem 1854. kl. 8°.

Mengelwerk (Landbouwkundig). 8 dln. (1 bd.). Leeuwarden [1856]. 8°.

Geertsema (C.), De vee- en akkerman. Een leesb. Groningen 1857. kl. 8°.

Geertsema (C.) — Arie Stevens, de bekwame landbouwer. Een leesboekje voor landscholen, uitgeg. onder toezigt en medewerking van C. GEERTSEMA. Groningen 1857. 8°.

Nut (Het) van den landbouw aanschouwelijk gemaakt voor jonge kinderen. Een lees- en prentenboekje. 3de dr. Utrecht 1860. kl. 8°.

Brug (S. L.), De weldadige natuur in land-, tuinbouw en veeteelt. Groningen 1861. kl. 8°.

Bouman (H.) en M. LEOPOLD, De Nederlandsche landhuishouding. Leesboek. 2 stn. Groningen 1863. kl. 8°.

Wint (R. S. VAN DE), De landbouw. Leesb. Amsterdam 1863. kl. 8°.

Doornbos (J.), Leesboek over de landbouwkunde. Assen 1865. kl. 8°.

Baarschers (H.), De kinderen van den buitenman. Een schoolboekje bevatt. korte lessen over landhuishouding. 4 stn. (1 bd.). Zwolle 1867—69. kl. 8°. — Met afb.

Blijham (G.), Op het bouwland. Groningen 1876. kl. 8°.

Beginselen (Eerste) van den land- of akkerbouw. Eene verzameling van voorschriften, enz. 2 dln. 's Bosch z. j. kl. 8°.

Day en Williams, Leerboek der koophandelkunst. Zutphen 1814. kl. 8°.

Schmal (J.), De kruidenier en zijn winkel. Leesb. Utrecht 1867. kl. 8°.

Schmal (J.), De manufactuurwinkel. Leesb. Utrecht 1868. kl. 8°.

Schmal (J.), De kleine manufactuurwinkel. Leesb. 2de dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Schmal (J.), De jonge handelaar. Leesb. Amsterdam 1869. kl. 8°.

Schmal (J.), De kleine ambachtsman. Utrecht 1869. kl. 8°.

Zimmerman (P.), De jonge huishoudster. Gevolgd naar de Hoogd. uitg. Dl. I. Gouda 1793. kl. 8°.

Leesboek voor meisjes over huishoudelijke onderwerpen. 2 stn. Amsterdam 1862. kl. 8°.

- **Cardinael** (SYBR. HANSZ.), Het eerste tot vierde school-boeck. (1 bd.). Amsterdam 1654—60. kl. 8°.
- Geschenk** voor de Joodsche jeugd, of A.B.C.boek voor dezelve. 's Graavenhaage 5554 (1703). kl. 8°.
- Materie** ofte **spelde-boeccnken**, zijnde seer bequame voor-schriften voor de jonckheyd, om wel te leeren lesen en schryven, ende een aenporringe tot alle christel. deughden. Noch een Titul-boeccnken. Daerby noch gevoeght een maniere om te schryven obligatien, enz. Utrecht 1713. 12° obl.
- Vin** (ADR. DE), De nieuwe voordeelige schoollessen, vooral in de leeskunde, enz. Middelburg [1716]. 4°.
- Gelliers** (CAR. DE), Trap der jeugt ofte perfecte maniere om de kinderen ende oude perzonen met fondamenten te leren lezen en schrijven. Verm. met de namen der steden en dorpen van Friesland, enz. Nu op 't nieu door een liefhebber der konst verbeterd. Deventer 1740. kl. 8°.
- , Trap der jeugd, enz. Amsterdam 1793. kl. 8°.
- , Trap der jeugd, enz. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- Cremer** (B. S.) — Kort uittreksel uit de schoole der jeugt van —. Opgesteld door eenen liefhebber der waarheid en uitgeg. door F. L. CREMER. 2de dr. Zutphen 1756. kl. 8°.
- Doorschoten, met aant. in hs.
- Luiken** (JOANN.), Des menschen begin, midden en einde. In 51 figuren met goddel. spreuken, enz. Met het leven van den auteur. Amsterdam 1772. kl. 8°.
- Geschiedenis** (De) van Is. Jenkins en Sara zijne vrouw en derzelver 3 kinderen. Een volksboek. Naar het Eng. Haarlem 1794. kl. 8°.
- A.B.C.Boek** (Groot), zeer bekwaam voor de jonge kinderen te leeren. Amsterdam 1774. kl. 8°.
- (Een), zeer bekwaam, enz. Deventer 1790. kl. 8°.
- (Nieuw groot), zeer bekwaam, enz. Deventer 1810. kl. 8°.
- Vertellingen** van moeder de Gans. — Contes du tems passé de ma mère l'Oye. 7me édit. Amsterdam 1775. kl. 8°. — Av. fig.
- Heugelenburg** (MART.), Klein woordenboek zijnde een kort en klaar onderwijs in de Nederlandse spel, en leeskunst, enz. Met eenige stigtelijke gezangen beslooten. Amsterdam 1775. kl. 8°.
- Perponcher** (W. E. DE), Lofzangen in proza, voor kinderen uit het Eng. vert. Utrecht 1783. kl. 8°.
- [**Swildens** (J. H.)], Vaderlandsch A-B boek voor de Nederl. jeugd. Amsterdam 1781. kl. 8°.

Leesboek voor de kinderen der Christenen; by den aenvang der vatbaerheit voor onderwys. Leyden 1787. kl. 8°.

Cramer (BAST.), De Geldersche trap der jeugd, in onderscheiding van die, door C. de Gelliers opgesteld, of fundament-legger der Nederd. spel-, lees-, schryf- en taal-konst, enz. 6^e dr. Deventer 1787. kl. 8°.

———, De geheel vernieuwde en verbeterde trap der jeugd, of fundament-legger, enz. Nieuwe uitg. 2^e st. Leyden 1798. kl. 8°.

———, De geheel vernieuwde en verbeterde trap der jeugd, of grondlegger, enz. Nieuwe verbet. uitgave. Nijkerk 1862. kl. 8°.

———, De geheel vernieuwde en verbeterde trap der jeugd, enz. 25^e druk. Leeuwarden 1874. kl. 8°.

Trap der jeugd. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg. Leyden, enz. 1791. 8°.

———. 11^e dr. Leyden, enz. 1827. kl. 8°.

Spelleboek — Nieuw Nederduitsch —. T. A. C. P. 3de dr. Utrecht 1797. kl. 8°. — Met pr.

Hierachter volgt een leesboekje, zonder titel, met afzonderl. pagin.

Gevallen van kleenen Jan, beschreeven door kleenen Hein. Met pl. Zutphen 1800. 12°.

Gesprekken ter ontwikkeling van het verstand en vorming van het hart der kinderen. Een schoolb. Leyden 1800. kl. 8°.

Beets (Pr.), De vriend der jeugd, tot nut van 't algemeen. 2 dln. Met pl. Westzaandam 1800. kl. 8°.

Lettergeschenk voor de Nederl. jeugd. Met pl. 2de dr. Haarlem 1801. 8°.

Breedenbeek (JOANN. AL.), Nederduitsche leer- en zede-school, tot nut en vergenoegen der liefste jeugd gestigt, enz. Cleve 1802. 8°.

Trouwen en bruiloft-houden (Over). Een vrolijk boekje voor ouden en jongen. [Leesb.]. Groningen 1804. kl. 8°.

Löhr (J. A. C.), Voedsel voor het kinderlijk verstand en hart. Een nieuw geschenk voor de jeugd, vrij gevolgd naar het Hoogd. 2 dln. Leyden 1805. kl. 8°.

———, Voedsel voor het kinderlijk hart. (2^e dl. van het voorg.). Leyden 1810. kl. 8°.

———, Voedsel voor het kinderl. verstand en hart. (1^e dl.). 2^e dr. Leyden 1832. kl. 8°.

Wester (H.), Korte en nuttige leeslesjes naar de vatbaarheid en den smaak van kleine kinderen. 7de dr. Groningen 1805. kl. 8°.

———, Korte en nuttige leeslesjes. 21^e dr. Groningen 1823. kl. 8°.

Wester (H.), Proza en gezangen voor de Nederl. jeugd. Groningen 1818. kl. 8°.

Wester (H.), De kleine Jan; een boekje voor jonge scholieren, tot leesen verstandsoefening. Groningen 1818. kl. 8°.

Wester (H.), Vierde of laatste spelboekje voor meergevorderde leerlingen. 18^e dr. Groningen 1824. kl. 8°.

———, Vierde of laatste spelb., enz. 22^e dr. Gron. 1831. kl. 8°.

———, Vierde of laatste spelb., enz. 33^e dr. Gron. 1850. kl. 8°.

Wester (H.), Mengelschriften voor de jeugd. 16^e dr. Groningen 1840. kl. 8°.

Wester (HENDR.), A B C boek; of begin der letteroefening voor kinderen. 27^e dr. Groningen z. j. kl. 8°.

———, A B C boek. 30^e dr. Groningen z. j. kl. 8°.

Bosch (M. VAN HEYNINGEN), Moeder Anna en hare kindertjes. 2 stn. Groningen 1806, 7. kl. 8°.

———, Moeder Anna, enz. II. 14^e dr. Gron. 1847. kl. 8°.

———, Moeder Anna, enz. 2 stn. (1 bd.). 24^e en 18^e dr. Gron. 1820. kl. 8°.

———, De nieuwe moeder Anna, enz. Met voorber. van G. A. Vorsterman van Oijen. Gron. 1875. kl. 8°.

Bosch (M. VAN HEYNINGEN), De kleine kindervriend of nieuwe leeslesjes, enz. Groningen 1804. kl. 8°.

———, De kleine kindervriend, enz. 34^e dr. Gron. 1842. kl. 8°.

———, De kleine kindervriend, enz. 40^e dr. Leeuwarden en Gron. 1855. kl. 8°.

Bosch (M. VAN HEYNINGEN), Vader Jakob en zijne kindertjes. 31^e dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.

———, Vader Jakob, enz. 55^e dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.

———, Vader Jakob, enz. 62^e dr. (Nieuwe spelling). Gorinchem [1871]. kl. 8°.

———, Vader Jakob, enz. 63^e dr. (Nieuwe spelling). Gorinchem [1873]. kl. 8°.

Bosch (M. VAN HEYNINGEN), Nalatenschap van Vader Jakob aan zijne kleinkinderen. Amsterdam 1836. kl. 8°.

Grootvader Jakob en zijne kleinkinderen; een vervolg op Vader Jakob, enz. 4de dr. Herz. door J. J. A. GOEVERNEUR. Groningen 1853. kl. 8°.

Bosch (M. VAN HEYNINGEN), Jan en zijn zusje, of eerste leeslesjes, met een prentje bij ieder lesje. 7^e dr. Groningen 1826. kl. 8°.

———, Roosje Vlijtig, of 2^e leeslesjes, enz. 6^e dr. Gron. 1826. kl. 8°.

———, Grootmoeder en haar kindje, of 3^e leeslesjes, enz. Gron. 1819. kl. 8°.

Bosch (M. VAN HEYNINGEN), De gestolen kerssen. Tooneelsp. voor jonge lieden. Groningen 1804. kl. 8°.

Visscher (W.), Spel- en leesboek. Groningen 1808. 8°.

Geelhoed (DIED.), Schoolboek voor kinderen. 1e st. Gouda 1810. kl. 8°.

Spiegel der jeugd, voorgesteld in het 14jarig leven van René d'Aubert. Uit een Fr. hs. vert. Amsterdam 1811. kl. 8°.

Salzmann (C. G.), Leesboekje voor kinderen. Naar het Hoogd. 2 stn. (3e en 4e dr.). Amsterdam 1812. kl. 8°.

———, Leesboekje, enz. 3 stn. (13e, 12e, 9e dr.). Gorinchem 1844—71. kl. 8°.

Swaan (J. S.), Tot streeling van het oog en voedsel voor het hart. Leesb. Met pl. Utrecht 1813. kl. 8°.

Swaan (JOH. SAM.), De invloed en de grenzen der vermakelijkheden voor de jeugd. Een leesb. Amsterdam, enz. 1815. 8°.

Fénélon, De kleine Telemachus, enz. Uit het Fransch vert. (Een leesb.). Arnhem 1816. kl. 8°.

Arndts (FERD.), Godsvriend van Dalheim, een godsdienstig, kundig en vlijtig landman. Een leesb. Naar het Hoogd. Harlingen 1816. kl. 8°.

Lossius (K. F.), Tafereelen uit het daaglijksche leven, benevens eenige spreekwoorden, als tooneelstukjes voor de jeugd bewerkt. 2de dr. Amsterdam 1817. kl. 8°.

Pijkereu (J.), Spel- en leesboekje ten dienste der scholen. 1^e st. Zutphen, enz. 1817. 8°.

Tillich (M. E.), Eerste leesboek voor kinderen van de 1e klasse, ter doelmatige ontwikkeling van hunne denkbeelden, enz. Naar het Hoogd. Zutphen 1818. 8°.

[**Koning** (JAC.)], Algemeene ophelderende verklaring van het oud letter-schrift. Leyden, enz. 1818. 8°.

Hierbij 17 platen met facsimilés.

Historie — Een schoone en wonderlyke — van Valentyn en Oursson, de twee edele vroomen ridders, zoonen van den mogenden Keyzer van Grieken en neven van den edelen Koning Pepyn, toen ter tyd Koning van Vrankryk. Uyt het Frans in 't Nederduyts overgezet; van nieuws overzien en verbeterd met eenige schoone figuren. Amsterdam 1818. 4°.

Geschenk (Nieuw) voor kinderen. Een leesboekje. 2^e dr. Groningen, enz. 1818. kl. 8°.

Mengelingen — Nuttige en aangename — voor de aankomende jeugd, bevattende verhalen, fabelen, anekdoten, enz. Leiden 1818. kl. 8°.

Nieuwold (J. H.), Oefeningen voor eerstbeginnende leerlingen tot handelingen bij de tafels der grondklanken. 2^e stukje. Bolsward 1818. 8°.

- Nieuwold** (J. H.), Over het voorjaar of de lente. Een leesb. 2de dr. Leyden 1829. kl. 8°.
- Nieuwold** (J. H.), Iets voor een kind over zijnen vader en zijne moeder. Zalt-Bommel 1841. 8°.
- Nieuwold** (J. H.), Het is toch goed, dat er vele menschen in de wereld zijn. 21^e dr. Arnhem 1852. 8°.
- Nieuwold** (J. H.), Voor een kind om zich zelve te leeren kennen. 12de dr. Arnhem 1855. kl. 8°.
- Muyt** (P. N.), Nieuw spel- en leesboekje in vijfderlei lettersoorten voor meergevorderde leerlingen. Z. Boemel 1821. kl. 8°.
- Kooyker** (A. H.), Leesboek voor meisjes ingerigt voor de hoogste klasse. Leyden 1822. kl. 8°.
- Visser** (H. W. C. A.), Eerste leesboekje voor kinderen. Sneek 1824. kl. 8°.
- Kuijpers** Hz. (J.), Gronden der leeskunst, voor eerstbeginnende leerlingen. 3^e en 4^e st. 15^e, 14^e dr. Groningen 1824, 25. kl. 8°.
- Voorbeelden** (Leerzame), uit ware gebeurtenissen en het jeugdige leven van voorname personen ontleend. Vrij naar het Hoogd. Zwolle 1826. 8°.
- Meeter** (P. A.), Leer- en leeslesjes voor de jeugd. 3^e st. Leeuwarden 1826. 8°.
- [**Lastdrager** (A. J.) en D. OUWERSLOOT], Bloemen van Nederl. dichtkunst voor de jeugd. Dl. 1. 's Gravenhage 1826. kl. 8°.
- Mentor** (De). Weekblad voor Nederlands zonen en dochteren uit den beschaafden stand. 's Gravenhage 1827. 8°.
- Rijkens** (R. G.), De lieve Betje, of het 1^e leesboekje voor de meisjes-scholen. — De brave Julia, of het 2^e leesb., enz. — Roosje Vroomhart, of het 3^e leesb., enz. 3 stn. Met pl. Leeuwarden 1827. 8°.
- Rijkens** (R. G.), Eerste leesboek voor meer bejaarden, die nog niet lezen kunnen. Groningen 1835. kl. 8°.
- Rijkens** (R. G.), Hoe grootvader Vormhart zijnen kleinzoon Rudolf natuurlijk en verstandig leert lezen. 3de dr. Groningen 1843. kl. 8°.
- Rijkens** (R. G.), Natuurlijke lees-leerwijze. De vrolijke Albertus, of het 2^e boekje voor de lieve kleinen, met pl. 7^e en 8^e dr. — De beminnelijke Gerrit, of het 3^e boekje, enz., met pl. 7^e dr. — De goedaardige Johannes, of het 4^e boekje, enz., met pl. 5de dr. Groningen 1846—54. kl. 8°.
- Rijkens** (R. G.), Verhalen en vertellingen voor verstand en hart. Amsterdam 1854. kl. 8°.
- Rijkens** (R. G.), De Duitsche kindervriend van P. F. Willemsen in een Nederlandschen veranderd. 3 stn. (1 bd.). 7^e, 4^e, 2^e dr. Schoonhoven 1864—72. kl. 8°.

- Anslijn** Nz. (N.), Leesboek tot oefening in het kunstmatig lezen. 4 stn. 9^e, 5^e, 1^e dr. (1 bd.). Leyden 1828—1839. kl. 8°.
- , Leesboek, enz. 1^e st. 8^e dr. Leyden 1836. kl. 8°.
- , Leesboek, enz. 2 stn. 18^e en 19^e dr., door A. A. Holst. Amsterdam 1865. kl. 8°.
- Anslijn** Nz. (N.), De brave Hendrik. Een leesboekje voor jonge kinderen. Leyden 1846. 8°.
- Anslijn** Nz. (N.), Raadgevingen en onderrigtingen voor kinderen, ten dienste der scholen. 17^e dr. Leyden 1848. 8°.
- Anslijn** Nz. (N.), De arme Jakob. Een leesb. 7de dr. Leiden 1863. kl. 8°.
- Moens** (PETR.), Klein geschenk voor zoete en gehoorzame kinderen. 2de dr. Koevorden 1839. kl. 8°. — Met pl.
- Prinsen** (P. J.), Gemakkelijk leesboekje voor kinderen van de laagste klasse eener goed ingerigte school. 2^e dr. Haarlem 1828. 8°.
- , Gemakkelijk leesb., enz. 9^e dr. Haarl. 1846. kl. 8°.
- Prinsen** (P. J.), Belangrijk leesboek voor de laagste afdeeling der hoogste klasse. 4de dr. Amsterdam 1831. kl. 8°.
- Prinsen** (P. J.), Leesboek voor minder gevorderde kinderen. 4^e dr. Haarlem 1844. kl. 8°.
- Prinsen** (P. J.), Leesboek voor gevorderde kinderen. 4^e dr. Haarlem 1844. kl. 8°.
- Prinsen** (P. J.), Leesboek voor jonge kinderen. 7^e dr. Haarlem 1844. kl. 8°.
- Prinsen** (P. J.), A.B.C. boek, zijnde de twee eerste tafels van de eerste oefeningen in het lezen. 11^e dr. Haarlem 1874. kl. 8°.
- , A.B.C. boek. 12^e dr. Haarlem 1878. kl. 8°.
- Hanou van Arum** (P.), Verspreide gedichtjes voor de wel opgevoede jeugd. Amsterdam 1831. kl. 8°.
- Price** (M. A.), De invalide. Uit het Eng. Amsterdam 1832. 8°.
- Spelleboek** (Nieuw), uitgeg. ten dienste der schooljeugd. 24e dr. Leyden 1833. kl. 8°.
- , 25e dr. Leyden 1842. kl. 8°.
- Vriend** (De) van godsdienst en deugd. Een leesb. uit het Hoogd. door J. KUIJPERS Hz. 2de dr. Groningen 1837. kl. 8°.
- Aa** (C. P. E. ROBIDÉ VAN DER), Frederika Louisa Wilhelmina van Pruisen, eerste koningin der Nederlanden, als een voorbeeld ter navolging. Met pl. Amsterdam 1838. kl. 8°.
- Biben** (A.), Oud-Hollands deugd in hare waardij geschetst, en ter beoefening aangeprezen, of: zet de tering naar de nering. Edam 1839. kl. 8°.
- Biben** (A.), De heer van Meerwijk en zijne zonen, of het verderfelijke der sterke dranken. Een leesb. 2de dr. Zalt-Bommel 1850. kl. 8°.

Brug (S. L.), De heer Weervroeg en zijne kinderen. Een leesb. Leeuwarden 1840. kl. 8°.

Brug (S. L.), Nieuwjaars-, verjarings- en andere gelegenheids-brieven en gedichtjes voor de jeugd. Harlingen 1861. kl. 8°.

Brug (S. L.), De nieuwe kindervriend. Deventer 1863. kl. 8°.

Spel- en Leesboekje voor de jeugd, uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg. 8ste dr. Leyden, enz. 1841. kl. 8°.

Leesboek voor de jeugd, voornamelijk geschikt tot gebruik der scholen. 23ste dr. Leyden 1842. kl. 8°.

Bemmelen (J. VAN), Het nieuw vermakelijk Nederd. spel- en leesboek. 3^e dr. Amsterdam. kl. 8°.

———, Het nieuw, enz. spel- en leesboek. 23^e dr. Leyden 1843. kl. 8°.

Franklin (BENJ.) — Leerrijke keur uit Benjamin Franklin's zedekundige schriften. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg. Amsterdam 1843. 8°.

Vertellingjes uit de boekjes van Frits en zijne zusjes. Een leesboekje voor jonge kinderen in vijf lettersoorten. Gouda 1845. 8°.

Rijkens (A. G.), Lente-bloesems. Een boekje voor de jeugd. Groningen 1845. kl. 8°.

Goeverneur (J. J. A.), Oom Willem en zijne buurkindertjes. Een schoolboekje. Groningen 1845. 8°.

Goeverneur (J. J. A.), Uit de kinderwereld. Groningen 1862. kl. 8°.

Goeverneur (J. J. A.), Kinderschat. Een leesb. voor jonge kinderen. 9de dr. Groningen 1878. kl. 8°.

Leesoefeningen voor de jeugd. 2^e en 3^e vervolg op de 9 leestafels van Prinsen; met pl. 6^e en 7^e st. (6^e st. 8^e dr.). Deventer 1868, 1847. kl. 8°.

Leesboek (Zedekundig) in den vorm van geschiedenissen ten dienste der scholen. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg. 10de dr. Leiden, enz. 1848. kl. 8°.

———, 13^e dr. Amsterdam, enz. 1858. kl. 8°.

——— (Het zedekundig), vernieuwd door C. H. M. VIERHOUT. 16^e dr. Leiden [1886]. kl. 8°.

Kindergedichten. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Algem. 2de dr. Leiden 1849. kl. 8°.

Dijk (B. VAN), Proeve van leeslessen voor jonge scholieren. 6de dr. Wildervank 1849. kl. 8°.

[**Hemkes** Kz. (H.)], Onze woonplaats. Een leesboekje voor de middelste klasse der scholen. Groningen 1850. kl. 8°.

———, Onze woonplaats. 3^e dr. Gron. 1851. kl. 8°.

———, Onze woonplaats. 8^e dr., herz. door L. BRUINS. Haarlem 1871. kl. 8°.

- Hemkes Kz. (H.)**, Onze woonplaats. 6de dr. Krommenie 1862. kl. 8°.
- Hemkes Kz. (H.)**, Onze gemeente. Leesb. Krommenie 1862. kl. 8°.
- Hemkes Kz. (H.)**, Ferdinand en Francijntje. Schoonhoven 1866. 8°.
- Volzinnen** (Korte). Een schoolboekje voor jonge kinderen. Groningen 1850. kl. 8°.
- Ben** (J. VAN DER), Vertellingen van den ouden Jakob. Een leesb. 2de dr. Amsterdam 1850. kl. 8°.
- Schmid** (C.), Eerste honderdtal leerzame verhalen voor kinderen. 11^e dr. Amsterdam 1850. 8°.
- Schmid** (C.) — Keur uit de 3 honderdtallen. Leerzame verhalen van —. Een leesb. door A. A. HOUTST. 3de dr. Amsterdam 1874. kl. 8°.
- Driesman** (H.), Vertellingen van tante Maria. Groningen 1851. kl. 8°.
- Nassau** (H. J.), Iets voor jonge kinderen, of 't eerste onderrigt, verbonden met het lezen leeren. 1^e en 2^e st. 14^e en 11^e dr. Groningen 1857, 1851. kl. 8°.
- Huiskamer** (De). Een leesboekje voor de middelste klasse der scholen. Groningen 1852. 8°.
- Gedragingen** van een rechtgeaard en beminnelijk kind. 1^e st. Montfoort 1852. 8°.
- Messchert** (WILL.), De 3 gebroeders Belestijn of de zucht tot standsverwisseling. 2de dr. Amsterdam 1853. kl. 8°.
- Engelberts Gerrits** (G.), Honderd lees oefeningen, ontleend uit de kinderwereld, enz. 2de dr. Amsterdam [1853?]. kl. 8°.
- Verhalen** — Eerste en tweede vijftigtal leerrijke — ontleend van de Nederl. spreekwoorden. 2 stn. 3^e en 2^e dr. Groningen 1853, 55. kl. 8°.
- Vries** (J. J. DE), Nuttig leesboekje voor lieve kinderen, enz. Leeuwarden 1854. kl. 8°.
- Plokker** (W.), Leesboek voor de hoogste klasse der lagere scholen; ter oefening in het lezen van onderscheidene handschriften. Amsterdam 1854. 8°.
- Rochow's Kindervriend**. Een leesb. op nieuw bewerkt door J. J. A. GOEVERNEUR. 2 stn. (4^e en 2^e dr.). Groningen 1854, 57. kl. 8°.
- . 1^e st. 5^e dr. Gron. 1862. kl. 8°.
- Weydmann** (J. W.), Leesboekje voor kinderen, ingerigt volgens de leerwijze van Prinsen. 3^e st. Amsterdam 1855. 8°.
- Verzameling** (Nieuwe) van uitgezochte fabelen voor de jeugd. 5^e dr. Zalt-Bommel 1856. kl. 8°.
- Hofkamp** (D.), Opmerken en denken. Een leesboekje voor kinderen. Groningen 1856. kl. 8°.
- , Opmerken, enz. 5^e dr. Gron. 1873. kl. 8°.

- Jansen (J. F.) en J. H. VAN DALE**, Leesboek over verschillende onderwerpen, tot het aanleeren van een goeden briefstijl. Harlingen 1858. kl. 8°.
- Jansen (J. F.)**, De zomer. Een leesboek voor de middelste klasse der lagere scholen. Groningen 1863. 8°.
- Jansen (J. F.)**, De winter. Een leesboek voor de middelste klasse der lagere scholen. Groningen 1863. kl. 8°.
- , De winter. 3^e dr. (Nieuwe spelling). Gron. 1868. kl. 8°.
- Jansen (J. F.)**, Het eerste — vierde boekje tot oefening in het lezen. Haarlem 1865—68. kl. 8°.
- Jansen (J. F.)**, De zee. Een leesboek. Utrecht 1868. kl. 8°.
- Hofkamp (K.)**, Vertellingen van een torenwachter. Een leesb. Groningen 1868. kl. 8°.
- , Vertellingen, enz. 5de dr. Groningen 1873. kl. 8°.
- Hofkamp (K.)**, Viooltjes. Vertellingen, sprookjes en versjes. Een leesb. 9de dr. Groningen 1876. kl. 8°.
- Leesboekje** (Allereerst) voor kinderen. 17^e dr. 's Gravenhage 1857. kl. 8°.
- Leupen (P.)**, Tweede leesboek voor kinderen. Schiedam 1857. kl. 8°.
- Neger-gezin** (Het) en andere verhalen. 2de dr. Leeuwarden 1858. kl. 8°.
- Vletter (J. DE)**, Nieuwe verzameling van honderd leerrijke verhalen, voor kinderen. 3^e dr. Tiel 1859. 8°.
- Bosman (J. M. H.)**, De brieflezer. Leesboek voor de hoogste klassen. Verzam. van brieven, enz. in verschill. schrijfhanden. Nijmegen 1859. 4°.
- Boekeren (R. KOOPMANS VAN)**, De oude tolbaas. Leesb. Groningen 1859. kl. 8°.
- [**Buren Schele (A. D. VAN)**], Lessen en verhalen uit den tegenw. tijd. Een leesb. voor de volks-scholen, door een' vriend der armen. 2 stn. (1^e st. 3^e dr.). Utrecht 1859, 63. kl. 8°.
- [**Buren Schele (A. D. VAN)**], De kleine bloemhof. Schetsen uit het kinderleven. Een leer- en leesb. voor de lagere klassen, door een vriend der jeugd. Utrecht 1860. kl. 8°.
- Willemsen (P. F.)** — De Duitsche kindervriend van — in een Nederlandschen veranderd. Nagezien door H. G. RIJKENS. 2 stn. 6de en 2de dr. Schoonhoven 1859, 66. kl. 8°.
- Vegt (W. J. VAN DER)**, Keur van nuttige en aangename verhalen voor de jeugd. 4de dr. Zwolle 1860. kl. 8°.
- Thurn (WILH. CHR.)**, Algemeen leesboek en ordelijk onderwijs, enz. 11^e dr. Arnhem 1860. kl. 8°.
- Zet de tering naar de nering** en vier andere volksverhalen. Arnhem 1860. kl. 8°.

- Roodhuijzen** (H. G.), Lessen van levenswijsheid, geput uit eenige Nederl. spreekwoorden. Een leesb. Amsterdam [1860]. kl. 8°.
- Mulder** (G. C.), Leesboekje voor de laagste klasse. 4^e, 5^e en 6^e stukje. Nijmegen 1860, 61. 8°.
- Mulder's** Leesboekjes. 1° st. nagezien door S. L. BRUG. 2^e dr. Nijmegen z. j. 8°.
- Mulder's** Leesboekjes, voortgezet door S. L. BRUG. 7^e st. Nijmegen 1861. 8°.
- Bruins** (L.), De spiegel. Leesboekje voor kinderen, ten vervolge op „de beste vrienden”. Krommenie 1860. kl. 8°.
- Bruins** (L^a), Lees, zooals gij spreekt. Leesb. ter bevordering van een goeden leestoon. 2de dr. Haarlem 1871. kl. 8°.
- Bruins** (L.), De tijd. Leesboekje voor jonge kinderen. 5de dr. Haarlem 1871. kl. 8°.
- Moll** (S.), Eerste en tweede leesboek voor kinderen van de laagste klasse. 6te dr. 2 stn. Tiel 1861, 62. kl. 8°.
- Koetsveld** (C. E. VAN), Kunt gij al tien tellen? Leesb. Schoonhoven 1861. kl. 8°.
- Koetsveld** (C. E. VAN), Leeringen wekken; voorbeelden trekken! Zeven voorbeelden van kinderlijke gebreken en rampen. Eerste leesb. voor de middelklassen der algem. volksschool. Schoonhoven 1861. kl. 8°.
- , Leeringen wekken, enz. 2^e dr. Schoonh. 1863. kl. 8°.
- Koetsveld** (C. E. VAN), Op de school en uit het leven. 2de leesb. Schoonhoven 1861. kl. 8°.
- Koetsveld** (C. E. VAN), Uit ons land en uit den vreemde. Eerste leesboekje voor de hogere klassen der algem. volksschool. Schoonhoven 1861. kl. 8°.
- Koetsveld** (C. E. VAN), De portefeuille met platen van grootvader Sprankhof. 2^e leesb., enz. Schoonhoven 1861. kl. 8°.
- Goudschaal** (H. P.), Dierenspiegel voor de jeugd. Een leesboekje tot vorming van het kinderhart, met plaatjes. Groningen 1861. 8°.
- [**Goedhart** (J. P.), Proza en poëzij voor de verstgevoorderde leerlingen eener lagere school. 2de dr. Dordrecht 1861.] kl. 8°.
- Titel ontbreekt.
- Sandwijk** (G. VAN), Kunstmatig leesboek voor de middelste klasse eener lagere school. I. 3de dr. Purmerende 1861. 8°.
- Sandwijk** (G. VAN), Oefeningen in het natuurlijk lezen. (De nadruk). Een eerst leesb. 8ste dr. Purmerende 1869. kl. 8°.
- Julius** (C. F.) en P. BEST, Oom Willem en zijne vriendjes. Een leesb. 12de dr. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Omgeving (Onze). Leesboekje voor de laagste klasse. Delft 1862. kl. 8°.

Brieven (Honderdtal) tot oefening in het lezen van zoogenaamd geschreven schrift. 's Hertogenbosch 1862. 8°.

Mortier (B.), Eerste en tweede leesboek voor de laagste klas, bewerkt naar de methodeleer van Ph. de Coster. 2 stn. (1 bd.). Brussel 1862. 8°.

Knuivers (T.), Herhaling der leeslesjes overeenkomstig Prinsens leestafels. Enkhuizen 1862. kl. 8°.

Knuivers (T.), Het eerste — derde schoolboekje voor de lagere klassen. Naar het Hoogd. bewerkt volgens de methode van Scherr. Schoonhoven 1865. kl. 8°.

Schmal (J.), Lezen en schrijven leeren te gelijk. Schoonhoven 1862. kl. 8°.

Schmal (J.), Leeslesjes voor beginnende lezers. 5 stn. (2^e en 1^e dr.). Amsterdam 1871. kl. 8°.

———, Leeslesjes, enz. 5 stn. (2^e en 3^e dr.). Amst. 1871—73. kl. 8°.

Weyhenke (Mevr. J. A.), Lesjes en vertellingen. 1^e, 2^e en 4^e leesboekje voor de Nederlandsch-Indische jeugd. Batavia 1863. 8°.

——— Tante Geertruide. 3^e leesb. voor de Nederlandsch-Indische jeugd. Batavia 1863. 8°.

[**Albada** (B. L. VAN)], Jan en Willem. Leesb. Harlingen 1863. kl. 8°.

Lees-stof voor de verstgevoorderde leerlingen eener lagere school in proza en poëzij. 6de dr. Delft 1864. kl. 8°.

Spaan (J.), Het nuttige boekje. 2de dr. Leiden 1865. kl. 8°.

Ufkes (H. A.), Leesboekje voor eerstbeginnenden. N° 1—7. Groningen 1866. kl. 8°.

Kornfeldt (B. C.), Lees-leerboekje. 1^e—3^e st. 's Gravenhage 1866. kl. 8°.

Baarschers (H.), Eerste en tweede leesboek voor de lagere scholen en de normalessen. (1 bd.; 1^e leesb. 3^e dr.). Zwolle 1866. kl. 8°.

———, Eerste en tweede leesb., enz. 8^e en 4^e dr. Zwolle 1881 en '76. kl. 8°.

———, Derde leesb., enz. Zwolle 1872. kl. 8°.

Baarschers (H.) — Eerste tot vierde leesboekje door een vriend der jeugd. 5^e, 4^e, 3^e dr. herzien door —. Zwolle 1867. kl. 8°.

———, Vijfde leesb. voor de laagste klasse. Zwolle 1867. kl. 8°.

Leopold (L.), Stofgoud. Weinig en veel, saamgelezen van eigen en vreemden bodem. Groningen 1866. kl. 8°.

Leopold (L.), Mosroosjes. Weinig en veel, saamgelezen van eigen en vreemden bodem. 4de dr. Groningen 1869. kl. 8°.

Leopold (L.), Leesboek voor de volksschool. 4de dltje: Mosroosjes. 9de dr. 6de dltje: Klimop. 2de dr. Groningen 1875, 76. kl. 8°.

———, Leesb. voor de volksschool. A en B. 4^e dltje: Mosroosjes. 15^e en 2^e dr. Gron. 1879, 80. kl. 8°. — Met pl.

Leopold (Joh. A. en L.), Nederl. leesboek. (Supplement van het Leesboek voor de volksschool. 7de dltje.) Groningen 1877. kl. 8°.

Schlez (J. F.), Leesboek ter bevordering van den natuurl. leestoon. Herz. door B. BRUGSMA. 9de dr. Groningen 1867. kl. 8°.

Sander (J. C.), De kleine Humboldt. Leesb. 2de dr. Rotterdam 1867. kl. 8°.

Neuman (J. C.), Help u zelve. Een leesboek voor de volksscholen. Utrecht 1867. kl. 8°.

Aarsen (A.), Ons dorp en zijne omstreken. Leesb. Utrecht 1867. kl. 8°.

Conradi (J.), Eerste werkboekje. Eenvoudige vragen en opgaven voor jonge kinderen. Gorinchem 1867. kl. 8°.

Leonhard (J. W.), Uit de kinderwereld. Een leesb. Amsterdam 1868. kl. 8°.

Hinse (D. W.), Leesboekje met éénlettergrepige woorden. Amsterdam 1868. kl. 8°.

Tiemersma Hzn. (G.), Veldbloempjes. Vertellingen en versjes. Een leesb. Sneek 1869. kl. 8°.

Koning (W.), Eenvoudige leesstof voor de volksschool. 2de dr. Arnhem 1871. kl. 8°.

Jong (H. de), Een boekje vooraf. Leeslesjes. 2de dr. Leeuwarden 1872. 12°.

Dekker (D.), Verstaat gij ook, wat gij leest? Vragen en oefeningen op het gebied der Nederl. taal. 1^e st. 2^e dr. Amsterdam 1872. kl. 8°.

Dekker (D.) en H. C. van der Heijde, Dit en dat, van alles wat. Een leesb. Schoonhoven 1872. kl. 8°.

Dekker (D.), Het mooiste boekje. Natuurlijke lees-leerwijze, met plaatjes. 4 stn., met Handleiding bij het gebruik. 's Gravenhage 1880. 8°.

Jansen (A.), Het kleine en het groote huisgezin. Een leesb. voor de hoogste klasse der volksschool. 2 stn. Rotterdam 1872, 73. kl. 8°.

Verzenboek (Het) voor de Nederl. scholen. Kindergedichten van verschill. schrijvers, bijeenverzam. door een hoofdonderwijzer. 4de dr. Schoonhoven 1873. kl. 8°.

Schoolboekje (Nieuw), dienende om de kinderen door en zonder spellen te leeren lezen. 's Gravenhage 1873. kl. 8°.

Moll (J. D. R.) en H. BAARSCHERS, Leeslesjes voor kinderen van 6—9 jaren. 3de dr. Schoonhoven 1873. kl. 8°.

Morks Eerste — vijfde lees oefeningen door een hoofd-onderwijzer. Dordrecht 1873. kl. 8°.

Molenbroek (P.) Leesoefeningen bij de handleiding voor het onderwijs in de moedertaal. 5 stn. Rotterdam 1873. kl. 8°.

Bouman (H.), Eerste tot derde leesboekje. Met pl. Oefeningen bij de platen voor school en huis. 5^e, 4^e dr. Groningen 1873. kl. 8°.

———, Eerste tot vijfde leesb. Met pl. Oefeningen bij de pl. voor het aanschouwelijk onderwijs. 9^e, 2^e dr. Gron. 1875, 76. kl. 8°.

Bouman (H.), Het gulden kinderboek. Eerste leesb. voor huisgezin en school. Groningen 1876. kl. 8°. — Met pr.

Meijer (D. H.), Bloem en blad. Samenspraken, spreuken en versjes. Een leesb. voor de hoogste afd. der middelste klasse. Amsterdam 1875. kl. 8°.

Vorsterman van Oijen (G. A.), Bloemen en vruchten. Leesb. Dordrecht 1875. kl. 8°.

Vrij en blij. Leesboekje voor jonge kinderen. 2^e dr. Steenwijk 1876. kl. 8°.

Bos (H.), Knoppen. Lessen en versjes voor de laagste afdeling van de middelste klasse der volksschool. 2^e dr. Heusden 1876. 8°.

Bos (H.), Naar buiten. Lessen en versjes, voor de laagste afdeling van de middelste klasse der volksschool. 2^e dr. Heusden 1878. kl. 8°.

Bos (H.), Woudgebloemte. Lessen en versjes voor de hoogste afdeling van de middelste klasse der volksschool. Heusden 1878. 8°.

Wendel (W. J.), Kindervreugd. Vertellingen, fabels en versjes naver-teld en berijmd. 5de dr. Groningen 1877. kl. 8°.

Veenendaal (J. H.), Leesboekje voor de laagste klasse der lagere school. 9 stn. 9de, 7de, 6de, 4de, 5de dr. Tiel 1877—78. kl. 8°.

Kinder-courant (Uit de). I, Bloemlezing van verhalen en versjes door G. J. PONTIER en J. SCHIPPERS. 2de dr. 's Gravenhage 1879. kl. 8°.

Buuren NZN. (S. W. VAN), Wees beleefd. Wenken der wellevendheid voor school en huis. Tiel 1879. kl. 8°.

Bouwman (L.) en W. F. HILDEBRAND, Schrijven en lezen. 1^e, 2^e en 3^e leesboekje. Groningen 1888. 8°.

Hierbij een proefblad der handleiding bij het schrijfleesonderwijs.

Bouwman (L.), Ziet om u! Een leesb. Groningen z. j. kl. 8°.

Bouwman (L.), Ons dorp. Een leesb. 3de dr. Groningen z. j. kl. 8°.

Leeuwen (W. H. VAN), Spelboek voor kleine kinderen. Vervolg op het groot A. B. C. boek. 2e dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Kruijff (C. A. DE), Leesboekje met één-lettergrepige woorden. Utrecht z. j. kl. 8°.

Gerbrands (P.), Thieme's leesboekje voor eerstbeginnenden met schrijf-letters. 5 stukjes. Arnhem z. j. 8°

Dort (INA VAN), Voor school en huis. Deventer z. j. kl. 8°.

Bibliotheek — De nieuwe — voor de jeugd, onder red. van J. STAMPERIUS. 12 dltjes. Schoonhoven, Haarlem z. j. 8°. — Met pl.

W. BROUWER, Moeilijke dagen en andere verhalen; T. v. D. TUUK, Gezellige uurtjes; M. C. RUDOLFS, De wees van Amsterdam; A. L. DE ROP, De stroopers; O. BAAS, De twee burens en Harm en Froukje; J. STAMPERIUS, Het veerhuis aan de Ooster-Schelde; J. C. BOUWMEESTER, Schoolvrienden; W. HEETJANS, Dirk van Beveren; ANT. S. REULE NZ., Onder de goud-delfers; H. J. KREBBERS, Toon Revers; MELATI VAN JAVA, Johan's avontuur. Een vertelling uit Indië; W. MEERWALDT, Tweemaal gered.

Gezondheid, de grootste schat. Lees- en leerboekje voor de scholen. Groningen z. j. kl. 8°.

Vogl (J. N.), Uit het kinderparadijs. Een dichtkrans voor de jeugd. Amsterdam z. j. kl. 8°.

NEDERLANDSCHE TAAL- EN LETTERKUNDE.

Twe-spraak van de Nederd. letterkunst ofte vant spellen ende eyghen-schap des Nederd. taals, uytghegh. by de Kamer In liefd bloeyende t'Amstelredam. Leyden, Chr. Plantyn. 1584. kl. 8°.

Ruygh-bewerp van de redenkaveling ofte Nederd. dialectike uytghegh. by de Kamer In liefd bloeyende t'Amstelredam. Leyden, Chr. Plantyn 1585. kl. 8°.

Begrip (Kort) des redenkavelings: in slechten rym vervat, om deszelfs voorneemste hoofdpunten te beter in de ghedachten te hechten. Leyden, Chr. Plantyn 1585. kl. 8°.

— **Heule** (CHRIST. VAN), De Nederduytsche grammatica ofte spraec-konst, waer in de gemeyne deelen der Nederd. spraek (nae de manier der Grieken ende Latijnen) beschreven zijn. Leyden, D. Roels 1626. kl. 8°.

— **Kok** (A. L.), Ontwerp der Nederduitsche letterkunst. Uit de natuur der Neder-duitsche taal, enz. Amsterdam, I. Troost 1649. kl. 8°.

— **Kok** (A. L.) — Logica practica of oeffening der reden-konst. Byeen ghebraght en der Reden-konst van Frank Burghersdyk toeghepast, door —. Amsterdam, I. Troost 1649. kl. 8°.

Séwel (W^m), Nederduytsche spraakkonst, enz. Amsterdam 1708. kl. 8°.

Palm (KORN. VAN DER), Nederduitsche spraakkunst voor de jeugdt. Uit verscheidene onzer voornaemste Spraakkunstschryveren opgesteld. 4 stn. (1 bd.). Rotterdam 1769. kl. 8°.

Speld-boekje — Nuttig en noodig — dienende om iemand na de hedendaagse, meest geagteste spelding te onderwyzen. Dezen druk zeer naaukeurig nagezien, enz. Rotterdam z. j. kl. 8°.

Stijl (KLAAS), Beknopte aanleiding tot de kennis der spelling, spraak-deelen en zintekenen van de Nederd. taal. Verm. door L. VAN BOL-HUIS. 2de dr. Groningen 1778. kl. 8°.

Hakvoord (B.), Algemeene zend-brieven, zo die in de duitze scholen van Nederland worden geleerd. Geheel vernieuwd, en veel verbeterd, enz. Dezen laatsten druk nader overzien en verbeterd. Amsterdam 1793. 4°.

Bolhuis (LAMB. VAN), Beknopte Nederd. spraakkunst. Leyden, enz. 1793. kl. 8°.

———, Beknopte Nederd. spraakk. 2^e dr. Leyden, enz. 1799. kl. 8°.

———, Beknopte Nederd. spraakk. 3^e dr. Leyden, enz. 1803. kl. 8°.
Bekroond en uitgeg. door de Ned. Maatsch. tot Nut v. 't Alg.

Wester (H.), Bevatlijk onderwijs in de Nederl. spel- en taalkunde. Groningen 1797. kl. 8°.

———, Bevatteijk onderwijs, enz. 8^e dr. Gron. 1814. kl. 8°.

Wester (H.), Woordenboekje, behelzende een lijstje van minbekende Nederl. woorden, enz. Groningen 1807. kl. 8°.

———, Woordenboekje, enz. 7^e dr. Gron. 1840. kl. 8°.

[**Varik** (G. VAN)], Rudimenta of gronden der Nederd. spraake. Leyden, enz. 1799. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Hakvoord (B.), De nieuwe Nederduitse spel-konst op de kortste en gemakkelykste wyze voorgesteld. Mitsgaders de lees- en schryf-konst, enz. 19de dr. Groningen 1800. kl. 8°.

Verzameling van schetsen ten dienste van kinderen en jongelieden om zich te oefenen in schriftelijke opstellen. Haarlem 1803. kl. 8°.

Chrestomathie (Nederduitse) of voorbeelden van allerlei schrijfstijl in proza en poëzy. Leyden, enz. 1805. kl. 8°.

Uitgeg. door de Bataafsche Maatsch. Tot Nut van 't Alg.

Siegenbeek (MATTH.), Verhandeling over de Nederd. spelling. 2de dr. Amsterdam 1805. 8°.

[**Mortier** (D. DU)], Letterkunst voor de jeugd, of handleiding om de kinderen in de scholen te oefenen in de Nederd. spelling van Matth. Siegenbeek. Leyden 1805. kl. 8°.

———, Letterkunst, enz. 3^e dr. Leyden 1807. kl. 8°.

———, Letterkunst, enz. 4^e dr. Leyden 1812. kl. 8°.

Weiland (P.), Nederduitse spraakkunst. Uitgeg. in naam en op last van het staatsbestuur der Bataafsche Republiek. Amsterdam 1805. 8°.

———, Nederd. spraakkunst. Nieuwe dr. Dordrecht 1820. 8°.

Rudimenta of gronden der Nederd. taal. 2 stn. (1 bd.). Leyden, enz. 1805. 8°.

Uitgeg. door de Bataafsche Maatsch. tot Nut van 't Alg.

———, of gronden der Nederd. tael, vermeerderd met vragen en oefeningen. 4^e dr. Gent 1858. kl. 8°.

Gittermann (J. CH. H.), Anfangsgründe der Holländischen Sprache f. Deutsche. Bd. I. Hannover 1810. kl. 8°.

Swan (A. VAN DER), Proeve eener beknopte Nederd. spraakkunst. Amsterdam 1816. Plano.

Zutphen (A. VAN), Eerste beginselen om de jeugd binnen weinig tijds het Nederduitsch te leeren. Gorinchem 1816. kl. 8°.

Lulofs (B. H.), Schets van een overzicht der Duitsche taal of der Germaansche taaltakken. Groningen 1819. 8°.

Adriani (M. J.), De prosodist of woordenlijst voor de uitspraak. Groningen 1819. kl. 8°.

Beyer (J. C.), Beknopte handleiding tot den Nederl. stijl of aanw. ter vervaardiging van allerlei soort van schriftel. opstellen. Rotterdam 1823. kl. 8°.

Renesse (J. VAN), Verzameling van gebrekkige opstellen, toepasselijk op de rededeelen. 1^e st. 5^e dr. 's Gravenhage 1824. kl. 8°.

Kirchdorffer (J. S.), Nederduitsche spraakkunst. 2de dr. Amsterdam 1825. kl. 8°.

Andriessen (J.), Verzameling van opstellen met fouten tegen de taal, spelling, woordvoeging, enz. 1^e st. 2° dr. 's Gravenhage 1826. kl. 8°.

———, Verzameling, enz. 2 stn. (1 bd.). 7^e, 5^e dr. Amsterdam 1860, 62. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), De leermeester in de spelkunde, of zoo leert men den kinderen spoedig en voldoende hunne taal spellen. Groningen 1829. kl. 8°.

Keyzer (J. DE), Nieuwe Nederl. chrestomatie of voorbeelden van verschillende soorten van schrijfstijl, enz. Amsterdam 1835. kl. 8°.

———, Nieuwe Ned. chrestomatie, enz. 6^e dr. Amst. 1857. kl. 8°.

Moock (S. J. M.), Verzameling van opstellen ter verbetering van de daarin voorkomende spel- en taalfouten voor kinderen. Nijmegen 1837. 8°.

Kasten (R. M.) en T. M. LOOMAN, Eerste honderdtal foutieve opstellen voor vergevorderden. Hoorn 1840. kl. 8°.

Hiele (P. VAN), Opgaven tot oefening in het schrijven van woorden, enz. Dordrecht 1840. kl. 8°.

Spijkerman (G.), Schets van de Nederduitsche spraakkunst. Zwolle 1840. kl. 8°.

Spijkerman (G.), Handleiding tot het beoefenen der Nederd. spraakkunst. Zwolle 1840. kl. 8°.

Kroeze Ramaker (H.), Korte schets der Nederduitsche taal en spelkunde, enz. Deventer en Amsterdam 1841. 8°.

Zinsontleding — Iets over de —, het gebruik der schei- en zintekens en de samenstelling van volzinnen. Delft z. j. 8°.

- Voorbeelden** tot oefening in de verbuiging der naamwoorden en ver-
voeging der werkwoorden. 3de dr. 's Gravenhage 1843. kl. 8°.
- Bosdijk** (J. F.), Korte uitspraakleer der Nederl. taal. Amsterdam 1844. 8°.
- Prinsen** (P. J.), Beginselen van de voorstellen-leer der Nederl. taal
voor aankomende onderwijzers. Haarlem 1844. 8°.
- Mulder** (G. C.), Nederlandsche spraakkunst voor schoolgebruik. Nijmegen
1847. 8°.
- Mulder** (G. C.), Beknopte Nederl. spraakkunst, nagezien door H. HEM-
KES Kz. 7de dr. Arnhem z. j. kl. 8°.
- , Beknopte Nederl. spraakk. 10^e dr. Arnhem 1874. kl. 8°.
- , Beknopte Nederl. spraakk. 11^e dr. Arnhem 1875. kl. 8°.
- Oosterzee** (H. M. C. VAN), Beknopte uitspraakleer der Nederl. taal.
's Hertogenbosch 1848. kl. 8°.
- Brugsma** (B.), Nederduitsche taalkunde. Aanvankel. onderwijs in het
redek. ontleden, enz. 2de dr. Groningen 1848. kl. 8°.
- Kuijper** Hz. (G.), Beginselen der Nederlandsche spraakleer voor school-
gebruik. 2de dr. Breda 1849. 8°.
- [**Allirol** (J.)], Driehonderd volzinnen, spreuken, opstellen, enz. ter ver-
betering. Tiel 1850. kl. 8°.
- , Driehonderd volzinnen, zijnde spreuken, enz. 3^e dr. — Ver-
betering der 300 volzinnen, enz. 3^e dr. 2 stu. Tiel 1861. kl. 8°.
- , Driehonderd volzinnen, enz. 4^e dr. Tiel 1865. kl. 8°.
- Zakwoordenboek** (Nieuw volledig) der Nederl. taal. Door eenige taal-
kundigen. 2de dr. Nijmegen 1850. kl. 8°.
- Hagoort** (A.), Eerste gronden der Nederduitsche taal. Amsterdam
1851. kl. 8°.
- Spijkerman** (G.), Opstellen tot schrijfvoorbeelden en verschillende
oefeningen. 3 stukjes (1 bd.). Groningen 1851—53. kl. 8°.
- Dale** (J. H. VAN), Honderd opstellen ter verbetering. Groningen 1852.
kl. 8°.
- Taalvriend** (De). Een leer- en leesboekje voor de scholen. 2^e dr.
Groningen 1852. kl. 8°.
- . 3^e dr. Krommenie, enz. 1859. kl. 8°.
- Handleiding** tot de beoefening der Nederl. spraakkunst voor eerst-
beginnenden door H. v. B. Amsterdam 1853. kl. 8°.
- Bomhoff** Hzn. (D.), Uitspraak der letters in de Nederl. taal ten dienste
van aankomende onderwijzers. Zutphen 1854. kl. 8°.

- Wieringhen Borski** (G. VAN), Beknopt leerboek voor het aanvankelijk onderwijs in de moedertaal. 1e—3e cursus. — Aanhangsel: Oefeningen bij den 1^{en} cursus. 4 dln. 2e, 1e dr. Delft 1854—58. kl. 8°, 8°.
- Leupen** (P.), Elementaire spraakkunst. 1e st. Middelburg 1855. 8°.
- Harrebomée** (P. J.), Beginselen der Nederlandsche taal. Dordrecht 1857. 8°.
- Wees** (H. J. VAN), Kleine beoefenende Nederl. spraakkunst voor eerst-beginnenden. 6de dr. Breda 1857. kl. 8°.
- Carlebur** (W. F.), Practisch-theoretische handleiding ter vervaardiging van opstellen in de moedertaal, enz. Tiel 1858. kl. 8°.
- Kremer** (H. B.), Honderd regels over de Nederd. taal met voorbeelden en opgaven. 2^e uitg. Deventer 1858. 8°.
- Bomhoff Hzn.** (D.), Opstellen met fouten tegen woordgronding, woordvoeging, stijl, enz. Zutphen 1858. kl. 8°.
- Bomhoff Hzn.** (D.), Opstellen met fouten, inzonderheid tegen de spelling der Nederl. taal. 2de dr. Zutphen 1862. kl. 8°.
- Tempelaar** (H.), Spel-, taal- en stijloefeningen. Dordrecht 1859. 8°.
- Dorp** (LUC. VAN), Cacographie voor meergevorderde leerlingen. Leyden 1859. kl. 8°.
- Dijk** (J. A. VAN), Leerboekje der Nederl. spraakkunst. Leiden 1859. kl. 8°.
- , Leerboekje, enz. 2 stn. 6^e, 5^e dr., in overeenstemming gebracht met de spelling van De Vries en Te Winkel. Leiden 1870. kl. 8°.
- Hemkes Kz.** (H.), De kleine taalkenner of gemakkelijke aanleiding tot de zinsontleding. 2de dr. Groningen 1860. kl. 8°.
- Auer** (W.), Oefeningen tot het leeren vervaardigen van schriftelijke opstellen. Middelburg 1860. 8°.
- Andriessen** (P. J.), Praktische logika of verzam. van opgaven tot het redekunstig ontleden, enz. 2 stn. 3^e, 1^e dr. Amsterdam 1860, 63. kl. 8°.
- Rijkens** (R. G.), Taaloefeningen. 2de dr. herzien door H. HEMKES Kz. Groningen 1861. kl. 8°.
- Winkel** (L. A. TE), De Nederlandsche spelling onder beknopte regels gebracht. 3de dr. Leiden 1861. gr. 8°.
- Swartwolt** (R.), De Holl. spraakkunst, in opgaven tot zelfoefening, enz. Oudewater 1863. 8°.
- Dale** (J. H. VAN), Zinsontleding. Een leerboekje voor de volksschool. 2de st. Schoonhoven 1863. kl. 8°.

Dale (J. H. VAN, Zinsontleding. Een beknopt leerboekje voor de volks-school. Schoonhoven 1863. kl. 8°.

Dale (J. H. VAN), Beknopte Nederl. spraakkunst. Schoonhoven 1863. kl. 8°.

Dale (J. H. VAN), Beknopt leerboekje der Nederl. spraakkunst. Schoonhoven 1863. kl. 8°.

[**Waltman** (J.), D. J. VAN VEEN en G. VERBOON Pz.], Allereerste beginselen der Nederl. spraakkunst. Delft 1863. 8°.

Lees-, zin- en scheiteekens — Plaatsing en inachtneming der —. Een leesb. Kampen 1863. kl. 8°.

Knuivers (T.), Taalkundige oefeningen. Schoonhoven 1863. kl. 8°.

Knuivers (T.), Eerste taalkundig leesboekje voor de volkschool. Schoonhoven 1863. kl. 8°.

Holst (A. A.), Beknopte Nederl. spraakleer. 2^e dr. Amsterdam 1865. kl. 8°.

Holst (A. A.), Kleine Nederl. spraakleer. 6^e dr. Amsterdam 1868. kl. 8°.

Dijk (J. A. VAN), Nederlandsche spraakkunst naar de Handleiding van H. Kern. 3de dr. Leiden 1876. kl. 8°.

Dijk (J. A. VAN), Beknopte Nederl. spraakkunst, enz. Krommenie 1865. kl. 8°.

Zeegers (L. TH.), Practische oefeningen in de kennis van de voorn. regels der Nederl. taal. Amsterdam 1865. kl. 8°.

Handboekje der spelling voor de leerlingen der lagere scholen. Amsterdam 1865. kl. 8°.

Geslachtlijst van zelfstandige naamwoorden der Nederl. taal. Amsterdam 1867. kl. 8°.

Jager (A. DE), Taalkundig handboekje of alphabetische lijst van alle Nederl. woorden, die wegens spelling, enz. aan bedenking onderhevig zijn. 3de dr. Deventer 1867. kl. 8°.

Baarschers (H.), Taal- en stijloefeningen voor de lagere scholen en burger-avondscholen. Zwolle 1867. 8°.

———, Taal- en stijloefeningen, enz. 2de dr. Zwolle 1874. 8°.

Geerligs (G. H.), Taalkundige oefeningen voor de lagere scholen. Haarlem 1870. 8°.

Grüneveld (G.), Taalcatechismus ten dienste van eerstbeginnende kweekelingen en meergevorderde leerlingen. Dordrecht 1871. 8°.

Broeder (J. DEN) en A. JANSEN, Taalboekje voor de lagere scholen. Vereeniging van spreek- en stijloefeningen en spraakkunst. 4 stukjes in 6 ged. Rotterdam 1871. kl. 8°.

Vergers (P.), Steloefeningen voor de middelste en hoogste klasse eener lagere school. 2de dr. 2 stn. Amsterdam 1871, 72. kl. 8°.

Groot (D. DE), Nederlandsche spraakkunst. Groningen, enz. 1872. 8°.

Keijzer (G.), Losse taalregels. Deventer 1872. kl. 8°.

Wijnen (J. E. K. VAN), Practisch taalboekje, ter bevordering eener zuivere spelling der Nederl. taal, enz. Schoonhoven 1872. 8°.

Wijnen (J. E. K. VAN), Taaloefeningen. Schoonhoven 1874. 8°.

Bosch Dz. (D. W.), Nederlandsche spraakkunst voor de hoogste klasse der lagere scholen. 2de dr. Amsterdam 1873. kl. 8°.

Hartogsveld (J.) en F. HEUSIJ, Practische taaloefeningen voor de lagere volksschool. 1^e—3^e stukje. Tiel 1874. kl. 8°.

Bruins (F.), De eerste taalmeester. Een geregeld stel eenvoudige taaloefeningen voor de volksschool. Groningen 1874. kl. 8°.

———, De eerste taalmeester. 8^e dr. Groningen 1884. kl. 8°.

Bruins (F.), De practische taalmeester. Een geregeld stel taaloefeningen voor de volksschool. 4 stjs. 2^e—5^e dr. Groningen 1876—80. kl. 8°.

———, De practische taalmeester. 4^e st. 4^e dr. Gron. 1882. 8°.

Notermans (J. M.), Beknopte Nederl. spraakleer. Gulpen 1876. kl. 8°.

Notermans (J. M.), De redekunstige ontleding der zinnen. Gulpen 1876. kl. 8°.

Notermans (J. M.), Taaloefeningen voor de mindergevorderde leerlingen der lagere school. 2 stn. Gulpen 1876. kl. 8°.

Gou (J. DE), Vraag- en repetitieboek op het gebied der Nederl. taal. Schoonhoven 1876. kl. 8°.

Labberté (H. M.), Nieuw taalboekje voor de lagere scholen. 2 dln. (4 stn.). Zwolle 1876, 77. kl. 8°.

Heeris (F. J.), Cacographie van Nederlandsche auteurs, ten gebr. bij het middelbaar onderwijs. 2e dr. Groningen 1877. 8°.

Agt (MARTIN P. VAN), Taaloefeningen voor de middelklas der lagere school. 3 stn. Tiel 1878—79. kl. 8°.

Ijkema (IJ.), Taaloefeningen behoorende bij de handl. bij het onderwijs in de Nederl. taal. 1^e—3^e cursus. (4 stjs.). 7^e, 6^e, 3^e dr. 's Gravenhage 1878, 79. kl. 8°.

Ijkema (IJ.), Stijloefeningen ten gebruike bij het onderwijs op de volksscholen. 3 stjs. 's Gravenhage 1879. kl. 8°.

Ijkema (IJ.), Steloefeningen ten gebruike bij het onderwijs op de volksscholen. 1^e st. 2^e dr. 's Gravenhage 1883. kl. 8°.

Stellwagen (A. W.), Stijloefeningen. 1^e st. 4^e dr. Den Haag 1879. kl. 8°.

- Veenstra** (O. G.), Taal- en stijl oefeningen. Zutphen 1880. 8°.
- Mansvelt** (N.), Proeve van een Kaapsch-Hollandsch idioticon, enz. Kaapstad, enz. 1884. 8°.
- Anslijn Nz.** (N.), Nederduitsche spraakkunst voor eerstbeginnenden. 8^e dr. Arnhem z. j. kl. 8°.
- Begrip** (Kort) der Nederl. spraakkunst, enz. voor eerstbeginnende leerlingen. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- Boeser** (A. L.), Taalboekje voor de lagere scholen. Eerste cursus. 2^e dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- Boeser** (A. L.), Volzinnen en opstellen met fouten, behoorende bij het „Taalboekje”, enz. 1^e st. 4^e dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.
- Dauvellier** (M.), De eerste spelregels met opeenvolgende oefeningen ten dienste der scholen. Utrecht z. j. kl. 8°.
- Fikkert** (L. B.), Grondbeginselen der Nederl. spraakkunst. Rotterdam z. j. kl. 8°.
- Klinkert** (P.), Spelling. Opgaven en oefeningen voor kinderen, in school en in huis. 1e st. Purmerende z. j. kl. 8°.
-
- Buddingh** (D.), Aanleiding tot de kennis der letterk. geschiedenis der Nederl. 's Gravenhage 1825. kl. 8°.
- Würth ainé** (J. F. X.), Leçons hollandaises de littérature et de morale. 2 tom. Luxembourg 1825. 8°.
- Anslijn Nz.** (N.), Schets van de Beknopte geschiedenis der Nederl. letterkunde van Matth. Siegenbeek. Haarlem 1828. kl. 8°.
- Mulder** (S. J.), Kort overzicht van de geschiedenis der Nederl. letterkunde. Haarlem 1847. kl. 8°.
- Wendel** (W. J.), Schets van de geschiedenis der Nederl. letteren. Groningen 1871. 8°.
- Maandblad** voor Nederlands letterkunde. Boekbeoordeelingen. 1857. N° 1. z. pl. en j. 8°.
- Buddingh** (D.), Archief. Geschied- en letterkundig mengelwerk. Gorinchem 1859. 8°.
- Buddingh** (D.), Dietsche taal en poëzy, met betrekking tot de algem. kerkel. en staatk. gesteldheid des tijds, gedurende de Middeleeuwen. Gorinchem 1859. 8°. — Met portr.
- Maerlant** (JAC. VAN), De heimelijkheid der heimelijkheden. Met eene inleiding en aantek. door J. CLARISSE. Dordrecht 1838. 8°.

Versnaeyen (KAR.), Jacob van Maerlant en zijne werken. Gent, enz. 1861. 8°.

Archief voor Nederl. oudheden, geschiedenis en letterkunde. Uitgeg. door D. BUDDINGH. 1^e st. Arnhem 1869. 8°.

De Dietscher Jac. van Maerlant en zijne zoogenoemde Vlamingschap. — Niet verder verschenen.

Buddingh (D.), Mijn laatste woord over den Dietscher Jacob v. Maerlant en zijne zoogen. Vlamingschap. Utrecht 1874. 8°.

Historie — Een zeer genoeglyke en vermaaklyke — van Reynaart de Vos, met haare moralisatie, enz. Amsterdam z. j. 8°. — Met houtsn.

Hendrik van Alkmaar, Reintje de Vos. Naar den Lubeksehen druk van 1498. Verzam. en uitgeg. door JAC. SCHELTEMA. Haarlem 1826. 8°.

Willems (A.), Étude sur le poëme Van den Vos Reinaerde. Gand 1857. 8°. Messages des sciences historiques.

[**Jonckbloedt** (W. J. A.)], Iets over Fergunt, ridder-roman uit den fabelkring van de ronde tafel, uitgeg. door L. G. Visscher. Leiden 1838. kl. 8°.

[**Fragmenten** (Twee), waarschijnlijk van eenen ridder-roman, of van eene pastourelle. Met eene inleiding en eenige aanteeck. door J. CLARISSE. Rotterdam 1839.] 8°.

Taalk. Magazijn. III. — Hierbij: Opheldering en bijvoegsel van denz.

[**Schinkel** (A. D.)], Opgave der handschriften van Const. en Christ. Huygens. 's Gravenhage 1840. 8°.

Klinkert (B.), Lijst der werken van W. Bilderdijk en vrouwe K. W. Bilderdijk, geb. Schweickhardt. Amsterdam 1853. gr. 8°.

Bijvoegsel van de Navorscher. 1853.

[**Eekhoff** (W.)], Bijzonderheden omtrent de jeugd en de eerste verstandelijke ontwikkeling van Elias Annes Borger. Leeuwarden 1842. 8°.

Tollens (H.), De verjaardag van den Prins van Oranje. Volksgezag. Rotterdam 1833. 8°.

Tollens Cz. (H.), Tafereel van de overwintering der Hollanders op Nova Zembla in de jaren 1596 en 1597. Leyden 1833. 8°.

———, Tafereel, enz. Leyden 1840. 8°.

Tollens Cz. (H.), Winteravondliedje. 1ste dr. Rotterdam [1855]. 8°.

Jager (A. DE), Tollens' dichterrang gehandhaafd tegen de bedenkingen van N. Beets. Deventer 1859. kl. 8°.

Hülsmann (J. H. H.), Over Camoëns Lusiaden en Tollens' Overwintering op Nova Zembla. Rede. Amsterdam 1880. 8°.

Göthe (J. W. von), Herman en Dorothea, door C. TEN HOET Jz. Met pl. Gorinchem z. j. 12°.

Stoop (Dk.), Vaderlijk afscheid aan mijnen zoon, benevens raadgevingen tot eene gelukkige huwelijks-keuze, enz. Leyden 1815. 8°.

S[pangenberg] (M.), Bloempjes, gestrooid op het graf van J. Wijs Jez. 's Gravenhage 1828. 8°.

Hierbij gedichten van L. G. Cropius, B. Koster en W. P. v. Stockem op hetz. onderwerp.

Roggen (C. H.), Dichtregelen ter gelegenheid van den verjaardag des Konings. 's Gravenhage 1835. 8°.

[**Pellecom** (A. N. van)], Lofzang aan den gelauwerden poëet Fremebundus Aquatilius Ventosus Coelimonticola [C. P. E. Robidé van der Aa]. z. pl. 1837. 8°. *

Somerén (R. H. van), Echtzang voor HH. KK. HH. Willem Erfprins v. Oranje en Sophia, prinses van Wurtemberg. Utrecht 1839. 8°.

Berkhey (J. le Francq van) — Anthologie uit de prozaschriften van —. Utrecht 1850. kl. 8°.

Zeegers (L. Th.), Nederlandsche Chrestomathie. Bloemlezing van prozaschrijvers en dichters. 3de dr. Amsterdam 1852. kl. 8°.

Perponcher (Will. Emmerij de) — Anthologie uit de prozaschriften van —. Utrecht 1854. 8°.

Kabinetbibliotheek der vaderlandsche literatuur. V.

Wijnen (K. van), Tafereelen uit den watervloed van 1855. Dichtstukje. Heusden 1855. 8°.

Römer (R. C. H.), De overstroming. Oudewater 1855. 8°.

Smits (Oude Heer) [M. P. Lindo], Een nieuwjaarswensch aan zijne vrienden. Geïll. Arnhem 1855. 8°. — Met pl.

Bloesems en vruchten. Proza en poëzy van Nederl. auteurs. Uitgeg. door W. van de Poll en C. v. E. van der Bilt la Motte. 1e aflev. Tiel 1857. 8°.

Willequet (R.), Vlaemsche Kunst-schat ten gebruike der lagere scholen. 10de dr. Gent 1857. 8°.

Beets (Nic.), Verscheidenheden meest op letterkundig gebied. I. Haarlem 1858. 8°.

Pieron (B.), Schetsen, afdrukken en beelden uit Bernard's portefeuille. Goor 1863. kl. 8°.

[**Tiele** (P. A.)], Bloemlezing uit Nederl. prozaschrijvers van den jongsten tijd. Haarlem 1868. kl. 8°.

VREEMDE TALEN.

Tijdschrift (Nederlandsch) voor de praktische beoefening van de Fransche, de Engelsche en de Hoogduitsche taal- en letterkunde. N. serie. Jaarg. 1—10 Tiel 1858—67. 8°.

Villaume, Lecture amusante pour la jeunesse des deux sexes. Vol. I. Francfort. s. M. 1788. 8°.

Beaumont (Mad^e Le Prince de), Magasin des enfans ou dialogues entre une gouvernante et ses élèves. 4 tom. Leide 1798. kl. 8°.

Meidinger (JOH. VAL.), Fransche leesoeeningen tot nut en vermaak, enz. 2e dr. Zutphen 1808. kl. 8°.

Verenet (G. C.) et G. ENGELBERTS GERRITS, Histoire abrégée du Robinson Hollandais, ou journal d'un marin naufragé. Ouvrage amusant et moral, etc. Amsterdam 1825. 8°.

Fournier, La langue française et l'orthographe enseignées par principes. 37e édit. par D. BUDDINGH. Rotterdam 1832. kl. 8°.

[**Buddingh** (D.)], Gallicana, of aanleiding tot de kennis der Fransche taal- en letterkunde. Proza. 1e deel. Utrecht 1836. 8°.

Niet verder verschenen.

Noël et DE LA PLACE, Leçons Françaises de littérature et de morale. 21me édit. Augm. d'un résumé de l'histoire de la littérature Franç. par A. BARON. Bruxelles 1840. gr. 8°.

Andrié (J. F. D.), Lectures pour les enfans de 6 à 12 ans. 1e part. Les merveilles de la nature. 5me éd. Neuchatel 1859. kl. 8°.

—, Lectures pour les jeunes gens les plus avancés des écoles. 2e part. L'âme et ses facultés. Neuchatel 1842. kl. 8°.

Ami (L') des écoliers, livre de lecture à l'usage des écoles primaires. 3me éd. Liège 1843. kl. 8°.

Sévigné (Mad. DE), Lettres choisies. 4e éd. rev. par l'abbé ALLEMAND. 2 tom. Bruxelles 1844. 12°.

Raingo (G. B. J.), Lecture élémentaire et graduée. 2 part. (1e part. Nouv. éd. 2e part. 39e éd.). Mons [1845], 1869. kl. 8°.

Raingo (G. B. J.), Cours pratique de lecture. Historiettes morales. 2 part. (1e part. 7e éd.). Mons 1861, 47. kl. 8°.

Dupont (H. A.), Livre de lectures graduées pour la division infér. des écoles primaires. 3 part. 18e éd. Liège 1848—51. 12°.

Girard (GRÉG.), Cours éducatif de langue maternelle pour les écoles et les familles. 3 part. (6 tom.). Paris 1850—56. kl. 8°.

Braun (TH.), Cours de langue maternelle. Manuel de l'élève. 3e éd. Bruxelles 1850. kl. 8°.

Braun (TH.), Cours gradué de lecture à l'usage des classes supérieures des écoles primaires, des écoles moyennes, etc. Bruxelles 1857. kl. 8°.

Maatjes (A. B.), Recueil poétique. Choix de morceaux, tirés des meilleurs poètes Français du 19me siècle. Amsterdam 1852. kl. 8°.

- Maatjes** (A. B.), Précis de l'histoire de la littérature Française. Amsterdam s. d. kl. 8°.
- Boniface** (A.), Une lecture par jour. Mosaïque littéraire, hist. morale et religieuse, extr. des auteurs, etc. Nouv. éd. Bruxelles 1852. 8°.
- Boniface** (A.), Lecture graduée. 2e part. Orthographe irrégulière. 8me édit. Paris 1869. 8°. — Av. ill.
- Fénélon** (FR. SALIGNAC DE LA MOTHE), Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse. Nouv. éd. Tours 1853 kl. 8°.
- Fénélon**, Les aventures de Télémaque, fils d'Ulysse. With grammatical and idiomat. references to Fasquelle's New French method. By L. FASQUELLE. New York 1864. 8°.
- Bougeault** (ALFR.), Principes de composition et de style. 2e éd. Paris 1853. kl. 8°.
- Marie et Caroline**, conte pour la jeunesse Hollandaise par un Hollandais. La Haye 1854. kl. 8°.
- Larousse** (P.), La lexicologie des écoles. 1re ann. Grammaire élément. lexicologique. 2 part. Guide du maître. Nouv. éd. Partie de l'élève. 52e éd. Paris [1855], 1878. kl. 8°.
- , La lexicologie, etc. 2e ann. Cours lexicologique de style. Partie de l'élève. 11e éd. Paris 1862. kl. 8°.
- Larousse** (P.), Petite grammaire lexicologique du premier âge. 11e édit. Paris s. d. kl. 8°.
- Herrig** (L.) et G. F. BURGUY, La France littéraire. Morceaux choisis de littérature Fr. ancienne et mod. Brunsvic 1856. 8°.
- Degive** (FR.), Éléments de style et de composition littéraire. Mons, etc. 1856. kl. 8°.
- Degive** (FR.), Chrestomathie Française. 3 part. Mons 1867—69. kl. 8°.
- Racine** (JEAN), Chef d'oeuvre, prepared for the use of colleges and schools. With explanatory notes by L. FASQUELLE. New York [1856]. 8°.
- Poitevin**, Cours théorique et pratique de langue française. 2 vol. — Grammaire du premier âge. Grammaire complète. Nouv. éd. Paris 1857, 60. kl. 8°.
- Hugewils** (J. B.), Grammaire de la langue Française à l'usage des écoles primaires. Bruxelles 1858. kl. 8°.
- Livre** (Second) de lecture à l'usage des écoles primaires. Liège 1858. kl. 8°.
- Clavier** (A.), Précis de l'histoire de la littérature Française. Leeuwarden 1860. kl. 8°.
- Tempelaar** (T. P.), Conducteur des omnibus du langage avec une voiture supplémentaire. Arnhem 1860. kl. 8°.

Clavareau (Aug.), *La pensionnaire en retenue. Intermède.* Maestricht 1861. kl. 8°.

Verenet (GEORGE), *Exercices de mémoire, de lecture et de déclamation.* Utrecht 1862. kl. 8°. — Av. portr.

Verenet (GEORGE), *Choix de lectures et de dictées Françaises envisagées au point de vue Chrétien. Littérature du jeune âge.* 2e éd. Utrecht 1865. 8°.

———, *Choix de lectures Franç., etc. Littérature de l'adolescence et de l'âge mûr.* 2e et dernier cours. Utrecht 1860. 8°.

Verenet (GEORG.), *Cent et un thèmes méthodiques et progressifs, accompagnés de versions et de modèles d'analyse logique. Partie élément.* 5e éd. Utrecht 1869. kl. 8°.

Geus (H. DE), *Les différentes terminaisons des substantifs, adjectifs et pronoms Français, d'après W. van der Hull.* Amsterdam [1863]. kl. 8°.

Geus (H. DE), *Conjugaison des verbes français d'après W. van der Hull.* Amsterdam [1863]. kl. 8°.

Koning (L.), *Éléments de conversations (Français et Hollandais).* 8e éd. refondue par D. W. Bosch Dz. Amsterdam 1863. kl. 8°.

Bougeault (ALFR.), *Précis historique et chronol. de la littérature française jusqu'à nos jours.* 4e éd. Paris 1864. kl. 8°.

Fasquelle (LOUIS), *Esprit de la conversation Française, being a copious manuel or class book of French conversation.* New York, etc. 1864. kl. 8°.

Fasquelle (LOUIS), *A course of the French language: introductory to his larger French course.* New York 1864. kl. 8°.

Fasquelle (LOUIS), *The colloquial French reader, or, interesting narratives in French, for translation, etc.* New York 1864. 8°.

Nicoud et Hakkert, *Choix de morceaux en prose et en vers.* Zwolle 1865. kl. 8°.

Nuyten (G.), *Guide élémentaire ou sujets de lecture et de conversation.* 2e éd. Rotterdam 1866. kl. 8°.

Ploetz (C.), *Manuel de la littérature Française des 17me, 18me et 19me siècles.* 2e éd. Berlin 1867. 8°.

Grammaire des commençants à l'usage des écoles primaires de la Belgique par G. R. 7e éd. Mons, etc. 1867. kl. 8°.

Cahier pour la conjugaison des verbes, préparé d'après la grammaire des commençants, par G. R. Mons, etc. 1869. gr. 8°.

Collard (F.), *Cours de grammaire Française. Syntaxe.* Mons 1867. 8°.

Collard (F.), *Grammaire Française théorique et pratique. Syntaxe.* Mons 1868. 8°.

Collection Nation. de class. Grecs, Latins et Franç.

Manuel (Petit) de politesse, ou nouveau traité de la civilité à l'usage des enfants. Mons 1868. kl. 8°.

Livret à l'usage des commençants. Av. 30 fig. 26e éd. Mons, etc. 1868. 8°.

Wacquez-Lalo (A.), La famille Borraine. Livre de lecture et d'exercices divers à l'usage des écoles primaires. Mons, etc. 1869. kl. 8°.

Wattier (J. B.), Leçons de style épistolaire pour les écoles primaires. Mons 1869. kl. 8°.

Hoeven (A. VAN DER), De beginselen der Fransche taal gemakkelijk gemaakt. 1e—3e st. Amsterdam 1869—81. 8°.

Valkhoff (J. N.), Nouvelles lectures françaises. 3e éd. Groningen 1877. kl. 8°.

Valkhoff (J. N.), Volledige leercursus der Fransche taal. 2de st. 6de dr. Groningen 1880. 8°.

Valkhoff (J. N.), Le petit précepteur. Allereerst Fr. leesboekje. 7de dr. Groningen 1883. kl. 8°.

Delinotte (L. PAUL), Mots et expressions familières les plus usités dans la conversation. 3e éd. Groningue 1880. kl. 8°.

Bock (A. H. W. DE), Fransche vertaal oefeningen ten dienste van het middelbaar en uitgebreid lager onderwijs. Den Haag 1883. 8°.

Michel (L. C.) et J. J. RAPET, Cours élémentaire de langue Française. Syntaxe et conjugaison. 3e éd. Livre du maître. Paris s. d. kl. 8°.

———, Cours élém., etc. 3e éd. Exercices de syntaxe et de conjugaison. Paris s. d. kl. 8°.

Spruyt (H. C.), Theoretisch-practische leercursus der Fr. taal. 1e st. Sappemeer z. j. 8°.

Robert (C. M.), Questions de grammaire et de langue Française élucidées. Amsterdam s. d. 8°.

Peschier (A.), Esprit de la conversation française avec la traduction hollandaise en regard par Johan Gram. Leide s. d. 8°.

Mentor (Petit) des enfants; livre de lecture à l'usage des écoles primaires. Mons s. d. kl. 8°.

Heynatz (JOH. FRIEDR.), Deutsche Sprachlehre zum Gebrauch der Schulen. 3e Aufl. Berlin 1777. kl. 8°.

Heynatz (JOH. FRIEDR.), Handbuch zu richtiger Verfertigung und Beurtheilung aller Arten von schriftl. Aufsätzen überhaupt und der Briefe insbesondre. Mit Kupf. 3^e Aufl. Berlin 1779. kl. 8°.

Briefsteller (Berlinischer) für das gemeine Leben. 5^e Aufl. Berlin 1791. 8°.

Seiler (GEORG FR.), Allgemeines Lesebuch für den Bürger und Landmann, vorneml. zum Gebrauch in Stadt- und Landschulen. 16^e Aufl. Erlangen, usw. 1810. kl. 8°.

Falkmann (CH. F.), Stylistisches Elementarbuch oder erster Cursus der Stylübungen. Hannover 1825. 8°.

Sprachbuch. 3 Hfte. Karlsruhe 1826. kl. 8°.

I, Wörter; II, Worte; III, Sätze.

Meidinger (J. V.), Nieuwe beoefenende Hoogd. spraakkunst. 5de dr. Zutphen 1831. 8°.

Wurst (RAIM. JAK.), Praktische Sprachdenklehre für Volksschulen, usw. 3^e Aufl. Reutlingen 1838. kl. 8°.

Krahe (J.) und J. PRIEL, Lesebuch für obere Klassen katholischer Stadt- und Landschulen. 4^e Aufl. Köln 1843. kl. 8°.

Lesebuch für obere Classen in katholischen Elementarschulen. 9^e Aufl. Köln 1843. 8°.

Buddingh (D.), Alemannia. Deutsches Lesebuch oder Sammlung einiger schönen Stücke aus den Werken der vorzüglichsten Schriftsteller Deutschlands. Haag 1845. 8°.

Buddingh (D.), Barden-Hain. Theorie und Bildungsgeschichte der Deutschen Literatur, nebst Auswahl Deutscher Gedichte, usw. Im Haag 1848. kl. 8°.

Buddingh (D.), Theutonia. Practisches Uebungsbuch. 2^e Aufl. Im Haag 1854. 8°.

Braubach, Neues Abc als erstes Lese-, Lehr- und Lernbuch für Schule und Haus. Anweisung, Lesen und Orthographie auf das beste und schnellste anzueignen, usw. 2 Thle. (1 Bd.). Giessen 1846, 45. 8°.
I, Lese-Lehrbuch. II, Lese-Lernbuch.

Vogel, Des Kindes erstes Schulbuch. 3^e Aufl. Leipzig 1846. kl. 8°.

———, Des Kindes erstes Schulbuch. 5^e Aufl. Leipzig 1849. kl. 8°.

———, Des Kindes erstes Schulbuch. 6^e Aufl. Leipzig 1851. kl. 8°.

———, Des Kindes zweites Schulbuch. Leipzig 1848. kl. 8°.

Lesebuch in Lebensbildern für mittlere Schulklassen. Darmstadt 1850. kl. 8°.

Ramshorn (CARL), Erstes und Zweites Schulbuch. Leipzig 1853, 54. kl. 8°.

———, Erstes Schulbuch. 2^e Aufl. Leipzig 1857. 8°.

Hauschild (E. J.), Des Kindes erstes Lese- und Schreibebuch. Nach der kalkulirenden Methode. Mit Bild. Leipzig 1856. kl. 8°.

Vorschläge zu einer Einigung in deutscher Rechtschreibung und deutscher Benennung der grammat. Formen. Leipzig 1856. 8°.

- Wackernagel** (PHIL.), Deutsches Lesebuch. 2er Theil. 19er Abdr. Stuttgart 1858. 8°.
- Schiller** [(F. von)], Gedichte. Auswahl für die Jugend. Stuttgart 1859. 8°.
- Glaubensklee** (THEOD. G.), The eclectic German reader; a service of progressive selections from the best modern German authors, with copious notes. New York 1861. 8°.
- Woodbury** (W. H.), Elementary German reader; consisting of selections in prose and poetry chiefly from standard German writers. 20th edit. New York 1863. kl. 8°.
- Woodbury** (W. H.), Eclectisches Deutsches Lesebuch, oder: auserlesene Sammlung aus den Werken der besten deutschen Schriftsteller. New York 1864. kl. 8°.
- Hopf** (J.) und K. PAULSIK, Deutsches Lesebuch für höhere Töchter-schulen. 2er Thl. 2^e Aufl. Arnheim 1870. 8°.
- Gönczy** (PAUL), Leitfaden zu dem deutschen A-B-C- und Lesebuche für Lehrer. Nach dem Ungarischen bearb. von A. LEDERER. Ofen 1870. kl. 8°.
- Gönczy** (PAUL) und JOH. GÁSPÁR, Volksschul-Lesebuch. Nach dem Ungarischen bearb. von A. LEDERER. 4 Bde. Budapest 1873. kl. 8°.
- Valkhoff** (J. N.), Der kleine Lehrer. Allereerst Duitsch lesboekje. 2de dr. Groningen 1876. kl. 8°.
- Maatjes** (A. B.), Deutsches Lesebuch. 2^e Aufl. Amsterdam o. J. kl. 8°.
- Lesebuch** (Erstes) für die untersten Classen der Volksschulen im Herzogth. Nassau. [Frankfurt a. Main] o. J. kl. 8°.
- Schwarz** (C. W. G. E.), Vorschule der deutschen Literaturgeschichte f. Mittelschulen. Amsterdam z. j. 8°.
- Horn** (W. O. von), Der Orkan auf Cuba. Mit Abb. 3^e Aufl. Wiesbaden o. J. kl. 8°.
- Neujahr-Büchlein** für Jung und Alt. N° 1, 2. Wiesbaden o. J. kl. 8°.
Der Ochsenwirth in Tripstrill; Wunderbare Rettung.
-
- Penning** (DAN.), The universal spelling-book; or a new and easy guide to the English language, etc. Rotterdam 1793. kl. 8°. — With pl.
- Köchler** (J. B.), Voornaamste grondregels der Eng. taal. Uit het Hoogd. Amsterdam 1815. kl. 8°.
- Pyl** (R. van der), Gemeenzame leerwijs voor degenen, die de Engelsche taal beginnen te leeren. 4^e uitg. Dordrecht 1833. 8°.
- Pijl** (R. van der), Engelsch lees- en vertaalboekje voor eerstbeginnenden. 1^e st. 5^e dr. Dordrecht 1836. 8°.

Hakbyl (L.), Handleiding tot het lezen en beoefenen der Engelsche taal, enz. 2^e dr. Rotterdam 1836. 8°.

Lossnitzer (C. E.), The vicar of Wakefield als Lehrbuch der Englischen Sprache, nach Jacotots Methode. Leipzig 1836. kl. 8°.

Goldsmith, The vicar of Wakefield. The Hague 1838. 12°.

Laar (A. F. van de), Verzameling van opstellen ter beoefening der Engelsche taal, in 3 afd. 2e verbeter. en met een aanhangsel vermeerderd. Amsterdam 1837. 8°.

Hamonière (G.), Cours de thèmes Anglais, divisé en 2 part. Paris 1839. 8°.

Aanwijzing der veranderingen, aan welke de Engelsche woorden door verbuiging, vervoeging, enz. onderworpen zijn. Amsterdam 1844. kl. 8°.

Murray (Lindley), Engelsche spraakkunst. Met opstellen ter vert. 5de dr. Amsterdam 1846. 8°.

Mc Guffey's Newly revised eclectic primer. With ill. Cincinnati [1849]. kl. 8°.

Mc Guffey's New first—sixth eclectic reader for little children. With ill. 6 vol. Cincinnati [1857]. kl. 8°.

Mc Guffey, New juvenile speaker: containing more than 200 exercises original and selected, for reading and speaking. Cincinnati w. y. 8°.

Instructor — The illustrated London —. London 1850. 8°.

Hollander (J. J. de), Handleiding bij de beoefening der Engelsche taal. 3de afd. Leesboek in poëzy. Breda 1853. kl. 8°.

Alphen (Hier. van), Poetry for children. Transl. into English verse by P. J. Millard. London 1856. kl. 8°.

Degenhardt (Rud.), Praktisch leerboek tot het grondig en spoedig aanleeren der Engelsche taal. Voor Nederl. bewerkt door K. H. Vink. Amsterdam 1861. 8°.

Thomson (Will. T.) — Sketches and tales by English and American authors select. by —. Amsterdam 1863. kl. 8°.

Sanders (Ch. W.), The primary school primer. New York, etc. w. y. kl. 8°.

Sanders (Ch. W.), New Series of readers, newly ill. 11 vol. New York 1863—65. 8°.

New speller, definer and analyser. Pictorial primer. New 1st—5th reader. High school reader. Young ladies' reader. School speaker. Ch. W. Sanders and Jam. N. Mac Elligott, An analysis of English words.

Sanders (Ch. W.), Union reader. N° 1—5. New York 1864—65. kl. 8°.

Sanders (Ch. W.), Union speaker. New York 1864. 8°.

Kerl (Sim.), A comprehensive grammar of the English language. 11th edit. New York 1864. 8°.

Kerl (SIM.), *An elementary grammar of the English language*. 21st edit. New York 1865. kl. 8°.

Slater (J. H.) and **A. J. H. VAN DER SLOOT**, *Practical lessons and exercises in English*. Rotterdam 1864. kl. 8°.

Pryde, *Biographical outlines of English literature*. 2nd edit. Edinburgh 1866. kl. 8°.

Cowan (F. M.) en **A. B. MAATJES**, *Practische inleiding tot de beoefening der Eng. taal*. 9de dr. Amsterdam 1882. 8°.
Leercursus der Eng. taal. 1^e ged.

Murray (LINDLEY), *English exercises adopted to Murray's English grammar*. New ed. London w. y. kl. 8°.

Pinneo (T. S.), *Primary grammar of the English language, for beginners*. Cincinnati w. y. kl. 8°.

Pinneo (T. S.), *Analytical grammar of the English language*. 200th edit. Cincinnati w. y. 8°.

Reynardus Vulpes. Poëma ante ann. 1280 a quodam Baldwino e lingua Teutonica translatum. Recudi cur. M. F. A. G. CAMPBELL. Hagae Comitum 1859. 8°.

Schoof (HENR.), *Informatorium of verklaerboeck over het theatrum grammaticale, waerin men de fondamenten der Lat. spraek . . . kan leeren*. t'Amsterdam, voor den autheur 1670. kl. 8°.

Corderius (MAT.), *Centuria colloquiorum*. — Een honderd t'zamen-spraken, met een nieuwe Duitsche vertaling, enz. Leovardiae 1758. kl. 8°.

Weytingh (HENR.), *Rudimenta linguae Latinae, of eerste beginselen der Latijnsche taal*. Zwolle 1824. kl. 8°.

Volcke (C. W.), *Opstellen ter vertaling in het Latijn*. 1^e, 2^e, 5^e st. (1 bd.; 1^e st. 6^e en 9^e duizend; 2^e st. 2^e dr.). 's Gravenhage 1848—78. kl. 8°.

Boot (J. C. G.), *Latijnsche syntaxis volgens de spraakleer van Madvig bewerkt*. 2^e dr. Amsterdam 1857. 8°.

—, *Latijnsche syntaxis*. 3^e dr. Amst. 1876. 8°.

Kan (J. B.) en **H. P. SCHRÖDER**, *Bloemlezing uit Latijnsche dichters, met aanteekeningen*. 2 stn. Groningen 1860, 61. 8°.

Jacobs (F.) en **F. W. DÖRING**, *Latijnsch leesboek. Ten dienste der Nederl. jeugd bewerkt door G. LÆN. Herz. door C. H. THIEBOUT*. 1^e dl. 5^e dr. Utrecht 1864. 8°.

Cappelle (F. VAN), *Latijnsche grammatica voor alle klassen der Nederl. gymnasiën*. 2^e dr. Amsterdam 1866. 8°.

Kan (J. B.), *Opstellen ter vertaling in het Latijn*. 2^e en 3^e st. 2^e dr. Groningen 1871. 8°.

Tirocinium poeticum. Erstes Lesebuch aus Lat. Dichtern. Zusammen-
mengest. von JOH. SIEBELIS. 1^e Aufl. Leipzig 1876. 8°.

Reitz (J. F.), Opstellen ter vertaling in het Latijn. 12^e uitg. Amsterdam [1877]. 8°.

Schultz (FERD.), Kleine Latijnsche spraakleer. Naar het Duitsch door
K. H. J. KOKER. 2 stn. Amersfoort 1881, 82. 8°.

Goedhart (B. J.), Latijnsche oefeningen naar Maurer's Lat. Lesebuch
bewerkt. Dordrecht 1882. 8°.

Livius — Titi Livi Ab urbe condita libri. Erkl. von W. WEISSENORN.
Bd. 1 u. 3. (Buch 1, 2, 6—10). 3^e Aufl. Berlin 1861, 69. 8°.

Livius — Titi Livi Ab urbe condita libri. Iterum recogn. WILH. WEIS-
SENORN. Pars I. Lib. 1—6. Lipsiae 1865. 8°.

Tacitus — Cornelii Taciti libri qui supersunt. Iterum recogn. CAR.
HALM. 2 tom. 1 vol. Lipsiae 1866, 61. 8°.

Terentius — P. Terenti Comoediae. Rec. ALFR. FLECKEISEN. Lipsiae
1868. 8°.

Cicero — M. Tullii Ciceronis orationes pro T. Annio Milone, pro
M. Marcello, pro Q. Ligario, pro rege Deiotaro. Recogn. REINH.
KLETZ. Lipsiae 1880. 8°.

Caesar — C. Iuli Caesaris Commentarii de bello Gallico. — Commen-
tarii de bello civili. In usum scholarum recogn. BERN. DINTER.
2 tom. (1 vol.). Lipsiae 1883, 82. 8°.

Horatius — G. Horatii Flacci carmina. Iterum recogn. LUC. MÜLLER.
Lipsiae 1883. 8°.

Caesar — Präparation zu Cäsar's Gallischem Kriege. 3^e Aufl. Leipzig
o. J. kl. 8°.
Freund's Schüler-Bibliothek.

Nepos (CORNELIUS) — Präparation zu —. 4^e Aufl. Leipzig o. J. kl. 8°.
Freund's Schüler-Bibliothek.

Ovidius — Präparation zu Ovid's Metamorphosen. 4^e Aufl. Leipzig
o. J. kl. 8°.
Freund's Schüler-Bibliothek.

Jakobs (F.), Grieksch leesboek voor eerstbeginnenden en meergevor-
derden. Bewerkt door G. LEEN. 1^e dl. 1^e en 2^e afd. 5^e dr. Zwolle
1833. 8°.

Es (A. H. G. P. v. D.), Opstellen ter vertaling in het Grieksch. 1^e—3^e st.
(4^e, 3^e dr.). Groningen 1876—82. gr. 8°.

—, Opstellen, enz. 3^e st. 2^e ged. Leiden 1862. gr. 8°.

Es (A. H. G. P. v. D.), Beginselen der Griekse buigingsleer. Groningen
1879. 8°.

Dübner (Fr.), Grieksche oefeningen voor eerstbeginnenden. Bew. door F. VAN CAPPELLE. 2^e dr. Amsterdam 1871. 8°.

——, Grieksche oefeningen, enz. 3^e dr., bew. door A. HALBERSTADT. Amst. 1879. 8°.

Lucianus — Luciani Samosatensis selecta. In usum scholarum ed. J. G. SCHLIMMER. Fasc. II, cont. Inferorum dialogos. Tilae 1873. 8°.

Lucianus, Dialogi quatuor (Timon, Philopseudes, Verae historiae, Gallus). In usum scholarum ed. E. MEHLER. Lugd. Bat. 1882. 8°.
Proefaflevering.

Kan (D. M.), Grieksch leesboek voor eerstbeginnenden, naar A. F. GOTTSCHICK vrij bewerkt, enz. 2^e dr., herz. door H. HERMANS. Groningen 1884. 8°.

Waterman (I.), Leerwijze om kinderen het Hebreeuwsch te leeren lezen, enz. Amsterdam 1847. 8°.

Waterman (I.), ראשית למודי קריאת עבר, of eerste oefeningen in het Hebreeuwsch lezen; ten dienste der scholen en gymnasiën. Haarlem 1848. 8°.

Waterman (I.), למודי קריאת עבר, of eerste oefeningen in het Hebreeuwsch lezen, bepaaldelijk ingerigt om de Israëlitische jeugd de letters en derzelver zamenvoeging tot lettergrepen en woorden te leeren. Arnhem z. j. 8°.

Waterman (J.), Dertien leestafels [Hebreeuwsche]. Haarlem, z. j. Plano, in 8° portef.

Doorenbos (W.), Handleiding tot de geschiedenis der letterkunde, enz. 2^e dr. 1^e afl. (Indische, Hebreeuwsche, Grieksche letterk.). Arnhem 1881. 8°.

[**Römer** (R. C. H.), Iets over Ruslands letterkunde. 's Hertogenbosch 1855.] 8°.

Gönczy (P.), Handleiding voor onderwijzers bij het onderwijs van het Sloveensch A.B.C. en eerste leesboek, bewerkt door Ján Kadavý. Buda 1870. kl. 8°.

In het Sloveensch.

Gönczy (P.), Handleiding bij het onderwijs van het Russisch-Slavisch A.B.C. Gedr. voor onderwijzers, vert. door J. M. Tsjošijn. Buda 1871. kl. 8°.

In het Russisch.

Gönczy (P.), Hongaarsch ABC en elementair leesb. voor de 1^e kl. der volksschool. — Handboek bij het Hongaarsch A.B.C., enz. ten dienste van onderwijzers. Buda 1874, 71. kl. 8°.

In het Hongaarsch.

Gönczy (P.) en J. Gáspár, Leesboek voor de volksschool, voor de 1^e—4^e kl. Buda 1870—71. kl. 8°.

In het Hongaarsch, Servisch, Russisch (vert. door J. M. TSJOSIN en E. A. FENTSIK), Sloveensch (door J. KADAVÝ, IGN. SLUŠNÝ, J. NEMESSANYI en G. ZAYMUS), Slowaksch en Roemeensch (door TOMA ROSIESCU en A. COSMA). Niet alle bewerkingen zijn compleet.

Gönczy (P.), A. LEDERER en T. ROSIESCU. Muurplaten voor het lees-onderwijs. 24 stn. Buda 1870, 71. Plano.

In het Hongaarsch, Hoogd., Roemeensch, Russisch en Slowaksch.

Nagy (L.), Handleiding bij het onderwijs in rede- en verstands-oefeningen. Ten dienste van de 1^e en 2^e klasse der volksschool. Buda 1870, 71. kl. 8°.

In het Hongaarsch, Hoogd., Servisch, Russisch (vert. door J. M. TSJOSIN), Sloveensch (vert. door J. NEMESSANYI), Slowaksch en Roemeensch (bew. door T. ROSIESCU).

Nagy (L.), Taaloefeningen voor dorpsscholen. 2^e afd. Buda 1871. kl. 8°.

In het Sloveensch (?).

Nagy (L.), Handleiding voor de Hongaarsche taal voor de 1^e en 2^e klasse der volksschool. Buda 1871. kl. 8°.

In het Slowaksch.

Nagy (L.), Handleiding bij het onderricht in de Hongaarsche spraakkunst. Ten dienste van de 1^e—4^e klasse der volksschool. Buda 1871, 73. kl. 8°.

In het Hongaarsch.

Nagy (L.), Spraakkunst-oefeningen voor de 2^e, 3^e en 4^e klasse der volksscholen. 2 stn. Buda 1873. kl. 8°.

In het Hongaarsch.

—, Spraakkunst-oefen. voor de 2^e kl, enz. Naar het Hong. in het Roemeensch bewerkt door T. ROSIESCU. Buda 1872. kl. 8°.

Nagy (L.), Handleiding bij het onderwijs in de moedertaal, voor de 1^e en 2^e klasse der volksschool, bewerkt door TOMA ROSIESCU. Buda 1872. kl. 8°.

In het Roemeensch.

Nagy (L.), Handleiding bij het onderricht in de Sloveensche spraakkunst, bewerkt door G. ZAYMUS. Buda 1872. kl. 8°.

In het Sloveensch.

[**Drukletters** en schrijffletters, op karton. 2 doozen, met Hongaarsch etiket.]

WISKUNDE.

(Wiskunde in 't algemeen. — Rekenkunde. — Stelkunde. — Vormleer. — Meetkunde.)

Cevlen (LVD. VAN), De arithmet. en geometr. fondamenten. Leyden, I. van Colster ende Jac. Marcvs 1595. f°. — Met titelportr.

Petri (NIC.) Daventriensis, Practique om te leeren rekenen, cypheren ende boeckhouden, enz. [Ghedr. by J. de Meester t' Alkmaer, te coop by B. Barentsz tot Haerlem]. 1596. 8°.

Hierachter met nieuwe titels doch doorlopende pagin.: »Instructie van d' Algebre», »De instructie van de Geometrie» en »Journael Boeck».

Vermaecklykheden (Mathematische), te samen ghevoeght van verscheyden gheneuchlijke ende boertige werck-stucken, so uyt arithmetica, geometria, astronomia, geographia, cosmographia, enz. Uyt het Fransch door WYNANT VAN VVESTEN. 3 dln (1 bd.). 1^e dl. 2^e dr. Arnhem 1641. kl. 8°.

Vieth (G. U. A.), Wiskundig leerboek ten dienste der openb. scholen. Naar het Hoogd. door E. D. M. Met pl. Leyden 1800. kl. 8°.

Lobatto (R.), Wiskundige mengelingen. 's Gravenhage, enz. 1823. 8°.

Magazijn voor stel- en meetkunst. Een tijdschrift hoofdzakelijk ten doel hebbende de beoefening en toepassing dezer wetenschappen op de kunsten, den koophandel en de zeevaartkunde. 4 dln. Breda 1830—35. 8°.

Bruggen (B. VAN), W. Adam's geometrische constructie-leer en algebraïsche geometrie opgelost. Franeker 1866. kl. 8°.

Moll (J. D. R.), Verzameling van vraagstukken en oefeningen over de élémentaire wiskunde. 2 stn. Schoonhoven 1869. kl. 8°.

Wolff (CHRIST. VON), Auszug aus den Anfangs-Gründen aller mathemat. Wissenschaften zu bequemerem Gebrauche der Anfänger. Neue Aufl. Halle 1772. kl. 8°. — Mit Taf.

Ebert (JOH. JAC.), Anfangsgründe der nothwendigsten Theile der reinen Mathematik. Neue Aufl. Leipzig 1796. kl. 8°.

Benzenberg (J. F.), Die Rechenkunst und Geometrie. Mit 2 Kupfern, usw. Düsseldorf 1811. 8°.

Schürmann (DAN.), Practisches Schulbuch der gemeinen Rechenkunst und Geometrie, mit Figuren dem Lehrer beim Unterrichte bequem, usw. 4e Aufl. Düsseldorf [1813]. 8°.

Cattier (F.), Recueil de problèmes à l'usage des porions, des marqueurs, etc. Mons 1867. kl. 8°.

Steerling (P. H.), School-cyffer-boeck. Zeer bequaem om in de Schoolen gebruyckt te worden, enz. Alkmaer 1641. kl. 8°.

Schvere Meenenaer (JAC. VAN DER), Arithmetica oft reken-kunst en een kort onderricht van 't Italiaens boeckhoudē. Bij den authœur oversien, verb. en verm. Amsterdam, D. van der Schuere 1643. kl. 8°.
Het »Kort onder-richt» onder afzond. titel en met nieuwe pagin.

————, Arithmetica, enz. Rotterdam, P. van Waesberge 1653. kl. 8°.

[Stockman (BERN.), Arithmetica. Door A. W. WASSENAER van nieuws oversien, enz. Amsterdam, J. J. Bouman 1648.] kl. 8°.

[**Kok** (JILLIS), Grondige onderrichtinge over d' Arithmetica ofte Reken-konst, enz. 1649.] kl. 8°.

De titel ontbreekt.

Cock (DAV.) van Enckhuysen, De cyfer-konst, noyt voor desen, den leerlinghen grondigher voor-gesteldt. 3de dr. Benevens een korte onderrichtinge, soo van het Italiaens boeck-houden, als oock van de voor-naemste hooft-stucken des koop-handels. Amsterdam, H. Tjercksz de Vries 1652. kl. 8°.

Het laatste onder afzond. titel en met nieuwe pagin.

—, De cyfer-konst. 5de dr. door DIRCK DE HOLLANDER. Amsterdam, Wed. van G. de Groot 1696. kl. 8°.

Cardinael (SYBR. HANSZ), Het vierde schoolboek. Arithmetica. t'Amsterdam, Wed. van T. Jacobsz 1674. kl. 8°.

Bruyn (LOD. DE), Verbetert en vermeerdert Specieboek, vervattende allerhande goude en silvere specien. Amsterdam (z. j.). kl. 8°.

Hierby afbeeldingen van ducats, enz. Laatste dr.

Achteraan met nieuwen titel en afzond. pagin.: »Pertinente uytrekening der worpen van 1 tot 5000 van de nieuwe en verbode schellingen».

Bartjens (WILL.), De vernieuwde cyfferinge. 2^e deel, handelende van verscheyde regulen der reken-konst, alle kooplyden noodig te weten. Herstelt, enz. door J. DE GROOT. Nieuwe dr., met fig. Amsteldam 1707. kl. 8°.

—, De vernieuwde cyfferinge. Herstelt, enz. door J. v. DAM. Nieuwe dr., nagezien, enz. door KL. BOSCH. Amsterdam 1747. kl. 8°.

—, De vernieuwde cyfferinge, enz. Amst. 1771. kl. 8°.

—, De vernieuwde cyfferinge, enz. Amst. 1784. kl. 8°.

Lintz (AD. VAN), Koopmans rekeningen. 2de en 3de dl. 8^e dr. Amsterdam 1745, 1800. kl. 8°.

Lintz (AD. VAN), Koopmans rekeningen. Veranderd naar de behoefte van onzen tijd, enz. door H. G. WITLAGE. 2^e en 4^e dl. 4^e, 8^e dr. Amsterdam 1831, 47. 8°.

Willemsz. (HERM.), Arithmetica ofte reecken-konst. Nut ende bekwaam voor alle leerlingen ende aanvangers deser konst. 4de dr. Hoorn 1749. kl. 8°.

—, Arithmetica, enz. 5^e dr. Hoorn z. j. kl. 8°.

Haanstra (HAYKE), De vernieuwde cyfferinge van Willem Bartjens geheel uitgewerkt. 3de dr. Waar bygevoegd is De rekenkonst voor de eerst-beginnende door SIERK NIEUWENHUIS. 6de dr. 2 dln. (1 bd.). Leeuwarden 1761. 4°.

Steyn (GER. VAN), Liefhebbery der reekenkonst. Zynde eene verzaame-ling van examens, enz. 2 dln. (1 bd.). Amsterdam 1768. 4°.

[**Strabbe** (ARN. BAST.)], Het vernieuwde licht des koophandels of grondig onderwijs in de koopmans rekenkunst. — Koopmans onderwyzer, of noodig vervolg op Het vernieuwde licht, enz. (1 bd.). Amsterdam 1771. 8°.

———, Het vernieuwde licht, enz. 4^e dr., verb. en verm. door C. WERTZ. Amst. 1808. 8°.

Fontaines (JEAN DES), De cijferkunst gemakkelyk gemaakt, of de beginselen derzelve op eene nieuwe en zeer klare wijze voorgesteld. 1^e dl. 's Gravenhage 1790. kl. 8°.

Olm Jz. (MATTH. VAN), Het byvoegzel van 60 voorbeelden achter het rekenboek van J van Olm, rekenkundig opgelost, enz. Groningen 1793. kl. 8°.

———, Bijvoegsel, enz. Overeenk. het nieuwe stelsel van Nederl. munten, maten en gewigten. Gron. 1830. kl. 8°.

Rekenboek voor de scholen. Amsteldam 1802. kl. 8°.

Rekenboek voor meisjens ten dienste der scholen. 1^e stukjen. Leyden 1804. kl. 8°.

Aeneae (H.), Rekenboek voor de jeugd. 2 dln. Met antwoorden. (1 bd.). Leyden, enz. 1804—7. kl. 8°.

Oling (LUC.), Rekenkundige voorstellen ontleend uit de natuur- sterren- zeevaartkunde, aardrijks- land- en volks-beschrijving, bijzonder die van ons vaderland. 3 stn. (1 bd.). Amsterdam, enz. 1804—09. kl. 8°.

Hierbij van denz.: »Verdediging van het eerste stuk der rekenk. voorstellen tegen de recensie in de Nieuwe vaderl. bibliotheek.

Geysbeek (P. G. WITSEN), Beknopte handleiding tot de decimaal-rekening, ten gebruike der scholen, met toepassing op het metrick stelsel, enz. Amsterdam 1812. 8°.

Oefeningen (Vermakelijke) in de grondbeginselen der rekenkunst. Amsterdam 1814. 8°.

Strabbe (ARN. BAST.), Verzameling van rekenkunstige vermakelijkheden, enz. Amsterdam 1815. kl. 8°.

Strabbe (ARN. BAST.), Schatkamer der koopmansrekenkunst, enz. Nieuwe uitg. door EV. FLORYN. 2 dln. (1 bd.). Amsterdam 1817. 8°.

Strabbe (ARN. BAST.), Eerste beginselen van de arithmetica of rekenkunst, ten gebr. der scholen. 3 dln. 7^e, 5^e, 6^e dr. Amsterdam 1820, 22, 46. kl. 8°.

———, Eerste beginselen, enz. 3 dln. (1 bd.). 9^e, 6^e, 5^e dr. Amst. 1828, 29. kl. 8°.

———, Eerste beginselen, enz. 4^e dl., verand. en verm. door P. J. PRINSEN. 3^e dr. Amst. 1824. 8°.

[**Prinsen** (P. J.)], Verzameling van voorstellen, strekkende tot eene toegift op het 4^e deel der arithmetica van A. B. Strabbe. Amsterdam 1820. 8°.

Anslijn Nz. (N.), Korte verklaring van 't stelsel van maten, gewigten en munten. Leiden 1817. 8°.

Hooanaard (W. VAN DEN), Beknopte handleiding om zich met het nieuwe stelsel van maten, gewigten en muutspeciën bekend te maken. Amsterdam 1817. kl. 8°.

Hooanaard (W. VAN DEN), Rekenboek voor de scholen. 1^e—3^e st. 2de ged. Met antw. Amsterdam 1820—21. kl. 8°.

Haarst (W. VAN) en **H. M. REIDSMA**, Vragen of voorstellen toegepast op de oefeningen met de tafel der eenheden van Pestalozzi. Sneek 1817. 8°.

Brunt (J.), Eerste beginselen der rekenkunde, verm. door **N. ANSLIJN**. 4 stn. (1^e st. 2^e dr.) met Vervolg door **M. I. S. BEVEL**, en Antwoorden op de voorb. voork. in het Vervolg. (1 bd.). Leyden 1817—20, 1806. kl. 8°.

—, Eerste beginselen, enz. 1^e—3^e st., met Vervolg en Antw. 6^e, 5^e, 3^e dr. Leyden 1824—31. kl. 8°.

Gelder (JAC. DE), Allereerste gronden der cijferkunst. 2^e dr. 2 dln. (1 bd.). 's Gravenhage, enz. 1817, 19. kl. 8°.

—, Allereerste gronden, enz. 4^e dr. 2 dln. (1 bd.). 's Grav., enz. 1830, 33. kl. 8°.

Wijk Rsz. (J. VAN), Rekenboek voor de scholen. 3 stn. 7^e, 4^e, 2^e dr. (1 bd.). Met antw. Amsterdam 1819—20. kl. 8°.

Krol (J. G.), Theoretisch en practisch rekenboek voor de Nederl. jeugd. 3 stn. (1 bd.). Zutphen 1819—22. kl. 8°.

Corver (PIETER), Practikaal rekenboekje voor eerstbeginnende en voortleerende kinderen. 2^e dl. 2^e of laatste stukje. Haarlem 1827. 8°.

Stevens (J.), Aanwijzing in het rekenen, naar opvoedkundige en wetenschappelijke grondbeginselen, enz. 2 dln. Met daarbij behoorend Nederl. rekenboek. 2 dln. 5 stn. (1 bd.). Dordrecht 1828, 1831. kl. 8°.

Magazijn voor de rekenkunst. Een tijdschrift, hoofdz. ten doel hebbende de bevordering der lagere rekenkunst. 7 dln. Breda 1828—35. 8°.

Kregten (R. VAN), Beredeneerd rekenboek ten gebruike van de scholen, enz. 2 stn. 2^e, 3^e dr. Groningen 1828, 38. kl. 8°.

Kregten (R. VAN), Praktisch rekenboek der arithmetica. Herzien en omgewerkt door **J. BLOUW**. 3 stn. 4e, 3e uitg. Leeuwarden 1850—55. kl. 8°.

Baars (W. A.) en **P. JOLING Oz.**, Rekenboek voor den landman en de landscholen. Sneek 1830. kl. 8°.

Pelkwijk (J. TER), Handelwijs om al de regelen der rekenkunde op te lossen door het gebruik van éénen enkelen algem. regel, enz. Zwolle 1834. kl. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Rekenboek voor gevorderde leerlingen, enz. Groningen 1836. kl. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Gronden der rekenkunst in verband met het gewoon lager onderwijs. Schoonhoven 1860. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Leer- en leesboekje over de theorie der rekenkunde. Purmerende 1863. kl. 8°.

Hemkes Kz. (H.), De kleine rekenaar. Gemakkelijk rekenboekje voor eerstbeginnenden. Eerste rekenboekje. (Geheele getallen). 13^e dr. Groningen 1870. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Praktisch rekenboekje ten dienste van eerstbeginnende jongens en meisjes. 2 stn. 6^e, 2^e dr. Groningen 1837, 39. kl. 8°.

Hansen (I. A.), Rekenkunstige werkzaamheden. Deventer 1839. kl. 8°.

Backer (H. G.), Rekenboekje voor eerstbeginnenden, bevattende de vijf hoofdregelen. Zalt-Bommel 1842. kl. 8°.

Prinsen (P. J.), Beschouwend en beoefenend rekenboek. 1^e stukje. N° 1 en II. 5^e dr. Haarlem 1847, 48. kl. 8°.

[**Hiele** (P. van), Het rekenen uit het hoofd de grondslag, de theorie voor het schriftelijk rekenen. 3 brieven. Goes 1849—51.] 8°.

Otterloo (M. D. van) en J. H. VEENENDAAL, Vragen en voorstellen ter bevordering van het rekenen uit het hoofd in de lagere scholen. 2 stn. (1 bd.). Nijmegen 1851. kl. 8°.

Otterloo (M. D. van) en J. H. VEENENDAAL, Landhuishoudelijk rekenboek voor de lagere scholen ten platten lande. 3 stn. Nijmegen 1861—65. 8°.

Cijferkunst — Het A. B. C. der — een voorlooper voor alle rekenboeken. Leeuwarden 1854. kl. 8°.

Leupen (P.), Elementair rekenboek. 2 stn. (1 bd.). Middelburg 1854, 60. 8°.

Huizinga (J.), Eerste rekenoefeningen voor hen, die zich op practisch rekenen wenschen toe te leggen. Groningen 1856. 8°.

Nijhof (B. F.), Rekenboekje voor de lagere scholen ten platten lande. 2 dln. Deventer 1857. kl. 8°.

Veenstra (B.), Denkoefeningen: Keur van rekenkundige voorstellen voor leer- en kweekelingen 1^e en 3^e verzam. Sneek z. j. kl. 8°.

Steynis Gz. (J.), Oefeningen en vraagstukken ten gebruike bij het theoretisch onderwijs in de beginselen der rekenkunde. 2 stn. Schiedam, Rotterdam 1859, 1863. 8°.

Gouka (M. en A.), Theoretisch-praktisch rekenboek, 6 stn. met inl. en antw. (1 bd.). Rotterdam 1860—65. kl. 8°.

[**Brink** (A. van) en H. v. D. HEUVEL], Oefeningen en voorstellen tot het rekenen uit het hoofd. 3 stn. 4de, 3de dr. Delft 1862. kl. 8°.

Semmelink (B.), Beginselen der rekenkunde ten behoeve van jeugdige onderwijzers en kweekelingen, enz. 1^e stukje. Zutphen 1863. 8°.

- Kempees** (J. C. J.), Beginselen der cijferkunst benevens vraagstukken en oefeningen. 1^e stukje. 1^e ged. 6^e dr. Breda 1863. 8°.
- Overzicht** van het Nederl. maat-, gewigt- en muntstelsel. Amsterdam 1863. 8°.
- Jansen** (J. F.) en J. C. SANDER, Praktisch rekenboek. 1^e st. Groningen 1863. 8°.
- Geist** (P. H.), Oplossing der vraagstukken, voorkomende in het derde rekenboek voor de scholen van P. J. Baudet. Kampen 1863. 8°.
- Bouwman** (L.), Handleiding bij het rekenen uit het hoofd. Groningen 1865. 8°.
- Boeser** (A. L.), Rekenboek voor meisjesscholen. 2^e—4^e st. 5^e, 3^e dr. Amsterdam 1865—71. kl. 8°.
- Boeser** (A. L.), Eerste tot vijfde rekenboekje. Verzameling van voorstellen, enz. 5 stjs. 24^e, 25^e, 20^e, 12^e, 13^e dr. Amsterdam 1873—78. kl. 8°.
- Boeser** (A. L.), Eerste en tweede verzameling van rekenk. voorstellen. 20^e, 12^e dr. Amsterdam 1877, 84. kl. 8°.
- Bleibtren** (L. C.), Theoretisch en practisch volkshuishoudkundig rekenboek. Vrij bewerkt door G. VAN MILLIGEN en L. B. FIKKERT. Rotterdam 1866. gr. 8°.
- Hoek** (P.), Rekenkundige voorstellen voor rekenen uit het hoofd. Amsterdam 1867. kl. 8°.
- Maën** (P. v. d.), Rekenen. — denken. I en II. Opgaven en voorstellen met getallen van 1—1000. Leeuwarden 1870. kl. 8°.
- Moll** (J. D. R.), Kort begrip van de theorie der rekenkunde. Deventer 1871. kl. 8°.
- Rekenboek** — Nieuw practisch — voor de volksscholen; door eene Vereeniging van onderwijzers. 1^e, 3^e—5^e, 8^e st. Amsterdam 1871—78. kl. 8°.
- Stamkart** en PH. RANK LZ., Rekenboek voor de lagere scholen. 2de st. Amsterdam 1872. kl. 8°.
- Moll** (A.), Rekenboekje voor de scholen. 2^e dr. 3 stn. Arnhem 1873, 74. kl. 8°.
- Hinse** (D. W.), Handleiding bij de beoefening van de theorie der rekenkunde. 2 dln. Amsterdam 1875. 8°.
- Versluys** (J.), Rekenboek voor de lagere school. 1^e—8^e st. en 8^e st. A. 3^e, 2^e, 1^e dr. (1 bd.). Groningen 1877—90. 8°.
- Versluys** (J.), Leerboek der rekenkunde. Dl. 2 en 3. 4^e, 3^e dr. Groningen 1878. 8°.
- Versluys** (J.), Beknopt leerboek der rekenkunde. 2 stn. (1 bd.). Groningen 1878, 79. 8°.

Versluys (J.), Eerste—vierde verzameling vraagstukken voor de lagere school. Groningen 1878, 79. 8°.

Versluys (J.), Vraagstukken voor het rekenen uit het hoofd. 4 stn. (1 bd.). Groningen 1878, 79. 8°.

Versluys (J.), Deelbaarheid en repeteerende breuken. 2^e dr. Groningen 1879. 8°.

Versluys (J.), Toegepast rekenen. Amsterdam 1890. 8°.

Versluys (J.), Munten, effecten en wissels. Verklaringen en vraagstukken. Amsterdam 1890. 8°.

Mater (B. E.), Eerste rekenboekje ter oplossing van voorstellen met benoemde getallen. 2 stn. Amsterdam 1879. kl. 8°.

Schmidt (W.), Opgaven voor het rekenen uit 't hoofd. Naar het Hoogd. door P. VAN VLAARDINGEN. 1ste—4de st. Utrecht z. j. kl. 8°.

Kooiman Az. (K.), Driehonderdtal eenvoudige voorstellen ter beoefening van tiendeelige breuken, enz. Medemblik z. j. kl. 8°.

Kooiman Az. (K.), Driehonderdtal eenvoudige voorstellen ter beoefening van gewone breuken, enz. Medemblik z. j. kl. 8°.

Vlaardingen (P. van), Oefeningen voor het rekenen uit 't hoofd, behoorende bij het 2^e stukje der Opgaven. Rotterdam z. j. kl. 8°.

Ritt (G.), Beschouwend en beoefenend rekenboek, door MAGNUS. 3 stn. Gent z. j. kl. 8°.

Swartwolt (R.), Rekenboekje voor lagere scholen. N° 1. (Hoofdtregels in geheele getallen). Utrecht z. j. kl. 8°.

Roscher (JOH. PETER), Gemeinnütziges Rechenbuch, usw. 2 Thle. (1 Bd.). Lippstadt, usw. 1788, '91. 4°.

Jacobi (AD. FR. ERNST), Deutliche und kurze Rechenkunst für Kinder und den gemeinen Mann, usw. 2te Aufl. Erfurt 1790. kl. 8°.

Biermann (GEORG HEINR.), Lehrbuch für den ersten Unterricht im Kopf- und schriftl. Rechnen. 3^e Aufl. Hannover 1803. kl. 8°.

Schumacher (CHR. HEINR.), Anweisung zum Rechnen, oder Versuch das mechanische Rechnen zu verdrängen. Mit Exempelbuch. 2 Bde. Düsseldorf 1815. 8°.

Diesterweg (A.) und P. HEUSER, Praktisches Rechenbuch, usw. 3 Thle. u. Auflösungen der Aufgaben. Elberfeld, usw. 1825—30. kl. 8°.

Langenberg (E.), Die schwierigsten Aufgaben im zweiten Uebungsbuch des Diesterweg-Heuser'schen Rechenbuches auf möglichst verschiedene Weise erklärend aufgelöst. 2 Bde. Elberfeld [1837]. 8°.

Elze (JOH. LUDW.), Praktisches Rechenbuch für Banquiers, Kaufleute, Fabrikanten, usw. 2 Thle. 2te Aufl. Leipzig 1826. kl. 8°.

Friedemann (A. J.), *Der praktische Schnellrechner*. Königsberg 1829. kl. 8°.

Sachs (S.), *Unterhaltende Verstandesübungen aus dem Gebiete der mathematischen Analysis*. 4 Hfte. Berlin 1836. kl. 8°.

Manuel de calcul mental à l'usage des écoles primaires par L. E. M. Manuel de l'élève. 2 part. Bruxelles 1854, 57. kl. 8°.

Reynaud, *Traité d'arithmétique à l'usage des élèves, qui se destinent à l'École polytechn., à la marine, etc.* 26me édit. revue par GERONO. Paris 1855. 8°.

Traité (Nouveau) d'arithmétique décimale par F. P. A. 45me édit. Tours, etc. 1858. 8°.

Raingo (G. B. J.), *Traité élémentaire d'arithmétique, à l'usage des écoles moyennes et primaires*. 2 part. 14e, 11e éd. Mons, etc. 1861, 64. 8°.

———, *Arithmétique élémentaire*. 1e part. 29e éd. Mons, etc. 1869. — 2e part. Nouv. éd. Mons, etc. s. a. kl. 8°.

Mesplon (V.), *Traité d'arithmétique théorique et pratique à l'usage des écoles moyennes*. Bruxelles, etc. 1868. kl. 8°.

Niederprüm (N.), *Cours d'arithmétique théorique et pratique*. Mons 1868. kl. 8°.

Wattier (J. B.), *Petite arithmétique des écoles primaires à l'usage des commençants*. Mons, etc. 1869. 8°.

Wattier (J. B.), *Arithmétique des écoles primaires*. 10me édit. Av. Suppl. Mons, etc. 1870, 1867. kl. 8°.

Bryant (H. B.), H. D. STRATTON and S. S. PACKARD, *Common school book-keeping; embracing single and double entry, etc.* New York 1864. 8°.

Bryant (H. B.), H. D. STRATTON and S. S. PACKARD, *National book-keeping and analytical and progressive treatise on the science of accounts, etc.* New York 1864. gr. 8°.

Robinson's Mathematical series. 6 vol. New York 1864, 65. 8°.

Progressive table-book; Progr. primary arithmetic; Progr. intellectual arithmetic; Rudiments of written arithmetic; Progr. practical arithmetic; ed. by DAN. W. FISU. The progr. higher arithmetic, by HOR. N. ROBINSON.

Ray (Jos.), *Arithmetic*. 3 books (2, 3 in 1000th ed.). Cincinnati, etc. w. y. kl. 8°.

Ray (Jos.), *Higher arithmetic. The principles of arithmetic, analyzed and practically applied*. Edit. by CHAS. E. MATTHEWS. Cincinnati, etc. w. y. 8°.

Clairaut, Gronden der algebra. Uit het Fr. vert. door ARN. BAST. STRABBE. Amsterdam 1760. kl. 8°.

Venema (PIETER), Een korte en klaare onderwyzing in de beginselen van de algebra of stel-kunst, enz. 6^e dr. Amsterdam 1794. kl. 8°.

Oplossingen der algebraïsche opgaven voorkomende in de inleid. tot de algebra van O. S. Bangma. 3 stn. Amsterdam 1816—22. 8°.

voorstellen (Gemakkelijke) uit de algebra of stelkunst, ten dienste der scholen en bij bijzondere lessen. Groningen 1819. 8°.

Gelder (JAC. DE), Beginselen der stelkunst. 's Gravenhage 1819. 8°.

Gelder (JAC. DE), Wiskundige lessen. 2 dln. 2de uitg. 's Gravenhage, enz. 1823, 28. 8°.

I, De gronden der telkunst, benevens de eerste beginselen der stelkunst.

II, De volledige gronden der stelkunst, enz.

Gelder (JAC. DE), Allereerste gronden der stelkunst. 3de dr. 's Gravenhage, enz. 1830. kl. 8°.

Prinsen (P. J.), Algebra voor de scholen of voorstellen betreff. de algem. rekenkunde, enz. Vervolg en slot. Leyden 1822. kl. 8°.

———, Algebra, enz. Leyden 1827. kl. 8°.

Meier Hirsch, Verzameling van voorbeelden, formules en vraagstukken uit de letterrekening en stelkunst. Uit het Hoogd. vert. door G. RAMAKERS. Broese 1834. 8°.

Schmidt (I. R.), Beginselen der differentiaal- en integraal-rekening. 2de uitg. 's Gravenhage 1837. 8°.

Badon Ghijben (J.) en H. STROOTMAN, Beginselen der stelkunst. 2de dr. Breda 1840. 8°.

———, Beginselen der stelkunst. 5de dr. Breda 1854. kl. 8°.

Smelik (J.), Inleiding tot de algebra. Purmerende 1856. kl. 8°.

Kempees (J. C. J.), Beginselen der stelkunst. 1^e stukje. 11de dr. Gorinchem 1865. kl. 8°.

Hinrichs L.Ez. (A. W. N.), Praktische algebra. 400 opgaven met de antw. Gorinchem 1874. kl. 8°.

Versluys (J.), Beknopt leerboek der algebra. Groningen 1879. 8°.

Versluys (J.), Algebraïsche vraagstukken. 3^e dr. 3 stn. Groningen 1880. 8°.

Schmidt (Jos.), Die Elemente der Algebra nach Pestalozzischen Grundsätzen bearbeitet. Heidelberg 1810. 8°.

Uflakker (J. H.), Exempel-Buch für Anfänger und Liebhaber der Algebra. 5te Aufl. Herausgeg. von JOH. CHR. LUDW. HELLWIG Braunschweig 1816. 8°.

Robinson (H. N.), Mathematical series. 4 vol. New York, etc. 1860. 64. 8°.

New elementary algebra; University algebra. 38th ed.; New university algebra; Mathematical operations.

Ray (Jos.), Algebra. 2 parts. Revised ed. Cincinnati, etc. w. y. 8°.

Boer (H. DE), Oefeningen in de vormleer, voor de scholen, enz. Zwolle 1858. kl. 8°.

Semmelink (B.), Beginselen der vormleer en volksmeetkunde, enz. Zutphen 1858. 8°. — Met fig.

Vormleer. Een leesboekje voor de scholen. Groningen 1861. kl. 8°.

Opgaven, oefeningen en voorstellen betrekkelijk het onderwijs in de vormleer. Een schoolboekje. Schoonhoven 1861. 8°.

Swartwolt (R.), Oefeningen en vraagstukken ter toepassing bij het onderwijs in de vormleer, voor de middelste, en voor de hoogste klasse eener lagere school. 2 stn. Met fig. en pl. Amsterdam 1862. kl. 8°.

———, Oefeningen, enz. voor de hoogste kl. 3^e dr. Met pl. Amst. 1867. kl. 8°.

Tiemersma (G.), Vijfhonderd opgaven over de vormleer, enz. Sneek 1868. 8°.

———, Vijfhonderd opg., enz. 3^e dr. Met Voorlooper. Sneek 1886. 8°.

Tiemersma Hz. (G.), Vormleer of aanschouwelijke meetkunde, enz. Vervolg op „Vijfhonderd opgaven”. Sneek 1886. 8°.

Moll (J. D. R.), Vormleer voor het lager onderwijs. Deventer 1872. 8°.

Nispen (MATTH. VAN), De beknopte lant-meetkonst. 2de dr. Hier by-gevoeght het tractaet van de landt-maten door J. P. DOU ende C. EVERSDIJCK e. a. Dordrecht, M. v. Nispen 1669. kl. 8°. — Met fig.

———, De beknopte lant-meetkonst. 3de dr. Dordr., M. v. N. 1689. kl. 8°. — Met fig.

Morgenster (Jou.), Werkdadige meetkonst, enz. 2de dr., overgezien, vermeerderd en in kopere platen gebragt door JOH. HERM. KNOOP. Leeuwarden 1744. 8°.

Clairaut, Beginzelen der geometrie. Uit het Fransch vert. door ***** Amsterdam 1760. kl. 8°.

Ypey (Nrc.), Grondbeginzelen der kegelsneeden. Amsterdam 1769. 8°.

Karsten (J. W.), Handleiding tot de kennis der meetkunde. Leyden 1797. kl. 8°.

- Zuidhoff** (MART. JELLEN), Meetkundig rekenboek. Groningen 1803. kl. 8°.
- Prinsen** (P. J.), Aanleiding tot de meetkunde, voor de verstgevorderde leerlingen op de lagere scholen. Leyden 1811. 8°.
- Gelder** (JAC. DE), Beginselen der meetkunst, enz. 2de druk. 's Gravenhage, enz. 1817. 8°.
- Kremer** (H.), Meetkundig rekenboek voor de jeugd. Groningen 1821. kl. 8°.
- , Meetk. rekenb. 7de dr. Leeuwarden 1867. kl. 8°.
- Baudet** (P. J.), Meetkundig schoolboek. Deventer 1824. 8°.
- Steenstra** (PIBO), Grondbeginselen der meetkunst. 9^e dr., overgezien door M. I. S. BEVEL. Leyden 1825. 8°.
- Provily** (JAN), Beginselen der meetkunst. 2 dln. Dordrecht 1829, 41. kl. 8°.
- Lacroix** (S. F.), Beginselen der goniometrie en trigonometrie. Naar het Fransch door I. R. SCHMIDT. 3de dr. 's Gravenhage 1836. 8°.
- Lacroix** (S. F.), Beginselen der meetkunst. Vrij naar het Fransch door I. R. SCHMIDT. 3^e dr. 's Gravenhage 1838. 8°.
- Lobatto** (R.). Leerboek der regtlijnige- en spherische driehoeksmeting. 's Gravenhage 1843. 8°.
- Hansen** (J. A.), Tafels ten dienste bij het meetkundig rekenen. Deventer 1844. 8°.
- Hansen** (J. A.), Meetkundige berekeningen ten dienste van den ambachtsman. Met houtgrav. Haarlem 1855. 8°.
- Nijverheids-bibliotheek.
- Cleeff** (J. VAN), Verzameling van voorstellen ten dienste van hen, die zich wenschen toe te leggen op het meetkundig rekenen. 5de druk. Groningen 1860. kl. 8°.
- Brug** (S. L.), Meetkundig rekenboek. — Antwoorden. 2 stn. Gorinchem 1863. 8°.
- Kempees** (J. C. J.), Beginselen der goniometrie en regtlijnige trigonometrie, enz. 4de dr. Breda 1864. kl. 8°.
- Kempees** (J. C. J.), Beginselen der meetkunst. Vervolg op het 1^e stukje. Breda 1866. kl. 8°.
- Lit** (R. R.), Opgaven over de goniometrie en platte trigonometrie. Deventer 1865. 8°.
- Bruggen** (B. VAN), Verzameling van meetkundige werkstukken. Leeuwarden 1868. 8°.

Versluys (J.), Beginselen der nieuwere meetkunde. Groningen 1868. 8°. — Met fig.

Versluys (J.), Leerboek der vlakke meetkunde. Groningen 1869. 8°. — Met fig.

Versluys (J.), Handboek der meetkunde. 1^e en 3^e dl. 2^e, 1^e dr. Groningen 1877, 78. 8°.

Polvliet (C. G.), Beknopt leerboek der meetkunst. 1^e stukje. Schoonhoven 1869. 8°.

Lacroix (S. F.), Vraagstukken en oefeningen ter toepassing van het geleerde in de beginselen der goniometrie en trigonometrie door H. STROOTMAN. 4de dr. Met de antw. Breda 1870. 8°.

Kreling (W.), Beginselen der meetkunde. 3de dr. Groningen 1871. 8°.

Moll (J. D. R.), Ruim 600 vragen en opgaven over den cirkel en de lichamen. 2de dr. Schoonhoven 1872. kl. 8°.

Moll (J. D. R.), Ruim 400 vragen en opgaven over de rechte lijnen en platte vlakken. 3de dr. Schoonhoven 1873. 8°.

Kooiman Az. (K.), Meetkunstig reken-boek bevatt. een 300tal eenvoud. opstellen. Medemblik z. j. kl. 8°.

Le Clerc, Pratique de la géométrie sur le papier et sur le terrain. Paris, Amsterdam, P. Mortier 1691. kl. 8°. — Av. fig.

Wucherer (WILH. FRIDR.), Erläuterungen und Ergänzungen des Auszugs aus den Anfangs-Gründen der Wölfischen Trigonometrie. Carlsruhe 1778. kl. 8°.

Karsten (J. W.), Géométrie pratique à l'usage du peuple. Trad. du Holland. par J. B. L. G. Bruxelles 1826. kl. 8°.

Robinson (HOR. N.), Elements of geometry and plane and spherical trigonometry with numerous practical problems. New York 1864. 8°.

Robinson (HOR. N.), Conic sections and analytical geometry. New York 1864. 8°.

NATUURKENNIS.

(In 't algemeen. — Natuurlijke geschiedenis. — Natuur-, schei- en werktuigkunde.)

Martinet (J. F.), Katechismus der natuur. 5de dr. 4 dln. Met pl. Amsterdam 1782—89. 8°.

Martinet (J. F.), Kleine catechismus der natuur voor kinderen. Nagezien door J. A. UILKENS. 's Gravenhage 1816. 8°.

Martinet (J. F.), Huisboek voor vaderlandsche huisgezinnen. Met een voorrede van J. MARTINET KUIJPER. 3de dr. Zalt-Bommel 1831. 8°.

Schmahling (L. C.), De natuurkunde ten gebruike in de scholen. Uit het Hoogd. Amsterdam 1798. kl. 8°.

[**Buijs** (Joh.)], Natuurkundig schoolboek. 2 stn. (1 bd.). Met pl. Leyden, enz. 1800. kl. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

——, Natuurkundig schoolb., enz. 5^e, 4^e uitg. Leyden, enz. 1828. kl. 8°.

[**Buijs** (J.)], Gronden der natuurkunde getrokken uit het natuurk. schoolboek. Leyden, enz. 1818. 8°.

Mundt (G. W.), Burgheim onder zijne kinderen of nieuwe samenspraken en vertellingen over de natuur en het menschel. leven. Met pl. Amsteldam 1801. kl. 8°.

Beschrijving van de merkwaardigste voortbrengselen der natuur, enz. 3 dln. (1 bd.). Amsterdam 1805—1807. 8°.

Uitgeg. door de Bat. Maatsch. tot nut v. 't alg.

Ulkens (J. A.), De kennis van den Schepper uit Zijne schepselen; of korte schets der natuurkennis voor de jeugd, enz. 3de dr. Groningen 1819. kl. 8°.

——, Natuurkundig schoolboek, De kennis, enz. 7^e geheel omgewerkte dr. Gron. 1862. kl. 8°.

Sulzer, Gesprekken over de schoonheden der natuur [door D. BUDDINGH]. 3de druk. 's Gravenhage 1824. 8°.

Sulzer, Zedekundige bespiegelingen van de werken der natuur [door D. BUDDINGH]. Nieuwe uitgave. 's Gravenhage 1824. 8°.

Hazen Cz. (Joh.), Natuur onderwijzende gesprekken voor de jeugd in het buitenleven. Met pl. Zaandijk, enz. 1831. 8°.

Nieuwoldt (J. H.), De schoone natuur en de Heer der natuur. De na-zomer en de herfst, enz. 8^e dr. Zalt-Bommel 1840. kl. 8°.

Mars Jz. (J.), Honderdtal der wetenswaardigste zaken uit de drie rijken der natuur, een leesboek voor de schooljeugd. Utrecht 1846. kl. 8°.

Hebel (J. P.), De inrigting van het heelal. Een leesb. Vrij naar het Hoogd. Groningen 1849. kl. 8°.

——, Het heelal. Leesb. Vrij naar het Hoogd. door J. F. JANSSEN. Leeuwarden 1861. kl. 8°.

——, Het heelal, enz. door J. F. JANSSEN. Zutphen 1864. kl. 8°.

Tafereelen en verhalen uit de natuur en de geschiedenis. Een leesb. Groningen 1850. kl. 8°.

Haspels (E. J.), Schoonheden in de natuur gedurende de verschillende jaargetijden. Een leesboek voor de jeugd. 2^e dr. Nijmegen 1851. 8°.

[**Hofkamp** (T.)], Leesboek voor kinderen over de natuur. 3^e dr. Groningen 1854. kl. 8°.

Brug (S. L.), De natuur. Aanvankelijk leesb. voor de lagere school. 4de dr. Harlingen 1859. kl. 8°.

Brug (S. L.), Vervolg op: De natuur. Aanvankel. leesb., enz. Harlingen 1858. kl. 8°.

——, Vervolg, enz. 2de dr. Harlingen 1859. kl. 8°.

Brug (S. L.), Schoolwandelingen ter bevord. van natuurkennis. Een leer- en leesboek. Amsterdam 1860. kl. 8°.

Brug (S. L.), Schoonheden der natuur. Een leesb. Amsterdam 1861. kl. 8°.

Brug (S. L.), Tante Anna's vertellingen over de natuur. Een leesb. Leyden 1861. kl. 8°.

Willkomm (Mor.), De wonderen van het mikroskoop of de natuur beschouwd in hare kleinste voortbrengselen. Met houtsn. Leyden 1860. 8°.

Lossius (K. F.) — God in de natuur en in den mensch. Leesb. getrokken uit Gumal en Lina van — door G. VAN WIERINGHEN BORSKI. 5de dr. Amsterdam 1860. kl. 8°.

Buys (De kleine). Natuurk. schoolboekje. 2de dr. Groningen 1860. kl. 8°.

——. Natuurk. schoolboekje. 3de dr. Gron. 1861. kl. 8°.

Kennis der natuur. Tweede cursus op de Kleine Buys. Groningen 1866. kl. 8°.

Martinet (De kleine). Leesboekje der natuur. Groningen 1861. kl. 8°.

Enklaar (E. C.), De natuur. Een leesboek voor de school en het huisgezin. 2 stn. (1 bd.). Sneek 1861. 8°.

Enklaar (E. C.), Wat de landjeugd behoeft. Amsterdam 1866. 8°.

Rau (HERIB.), Populaire natuurkunde in gesprekken. Naar het Hoogd. 6 stjs. Amsterdam 1862. kl. 8°.

1. Het plantenleven; 2. Het leven der dieren; 3. Het menschelijk ligchaam; 4. Physica; 5. Chemie; 6. De sterrenhemel.

Knuivers (T.), Hoofdpunten uit de algemeene natuurkunde. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Mars Jr. (J.), De volmaaktheden van den Schepper. 3de dr. Zutphen 1864. kl. 8°.

Bruins (L.), Natuur en kunst. Een leesb. voor de middelste klasse. 3de dr. Krommenie 1864. 8°.

Wagner (H.), Ontdekkingsreizen in de woonkamer. Vrij naar het Hoogd. door J. F. JANSEN. Leeuwarden 1865. kl. 8°.

Husen (R.), Kennis der natuur. Een leesb. 1^e st. Kampen 1866. kl. 8°.

Arendt (R.), Leiddraad bij het onderwijs in de kennis der levenlooze natuur. Bewerkt door C. B. SPRUIJT. 3 dltjes. Arnhem 1870—72. kl. 8°.

Bohnensieg (G. C. W.), Hoe men ziet en wat men ziet met den mikroskoop. Haarlem 1873. 8°. — Met afb.

Uitstapjes (Nieuwe) in het rijk der natuur. Leesb. Met houtsn. Groningen 1873. kl. 8°.

Bleek (G. VAN), Kijkjes om ons in de natuur. Leesb. Amsterdam [1876]. kl. 8°.

Bouwman (L.), Natuurkennis. Een leesboekje voor de laagste klasse. Groningen z. j. kl. 8°.

Baader (Jos.), Der Bayerische Landschüler oder das Wissenswerthe vom Menschen, der Natur und Kunst. 2te Aufl. Augsburg 1830. 8°.

Wagner (M. und JAK.), Naturlehre für Volksschulen. 1^e Abth. Essen 1837. kl. 8°.

Lesebuch f. die mittlern Klassen einer Volksschule. 1^e Lief.

Bopp, Eerste onderrigt in de natuurleer. Bewerkt door P. D. SCHEFFELAAR. Volks-uitg. Gorinchem z. j. kl. 8°.

Martinet [J. F.], The catechism of nature. Transl. by John Hall. 4th ed. London 1800. kl. 8°.

Wells (DAV. A.), Natural philosophy for the use of schools, etc. With engrav. 15th edit. New York 1864. 8°.

Katechismus der natuurlijke historie voor de scholen. Leyden 1804. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Vertellingen van den onderwijzer Schoolvriend over Nederl. voortbrengsels der natuurl. historie. 2 stn., 3 ged. 5^e, 2^e dr. Met pl. Groningen 1835--44. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), De kleine Buffon, of natuurlijke geschiedenis voor kinderen. 4de dr. Groningen 1854. kl. 8°.

Brug (S. L.), Volks-natuurlijke historie. Eerste vervolg op de volks-natuurkunde, enz. Harlingen 1860. kl. 8°.

———, Volks-natuurl. hist., enz. 2^e dr. Harl. 1861. kl. 8°.

Brug (S. L.), Natuurlijke historie. Tweede vervolg op: De natuur. Leesb., enz. Harlingen 1861. kl. 8°.

Desaga (MICH.), Korte geschiedenis van het rijk der natuur. Naar het Hoogd. door CORSTIAAN DE JONG. 4^e dr. Zalt-Bommel 1861. kl. 8°.

Bosch (D. W.) en W. DEGENHARDT, Natuurlijke historie voor de Nederl. scholen. 2 stukjes. Amsterdam [1860, 62]. 8°.

[**Degenhardt** (W.)], De rijken der natuur. 2^e dr. Amsterdam 1862. kl. 8°.

———, De rijken der natuur. 5^e dr. Amst. 1868. kl. 8°.

Knuivers (T.), Hoofdpunten uit de drie rijken der natuur. Een leesb. Met afbeeld. Amsterdam 1864. kl. 8°.

- Aarsen** (A.), Schetsen uit de natuurlijke historie. Leesb. Utrecht 1868. kl. 8°.
- Raff** (GEORG CHRIST.), Naturgeschichte für Kinder. Mit Kupf. Göttingen 1781. kl. 8°.
- Glatz** (JAK.), Naturgeschichte für Kinder, oder Naturhistorisches Bilder- und Lese-Buch in Erzählungen über Gegenstände aus den drey Reichen der Natur. Nebst 300 Abb. Reutlingen [1803]. 8°.
- Rasch** (K.), Natuurlijke geschiedenis. 16 platen met toelichting, in het Hongaarsch vert. door P. GÖNCZY. Pest 1871. Plano, 8°.
- Gönczy** (PAL.), 5 gekleurde wandplaten voor het onderwijs in de natuurlijke geschiedenis. Nürnberg en Pest.
- Keyzer** (J. DE), Beschouwing van den mensch of gesprekken over het ligchaam en de ziel. 1^e ged. Met pl. Amsterdam 1831. kl. 8°.
- Brand** (JOH. ARN.), De voortreffelijkheid van den mensch. 2de dr. Amsterdam 1853. kl. 8°.
- Winkler** (T. C.), Het lichaam van den mensch. Met afb. Haarlem 1873. 8°.
- Coronel** (S. SR.), Grondbeginselen der ontleed- en natuurkunde van den mensch. Kuilenburg 1885. 8°.
- Ramshorn** (CARL), Der Mensch nach seinem Körper und seinem Geiste dem Kinde gezeichnet. Leipzig 1852. 8°.
- Villaume**, Histoire de l'homme. 2de édit. Wolfenbüttel 1786. kl. 8°.
- Hitchcock** (EDW.) and EDW. HITCHCOCK JR., Elementary anatomy and physiology, for colleges. Revised edit. New York 1862. 8°. — With ill.
- Zoölogie** — Beknopte vaderl. — ten dienste van de hoogste klasse. Gorinchem 1845. kl. 8°.
- Huisdieren** (DE), Een leer- en leesboekje voor de scholen. Met afb. Groningen 1855. 8°.
- Helge** (J. E.), Schetsen van dieren. 2de dr. Amsterdam 1860. kl. 8°.
- Gloger** (C. W. L.), Beknopt leesboek voor landbouwers en scholen over de vrienden van den land- en tuinbouw onder de dieren. Naar den 3^{en} Hoogd. dr. bew. door E. C. ENKLAAR. Sneek 1860. kl. 8°.
- Kuyper** Ez. (T.), Korte natuurlijke historie der vogels, visschen, kruipende dieren, enz. 2de dr. Haarlem 1860. kl. 8°.
- , Korte natuurl. hist., enz. 3^e dr., herz. door D. LUBACH. Haarl. 1863. kl. 8°.
- Kuyper** Ez. (T.), Korte natuurlijke historie der zoogdieren. 2de dr. herzien door D. LUBACH. Haarlem 1862. kl. 8°.
- Goudschaal** (U. P.), Dierenspiegel voor de jeugd. Een leesb. Groningen 1861. kl. 8°.

Brug (S. L.), De kievitsëijeren en omgang met de dieren. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Vertellingen over de kleine dieren in de natuur. Een leesb. Groningen 1864. kl. 8°.

Wttewaall (J.), Volksleesboek over schadelijke en nuttige insekten. Groningen 1864. 8°.

Lummel (H. J. VAN), Vrienden en bekenden uit het dierenrijk. Leesb. Utrecht 1866. kl. 8°.

Dieren — Leer de — kennen. Leesboekje voor jonge kinderen. 2 stukjes. Sneek 1866. 8°.

Wagner (H.), Het dierenrijk, vert. door T. C. WINKLER. Met pl. Amsterdam 1867. kl. 8°.

Kennissen (Goede) in de lucht, op het land en in het water. Leesb. naar het Fransch. Arnhem 1868. kl. 8°.

Lubach (D.), Eerste grondbeginselen der dierkunde. Met houtsn. 4^e dr. Tiel 1870. 8°.

Vollenhoven (S. C. SNELLEN VAN), Vijf entomologische wandelingen. Met afb. Haarlem 1873. 8°.

Cattie (J. TH.), Tabellarisch overzicht van het nut en de schade der inlandsche vogels. Arnhem 1874. 8°.

Blijham (G.), Vijanden en vrienden van den land- en tuinman. Een leesb. Groningen 1874. kl. 8°. — Met houtsn.

—, Vrienden en vijanden, enz. 2^e st. 2^e dr. Met houtsn. Gron 1880. 8°.

[**Blijham** (G.)], Brief aan de Nederlandsche jongens. Groningen 1874. 8°.

Helge (J. E.), Schetsen van dieren. 11de dr. Amsterdam 1875. kl. 8°.

Balen (J. H. VAN), Het leven en de huishouding der dieren van Nederland. I, De zoogdieren. Met houtsn. Amsterdam 1877. kl. 8°.

Battelle, Premières leçons sur les animaux domestiques ou explication des 10 images à l'usage des salles d'asile. Paris 1855. kl. 8°.

Helge (J. E.), Schetsen van planten. 2de dr. Amsterdam 1861. kl. 8°.

Helge (J. E.), De plant. Leesb. Amsterdam 1867. kl. 8°.

Winkler (T. C.), Korte natuurlijke historie der delfstoffen en planten. 2 dltjes. Haarlem 1863. kl. 8°.

Witte (H.), Plantenkunde voor school en huis. Groningen 1873. kl. 8°.

Blijham (G.), Schetsen van in Nederland voorkomende vergiftige planten. Een leesb. Amsterdam 1880. 8°.

Burger (H.), Plantkunde. Leeuwarden 1888. 8°.

Coster (D. J.), De plantkunde geschetst. Met fig. Amsterdam z. j. 8°.

Gray (ASA), Manual of the botany of the Northern Un. States incl. Virginia, Kentucky, and all east of the Mississippi. New York, etc. 1863. 8°.

Gray (ASA), First lessons in botany and vegetable physiology, ill., to which is added a Dictionary of botanical terms. New York 1864. 8°.

Gray (ASA), Introduction to structural and systematic botany and vegetable physiology. 5th ed. New York 1864. 8°.

Gray (ASA), How plants grow. A simple introduction to structural botany. With a popular flora, etc. Illustr. New York, etc. 1864. 8°.
Botany for young people and common schools.

Helge (J. E.), Schetsen van delfstoffen. 2de dr. Amsterdam 1861. kl. 8°.

Wells (DAV. A.), First principles of geology. A text-book for schools, etc. With ill. New York 1864. 8°.

Hitchcock (EDW. and CHARL. H.), Elementary geology. New edit. for use in schools, etc. New York 1864. 8°.

Uilkens (J. A.), Eerste beginselen der natuurkunde tot nut en ver-
genoeging van het dagelijksche leven, in leerlesjens. 2 stn. Amster-
dam 1804, 5. kl. 8°.

Sluijters (H.), Natuurkundige mengelingen. Een leesb. 1^e st. Bergen
op Zoom 1845. kl. 8°.

Burg (P. VAN DER), Eerste grondbeginselen der natuurkunde. 1e st.
3e dr. Gouda 1852. 8°.

Burg (P. VAN DER), Belangrijke onderwerpen uit de natuur- en werk-
tuigkunde. Een leesb. 4e dr. Amsterdam 1858. kl. 8°.

——, Belangrijke onderw., enz. 5e dr. Amst. 1862. kl. 8°.

Crüger (F. E. J.), De natuurkunde in de volksschool. Vert. door
D. J. STEYN PARVÉ. Leyden 1854. 8°.

Crüger (F. E. J.), De natuurkunde voor het onderwijs in lagere
scholen. Uit het Hoogd. vert. door D. J. STEYN PARVÉ. Met houtsn.
Groningen 1856. kl. 8°.

——, De natuurk., enz. 2e dr. Gron. 1857. kl. 8°.

——, De natuurk., enz. 4e dr. Gron. 1861. kl. 8°.

Crüger (F. E. J.), Volks-natuurkunde voor de hoogste en middelste
klasse en voor huisgez. door S. L. BRUG. 2de dr. Harlingen 1858. kl. 8°.

——, Volks-natuurk., enz. 4de dr. Harlingen 1859. kl. 8°.

Crüger (F. E. J.), Grondbeginselen der natuurkunde. Voor Nederland
bewerkt door W. M. LOGEMAN. Met houtsn. 2de dr. 3 dln. (1 bd.).
Sneek 1860—61. kl. 8°.

- Knuivers** (T.) en J. E. **HELGE**, Beginselen der natuurkunde. Een leesb. Groningen 1858. kl. 8°.
- , Beginselen, enz. 4de dr. Gron. 1861. kl. 8°.
- Ganot** (A.), Leerboek der proefondervindelijke en toegepaste natuurkunde. Naar het Fransch door P. VAN DER BURG. 2 dln. Gouda 1859. 8°.
- Ulkens** (J. A.), Natuurkundig schoolboek. 6de dr. Groningen 1859. kl. 8°.
- Meylink** (B.), Grondbeginselen van natuur- en scheikunde voor de jeugd. Kampen 1860. 8°.
- Weerd** (R. VAN DE), Antwoorden op de vraagstukken over natuur- en werktuigkunde. 1^e ged. Amsterdam 1861. kl. 8°.
- Hinse** (D. W.), Rekenopgaven over onderwerpen uit de natuurkunde. 2 stn. 2^e dr. Amsterdam [1867]. kl. 8°.
- , Antwoorden op het 1^e en 2^e st. der Rekenopg., enz. Amst. 1862. kl. 8°.
- , Antw. op het 1^e st., enz. 2^e dr. Amst. 1867. kl. 8°.
- Vierhout** (C. H. M.), Natuurkundig handboekje voor de leerlingen der lagere scholen. 4de dr. Met affb. Amsterdam 1867. kl. 8°.
- , Natuurk. handb., enz. 5de dr. Amst. 1869. kl. 8°.
- Hofkamp** (K.), De natuurkunde voor de volksschool. Groningen 1873. 8°.
- Jamin**, Leiddraad bij het onderwijs in de natuurkunde. Bewerkt naar het Fransch door B. MEILINK. Amsterdam 1874. 8°.
- Salverda** (M.), Natuurkundig lees- en leerboekje. 1^e st. Groningen 1878. kl. 8°. — Met fig.
- Sandwijk** (G. VAN), Keuken- en kamer-natuurkunde. Een leesb. Met houtsn. Sneek z. j. kl. 8°.
- , Keuken- en kamernatuurk. 2^e dr. Sneek z. j. kl. 8°.
- Weezel Scheffelaar** (D. P. VAN), Toepasselijke vraagstukken op de natuur- en werktuigkunde. Gorinchem z. j. kl. 8°.
- Kooiman Az.** (K.), Natuur- en werktuigkundig rekenboek. Medemblik z. j. kl. 8°.
- Brug** (S. L.), Natuurkundig lees- en leerboek voor de jeugd naar het handboek der natuurkunde van A. GANOT. Rotterdam z. j. kl. 8°.
- [**Beets** (MART. NIC.)], Volksscheikunde of onderwijzingen en raadgevingen tot nuttig gebruik. 2 stn. (1 bd.). Amsterdam 1815. 8°.
- Baumhauer** (E. H. VON), Het nut der scheikunde voor den industrieel. Haarlem 1855. kl. 8°.
- Johnston** (J. F. W.), De scheikunde in het dagelijksch leven. Voor Nederl. bewerkt door J. W. GUNNING. 3 dln. Sneek 1855—56. 8°.

Wells (DAV. A.), Principles and applications of chemistry for the use of academies, etc. With ill. New York 1864. 8°.

Zutphen (A. VAN), Nederlandsche uitvindingen, ontdekkingen, enz. 2 stn. (1 bd.). Dordrecht 1818. kl. 8°.

Poppe (J. H. M.), Geschiedenis der uitvindingen in kunsten en wetenschappen sedert den vroegsten tijd tot op onzen tijd. Naar het Hoogd. 3 stn. Zutphen 1837—41. kl. 8°.

Handleiding (Korte) bij het gebruik van 20 platen, voorstellende de werkplaatsen benevens de voorn. werktuigen, enz. Naar het Hoogd. Groningen 1849. 8°.

Logeman (W. M.), De draaibank en haar gebruik. Haarlem 1856. kl. 8°.

Brug (S. L.), Volks-technologie of beschrijving der kunstprodukten. Harlingen 1861. kl. 8°.

Meijlink (B.) en G. J. JACOBSON ABZ., Beginselen der technologie. Kampen 1863. kl. 8°.

Brug (S. L.), Uitvindingen ter bevordering van nijverheid en volkswelvaart. Een leesb. Harlingen 1863. kl. 8°.

Root (OREN), A new treatise on surveying and navigation, with use of instruments, etc. New York 1864. 8°.

Gleuns Jr. (W.), Beweegkunde. Amsterdam 1870. kl. 8°.

[**Porselein** (Het) van China en Japan, naar het oorspronkelijke van STAN. JULIEN en J. HOFFMANN. (Verslag van S. BLEEKRODE). z. pl. ed jr.]. 8°.

Bopp (K.), Platen voor het onderwijs in de werktuigkunde. Met Hongaarschen tekst van P. GÖNCZY. In omslag. f° en 8°.

AARDRIJKSKUNDE.

(Wis- en natuurkundige aandr. — Algem. aandr. — Nederland en zijne bezittingen. — Andere landen.)

Oefening (Astronomische) verhandelende de beginselen der sterrelooptkunde in 10 plaatjes, bij wijze van vraagen en antw. 2 dln. Amsterdam 1769, 71, kl. 8°.

Oostkamp (J. A.), Allereerste beginselen der hemelkunde voor de jeugd. Haarlem 1811. 8°.

Swan (A. VAN DER), Allereerste beginselen van de kennis der aardglobe. Amsterdam 1822. kl. 8°.

———, Allereerste beginselen, enz. 2^e dr. Amst. 1833. kl. 8°.

———, Allereerste beginselen, enz. 3^e dr. Amst. 1841. kl. 8°.

Hager (D. M.), Nieuw graad-boek. 42^e dr. Amsterdam 1824. kl. 8°.

Buddingh (D.), Natuurlijke aardrijksbeschrijving in verband tot geologie, klimatologie, botanie en zoölogie, enz. Met fig. 2 dln. Haarlem 1846, 47. gr. 8°. — Met portr.

Brugsma (B.), Sterrekundige beschouwing der aarde in vragen en opgaven. (Naar het Hoogd.). Groningen 1849. 8°.

Merkwaardigheden uit de natuur-, hemel-, aardrijks- en menschkunde. Leesb. 2de dr. Groningen 1857. kl. 8°.

Diesterweg (A.), Het heelal en zijne wonderen. Vrij bewerkt uit het Hoogd. door W. GLEUNS JR. Met pl. 2de dr. 2 dln. Sneek 1861. 8°.

Brug (S. L.), Het uitspansel. Groningen 1861. kl. 8°.

Ponse (A. H. J. L.), Beknopte handleiding bij de beoefening der wiskundige aardrijksbeschrijving ten dienste der onder-officieren, welke zich tot het officiers-examen voorbereiden, enz. Haarlem 1864. 8°.

Schmal (J.), Hemel en aarde. Grepen uit de natuurkundige aardrijkskunde. Utrecht 1867. 8°.

Winkler (T. C.), Luchtverschijnsels. Met afb. Haarlem 1873. 8°.

Blink (H.), Van hemel en aarde. Wis- en natuurkundige aardrijkskunde voor de volksschool. 2 stn. Met houtsn. Amsterdam 1887. kl. 8°.

Page (D.), Leiddraad tot de kennis der natuurk. aardrijkskunde. Uit het Eng. door J. J. KREENEN. Sneek z. j. 8°.

Robinson (H. N.), An elementary class book on astronomy in which mathem. demonstrations are omitted. New York 1860. 8°.

Robinson (H. N.), A treatise on astronomy, descriptive, theoretical and physical, etc. New York, etc. 1863. 8°.

Holterman (W. A.), De aarde. Merkwaaardigheden van de vaste oppervlakte des aardbols. Leesb. Rotterdam z. j. kl. 8°.

Oefening (Geographische), schetzens de geheele aardrykskunde in XXII landkaartjes, enz. Amsteldam 1758. kl. 8°.

———. 4e dr. Amst. 1778. kl. 8°.

———. 5e dr. Amst. 1783. kl. 8°.

Perponcher (W. E. DE), Nieuwe aardrijks-beschryving voor de Nederl. jeugd. 3 dln. Utrecht 1784—86. kl. 8°.

Cours de géographie élémentaire. — Kort en bevatbaar onderwys in de eerste gronden der aardrijkskunde, enz. gevolgd naar F. OSTERVALT. Amsterdam 1793. kl. 8°.

Martinet (J. F.), Kort onderwijs in de geografij of aardrijkskunde. Overzien door A. VAN DEN BERG. Met kaart. Amsteldam 1801. kl. 8°.

Fabri (J. E.), Beknopte handleiding tot de aardrijksbeschrijving. Uit het Hoogd. Haarlem 1805. kl. 8°.

——, Beknopte handl., enz. 3^e dr., door R. v. D. Pijl. Haarl. 1819. kl. 8°.

Zakboekje (Geographisch) voor de Nederlandsche jeugd, enz. 8^e dr. Leyden 1815. 8°.

Prinsen (P. J.), Geographische oefeningen, of leerboek der aardrijkskunde, met 20 genummerde kaarten. Amsterdam 1816. kl. 8°.

Doorschoten met wit papier in 8°.

——, Geographische oefeningen, enz. 4^e dr. Amst. 1834. kl. 8°.

[**Prinsen (P. J.)**, Korte geographische oefeningen voor het eerste onderwijs in de kennis der geheele aarde, enz.] kl. 8°.

De titel ontbreekt.

——, Korte geogr. oefen., enz. 9de dr. Zalt-Bommel 1849. kl. 8°.

Os (H.), Allereerste beginselen der aardrijkskunde voor scholen. Haarlem 1818. 8°.

Scheerder (H.), Aardrijkskundig schoolboekje in vragen en antw. 2de dr. Amsterdam 1822. kl. 8°.

Hooonaard (W. van den), De beoefening der aardrijks- en geschiedkunde gemakkelijk gemaakt. Amsterdam 1824. 8°.

Kampen (N. G. van), De aarde beschouwd in haren natuurlijken toestand en verdeeling, enz. Met kaart. Haarlem 1825. 8°.

Ramaker (H. Kroeze), Korte schets der aardrijkskunde voor eerstbeginnenden. Deventer en Amsterdam 1843. 8°.

Best (P.), Grondbeginselen der aardrijkskunde, enz. 4^e dr. Amsterdam 1845. kl. 8°.

——, Grondbeginselen, enz. 18^e dr. Amst. 1862. kl. 8°.

Heusden (A. A. van), Leerboek der aardrijkskunde, enz. 5de dr. Breda 1848. 8°.

——, Leerboek, enz. 7de dr. Breda 1854. 8°.

Schroeder Steinmetz (L. A.), Algemeene grondbeginselen der aardrijkskunde. 4^e dr. Groningen 1851. 8°.

Geographist — De kleine —, of eerste aanleiding tot de aardrijkskunde. Schiedam 1851. 8°.

Weeda (P.), Geographisch leesboek voor de hoogste klasse. 2 stn. (1 bd.). Dordrecht 1852. kl. 8°.

Anslin Nz. (N.), Natuur- en aardrijkskundige mengelingen ter bevordering van algemeene kundigheden ten dienste der scholen. 2^e st. 5^e dr. Leyden 1854. kl. 8°.

Leer- en leesboek voor het onderwijs in de aardrijkskunde op volkscholen. 2 stn. 's Gravenhage 1855, 56. kl. 8°.

- Frijlink** (H.), Nieuw handboek der aardrijkskunde. Met geschiedk. aantek. Amsterdam 1858. gr. 8°.
- Gerstäcker** (Fr.), De aarde, zooals zij er uitziet. Een leesboek voor de scholen door H. J. VAN LUMMEL. Met een kaartje. Utrecht 1859. 8°.
- Hoonaard** (W. VAN DEN), Oefeningen in de beginselen der aardrijkskunde. Rotterdam 1859. 8°.
- Geerling** (W. J.), Nieuwe atlas voor gymnasiën en instituten. Arnhem 1859. 4° obl.
- Pauwert** (A. VAN DER), Schets der natuur- en staatk. aardrijkskunde. 's Hertogenbosch 1860. kl. 8°.
- Gressler** (F. G. J.), De aarde, haar kern, schors en kleed, in verband met de belangrijkste verschijnselen der natuur. Uit het Hoogd. door A. WINKLER PRINS. 2 dln. Sneek 1861. 8° en breed 8°.
I, Tekst met houtsn. II, Kaarten en afb.
- Brug** (S. L.), Aardrijkskunde. Nijmegen 1861. kl. 8°.
MULDER'S Leesboekjes, voortgezet door S. L. Brug. 8e st.
- Jansen** (J. F.), Europa. Leesb. 3de dr. Harlingen 1861. kl. 8°.
—, Europa. 6de dr. Harlingen 1867. kl. 8°.
- Hoeven** (A. VAN DER), Aardrijkskunde voor de scholen van uitgebreid lager onderwijs. 2 dln. Amsterdam 1862. 4°.
- Fijter JR.** (J. DE), Proeve eener kleine aardrijkskunde voor de volkschool. Gorinchem 1864. kl. 8°.
- Groot** (D. DE), Leerboek der aardrijkskunde. 2de dr. Groningen 1867. 8°.
- Lessen** (Aardrijkskundige) naar de jongste staatsveranderingen. 4de dr. Utrecht 1868. kl. 8°.
- Rijkens** (R. R.), De reiziger. Aardrijksk. beschrijvingen en schilderijen. Leesb. Groningen 1868. kl. 8°.
- Pütz** (W.), Grondbeginselen der vergelijkende aardrijkskunde. Onder medew. van J. J. KREENEN uit het Hoogd. vert. door J. JURRIUS. 2de dr. Sneek [1868]. kl. 8°.
- Jurrius** (J.), Eerste beginselen der vergelijkende aardrijkskunde, als inleiding tot de werken over verg. aandr. van W. Pütz. 2e dr. Met kaart. Sneek [1869]. kl. 8°.
—, Eerste begins., enz. 3e dr. Sneek [1872]. kl. 8°.
- Pütz** (W.), Leiddraad bij het onderwijs in de vergelijkende aardrijkskunde. Uit het Hoogd. vert. door J. JURRIUS. 5de dr. Sneek 1874. 8°.
- Proeve** eener algemeene aardrijkskunde voor de scholen. Dordrecht 1871. kl. 8°.
- Maaten** (E. VAN DER), Aardrijkskunde voor schoolgebruik. Tot op den tegenw. tijd bijgewerkt door H. FRIJLINK. 14de dr. Met kaart. Amsterdam 1871. 8°.

[**Dornseiffen** (J.) en **H. KUYPER**], Hoofdtrekken der aardrijkskunde. 6de dr. Gorinchem 1872. kl. 8°.

Meulevelt (W. G.), Aardrijkskunde voor de leerlingen der lagere scholen. Amsterdam 1872. kl. 8°.

Voltelen's Kleine school-atlas der geheele aarde, herzien door G. J. Dozy. 3de dr. Arnhem 1875. 4°.

Kuyper (J.) en N. W. Posthumus, Oro-hydrografische en staatkundige atlas der geheele aarde. 3^e dr. Amsterdam 1876. f°.

Bos' Schoolatlas der geheele aarde in 29 kaarten. Groningen 1878. f°.

Bruins (F.), Driemaal den aardbol om! Aardrijkskunde voor de volks-school. 1^e ged. 7^e dr. Groningen 1878. kl. 8°.

——, Driemaal, enz. 8^e dr. Gron. 1879. kl. 8°.

Bruins (F.), Wij en de wereld. Beknopte aardrijkskunde. 2 stn. Groningen 1880. kl. 8°. — Met pl.

——, Wij en de wereld. 2^e dr. 2 stn. Gron. 1882, 83. 8°. — Met pl.

Bruins (F.), Het wereldrond. Een leerb. der aardrijkskunde. 3^e ged. Met houtgrav. Groningen 1880. 8°.

Boeser (J. C.) en D. C. van Neck, Beknopte aardrijkskunde voor uitgebr. lag. scholen en normaalinrichtingen. Arnhem 1880. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Handboekje bij de groote schoolkaart der geheele aarde. Leyden z. j. kl. 8°.

Kuyper (J.), Nieuwe atlas der wereld, naar de laatste ontdekkingen, enz. Amsterdam z. j. f°.

Huberts (W. J. A.), Nieuwe geographische atlas der geheele aarde. Groningen, enz. z. j. f°.

School-Atlas van alle deelen der aarde in 24 kaarten. z. pl. en j. 4° obl.

Hübner (Joh.), Vollständige Geographie. 2 Thle. Hamburg 1745. kl. 8°.

Gaultier, Leçons de géographie universelle, red. d'après Van Kampen par D. Buddingh. Amsterdam 1833. kl. 8°.

Pietersz (I.) et Aug. Mauvy, Géographie élément. à l'usage des écoles moyennes. 3e éd. Bruxelles 1858. kl. 8°. — Av. cart.

Éléments de géographie générale par M***. 25e édit. Mons, etc. 1868. kl. 8°.

Colton and **Fitch's** Primer of geography. Ill. by maps and engr. New York, etc. 1864. br. 8°.

Colton and **Fitch's** Introductory school geography. Ill. by maps and engr. Rev. ed. New York, etc. 1864. br. 8°.

Colton and **Fitch's** Modern school geography. Ill. by maps and engr. Rev. by CH. CARROLL MORGAN. New-York, etc. 1864. 4°.

Colton (J. H.)'s School Atlas, designed to accompany Colton's American school geography. By G. WOOLWORTH COLTON. New York, etc. 1864

Geographer — The young — : a book for beginners. New York, etc. 1865. br. 8°. — With maps and engr.

Smids (LUD.), Schatkamer der Nederl. oudheden, of woordenboek, behelsende Nederlands steden en dorpen, kasteelen, sloten en heeren huysen, enz. Vercierd met LX verbeeldingen, meerendeels geteekend door ROEL. ROCHMAN. Amsterdam, Pieter de Coup 1711. 8°.

Atlas portatif ou livre nouveau de cartes géographiques, qui contient les XVII provinces des Païs-Bas, etc. Deventer 1741, smal 8°.

Willemse (JOH.), Korte beschrijving der 17 Nederl. provincien. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Wijk Rsz. (J. VAN), Aardrijkskundige beschrijving van het Konigr. Holland. Haarlem 1809. kl. 8°.

Buddingh (D.), Beknopte handleiding bij den goedkoop school-atlas van het Konigr. der Nederl. Rotterdam 1832. kl. 8°.

Buddingh (D.), Leçons de géographie des Pays-Bas. Amsterdam 1833. kl. 8°.

Es (N. P. VAN), Schoolboekje der aardrijkskunde van het Koninkrijk der Nederlanden, enz. Leyden 1834. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), Willem Reislust of aardrijkskundige beschrijving van het Konigr. der Nederl. Met kaart. 2de dr. Groningen 1838. kl. 8°.

———, Willem Reislust, enz. 3^e dr. Gron. 1848. kl. 8°.

Aa (A. J. VAN DER), Geschied- en aardrijksk. beschrijving van het Konigr. der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg. Gorinchem 1841. 8°.

Aa (A. J. VAN DER), Beknopte geschied- en aardrijkskundige beschrijving van het Koninkrijk der Nederlanden en het Groothertogdom Luxemburg. 3^e dr. Gorinchem 1848. kl. 8°.

Prinsen (P. J.), Aardrijksbeschrijving van het Koninkrijk der Nederlanden, voor kinderen. 3^e dr. Zalt-Bommel 1843. 8°.

Hemkes Kz (H.), Leer- en leesboek bij het gebruik der schoolkaart van het Koninkrijk der Nederl., enz. 's Gravenhage 1849. kl. 8°.

Witkamp (P. H.), Aardrijkskundig leesboek. Eerste stukje. I, Noord-Holland; II, de Nederlanden. Amsterdam 1849. 8°.

Jansen (J. F.), Nederland. Leesboek voor de lagere scholen. Harlingen 1854. kl. 8°.

———, Nederland. 4^e dr. Harl. 1861. kl. 8°.

Beschrijving — Korte aardrijksk. — van het Koninkrijk der Nederlanden en zijne buitenlandsche bezittingen. Groningen [1860]. kl. 8°.

Brugsma (B.), Aardrijkskundige beschrijving van het koninkrijk der Nederlanden: een leer- en leesb. Groningen 1861. 8°.

Jansz (P.), Vaderlandsche aardrijkskunde. Een leesboek door H. Hemkes Kz. Met een kaartje. Schoonhoven 1861. 8°.

Puls (H. F.) Verkort leesboek voor de scholen over de aardrijkskunde en geschiedenis van ons vaderland. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Dornseiffen (J.), Nederland en zijne overzeesche bezittingen. Atlas. Amsterdam 1863. f°.

Kolff (A. VAN DER), Nederland met Luxemburg en zijne overzeesche bezittingen. Een aardrijksk. schoolb. Gorinchem 1865. kl. 8°.

Staring (W. C. H.), Verklaring van de schoolkaart voor de aardrijkskunde en de volksvlucht van Nederland. Afl. 1. Haarlem 1866. 8°.

Boeser (A. L.), Nederland. Aardrijkskundig leerboekje voor de lagere scholen. Amsterdam 1871. 8°.

Jagt (J. A. MANUS VAN DER), Eerste beginselen der aardrijkskunde en die van Nederland, enz. 4de dr. Gorinchem 1873. kl. 8°.

Rijkens (R. R.), Beknopte aardrijkskunde van Nederland. Groningen 1874. 8°.

———, Beknopte aardrijkskunde, enz. 4de dr. Groningen 1880. 8°.

Hoonaard (W. v. D.), Ons vaderland. Lees- en leerb. Nieuwe uitg. Rotterdam z. j. kl. 8°.

Vis (J.), Onze Provincie. Leesboek. Amsterdam z. j. 8°.

Bergh (L. PH. C. VAN DEN), Handboek der middel-nederl. geographie. Leiden 1852. 8°.

Buddingh (D.), L'île des Bataves (Insula Batavorum). Géographie ancienne et routes militaires des Romains. Trad. du Néerl. par C. VAN DER ELST. Gand 1873. 8°. — Av. cart.

[**Brill** (W. G.), Verslag aangaande de lijsten der [Nederl.] plaatsnamen. Amsterdam 1860.] 8°.

Verslagen en mededeel. der Kon. Akad. v. wetensch., afd. Letterk. Dl. 6.

Hierbij: Een woord over het Koninkl. Academisch vraagstuk van de spelling der Nederl. plaatsnamen.

[**Swinderen** (TH. VAN)], Korte handleiding voor vreemdelingen, die het merkwaardigste in de stad Groningen wenschen te zien. Groningen 1825. 8°.

Buddingh (D.), Voorthuizen [z. pl. 1841]. 8°.

Prinsen (P. J.), Aardrijksbeschrijving der stad Haarlem. 4de dr., door J. SPAAN. Met kaart. Haarlem 1848. kl. 8°.

[**Frederiks** (J. G.)], Domburg. Middelburg 1849. kl. 8°.

Schoolboekje — Aardrijks- en geschiedkundig — der provincie Utrecht, in vragen en antwoorden, door G. P. V. Amersfoort 1846. kl. 8°.

Jansen (J. F.), Zuid-Holland. Leesb. Schoonhoven 1861. kl. 8°.

Jagt (J. A. MANUS VAN DER), Lees- en leerboekje over de eerste beginselen der aardrijkskunde en de prov. Zeeland. 3de dr. Zierikzee 1862. kl. 8°.

Alof, Noordbrabant. — Gelderland. — Zuid-Holland. — Noord-Holland. — Zeeland. — Utrecht. — Friesland. — Overijssel. — Groningen. — Leesb. 9 stn. Kampen 1862, 63. kl. 8°.

Alof, Het Noordzee-kanaal door Holland op zijn smalst. Leeuwarden 1867. 8°.

Mellink (F. G.), Noord-Holland. Handb. voor de middelste en hoogste kl. Met kaart. Amsterdam 1870. 8°.

Regt (J. W.), Aardrijkskundige beschrijving der provincie Zuid-Holland. Alphen 1870. 8°.

Teenstra (M. D.), Beknopte beschrijving van de Nederl. overzeesche bezittingen. Met kaart. en 1 pl. 2 stn. Groningen 1846. kl. 8°.

Pijnappel Gz. (J.), Atlas van de Nederl. bezittingen in Oost-Indië. 's Gravenhage 1855. f°.

Gelder (W. VAN), Beschrijving van het eiland Java en zijne bewoners. 4 dln. Batavia 1881—1882. 8°.

Géographie élémentaire de la Belgique par M***. Nouv. édit. Mons 1869. kl. 8°.

Somerhausen (H.), Beschrijving der stad Brussel, derzelver voorsteden en omgevingen te dienste der scholen. Brussel 1828. 8°.

Lansens (P.), Onderzoek naer het vaststellen der parochiegrenzen over het algemeen, en degene van Westvlaenderen in het byzonder. Dixmude 1852. kl. 8°.

Lepreux (LOUIS), Géographie de la Belgique. Cours de dessin des cartes à l'usage des écoles primaires et moyennes. Cahiers n°. 3 et 4. Mons, etc. kl. 4°, 4° obl.

Berghaus—Gönczy, Wandkaarten van Europa en Hongarije. Gotha, enz. 1870, 71. In gr. f° omslag.

Gönczy (P.) en A. BERGHAUS, Kaarten van Europa en van Hongarije. Gotha. f°.

In het Hongaarsch.

Dolezal—Berghaus—Gönczy, Wandkaart van de Oostenrijksch-Hongaarsche Monarchie. Gotha, enz. 1871. In gr. f° omslag.

In het Hongaarsch.

Hemkes Kz. (H.), Handboekje bij de groote schoolkaart van N. Amerika en W. Indië. Leyden z. j. kl. 8°.

Jaeger (J.), Handboekje ter verklaring der schoolkaart van N. Amerika. Groningen 1854. 8°.

Wyckoff (Is. N.), Report of a visit to the Holland colonies in Michigan and Wisconsin, made in 1849. Albany. gr. 8°.

Cullom (SHELBY M.), L'Illinois et sa grande ville de Chicago. Chicago 1878. 8°.

Beiträge zur Kunde China's und Ostasiens in besond. Beziehung auf die Missionssache. Herausgeg. von K. L. BIERNATZKI. Bd. I. Heft 1—3. Kassel 1853. 8°.

GESCHIEDENIS.

(Algemeene gesch. — Vaderlandsche gesch. — Gesch. van andere landen.)

Curas (HILMAR), Kort begrip der algemeene geschiedenis, enz. Op nieuw bearbeid door JOH. MATTH. SCHROCK. Uit het Hoogd. 4 dln. (1 bd.). Leyden, enz. 1799—1804. 8°.

Fréville (A. F. J.), Levensbeschrijvingen van beroemde kinderen, of voorbeelden voor de jeugd. 3 dln. Met pl. Amsterdam 1800. kl. 8°.

Bredow (G. G.), De algemeene historie in themata, enz. Naar het Hoogd. door A. FOKKE SIMONSZ. 2e dr. Amsterdam 1808. 8°.

Bredow (G. G.), Merkwaardige voorvallen uit de algemeene geschiedenis tot op onzen tijd. Naar het Hoogd. 17de dr. Leeuwarden z. j. kl. 8°.

[**Veen Jz. (P.)**], Geschied- en aardrijkskundig leesboek, in zamenspraken. Amsterdam 1815. kl. 8°.

Verhalen (Belangrijke) uit de algemeene geschiedenis. Leesb. Naar het Hoogd. 2^e st. Nieuwe dr. Zutphen 1817. kl. 8°.

Noordbergh (A.), Kort begrip voor het eerste onderwijs in de algemeene en vaderlandsche geschiedenis. Leyden 1817. 8°.

Anslijn Nz. (N.), Karaktertrekken getrokken uit de algemeene en vaderl. geschiedenissen. Leesb. 2 stn. (I, 6^e dr.; II, 3^e en 4^e dr.). Leyden 1818—26. kl. 8°.

Prinsen (P. J.), Wegwijzer tot het spoedig aanleeren der algemeene geschiedenis, overeenkomstig de geschiedkundige kaart van Prof. Strass. Haarlem 1820. 8°.

Muyt (P. N.), Algemeene wereldgeschiedenis voor de Nederlandsche jeugd. 2^e dr. Zalt-Bommel 1828. 8°.

Wester (H.), Kort overzicht van de voorn. oude en latere volken of landen op den aardbol. 6de dr. Groningen 1829. kl. 8°.

——, Kort overzicht, enz. 10^e dr. Arnhem 1841. kl. 8°.

——, Kort overzicht, enz. 12^e dr. Arnhem 1854. kl. 8°.

Pölitz (K. H. L.), Kort overzicht der algemeene geschiedenis voor jonge lieden. Naar het Hoogd. door Is. AN. NIJHOFF. 4^e dr. 3 stn. (1 bd.). Arnheim 1837—1850. kl. 8°.

Bree (J. H. VAN DEN), Levens van beroemde en beruchte mannen tot de geschiedenis der wereld behorende. 1^e st. Schoonhoven 1846. 8°.

Kappe (ERNST), Geschiedenissen uit de geschiedenis. Een leesb. Uit het Hoogd. 1^e st. Groningen 1850. kl. 8°.

Eger (J. C.), Beknopt overzicht der algemeene geschiedenis voor eerst-beginnenden. Groningen 1850. 8°.

Bosscha (J.), Schets der algemeene geschiedenis en van die des vaderlands. 12de dr. Breda 1856. 8°.

Haupt (F.), Algemeene geschiedenis naar Pestalozzi's grondstellingen voor de Nederl. jeugd bewerkt door L. TH. ZEEGERS. Amsterdam 1857. kl. 8°.

Degenhardt (W.), Beknopt chronologisch overzicht der algem. geschiedenis. 5^e dr. Amsterdam 1857. kl. 8°.

Rijnenberg (L.), Het leeren der chronologie gemakkelijk gemaakt door 600 doelmatige voorstellen. 3 stn. Gorinchem 1858. kl. 8°.

Elberts (W. A.), Leerboek der algemeene geschiedenis. 2de dr. Schiedam 1858. 8°.

Elberts (W. A.), Wegwijzer bij het onderwijs der algem. geschiedenis. 2de dr. Leyden 1860. kl. 8°.

Burger Jr. (D.), Vragen over de algemeene geschiedenis en aardrijkskunde, naar aanleiding van de Schets van W. Pütz. Gorinchem 1861. 8°.

Holst (A. A.), Overzicht van de algemeene geschiedenis, enz. 2de dr. Amsterdam 1862. kl. 8°.

Meulevelt (W. G.), Beknopt chronol. overzicht der algem. geschiedenis. 2de dr. Amsterdam 1868. kl. 8°.

————, Beknopt chronol. overz., enz. 3^e dr. Amst. 1874. kl. 8°.

Knuivers (T.), Voornaamste gebeurtenissen en merkw. personen uit de algem. geschied. 6de dr. Amsterdam 1868. kl. 8°.

————, Voorn. gebeurten., enz. 7^e dr. Amst. 1874. kl. 8°.

Wijnne (J. A.), Overzicht der algemeene geschiedenis. 6de dr. Groningen 1869. 8°.

Wijnne (J. A.), Handboek der algemeene geschiedenis. 2de dr. Groningen 1870. 8°.

Dewald (P. H.), Vraag- en repetitieboek over de algemeene geschiedenis. Schoonhoven 1870. kl. 8°.

- Assmann** (W.), Beknopte algemeene geschiedenis op aardrijksk. grondslag. 2de dr. uit het Hoogd. bewerkt door E. MEHLER. 3 dln. Sneek 1875. 8°.
- Mellink Pz.** (F. G.), Algemeene geschiedenis. Naar W. FRICKE's Leitfaden. Amsterdam 1875. kl. 8°.
- Kollewijn Nz.** (A. M.), Leerboek der algem. geschiedenis voor eenigszins gevorderden. 2 dln. 2de dr. Amersfoort 1875, 77. 8°.
- , Leerboek, enz. 2^e dl. 3^e dr. Amersf. 1879. 8°.
- Huberts** (W. J. A.), Korte handleiding tot de kennis der algemeene geschiedenis. Zwolle 1876. 8°.
- Duyf** (C. F. VAN), Geschiedenis voor de volksschool. I. 2^e dr. Kampen 1877. kl. 8°.
- Mulder** (LOD.), Handleiding tot de kennis der algemeene geschiedenis. 2^e dl. 8^e dr. 's Gravenhage 1880. 8°.
- Huberts** (W. J. A.), Historisch-geographische atlas der algemeene en vaderlandsche geschiedenis. 7^e dr. Zwolle 1880. f°.
- Bruyne** (J. A. DE), Algemeene geschiedenis ten gebr. bij het middelb. en gymnas. onderwijs, 3^e dl. Nieuwe gesch. Schiedam 1883. 8°.
- Bruyne** (J. A. DE), Overzicht der algemeene geschiedenis. 2 dln. Schiedam 1885. 8°.
- Driesman** (H.), Keur van merkwaardige verhalen, uit de geschied. ontleend. Leesb. Groningen z. j. kl. 8°.
- Grube** (A. W.), Schetsen en tafereelen uit de geschiedenis van den nieuwen tijd. Uit het Hoogd. door P. VAN OS. Met pl. Dl. I. Sneek z. j. 8°.
- Dozy** (G. J.) — Historische atlas der algemeene geschiedenis, afbeeldingen en kaarten, bewerkt onder toezicht van —. Zutphen z. j. 4° obl.
- Kohlrausch** (FR.), Chronologischer Abriss der Weltgeschichte für den Jugend-Unterricht. 3^e Aufl. 1818. 4°.
- Bredow's** Merkwürdige Begebenheiten aus der allgem. Weltgeschichte. [Von D. BUDDINGH]. Rotterdam 1833. kl. 8°.
- Mönnich** (W. B.), Jugend- und Bildungsgeschichten merkw. Männer und Frauen. I. Nürnberg 1841. kl. 8°.
- Rhode** (C. E.), Historischer Schul-Atlas zur alten, mittleren und neueren Geschichte. 5^e Aufl. Glogau 1865. 4° obl.
- Deter** (CHR. G. JOH.), Geschichtsabriss für die oberen Klassen. 3 Thle. Berlin 1871. 8°.
- Ungewitter** (F. H.), Geschichte des Handels, der Industrie und Schifffahrt von den ältesten Zeiten an bis auf die Gegenwart. Mit Zeichn. und Kart. Leipzig, usw. o. J. 8°.

Bredow (G. G.), Principaux événements de l'histoire universelle. Par D. BUDDINGH. Rotterdam 1832. kl. 8°.

2 ex., waarvan een met aant. in handschr.

Colton (J. H.), Historical Atlas. A practical class-book of the history of the world. Illustrated by maps and plates, etc. By T. W. HUNT. New York, etc. 1860. 4°.

Willson (MARCUS), Outlines of history; ill. by geograph. and hist. notes and maps. School edit. New York, etc. 1864. 8°.

———, Outlines, etc. University ed. New York, etc. 1864. 8°.

Parley's (PT.) Universal history on the basis of geography. New edit. illustr. New York 1864. kl. 8°.

Lord (JOHN), A modern history from the time of Luther to the fall of Napoleon. Philadelphia w. y. 8°.

Spiegel der Jeugd (Nieuwe) of Franse Tiranny. Zijnde een kort verhaal van d' oorsprong en voortgang des oorlogs 1672, enz. Deventer, Wed. E. de Vries z. j. kl. 8°. — Met houtsn.

[**Wagenaar** (J.)], Abrégé de l'histoire de la patrie par demandes et par réponses. Trad. du Holl. Amsterdam 1759. kl. 8°.

Wagenaar (J.) — De Nederlandsche historie van — verkort, en met aanmerkingen, ten dienste der Nederl. jeugd uitgeg. door J. W. TE WATER. 4 dln. Amsterdam 1784—1800. 8°.

Swinderen (TH. VAN), Over de verdiensten der vorsten van Oranje-Nassau jegens het vaderland; een leesboek voor de Nederl. jeugd. Groningen 1814. kl. 8°.

Geschiedenis (Vaderlandsche) in 52 lessen voor de Nederl. jeugd en scholen. 2^e dr. Zutphen 1816. kl. 8°.

———. 14^e dr. Vroeger herz. door J. v. WIJK ROELANDSZ., en nu geheel omgewerkt, enz. Tiel 1851. kl. 8°.

Wester (HENDR.), Schoolboek over de geschiedenissen van ons vaderland. 7de dr. Leiden, enz. 1817. 8°.

Perk (C.), Beknopte schets der Nederlandsche geschiedenis, bijzonder der noordel. prov., door J. VAN WIJK ROELANDSZ. 8e dr. Amsterdam 1835. kl. 8°.

———, Beknopte schets, enz. 9e dr. Amst. 1840. kl. 8°.

Perk (C.), Premières notions de l'histoire des Pays-Bas, principalement des provinces septentrionales. Corr., cont. et trad. par J. v. WIJK ROELANDSZ. Amsterdam 1824. kl. 8°.

Wijk (J. VAN), C. Perk's beknopte schets der Nederl. geschiedenis uitgebreid, of 2e cursus. 3 stn. (1e st.: 2e, 4e en 5e dr.; 2e st.: 2^e, 3^e en 4^e dr.; 3^e st.: 1^e en 2^e dr.). Amsterdam 1822—40. kl. 8°.

Moens (PETRONELLA), Tafereelen uit de Nederlandsche geschiedenis, dichterlijk geschetst voor de jeugd. Haarlem 1823. kl. 8°.

Burggraaff (P.), Schoolboek over de geschiedenissen van ons vaderland (Zuidelijke provinciën). Leyden, enz. 1826. 8°.

Braakenburg (D.), Levensschetsen van voornamelyc Nederl. vrouwen. Een leesboek voor meisjesscholen. Zutphen 1827. 8°.

Levensschetsen van vaderlandsche mannen en vrouwen uit de zuidelijke provinciën. Leyden, enz. 1828. kl. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Buddingh (D.), Beknopte schetsen der Nederl. geschiedenis (bijzonder der Zuidel. gewesten). 's Gravenhage 1829. 8°.

Buddingh (D.), Handleiding bij den tijdstroom of de geschiedk. kaart van het Koninkr. der Nederlanden. Amsterdam 1830. 8°.

Levensschetsen van vaderlandsche mannen en vrouwen. 3 stn. 12°, 8°, 1^e dr. Haarlem 1829—37. kl. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Wagenaar's verkorte vaderlandsche historie in vragen en antwoorden, voortgezet tot na de oprigting van het Koninkrijk der Nederlanden. Dordrecht 1833. kl. 8°.

Anslijn Nz. (N.), Nederlandsche voorbeelden van deugd. Een leesb. 2e st. Leyden 1833. kl. 8°.

Beaumont (MARCHANT DE), Beautés de l'histoire des Pays-Bas septentrionaux. Revues, etc. d'après la 3e édit. par D. BUDDINGH. Amsterdam 1834. kl. 8°.

2 ex., één met opdrachten van Buddingh, één met aant. in Handschr.

Douchez (F.), Abrégé de l'histoire de la patrie, depuis l'époque la plus reculée jusqu'à nos jours, à l'usage de l'adolescence et des écoles secondaires du Royaume des Pays-Bas. 1e part. Amsterdam 1837. 8°.

Wijk Rzn. (J. VAN), Histoire de la patrie. Trad. par A. CLAVAREAU. Arnhem 1837. kl. 8°.

Rijkens (R. G.), De jeugdige vrienden van ons vaderland of de geschiedenissen van hetzelfde tot 1840. 4de dr. Groningen 1840. kl. 8°.

———, De jeugdige vrienden, enz. 5^e dr. (tot einde 1846). Gron. 1846. kl. 8°.

Leven (Het) en de daden van Nederlands meest beroemde zeehelden en vlootvoogden. Amsterdam 1841. kl. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Swan (A. VAN DER), Allereerste beginselen der geschiedenis van ons vaderland. 9de dr. Leiden 1846. kl. 8°.

———, Allereerste beginselen, enz. 11^e dr. Amsterdam 1855. kl. 8°.

Acker Stratingh (G.), Aloude staat en geschiedenis des vaderlands. Met kaart. 2 dln. 3 stn. Groningen 1847—52. 8°.

Jansz (P.), Vaderlandsche geschiedenis voor kinderen van acht tot elf jaren. 2^e dr. Met een kaartje. Schoonhoven 1848. 8°.

Best (P.), Tijdsafel der geschiedenis van het vaderland, in 20 lessen. 6^e dr. Amsterdam 1849. kl. 8°.

—, Tijdsafel, enz. 37^e dr. Zwolle 1882. kl. 8°.

Borgnett (Ad.), De Nederlanden onder koning Filips II. Naar het Fr. met aanteeke. Amsterdam 1852. 8°.

Mannen en vrouwen (Vaderlandsche), een leer- en leesb. 2 stn. Groningen 1853, 54. kl. 8°.

Hemkes Kz. (H.), Vaderlandsche geschiedenis, een leer- en leesboekje voor kinderen. 7de dr. Groningen 1858. kl. 8°.

Zeilmaker Wz. (H.), Beknopte verhalen uit de geschiedenis des vaderlands. Leesb. 3de dr. Sneek 1860. kl. 8°.

Geschiedenis (De) van Nederland. Leesb. Amsterdam, enz. 1860. 8°. Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Jansen (J. F.), Geschiedenis van Noord-Nederland. 2de dr. Harlingen 1861. kl. 8°.

Jansen (J. F.), Tijdsafel der geschiedenis van Noord-Nederland. 4de dr. Harlingen 1862. kl. 8°.

Stijger (J.), Uw vaderland. Leeslessen. 2de st. Amsterdam 1861. kl. 8°.

Knuivers (T.), Geschiedenis des vaderlands tot op onze tijden. 13^e dr. Amsterdam 1862. kl. 8°.

—, Geschiedenis, enz. 14^e dr. Amst. 1867. kl. 8°.

Knuivers (T.), Schetsen van den maatschappelijken toestand, staatsregeling, beschaving, enz. van het Nederl. volk. Groningen 1861. kl. 8°.

Koster (H.), Schetsen uit de vaderlandsche geschiedenis. Een leesb. Harlingen 1862. kl. 8°.

Brug (L.), Honderdtal verhalen, bevatt. de geschied. van ons vaderland. Een leesb. Amsterdam 1863. kl. 8°.

Beijnen (L. R.), Kort overzicht van de staatsregeling van ons vaderland van 1428 tot op onzen tijd. 2de dr. 's Gravenhage 1864. kl. 8°.

Mulder (Lod.), Handleiding tot de kennis der vaderl. geschiedenis. 6de dr. Arnhem 1865. 8°.

Mulder (Lod.), Eerste onderricht in de vaderlandsche geschiedenis. Arnhem 1868. kl. 8°.

—, Eerste onderricht, enz. 2^e dr. Arnhem 1871. kl. 8°.

—, Eerste onderricht, enz. 3^e dr. 's Gravenhage 1878. kl. 8°.

Mulder (Lod.) — Korte handleiding tot de kennis der geschiedenis van ons vaderland, naar —. 6de dr. Sneek 1878. kl. 8°.

Leerboekje voor de vaderl. geschiedenis. 5de dr. 's Gravenhage 1866. kl. 8°.

Degenhardt (W.), Vaderlandsche geschiedenis. Een leesb. 2^e dr. Amsterdam 1867. kl. 8°.

Holst (A. A.), Overzicht van de geschiedenis des vaderlands. 6de dr. Amsterdam 1867. kl. 8°.

Holst (A. A.), Schetsen en verhalen uit de geschied. van ons vaderland. 1^e reeks. 11de dr. Amsterdam 1868. kl. 8°.

Wijne (J. A.), Beknopte geschiedenis van het vaderland. Groningen 1868. 8°.

Nuyens (W. J. F.), Vaderlandsche geschiedenis voor de jeugd, inzonderheid voor de bijzondere R. K. scholen. 8^e dr. Amsterdam 1870. kl. 8°.

Kollewijn Nz. (A. M.), Leerboek der vaderl. geschiedenis. Amersfoort 1876. 8°.

————, Leerboek, enz. 5^e dr. Amersf. 1882. 8°.

Erhatz (B. A.) en J. M. H. BOSMAN, Ons verleden. De geschiedenis des vaderlands in schetsen en tafereelen. 2 dln. 4^e dr. Schoonhoven 1877, 78. 8°.

Kramers (J. H.), Korte schets en chronologische tafel der vaderl. geschiedenis. Herzien. Rotterdam 1880. kl. 8°.

Nuiver (A.) en O. J. REINDERS, Tijdrekenkundig overzicht der vaderlandsche geschiedenis, met aant. 2^e dr. Groningen 1882. 8°.

Bruijne (J. A. DE), Vaderlandsche geschiedenis. 2 dln. Schiedam 1887. 8°.

Lennepe (J. VAN), Geschiedenis van het vaderland. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Schrant (J. M.), Geschiedenis des vaderlands voor de scholen. 2^e dr. Schoonhoven z. j. kl. 8°.

Oven (M. J. VAN), Geschiedenis van Nederland. Met portr. Utrecht z. j. 12°.

Wap (JAN J. F.), Geschiedenis van het land en der heeren van Cuyk. Utrecht 1858. 4°. — Met wapenpl.

Piccardt (R. A. S.), Feestrede bij de gedachtenisviering van Middelburgs verlossing van de Fransche overheersching. Middelburg 1864. 8°.

Christemeijer (J. B.), Bij een avond-bezoek op 18 Junij van het slagveld van Waterloo. Utrecht 1865. 8°.

Keuren en ordonnantiën der stad Delft van den aanvang der 16^e eeuw tot het jaar 1536. Naar twee hss. gecopieerd en met aantek. voorzien door J. SOUTENDAM. Delft 1870. gr. 8°.

Wijk (J. E. VAN DER), Gedenkwaardige voorvallen uit de geschiedenis der Nederl. in den Oost-Ind. archipel. Wildervank 1861. kl. 8°.

Kollewijn Nz. (A. M.), Beknopte geschiedenis der Nederl. bezittingen. Groningen 1874. 8°.

Bontekoe (WILL. YSERANTSZ.), van Hoorn — Journaal ofte gedenkwaardige beschryvinge van de Oost-Indiesze reize van —, begrypende veel wonderlyke en gevaarlyke zaaken, enz. Waarby gevoegd is het Journaal van DIRK ALBERTS RAVEN; als ook verscheiden gedenkwaardige geschiedenissen. Op veel plaatszen verbeeterd, enz. en met schoone nieuwe plaaten verciert. Amsterdam z. j. 4°.

—, Journael ofte gedenkwaardige beschryvinge, enz. Dordrecht 1780. 4°.

Wijk Rz. (J. VAN), Korte schets der Nederl. ontdekkingen. Groningen 1842. 8°.

Boekeren (G. R. VOORMEULEN VAN), Reizen en ontdekkingstogten van Abel Jansz. Tasman. Groningen 1849. kl. 8°.

[**Lauts**, De Nederlanders in Brasiel, 1851.] 8°.

Algem. Konst- en letterbode.

[**Lauts**, Jan Pietersz Coen. 's Gravenhage 1858.] 8°.

Bijdr. tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië. N. V. II.

Watts de Peyster (J.), The Dutch at the North pole and the Dutch in Maine. New York 1857. 8°.

With Appendix.

Hederichs (BENJ.), Gründliches Antiquitäten-Lexicon, worinne die merckwürdigsten Alterthümer der Jüden, Griechen, Römer, Teutschen und ersten Christen zülänglich beschrieven und mit ihren Auctoribus bewiesen werden. Leipzig 1743. 8°.

Barnouw (Pr.), Korte levensgeschiedenissen van eenige voorname mannen en vrouwen, uit de vroege ongewijde geschiedenissen. Een leesb. 2 stukjes. Amsterdam 1817. kl. 8°.

Dorn Seiffen (G.), Handleiding tot de algemeene geschiedenis. 1^e st. Geschiedenis der Oostersche volken. 2de dr. Breda 1828. 8°.

Kürcher (K.), Handbuch der alten classischen Geographie. Heidelberg 1829. 8°.

Olivier Jz. (J.), Levensschetsen van de beroemdste mannen der oudheid, ter vertaling in 't Fransch, van een woordenboekje voorzien. Kampen 1837. 8°.

Bosse (F. A.), Geographiae antiquae compendium. Ed. 3^a. Lugduni-Bat. 1847. kl. 8°.

Willemier (D.), Korte schets der oude aardrijkskunde. 5^e dr., herz. door N. J. B. KAPPEYNE VAN DE COPPELLO. Gouda 1854. 8°.

Renssen (J. W. A.), Kort overzicht der oude aardrijkskunde. 3^e dr. Groningen 1882. 8°.

Epkema (E.), Leerboek van de geschiedenis der oudheid. Met pl. 1^e st. Groningen 1883. 8°.

Arnz (I.), Atlas der alten Welt in XVI illuminirten Charten. Düsseldorf o. J. 4° obl.

Ypeij (A.), Bijbelsche geschiedenis. Een leesboek voor kinderen. 2^e uitg. Utrecht 1818. 12°.

Geschiedenis des Israëlitischen volks, van Abraham tot op den tegenw. tijd, door een openb. schoolonderwijzer. Rotterdam 1827. kl. 8°.

Holst (A. A.), Overzicht van de bijbelsche geschiedenis. 2de dr. Amsterdam 1863. kl. 8°.

Damm (Chr. T.), Grieksche en Rom. fabelkunde. 3de Nederd. uitgave bewerkt door G. BRUINING. Met pl. Leyden 1826. kl. 8°.

Nüsselt (Friedr.), Lehrbuch der griech. und röm. Mythologie für höhere Mädchenschulen. 3te Aufl. Mit Abb. Leipzig 1851. 8°.

Klerck (A. W. de), Handleiding tot de mythologie der Grieken en Romeinen. Amsterdam 1855. kl. 8°.

Wieringhen Borski (G. van), Handleiding tot de mythologie, voor het onderwijs in de gymnasiën. 5^e dr. Amsterdam z. j. kl. 8°.

Haacke (Chr. Fr. F.) Schets der Grieksche en Romeinsche oudheden, enz. Uit het Hoogd. vert. door J. M. van Gendt. 3^e dr. Leyden 1855. 8°.

Michaëlis (H. C.), Epitome antiquitatum Romanarum et Graecarum, ex E. F. BOJESENII libris. Ed. alt. Amstelodami 1858. 8°.

Zachariä (A.), Geschiedenis der Grieken. Een leesboek voor de jeugd. Uit het Hoogd. 2 stn. (1 bd.). Zutphen 1821. kl. 8°.

Muyt (P. N.), Beknopte geschiedenis van Griekenland en deszelfs bewoners, enz. Naar het Engelsch van Goldsmith. 2e uitg. 2 stn. (1 bd.). Zalt-Bommel 1824. 8°.

Goldsmith, History of Greece abridged for the use of schools. New edition. Paris 1830. kl. 8°.

Kruizinga Homan (R.), Lineamenta historiae Graecorum usque ad Alexandrum Magnum. Doccum 1868. 8°.

[**Jullien (B.)**, Histoire de la Grèce. Tours s. d.] kl. 8°.

Zachariä (A.), Geschiedenis der Romeinen. Een leesb. Uit het Hoogd. 2 stn. (1e st. 4e dr.). Zutphen 1827, 11. kl. 8°.

Goldsmith, Roman history, abridged by himself for the use of schools. New edition. Paris 1830. kl. 8°.

Lamé-Fleury, L'histoire Romaine racontée aux enfants. Nouv. édit. Bruxelles s. a. kl. 8°.

Lhomond, Urbis Romae viri illustres a Romulo ad Augustum. Ueberarb. von C. HOLZER. 4e Aufl. Mit Karte. Stuttgart 1868. kl. 8°.

Schlimmer (J. G.), Romeinsche antiquiteiten, ten gebruike op gymnasiën en Latijnsche scholen. Groningen 1871. 8°.

[**Florian**], Numa Pompilius. 2 tom. Paris 1832. 12°. — Av. fig.

Lamé Fleury, L'histoire du moyen âge, racontée aux enfants. 3e éd. 2 tom. Bruxelles 1844. 12°.

Dowling (JOHN), The history of Romanism, from the earliest corruptions of Christianity to the present time. New edit. New York 1849. gr. 8°. — With ill.

Dowling (JOHN), Geschiedenis der Roomsche kerk, inzonderheid ook in de Nederlanden. Naar het Engelsch door D. BUDDINGH. 3 dln. Dordrecht 1854—56. 8°. — Met portr. en pl.

Docquier (A.), Manuel des institutions constitutionnelles et administratives de la Belgique. Mons 1856. kl. 8°.

Dégive (F.), Histoire du Congrès national. Mons, etc. 1864. kl. 8°.

Plutarque (Le petit) de la Belgique. Nouv. éd. Mons, etc. 1865. 8°.

Raingo (G. B. J.), Abrégé de l'histoire des Belges depuis les temps les plus anciens jusqu'à nos jours. 8e édité. Bruxelles, etc. 1866. kl. 8°.

Docquier (A.), Précis de l'histoire de la Belgique. Mons 1869. kl. 8°. Collection nation. de classiques à l'usage de l'enseignement moyen.

Wattier (J. B.), Beautés de l'histoire de la Belgique, pour les élèves des écoles primaires. 5e édité. Mons, etc. 1870. kl. 8°.

Watts de Peyster (J.), The history of Carausius, the Dutch Augustus and emperor of Britain, with which is interwoven an hist. and ethnol. account of the Menapii, etc. Poughkeepsie 1858. 8°.

Dumas (ALEX.), Napoléon. For the use of colleges and schools. With explanatory notes, etc. by LOUIS FASQUELLE. New York 1864. 8°.

Goldsmith (OLIV.), The history of England from the earliest period to the death of George II. 2nd edit. London 1854. kl. 8°.

Goldsmith's History of England, etc. — An abridgment of —. New edit. London 1823. kl. 8°.

Goldsmith's Abridgement of the history of England, etc. Edition, made upon 25th ed., revised by W. C. TAYLOR. Paris 1839. kl. 8°.

Buddingh (D.), Ontdekking van Amerika, en herhaalde zeereizen derwaarts in de 10^e—14^e eeuw. 's Gravenhage 1838. 8°.

Brodhead (JOHN ROMEYN), History of the State of New York. 1st period 1609—64. New York 1853. gr. 8°. — With map.

Willson (MARCUS), American history : comprising historical sketches of the Indian tribes, a description of American antiquities, etc. Cincinnati w. y. kl. 8°.

ZANG EN TOONKUNST.

Wester (H.), Eenige gezangen voor de jeugd. Groningen 1784. kl. 8°.

Proeve van school-gezangen. Haarlem 1802. kl. 8°.

Gezangen voor kinderen en jonge lieden. 2de stukje. Haarlem 1805. 8° obl. — Met muziek.

Wester (H.), Godsdienstige gezangen voor de jeugd. 4^e dr. Groningen 1808. kl. 8°.

Zangwijzen der psalmen, enz. tot gebruik der schooljeugd. Groningen 1814. kl. 8°.

Prinsen (P. J.), Zang-oefeningen, zamengesteld naar aanleiding van Van Dapperen's handboekje. Amsterdam 1826. 4° obl.

Dapperen (D. VAN), Zang-oefeningen voor de lagere scholen, in overeenstemming met des schrijvers aanvankelijk onderwijs in de muziek en het zingen. 1^e en 2^e twaalftal. 2^e dr. Amsterdam 1826, 31. 8°.

Brugsma (B.), Zangoefeningen voor scholen en schoolonderwijzers-gezelschappen. Groningen 1837. 8° obl.

Gnikema (H.), De zangvriend, bevattende een 50tal 3- en 4stemmige liederen, waarvan alle stemmen op psalmtoonschalen zijn overgebracht. Uit het Hoogd. overgebr. Groningen 1842. kl. 8°.

Francken (A.), Tweestemmige zangstukjes voor de jeugd, enz. Amsterdam 1842. 8°.

Heije (J. P.), Kinderliederen. Zangwijzen van A. ten Cate J. Az., Dav. Koning, W. Smits en J. J. Viotta. 1^e bundel. Amsterdam 1843. 8°.

Heije (J. P.), Een nieuw Nederl. verzen- en liedeboek. 1^e blad. Amsterdam [1847]. kl. 8°.

Niet verder verschenen.

Smits (WILH.), Handleiding en schoolboek voor het volks-zangonderwijs. Dl. 2, 3. 2de dr. Amsterdam 1849, 60. kl. 8°.

Smits (WILH.), Toonkunst. Schets van het toonstelsel, der harmonieleer en volksgezag. Amsterdam 1855. 8°.

Kinder-zangboek. Verzameling van één- en meerstemmige kinderliederen. 1e—4e st. Schiedam, enz. 1850—51. kl. 8°.

Claterbos (H. C.), Beknopte handleiding tot de kennis van de gronden der toonkunst. Harmonie. Melodie. Nieuwe uitg. Haarlem 1855. 8°.

Heije (J. P.) — Al de kinderliederen van —. Met vertalingen van A. Clavareau, enz. Met staalgrav. Amsterdam 1861. 8°.

Vries (J. DE), Twee- en driestemmige zangstukjes voor de jeugd. 2de dr. Leeuwarden 1861. 8°.

Koster (H.), Practisch leerboek voor de zangkunst. 3 stukjes. Harlingen 1862. kl. 8°.

Alof, Liedjes voor kinderen in school en huis. Kampen 1863. kl. 8°.

Jongsma (T. H.), Tiental vaderlandsche gezangen voor kinderen. 2de dr. Groningen 1863. kl. 8°.

Liederen ten dienste der openbare lagere scholen. Groningen 1863. 8°.

Vletter (A. DE), Tweestemmig liedboek voor jong en oud. Schoonhoven 1866. kl. 8°.

Lammers (G.), Kindertonen. Verzameling van zangstukjes. Barneveld 1868. kl. 8°.

Lammers (G.), Het zingende vogeltje. Verzameling van zangstukjes, enz. Barneveld 1867. kl. 8°.

Worp (J.), Eerste -- Derde zangboekje. Verzameling van oefeningen en liedjes voor het zangonderwijs, enz. 5^e, 2^e, 1^e dr. Groningen 1871, 70, 66. kl. 8°.

—, Eerste zangboekje voor de lagere scholen en voor zangscholen. 8e dr. Groningen 1877. 8°.

—, Vierde zangb., enz. 3e dr. Gron. 1879. 8°.

Worp (J.), Een boekje met liedjes voor twee stemmen. Woorden van H. BOUMAN. Groningen 1868. kl. 8°.

Worp (J.), De zingende kinderwereld voor school en huisgezin. Kinderliedjes voor ééne stem. Woorden van J. J. A. GOEVERNEUR. Groningen 1869. kl. 8°.

Worp (J.), Twintig driestemmige liederen. Woorden van A. WINKLER PRINS. 2de dr. Groningen 1871. kl. 8°.

Worp (J.) — Oefeningen voor stemvorming verzameld door —. Groningen [1871]. 8°.

Worp (J.), De zangschool. I, Twee- en driestemmige canons voor school en huis. Groningen 1877. 8°.

Baetens (P. F.), Twee feestliederen op 's Konings 25jarig kroningsfeest, voor één, twee of drie stemmen. 's Gravenhage [1874]. 8°.

Hol (RICH.), De jeugdige zanger. Theoretische en praktische handleiding, enz. 71e werk. 1e dltje. 3e dr. Groningen 1878. 8°.

Hol (RICH.), Vaderlandsch liedboek. 2- en 3stemmig gezet. Nieuwe uitg. Amsterdam 1883. 8°.

Hol (RICH.), Vijfde Scheppings-lied, „de Vogelen“, van J. J. L. ten Kate. 1^e sopr. en alt. z. pl. en j. 8°.

Scheltema (C. S. ADAMA VAN), Vier feestliederen ter gelegenheid van 't 70jarig geboortefeest van Z. M. Koning Willem III. Gorinchem 1887. 8°.

Berlijn (A.), Twintig zangstukjes ten dienste van scholen, bevattende meerstemmige canons, oefeningen en liederen, met tekst van J. P. Heije en G. H. Broekhuizen. 3e dr. Leiden z. j. 8°.

Wulp (L. VAN DER), Kleine cantate. z. pl. en j. 8°.

Feestliederen voor onderwijzers-vereenigingen. Groningen z. j. kl. 8°.

Voorbeelden (Eerste) ter zangoefening. Naar het Hoogd. Rotterdam z. j. 8°.

Lieder-Buch (Mildheimisches) von 800 lustigen und ernsthaften Gesängen über alle Dinge in der Welt. Gesamm. von RUD. ZACH. BECKER. Neue Ausg. Gotha 1815. kl. 8°.

Braun (TH.) et J. PIRÉ, Recueil de chants notés, à une, à deux et à trois parties. 3e édit. Nivelles 1854. kl. 8°.

Denefve (JUL.), Premiers éléments de musique à l'usage des établissemens d'instruction primaire. 2e édit. Mons 1870. kl. 8°.

Chants de l'École du dimanche de l'Église Wallonne de Delft. s. l. n. d. 8° obl.

Bartálus (ST.), Inleiding tot het klavier- en orgelspel. Buda 1871. gr. 4°. In het Hongaarsch.

Bartálus (ST.), A. B. C. Zangboekje voor de volksschool. 1e—4e jaar. Budapest 1872, 73. 8°. In het Hongaarsch.

V A R I A.

[**Adres** van het bestuur van het Anti-dagbladzegelverbond aan de 2e Kamer der Staten-Generaal, gedat. 22 Dec. 1868.] f°.

Album amicorum — Het — van Marcus Gualtherus, 1593—1649. Uitgegeven door N[ANNINGA] U[ITTERDIJK]. 8°.

Armenwet (De) opgehelderd door eene aantek. van J. H. G. BOISSE-VAIN. Arnhem 1854. kl. 8°.

Aulnis de Bourouill (J. D'), Het kathedersocialisme. Redev. Utrecht 1878. gr. 8°.

Beer Poortugael (D. J. DEN), De Aeneas van Virgilius uit een krijgskundig oogpunt beschouwd. Doesborgh 1845. 8°.

Beets (NIC.), Eenige opmerkingen met betrekking tot de denkbeelden van den dag in de richting van de emancipatie der vrouw. Utrecht 1870. 8°.

Beijma thoe Kingma (F. H. VAN), Pastorij- en kerkelijke-administratie in de grietenij Aengwirden. Heerenveen 1850. 8°.

[**Bibliotheek** (Koninklijke) — Lijsten der aanwinsten gedurende 1867 en 1868.] 8°.

Borgesius (H. GOEMAN), Drankbestrijding en drankwet. Haarlem 1882. 8°.

Broens (A. H.), Leerrede over 2 Korinth. V: 1—10. Delft 1848. 8°.

———, Vrees den dood niet! Leerr. Delft 1857. 8°.

———, De stemmen uit de graven. Leerr. Delft 1858. 8°.

[**Buddingh** (D.) — Verzameling artikels en berichten van zijne hand in verschill. tijdschriften, 1827—51.] 1 bd. 8°.

Buddingh (D.), Aan mijne drie kinderen. 's Gravenhage 1840. 8°. — Met portr.

Hierbij: Overzicht der boekwerken, brochuren en artikelen geschreven door D. Buddingh 1854, en de Stamboom van het geslacht Buddingh.

Buddingh (D.), Over oude en latere drinkplegtigheden, vooral der Scandinaviërs, Germanen en Nederlanders. Met afb. 's Gravenhage 1842. kl. 8°.

Hierbij een artikel van denz. uit de Konst- en Letterbode van 1843, over hetz. onderwerp.

Buddingh (D.), Verhandeling over het Westland, ter opheldering der Loo-en, Woerden en Hoven, benevens de natuurdienst der Friesen en Batavieren. Leyden 1844. 8°. — Met kaart.

Hierbij van denz.: De Loo-kwestie. Tiel 1861; en: Mededeeling aan De Navorscher, over de Loo-en. Gor. 1859; benevens eenige recensien.

Buddingh (D.), Mirakel-geloof en mirakelen in de Nederlanden. 's Gravenhage 1845. kl. 8°.

Hierbij een artikel over hetz. onderwerp door S. GILLE HERINGA, uit de Konst- en Letterb. van 1846.

Buddingh (D.), Avondstonden eens kluizenaars, naar PESTALOZZI. Delft 1848. 8°.

Buddingh (D.), Wenken over de bestrijding der pauselijke hierarchie in Nederland. Dordrecht 1854. 8°.

Buddingh (D.), Een paar bladen uit de geschiedenis der kerkhervorming in de Nederlanden, enz. Dordrecht 1855. 8°.

Dowling, Geschied. der Roomsche kerk. dl. 2.

Buddingh (D.), Elst en de Overbetuwsche lees-instelling aldaar. Eerste algem. verslag in 1858. Delft 1858. 8°.

———, Elst onder het patronaat van St. Marten, en 2^e verslag der Overbetuwsche leesinstelling in 1860. Arnhem 1860. 8°.

Buddingh (D.), Wandelingen door de Betuwe, ter opsporing van Germaansch-Bataafsche en Rom. ouden (1854—60). Tiel 1861. 8°. — Met pl.

———, Onderzoekingen in de Betuwe; vervolg op de Wandelingen, enz. 1863 en 1864. Tiel 1865. 8°. — Met kaart.

[**Buddingh** (D.), *Le Maaswaal et le Veluwe.*] 8°.

Annales de l'Acad. d'Archéologie de Belgique.

Buddingh (D.), *Het boetregt; bevatt. een oudheid-, geschied- en letterk. onderzoek naar den oorsprong en naambeteekenis van het geslacht Buddingh.* Delft 1863. 8°. — Met portr. en pl.

Buddingh (D.), *Buren en historisch en genealogisch onderzoek naar de Heeren van Buren, 1125—1581.* Gorinchem 1864. 8°.

Vaderl. Letteroefeningen.

Buddingh (D.), *Podhem of Poddinghem, sage, schaar en schaarmannen.* Tiel 1865. 8°.

Buddingh (D.), *De Cosmos en Zodiac van het oude Noorden of Scandinavië.* Anvers 1867. 8°.

Académie d'archéologie de Belgique.

Buddingh (D.), *Feesten en feesttijden. Natuur-, kerk- en volksfeesten in oorsprong en beteekenis.* Anvers 1869. 8°. — Met pl.

Académie d'archéologie de Belgique.

[**Buddingh** (D.), *St. Marten en St. Martens-mantel (over Utrechts naam en wapen).* Utrecht 1869.] 8°.

Utr. Volksalmanak, 1869.

[**Buddingh** (D.), *Utrechts abtstede.*] 1870. 8°.

[**Buddingh** (D.), *Oudwijk's abtdye.*] 8°.

Buddingh (D.), *St. Jan, de Dooper en de Evangelist, beschutspatronen der wereld-orde van vrijmetselaren.* Utrecht 1870. 8°.

Buddingh (D.), *Bijzonderheden betreff. de orde [der vrijmetselaars] in het algemeen. Het maçonniek gezang.* 1872. 8°.

[**Buddingh** (D.), *Over adoptie- of vrouwenloges.*] kl. 8°.

[**Buddingh** (D.), *De schaar en schaarmannen, tot opheldering van dit wapenfiguur.* Antwerpen 1872. 8°. — Met wapenpl.

Académie d'archéologie de Belgique. — Hierbij eene aankondiging van dit werk.

[**Buddingh** (D.), *Dr. Kohlbrügge en Dr. Meyboom. Met een voorwoord aan alle Gereformeerden in Nederland.* z. pl. en j. kl. 8°.

[**Buddingh** (J.), *Open brief aan R. C. Meijer, uitgelokt door zijne afzwering van het Christendom.* Delft 1858. 8°.

Caan (H. I.), *Toast bij de aanbieding van het gedenkschrift Diligentia,* 13 Sept. 1843. 8°.

[**Campbell** (F. A. G.), *Vaderlandsche autografen.*] 1871. 8°.

Ned. Spectator.

Campbell (H.), *A sermon occasioned by the death of Theod. Frelinghuysen.* Newark 1862. 8°.

Castel et Moutier, par C. V. Mons 1868. 8°.

Chiolich u. von Löwensberg (HEINR. VON), Aesthetische Studien. Wien 1844. kl. 8°.

[**Clarisse** (J.)], Nadrukkelijk betoog dat ongodsdienstigheid de bron is van tijdelijk en eeuwig ongeluk, enz. Amsterdam 1854. 8°.

Uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Alg.

Constant Rebecque (A. L. P. DE), Rapport aan de Nederlandsche Regering, over de toepassing van kunst op nijverheid, enz. in Oostenrijk-Hongarije. Weenen 1879. 8°.

Demarest (DAVID D.), History and characteristics of the Reformed protestant Dutch Church. New York 1856. kl. 8°. — With ill.

Deseuret (J. B. F.), La médecine des passions ou les passions considérées dans leurs rapports avec les maladies, les lois et la religion. 3e éd. 2 tom. Paris 1860. 8°.

Detienne (CH.), Guide pratique des soins à donner aux malades dans les familles. Mons 1869. kl. 8°.

Diegenen — Aan — onder het Nederlandsche volk, die belang stellen in de bevolking van een merkwaardig deel onzer Oost-Indische bezittingen. [Door het hoofdbestuur van het Nederl. Zendelinggenootschap.] Rotterdam z. j. 8°.

Dodt v. Fl. (J. J.), Geschiedkundige bijzonderheden. Utrecht 1842. 8°.

Overdr. uit het Tijdschrift voor Gesch., Oudh. en Stat. v. Utrecht. Hierin: Mr. Gillis v. Utr. geneest Pr. Willem I, in 1582. Over het verbidden v. een misdadiger door eene vrouw, in 1583. Het papegay-schieten, enz. Tooverij in 't Sticht, 1537. Voorts van denz.: iets over Petrus Vorstius, enz. iets over Jacob Kemp, schout van Gorinchem, enz. Over Theod. Corn. Bergius.

Donders (F. C.), Over spraakklanken in het algemeen en in het bijzonder over die der Nederl. taal. 1870. 8°.

Dijkema (H.), Bijdrage tot de meer algem. verspreiding van de kennis der meest belangrijke verbeteringen, welke sedert de laatste jaren in de vaderl. landhuishouding zijn in gebruik gekomen. Groningen 1852. 8°.

Eck (FRIEDRICH), Die langjährige unterirdische Haft zweier Kinder, nach den mündlichen Mittheilungen einer derselben, usw. Frankfurt a. M. 1856. 8°.

Ekker (A.), De invloed der dichtkunst op de eerste ontwikkeling en beschaving der Grieken. Eene voorlezing. Rotterdam 1837. 8°.

Elst (C. VAN DER), Uitstapje op het grondgebied eener aloude bergplaats. Brussel 1864. kl. 8°.

Elst (C. VAN DER), Les dédicaces, éléments probables de chronologie. 8°.

Elst (C. VAN DER), Récit légendaire de l'envahissement de la Belgique par les Romains. 1869. 8°.

Feestgave van het Wiskundig Genootschap te Amsterdam, onder de zinspreuk: „Een onvermoeide arbeid komt alles te boven”, ter gelegenheid der viering van zijn 100jarig bestaan. Haarlem 1879. f°.

Garebek Moeloed of het feest van Mohammed's geboorte, gelijk het te Djokdjokarta jaarlijks gevierd wordt. Zaltbommel 1857. 8°. — Met pl. Tijdschr. v. Nederl. Indië.

Gedichten (Politieke) door een Schoolmeester. 3de dr. Maassluis z. j. 8°.

Gratama (L. OLDENHUIS), Open brief over de zorg voor en het onderhoud der hunnebedden. Assen 1868. 8°.

Gunn (ALEX.), Memoirs of John Henry Livingston, first professor of theology in the Reformed Protestant Dutch church in North-America. New edit. With portr. New-York 1856. kl. 8°.

Guyot (P. C. G.), Bijdrage tot de kennis van het Fraterhuis te Nijmegen. z. pl. en j. 8°.

Hecker (W.), Hoe en waardoor zich in den menschlijken geest de vrijheid openbaart en ontwikkelt. Redev. Groningen 1852. 8°.

Hegius — Alexander —. [Door P. C. MOLHUYSEN]. 1852. kl. 8°. Overijss. Almanak. 1852.

Hettema (M. DE HAAN), Het stemregt in Nederland. Dookum 1840. 8°.

Hettema (DE HAAN), Vermoedelijke oorsprong van den (zoogenaamden) halven adelaar in de wapens der Friezen. Leeuwarden 1843. kl. 8°.

Hobart, Analysis of bishop Butler's Analogy of religion, natural and revealed. Revised by Cu. E. WEST. New York 1848. kl. 8°.

Houck (A. J.), Eenige bedenkingen op het werkje van F. van Sorge, over den invloed der machines op de welvaart der volken. Overdr. [1842]. 8°.

Jonckers (Jons. HK.), De laatste Batawische hexe van Freya. Een verhaal. z. pl. en j. 8°.

Ketwich (F. VAN), Een woord van noodzakelijke toelichting, aan de lezers van den open brief aan F. van Ketwich, getiteld: Vrijmetse-
larij contra orthodoxie en ultramontanisme. Kampen 1872. 8°.

Kipp (P. J.), Nadere proeven ter ontdekking van arsenicum by vergiftiging. Overdr. 1842. 8°.

Lansens (P.), Historische opsporingen. Aloude wijze van gronden en have te onteigenen. Brugge 1866. 8°.

Lansens (PRUD.), Eene novelle. Brugge 1867. kl. 8°.

Lansens (PRUD.), Een droom. Brugge 1870. kl. 8°.

[**Lansens** (P.), Bijdrage tot de kennis van de maandienst en hare stoffelijke en morele overblijfselen. z. pl. en jr.] 8°.

Handel. v. h. 8^e Ned. taal- en letterk. congres te Rotterdam. 1865.

[**Maas** (A.), Verslag der Commissie voor de geschiedenis der geneeskunde in Nederland, benevens mededeel. over de oudste hier te lande in zwang geweest zijnde denkbeelden aangaande de natuur- en geneeskunde. z. pl. en jr.] 8°.

Maere-Limnander (De), Question flamande. Discours. Gand 1869 8°.

Nahuys (MAUR.), Considérations sur quelques monnaies Anglo-saxonnes. Angelsaks. munten in 1866 gevonden in Friesland, beschreven en historisch toegelicht. — Charte de l'an 1494, à laquelle sont suspendues deux monnaies comme échantillons. 1867. 8°.

Noordbrabants oudheden. Het land van Cuijk. 8°. — Met kaart.

Poele (LÉOP. VAN DE) et ARTH. LE BAILLY D'INGHEM, Quelques mots sur l'attitude de l'Autriche vis-à-vis des puissances Européennes. Gand 1866. 8°.

Portius (K. WILH.), Ueber den Ursprung der Begriffe. Leipzig 1848. 8°.

Protestantisme (Het) en de Staten-Generaal. 's Gravenhage 1850. 8°.

Pijnappel Gz. (J.), Beschouwingen over de letterklanken. Delft 1864. 8°.

[**Rafn** (CH. C.), Découverte de l'Amérique par les Normands. — Rapports des Normands avec l'Orient.] 8°.

Hierbij eene Holl. vert. der beide artt. door DE HAAN HETTEMER. 1854.

Redevoering over John Howard. z. pl. en j. 8°.

[**Reglement** van bestuur ten platten lande van de prov. Utrecht. 1816.] 8°.

Reglement voor de examens ter verkrijging van een diploma als stuurman aan boord van koopvaardijschepen. Amsterdam 1877. kl. 8°.

Reglement voor 't Burger-Kinder-Weeshuis te Gorinchem. Gorinchem [1829]. 8°.

Renouvier (CH.), Manuel républicain de l'homme et du citoyen. Paris 1848. 12°.

Report (Annual) of the Superintendent of soldiers' orphans, of Pennsylvania, for the y. 1875. Harrisburg 1875. 8°.

Review — The new Brunswick —. Vol. I. May 1854—Febr. 1855. New York 1855. gr. 8°.

Rogers (E. P.), A historical discourse on the Reformed prot. Dutch church of Albany. New York 1858. 8°. — With pl.

Römer (R. C. H.), Ridder van Tuijl. — In de domkerk te Utrecht. — De overstroming. Oudewater 1855. — Geschiedkundige mededeelingen nopens Deil. 8° en kl. 8°.

Sanctis (L. DE), Twintig maanden in de gevangenis der inquisitie. Naar het Ital. Dordrecht 1855. 8°.

Schapen (Schurftige) blaëren het hardst, of de rarekiek van Lammert de jonge. (1^e dr.). Amsterdam z. j. 8°.

Schraut (J. M.), Antwoord aan den schrijver van de Aanmerkingen op het Leven van Jezus Christus. I. Gend 1825. kl. 8°.

Schrijver (B. DE) [D. BUDDINGH], Proselytenmakerij of de kunst om kinderen en onnadenkende menschen tot de alleen-zaligmakende kerk te bekeeren. Tiel 1848. 8°.

Simons (G.) — Ter nagedachtenis van —. Amsterdam 1869. 8°.

Stemmen (Dordsche). Tijdschrift ter bevord. van evangelieleer en geloofsleven, tot bestrijding van afgoderij, ongelooft en bijgeloof [onder red. van D. BUDDINGH]. Jaarg. 1—3. Dordrecht 1853—56. 8°. — Met portr.

Teekenspraak van het Duitsch-Oostenrijksch telegraafverbond voor het telegrafienstelsel van Morse. 1 blad. Berlijn 1851. f°.

Trieper Jr. (J. H.), Opwekking aan mijne landgenooten, tot het dankbaar en plegtig viert van den 18^{den} Junij 1815. Amsterdam 1830. 8°.

Valentine (D. T.), Manual of the corporation of the city of New-York for 1850. New York. kl. 8°. — With ill.

Verwaltungs-Bericht (35ster) des Kleinen Raths und 22ster Bericht des Appellations-Gerichts über die Justiz-Verwaltung vom Jahr 1868 an den Grossen Rath des Kantons Basel-Stadt. 8°.

View (A general) of the fine arts, critical and historical. With an introduction by D. HUNTINGTON. 4th edit. New York 1851. kl. 8°.

Weijermans (JOH. CORN.), Redevoering over de weldadigheid van Nederland in het algemeen, enz. Doesborgh 1858. 8°.

Woord — Een — over het Koninklijk-Academisch vraagstuk van de spelling der Nederlandsche plaatsnamen. [Door JOH. VAN VLOTEN]. Deventer 1860. 8°.

Wormstall (Jos.), Ueber die Wanderung der Bataver nach den Niederlanden. Münster 1872. 8°.

Wten Stichte, Open brief aan F. van Ketwich. Vrijmetselarij contra orthodoxie en ultramontanisme. Kampen 1872. 8°.

Wyckoff (Is. N.), Report of a visit to the Holland colonies in Michigan and Wisconsin. 1849. 8°.

Zending (De) voor stad en dorp. (Nieuwe handwijzer). Hoofdred. D. BUDDINGH. 1^e jaarg. Amsterdam 1853, 54. f°.

Niet verder verschenen.

———. Hetzelfde werk in 8°. — Met portr.

Handschriften.

Concept-ordonnantie op de scholen, door HH. scholarchen aan den Raad der stad Zierckzee overgelegd, den 10 Nov. 1749, met Extract uit de Notulen van den Raad, gedat. 11 Nov. 1749. 10 bl. f°.

Freem (REIN.), Penne Konst. 10 kunstig beschreven bladen. 1799. 4° obl.

Bartjens — Cyfferinge van Bartjens 1^e deel, door ANT. BUITEWEG te Vlaardingen. Anno 1741. 223 blz. gr. 4°.

Bartjens (WM.). Cyfferinge, het 2^e deel, door REIN. FREEM, begonne 8 Aug. 1796, en voleindigt 30 Juni 1798, te Heerjansdam. 338 blz. f°.

Lintz (A. VAN), Koopmans rekeningen; IV. deel, uitgewerkt door L. FREEM. 179 blz. 4°.

Strabbe (A. B.), Rekenkunst 3^e dl., met bijvoegsel, en 4^e dl., uitgewerkt door L. FREEM. 3 dln. 136, 135, 278 blz. 4°.

Olm (J. VAN) — Bijvoegsel op het rekenboek van —, uitgewerkt door L. FREEM. 1838. 63 blz. 4°.

Bartjens (WILL.), Arithmetica ofte Koopmans rekeningen. 1^e en 2^e dl., uitgewerkt door COENR. KOK. 4°.

Lints (ADAM VAN), Arithmetica of Koopmans rekeningen, uytgewerkt door COENR. KOK. Anno 1779 en 1780. 2 dln. 4°.

Hiddinga (G.), Algebra, uitgewerkt door COENR. KOK. 4°.

Geschiedenis onzes vaderlands [tot den vrede van Munster] 280 blz. 4°.

Zedekunde — Over de christelijke —. [Naar de lessen van Polman aan 's Rijks Kweekschool voor schoolonderwijzers te Haarlem]. 273 blz. 4°.

Schetsen, bevattende ziel-, mensch-, opvoed- en onderwijskundige grondtrekken, ten dienste der kweekelingen van 's Rijks Kweekschool voor schoolonderwijzers te Haarlem. 29, 21, 34 blz. met inhoudsopgave. 4°.

Overzicht van de door de Zwitsersche Kantonsregeringen gegeven antwoorden en aangeboden bescheiden betreffende het zoogenaamd professioneel of ambachtsonderwijs in Zwitserland, alsmede van de ontvangen publicatiën, die in Zwitserland over paedagogiek en over de inrigting van het Zwitsersche schoolwezen verschenen en in den handel verkrijgbaar zijn. 10 blz. gr. f°.

Hierbij de circulaire, den 25 Mei 1870 namens den Bondsraad aan de Kantons gezonden, in twee talen.

Verslag (Tweede) van den toestand der schoolvereeniging uitgebr. in de alg. verg. van aandeelhouders op 19 Juni 1879 door den Voorzitter H. F. R. Hubrecht. 10 blz. 4°.

ALPHABETISCH REGISTER.

A

Aa, C. P. E. Robidé van der, 127.
 Aa, A. J. van der, 180.
 Aanmerkingen, 101.
 Aanteekeningen, 16.
 Aanwijzing, 82, 151.
 Aarsen, A., 133, 171.
 A.B.C. boek, 122.
 Abderhalden, J. V., 110.
 Abécédaire, 120.
 Abresch, F. L., 86.
 Acker Stratingh, G., 188.
 Acte-examens, 53, 54.
 Acts, 33, 42.
 Adama van Scheltema, C. S., 195.
 Adres, 5, 6, 10, 51, 57, 60, 195.
 Adriani, M. J., 67, 137.
 Aeneas, H., 158.
 Agt, M. P. van, 141.
 Aimé-Martin, L., 92.
 Akademie, 57.
 Aktenstücke, 66.
 Albada, B. L. van, 85, 132.
 Alberda, J. J., 61.
 Album amicorum, Het, 195.
 Alings, A. W., 2, 42.
 Alkmaar, H. van, 143.
 Allemand, 145.
 Alliol, J., 138.
 Alma, P., 25.
 Almanak, 114.
 Aloff, 182, 194.
 Alphen, H. van, 151.
 Altgelt, H., 27.
 Ambachts-teekenonderwijs, 59
 Ami, I', 145.
 Amorós, 95.
 Ampliatie, 21.
 Amstel, J. J. A. Ploos van, 11.
 Andeutungen, 38.
 Andres, B., 86.
 Andresen, Ch., 73.
 Andrie, J. F. D., 145.
 Andriessen, J., 137.
 Andriessen, P. J., 139.

Ange, J. Teissedre L', 22, 65, 68.
 Angenot, F., 29.
 Anonymus (J. B. Kan), 43.
 Anslyn, N., 67, 94, 96, 127, 142, 159,
 177, 183, 187.
 Anslyn, P. D., 35.
 Anspach, J., 14.
 Antwoord, 47.
 Anweisung, 87.
 Aphorismen, 18.
 Archief, 143.
 Arendt, R., 110, 169.
 Arendt, Th., 88.
 Armenwet, De, 195.
 Arndts, F., 125.
 Arnhem, 205.
 Aruz, J., 191.
 Artikel, 45.
 Arum, P. Hanou van, 127.
 Asch van Wijck, H. M. A. J. van, 48.
 Assen, C. J. van, 93.
 Assmann, W., 185.
 Athenaeum, 49, 51.
 Atlas, 180.
 Auer, W., 139.
 Aulnis de Bourouill, J. d', 195.
 Ausfeld, J. W., 67.
 Ausstellung, 19.
 Avantages, Des, 2.
 Axt, M., 52.

B

Baader, J., 170.
 Baars, W. A., 159.
 Baarschers, H., 121, 132, 133, 140.
 Baas, O., 135.
 Babington Macaulay, Th., 8.
 Backer, H. G., 160.
 Backhaus, J. C. N., 28.
 Badon Ghyben, J., 164.
 Baers, J., 105.
 Baetens, P. F., 194.
 Bailly d'Inghem, A. Le, 200.
 Bain, A., 92.
 Bake, J., 47.

- Bakker, G., 80.
 Bakker, H. G., 106.
 Bakker, P., 116.
 Bakker Korff, J., 49.
 Balen, J. H. van, 172.
 Balle, A. C., 27.
 Barnard, H., 29, 42.
 Barnouw, Pt., 190.
 Baron, A., 145.
 Barrau, Th. H., 29, 59, 92.
 Bartálus, St., 111, 195.
 Bartels, Pt., 66.
 Barthélémy Saint-Hilaire, 29.
 Bartjens, W., 157, 202.
 Basedovius, J. B., 103.
 Bassecour Caan, J. J. de la, 25.
 Basslé, G. A., 100.
 Bastiat, F., 119, 120.
 Battelle, 172.
 Battig, G., 95.
 Baudet, L., 116.
 Baudet, P. J., 166.
 Baumhauer, E. H. von, 174.
 Baumhauer, M. M. von, 61.
 Beaufort, W. H. de, 54.
 Beaulieu, Ch. le Hardy de, 119.
 Beaumont, Mad^e, Le Prince de, 145.
 Beaumont, Marchant de, 187.
 Beck, F. A., 91.
 Beck, H., 46.
 Becker, M. A., 79.
 Becker, R. Z., 195.
 Becker, Th., 74.
 Bedenkingen, 4, 7, 47.
 Beeck Vollenhoven, H. van, 61.
 Beeloo, A., 84.
 Beer, A., 31.
 Beer, T. de, 86.
 Beer Poortugael, D. J. den, 82, 195.
 Beets, M. N., 174.
 Beets, N., 7, 67, 68, 144, 195.
 Beets, Pt., 123.
 Beginselen, 117, 121.
 Begrip, 119, 135, 142.
 Behandlung, 21.
 Behrns, J. H., 25, 35, 53.
 Beiträge, 183.
 Belooning, 35.
 Belval, Th., 30.
 Bemmelen, J. van, 104, 119, 128.
 Bemmelen, P. van, 13.
 Ben, J. van der, 129.
 Beneke, 75.
 Beneke, Ed., 19.
 Beneke, Fr. Ed., 91.
 Benthem Reddingius, G., 120.
 Benzenberg, J. F., 156.
 Berckenhoff, M. J., 109.
 Berdenis van Berlekom, J. J., 64.
 Berg, A. van den, 119, 176.
 Bergh, L. Ph. C. van den, 181.
 Berghaus, 182.
 Berghe Ch. van den, 119.
 Berghuis, S., 111.
 Berg-Stomp, T. van den, 113.
 Berkhey, J. Le Francq van, 144.
 Berkhout, A. J., 65.
 Berkhout, J. J. Teding van, 6, 108.
 Bericht, 32, 33, 38, 58.
 Berichte, 39.
 Berichten, 44, 71, 72.
 Berlekom, J. J. Berdenis van, 64.
 Berlijn, A., 195.
 Bernoleke, Th., 39.
 Berthoud, 104.
 Berthelt, A., 78.
 Bertram, H., 32.
 Bes, K., 111.
 Beschouwingen, 8, 17.
 Beschrijving, 168, 181.
 Besluiten, 47.
 Best, P., 131, 177, 188.
 Bestaan, 72.
 Bestuur, 3.
 Besuch, 52.
 Betoog, 7.
 Bevel, M. I. S., 159, 166.
 Beijer, C. P. F., 117.
 Beijer, J. C., 137.
 Beijna thoe Kingma, F. H. van, 15, 195.
 Beijnen, L. R., 188.
 Biben, A., 127.
 Biber, Ed., 67.
 Bibliotheek, 78, 86, 135, 196.
 Biedermann, K., 110.
 Bierens de Haan, D., 36.
 Biermann, G. H., 107, 162.
 Biernatzki, K. L., 183.
 Bikkers, I. C., 108.
 Bikkoeré Chinoeg, 80.
 Bijdrage, 26.
 Bijdragen, 30, 73.
 Bildnisse, 69.
 Bildung, 17.
 Bilt La Motte, C. V. E. van der, 144.
 Bing, V., 111.
 Birman, M., 39.
 Bladen, 77.
 Blätter, 78.
 Blankstein, T., 79.
 Blaupot ten Cate, S., 1, 10, 25, 26.

- Bleek, G. van, 170.
 Bleekrode, S., 175.
 Bleibtren, L. C., 161.
 Blijham, G., 121, 172.
 Blikken, 84.
 Blink, H., 109, 176.
 Block, M., 120.
 Bloem, H. W., 31, 35, 104, 113.
 Bloesems, 144.
 Blouw, J., 108, 159.
 Bock, A. H. W. de, 148.
 Bode, 77.
 Boeye, M. J. Schuurbeque, 12.
 Boeles, W. B. S., 17.
 Boeles, P., 95.
 Boekenlijst, 1.
 Boekeren, R. Koopmans van, 130.
 Boekeren, G. R. Voormeulen van, 190.
 Boekzaal, 75.
 Boer, W. R., 119.
 Boer, H. F. de, 109.
 Boer, H. de, 165.
 Boers, C., 116.
 Boeser, A. L., 102, 142, 161, 181.
 Boeser, J. C., 179.
 Böhl, E., 91.
 Böhm, J., 65.
 Bohnensieg, G. C. W., 170.
 Böhringer, J. A., 71.
 Boing, D., 34.
 Boissevain, J. H. G., 25, 195.
 Bojesenius, E. F., 191.
 Bolhuis, L. van, 135, 136.
 Bomhoff Hzn., D., 138, 139.
 Bommel, C. R. A. van, 5.
 Boniface, A., 146.
 Bonn, M. J., 104.
 Bontekoe, W. Y., 190.
 Boonekamp, P. J., 105.
 Boot, J. C. G., 53, 152.
 Bopp, 170, 175.
 Borde, A. de la, 80.
 Borgesius, H. Goeman, 196.
 Borgnett, Ad., 188.
 Bormann, K., 55, 95, 113.
 Borski, G. van Wieringhen, 48, 49,
 102, 107, 139, 169, 191.
 Bos, 179.
 Bos, H., 134.
 Bos, P. R., 78.
 Bosch Dz., D. W., 8, 70, 141, 147, 170.
 Bosch, M. van Heyningen, 124, 125.
 Bosch, J. van den, 72.
 Bosch Kemper, J. de, 8, 9, 12, 14.
 Bosdijk, J. F., 138.
 Bosman, J. M. H., 27, 130, 189.
 Bosscha, J., 60, 71, 184.
 Bosscha, P., 53.
 Bosse, F. A., 190.
 Bougeault, A., 146, 147.
 Bouman, H., 59, 85, 97, 108, 121, 134.
 Bourne, W. Oland, 73.
 Bourouill, J. d'Aulnis de, 195.
 Boutet de Monvel, 116.
 Bouwman, L., 134, 161, 170.
 Bouwmeester, J. C., 135.
 Boxman, A., 34.
 Braakenburg, D., 187.
 Braam, H. van, 85.
 Braet von Ueberfeldt, 111.
 Brand, J. A., 171.
 Brassinga, A. J., 15.
 Braubach, 149.
 Braun, J. G., 38.
 Braun, Th., 20, 145, 195.
 Brauw, W. M. de, 9, 13.
 Bréal, M., 41.
 Brederôo, 16.
 Bredius, J. P., 7.
 Bredow, G. C., 183, 185, 186.
 Bree, J. H. van den, 181.
 Breedenbeek, J. A., 123.
 Brief, 48, 49, 54.
 Briefwechsel, 87.
 Briefsteller, 148.
 Briene, M. van, 14.
 Brieven, 34, 132.
 Brill, W. G., 9, 49, 50, 181, 201.
 Brink, A. van, 101, 160.
 Brioude, A. de, 116.
 Brochure, 48.
 Brodhead, J. R., 192.
 Broedelet, A. M., 23.
 Broeder, J. den, 108, 140.
 Broek, van den, 60.
 Broens, A. H., 196.
 Broekere, C. C. de, 3.
 Brougham, H., 57.
 Brouwer, W., 135.
 Brown, Rob., 63.
 Brucherus, H. H., 65.
 Brug, L., 188.
 Brug, S. L., 10, 36, 62, 102, 121,
 128, 131, 166, 169, 170, 172, 174,
 175, 176, 178.
 Bruggen, B. van, 156, 166.
 Brugsma, B., 7, 34, 68, 69, 82, 83,
 94, 111, 133, 138, 176, 181, 193.
 Bruin, Servaas de, 105.
 Bruining, G., 191.
 Bruins, F., 141, 179.
 Bruins, L., 12, 131, 169.

Brummeler, G. ten, 100.
 Brunt, J., 159.
 Bruyn, L. de, 157.
 Bruyn, Lobry de, 92.
 Bruijne, J. A. de, 185, 189.
 Bryant, H. B., 163.
 Brzoska, H. G., 76.
 Büchlein, 150.
 Buddingh, D., 1, 9, 21, 31, 42, 54, 56, 57, 64, 65, 68, 69, 70, 76, 81, 85, 103, 109, 142, 143, 145, 149, 168, 176, 179, 180, 181, 185, 186, 187, 192, 196, 197, 201.
 Buddingh, J., 197.
 Budgetenwürfe, 46.
 Buissen, F., 92, 95.
 Buitenweg, A., 202.
 Bulle, A. C., 27.
 Bulletin, 21.
 Bülew, B. van Marenholtz-, 75, 99.
 Buls, Ch., 41.
 Buren Schele, A. D. van, 130.
 Burg, P. van der, 173.
 Burger, 16.
 Burger, C. P., 44.
 Burger Jr., D., 48, 51, 184.
 Burger, H., 172.
 Burgeravondschool, 58.
 Burggraaf, P., 65, 100, 109, 187.
 Burguy, G. F., 146.
 Burow, J. Pfannenschmidt, 85.
 Büsching, A. F., 86.
 Büsing, J. Ch., 119.
 Buuren Nzn., S. W. van, 134.
 Buijs, J., 168.
 Buys, de kleine, 169.

C

Caan, H. J., 71, 197.
 Caesar, 153.
 Caffier, Pt., 89.
 Cahier, 147.
 Calcar, E. van, 84, 86, 97.
 Calendar, The, 63.
 Calinich, E. A. E., 74, 75.
 Calisch, N. S., 43.
 Callewaert, P., 106.
 Campbell, H., 197.
 Campbell, M. F. A. G., 152.
 Campe, J. H., 74.
 Candidus, 4.
 Cappelle, F. van, 152, 154.
 Cardinael, S. H., 122, 157.
 Carlebur, W. F., 139.
 Carnot, 21.

Carpantier, M. P., 97.
 Carton, C., 60.
 Castel, 198.
 Casterman, L., 46.
 Catalogus, 1, 2, 44.
 Cate, J. ten, 43, 44.
 Cate, S. Blanpot ten, 10.
 Cate, S. H. ten, 81.
 Catechismus, 114, 119.
 Cattie, J. Th., 172.
 Cattier, F., 156.
 Central-Bibliotheek, 78.
 Cevlen, Lvd. van, 155.
 Champfleury, 84.
 Channing, W. E., 62.
 Chants, 195.
 Charter, 42.
 Chiolich, 198.
 Chrestomathie, 136.
 Christemeijer, J. B., 189.
 Cicero, 153.
 Cijferkunst, 160.
 Citters, J. de Witte van, 111.
 Clairant, 164, 165.
 Clarisse, J., 65, 68, 198.
 Clarisse, W. C. L., 67.
 Classen, J., 95.
 Claterbos, H. C., 193.
 Clauel, A., 92.
 Clavareau, A., 187, 197.
 Clavier, A., 146.
 Cleff, J. van, 166.
 Clerc, Le, 167.
 Clias, P. H., 73.
 Cnopius, L. C., 144.
 Cochin, 34.
 Cock, A. M. de, 12, 44, 56, 85.
 Cock, D., 157.
 Cocquiel, Ch. de, 59.
 Code, 29.
 Cohn, H., 30.
 Collard, F., 147.
 Colton, J. H., 179, 180, 186.
 Comenius, J. A., 95, 114.
 Compayré, G., 67.
 Compte-rendu, 39, 58.
 Concept-ordonnantie, 202.
 Conférences, 73.
 Conradi, J., 133.
 Conseil, le, 46.
 Consules, 46.
 Contract, 70.
 Coolen, W. A., 120.
 Coote, E., 105.
 Coppello, N. J. B. Kappeyne van de, 190.

Coquilhart, J. P., 34.
 Corderius, M., 152.
 Cornelia, 85.
 Cornette, A., 77.
 Coronel, S. Sr., 33, 58, 74, 77, 171.
 Corver, P., 159.
 Cosma, A., 155.
 Coster, D. J., 173.
 Coster, Ph. de, 102, 108.
 Coulon, J. Vitranga, 80.
 Cournot, 33.
 Cours, 176.
 Cousin, V., 23, 45.
 Cowan, F. M., 152.
 Cramer, B., 123.
 Cramer, F., 63, 64.
 Cremer, B. S., 122.
 Cromjong, J. K. A., 112.
 Crüger, F. E. J., 173.
 Crusius, S. G., 87.
 Cullom, S. M., 183.
 Curas, H., 183.
 Curtman, W. J. G., 5, 18, 59.

D

Daguet, A., 92.
 Dale, J. H. van, 130, 138, 139, 140.
 Dam, J. van, 61, 62, 157.
 Dam van Isselt, J. van, 17.
 Damm, Ch. T., 191.
 Daniel, W. F., 17, 38.
 Dapperen, D. van, 107, 193.
 Darstellung, 58.
 Dauvellier, M., 142.
 Day, 121.
 Dechamps, A., 40.
 Decoster, Ph., 102, 108.
 Deenik, A., 109.
 Defodon, Ch., 41.
 Degenhardt, R., 151.
 Degenhardt, W., 12, 16, 37, 54, 66, 170, 184, 189.
 Degive, Fr., 146, 192.
 Deinhardt, J. H., 49.
 Dekker, D., 133.
 Delbrück, F., 87.
 Delden, S. van, 94.
 Delinotte, L. P., 148.
 Delitsch, O., 110.
 Dellebarre, J. Ph., 3, 101.
 Delprat, G. H. M., 5, 62.
 Demarest, D. D., 198.
 Demeter, I., 87, 103.
 Denefve, J., 195.
 Denkbeelden, 3.

Denzel (B. G.), 18, 81, 94.
 Desaga (M.), 170.
 Descamps, J. B., 106.
 Deseuret, J. B. F., 198.
 Deter, C. G. J., 185.
 De Theux, 40.
 Detienne, Ch., 198.
 Deutschland, Das pädagogische, 67.
 Deutschland, Das neue, 19.
 Deutschlands, 38.
 Dewald, P. H., 184.
 Diefenbach, C., 110.
 Diegenen, 198.
 Dienstvorschriften, 27.
 Diephuis, G., 7, 25.
 Dieren, Leer de — kennen, 172.
 Diesterweg, Ad., 38, 90, 162, 176.
 Diesterweg, F. A. W., 18, 32, 52, 68, 88, 98, 107, 108.
 Dieterici, W., 51.
 Dietlein, R., 99.
 Dijk, B. van, 128.
 Dijk, J. A. van, 139, 140.
 Dijkema, H., 198.
 Dijkstra, F., 108.
 Dinter, B., 153.
 Discussion, 29.
 Dispositions, 207.
 Dittes, Fr., 65, 75, 89, 90, 91, 95.
 Dittes—Versluys, 65.
 Dittes—Wendel, 94.
 Dobschall, J. G., 38, 68, 88.
 Doequier, A., 192.
 Dodt v. Fl., J. J., 198.
 Dolezal, 182.
 Dolz, J. Ch., 103, 115.
 Domela Nieuwenhuis, J., 14.
 Domrich, H., 89.
 Donders, F. C., 102, 198.
 Doorenbos, W., 154.
 Doornbos, J., 121.
 Dor, Ed., 42.
 Döring, F. W., 152.
 Dorn Seiffen, G., 190.
 Dornseiffen, J., 179, 181.
 Dorp, L. van, 139.
 Dort, I. van, 135.
 Dou, J. P., 165.
 Douchez, F., 187.
 Dowling, J., 192.
 Dozy, G. J., 15, 179, 185.
 Drbal, M. A., 75.
 Dressler, J. G., 91.
 Dresselhuys, G., 51.
 Driel, J. van, 4.
 Drielsma, A., 100.

Driesman, H., 10, 129, 185.
 Drinhaus, J. F., 18.
 Droit, Du, 3.
 Drukletters, 155.
 Dübner, Fr., 154.
 Ducpétiaux, Ed., 39.
 Dufan, P. A., 60.
 Duhring, H., 4.
 Duinen, J. H. van, 59, 86, 111.
 Dumas, A., 192.
 Dunshee, H. W., 41.
 Duparc, H. M., 61.
 Dupont, H. A., 145.
 Dusseau, J. L., 9.
 Duyl, C. F. van, 185.

E

Ebeling, F. W., 89.
 Ebert, J. J., 156.
 Eck, Fr., 198.
 Eckstein, F. A., 91.
 École, l', 93, 96.
 Education, 41, 42.
 Eekhoff, W., 143.
 Eekma, B., 34, 35.
 Eger, J. C., 184.
 Egger, A.
 Eilers Koch, J. R., 118.
 Einladungsschriften, 56.
 Einleitung, 109.
 Eiselen, E., 112.
 Eiselen, F., 90.
 Eisenlohr, Th., 19, 20, 55.
 Eites, P. J., 77.
 Ekker, A., 198.
 Ekker, A. H. A., 49.
 Elberts, W. A., 104, 184.
 Éléments, 179.
 Elink Sterk, J. W., 6.
 Elligott, J. N. M., 151.
 Ellis, W., 7.
 Elout, P. J., 5.
 Elst, C. van der, 198.
 Elze, J. L., 162.
 Emancipation, De l', 3.
 Emden, E. L. van, 25.
 Emmercy de Perponcher, W., 144.
 Encyklopädie, 2.
 Ende, A. van den, 1, 65, 80.
 Engelberts Gerrits, G., 129, 145.
 Engelenburg, F. F. Vredenrijk, 14.
 Enklaar, C. G., 121.
 Enklaar, E. C., 120, 169, 171.
 Enseignement, De l', 21, 46.
 Entwurf, 27, 52.

Epkema, E., 191.
 Erhatz, B. A., 189.
 Erismann, F., 74.
 Erler, W., 53.
 Ervaringen, 62.
 Erziehung, 90, 98.
 Erziehungs-Resultate, 90.
 Erziehungs und Unterrichtsw., 18.
 Es, A. H. G. P. van den, 153.
 Es, N. P. van, 180.
 Eshuijs, H., 113.
 Essai, 3, 96.
 État, 40.
 Evelt, F., 103.
 Evers, J. C. G., 50.
 Eversdyck, C., 165.
 Ewald, J. L., 80, 93, 96.
 Ewich, J. J., 17.
 Examens, 9, 54.
 Exposé, 20, 28, 32, 41, 45.
 Eyk, J. A. van, 44.
 Eyk, J. P. Sprenger van, 82.
 Eyk, W. B. J. van, 38.
 Eyk-Hardeman, Mevr. G. van, 113.
 Eysinga, J. F. van Humalda van, 16.

F

Faber, J. G. A., 26, 70.
 Fabri, J. E., 177.
 Fakkelt, De, 82.
 Falkmann, M. F., 149.
 Farncombe Sanders, A. J. W., 10, 15.
 Fasquelle, L., 104, 147.
 Fechner, H., 52.
 Feddersen, J. F., 116.
 Feest, 63.
 Feestgave, 199.
 Feestliederen, 195.
 Feestviering, 72.
 Feith, H. O., 48.
 Fekken, W., 102.
 Fénelon, 75, 95, 125, 146.
 Fentsik, E. A., 155.
 Felice, G. de, 82.
 Fellenberg, E. von, 87.
 Ferf, H. Nieuwbuur, 35.
 Ferroti, D. K. Schédo-, 41.
 Fest, P., 68.
 Feuchtersleben, E. von, 75.
 Fibel, Deutsche, 99.
 Fichte, J. H. von, 95.
 Fick, C. F., 32.
 Fijter, J. de, 178.
 Fikkert, L. B., 142, 161.
 Finger, F. A., 110.

Fischer, A. S., 99.
 Fischer, J. A., 88.
 Fitch, 179.
 Fleckeisen, A., 153.
 Fles, J. A., 60.
 Fleury, Lamé, 191, 192.
 Floh, J. H., 79, 81.
 Florian, 192.
 Fokke Simons, A., 183.
 Fölsing, J., 33, 98.
 Fontaines, J. des, 158.
 Formey, S., 79.
 Fournier, 145.
 Fragmenten, 143.
 Francken, A., 193.
 Francken, C. M., 50, 102.
 Francq van Berkhey, J. Le, 144.
 Frankamp, L., 115.
 Franken, G., 82.
 Frankenberg, Ad., 63.
 Franklin, B., 128.
 Frederiks, J. G., 182.
 Freem, R., 202.
 Freiheit, Die, 3.
 Fréville, A. F. J., 183.
 Fricke, W., 96.
 Friedemann, A. J., 163.
 Frisius, Doctor, 12.
 Fritz, Th., 64.
 Fröbel, F., 78, 90, 98, 100.
 Frijlink, H., 102, 178.
 Furrer, K., 96.

G

Gallenkamp, W., 46.
 Gams, J. van, 112.
 Ganot, A., 174.
 Garebek Moeloed, 198.
 Garrigues, 116.
 Gasc, 92.
 Gáspár, J., 155.
 Gaspari, A. C., 109.
 Gastmann, A. C., 11.
 Gaultier, 179.
 Gauthey, L. F. F., 55.
 Gavere, C. de, 111.
 Gazelles, Ch., 104.
 Gedachten, 47, 49, 81, 84.
 Gedenkschrift, 49, 55, 72.
 Gedenkschriften, 71.
 Gedenkstuk, 72.
 Gedichten, 199.
 Gedike, F., 64.
 Gediking, F., 78.
 Gedragingen, 129.

Geelhoed, D., 109, 114, 125.
 Geelhoed, W. O., 69.
 Geer, P. van, 27.
 Geerligs, G. H., 70, 140.
 Geerling, W. J., 178.
 Geertsema, C., 121.
 Geertsema, C. J., 56.
 Gefken, J. W., 5.
 Geist, P. H., 161.
 Gelder, J. de, 159, 164, 166.
 Gelder, J. J. de, 63, 76, 82, 84.
 Gelder, W. van, 182.
 Gelliers, C. de, 122.
 Gendt, J. M. van, 191.
 Genlis, Mad. de, 92.
 Geographer, 180.
 Geographie, 182.
 Geographist, 177.
 Gerbrants, P., 134.
 Gericke, G. Fr. Wilh., 55.
 Germain, A. J., 92.
 Gerrits, G. Engelberts, 129, 145.
 Gerritzen, H. A., 1.
 Gersbach, J., 98.
 Gerstäcker, F., 178.
 Geschenk, 122, 125.
 Geschichte, 67, 73.
 Geschiedenis, 122, 186, 188, 191, 202.
 Gesell, K., 95.
 Gesetz, 28, 29, 46, 53, 55, 59.
 Geslachtslijst, 140.
 Gesprekken, 3, 53, 123.
 Gessert, F., 88.
 Gestel, A. van, 11.
 Geuns, J. van, 22.
 Geus, H. de, 147.
 Gevallen, 123.
 Geysbeek, P. G. Witsen, 158.
 Gezangen, 193.
 Gezondheid, 135.
 Ghorum, J. van Male de, 40.
 Ghyben, J. Badon, 164.
 Gids, 78.
 Gille Heringa, S., 15, 65, 196.
 Girard, 104, 145.
 Gisi, W., 39.
 Gittermann, J. Ch. H., 115, 137.
 Glatz, J., 171.
 Glaubenskleet, Th. G., 150.
 Gleuns Jr., W., 109, 175, 176.
 Gloger, C. W. L., 171.
 Goede, W., 114.
 Goedhart, B. J., 153.
 Goedhart, J. P., 131.
 Goedman, 114.
 Goeje, M. J. de, 11, 27.

- Goeman Borgesius, H., 196.
 Goeree, W., 111.
 Goes, G. F. D., 87.
 Goeverneur, J. J. A., 124, 128, 194.
 Goldammer, H., 33, 99.
 Goldsmith, 151, 191, 192.
 Goltzsch, E. F., 35, 38.
 Gönczy, P., 110, 150, 154, 155, 171, 175, 182.
 Gonda, J., 36.
 Görlitz, P. K., 4, 5, 34, 65, 69.
 Göthe, J. W. von, 143.
 Gottschick, A. F., 154.
 Gou, J. de, 141.
 Goudschaal, U. P., 131, 171.
 Gouka, A., 160.
 Gouka, M., 85, 105, 160.
 Gouw, J. ter, 25, 31, 66.
 Gradaus, E., 38.
 Gräfe, H., 88.
 Grammaire, 147.
 Gras, Wolfgang, 32.
 Graser, J. B., 5, 18, 38, 98.
 Grashuis, G. J., 15.
 Grassmann, J. G., 107.
 Grasso, V. E., 92.
 Graswinckel, D. P. M., 14.
 Gratama, L. Oldenhuis, 199.
 Grave, J. L. A. Salverda de, 41.
 Gray, A., 173.
 Gressler, F. G. J., 178.
 Groen van Prinsterer, G., 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 26.
 Gronden, 4.
 Groot, D. de, 141, 178.
 Groot, J. de, 157.
 Groot, P. Hofstede de, 5, 6, 7, 8, 10, 48.
 Grootvader Jakob, 124.
 Grote, J. C., 112.
 Grottefend, A., 103.
 Grube, A. W., 185.
 Gruber, J., 99.
 Grundsätze, 94.
 Grüneveld, G., 140.
 Gruner, G. A., 87.
 Grunow, H., 45.
 Guffey, M^c, 151.
 Guikema, H., 193.
 Guillié, 60.
 Guimps, R. de, 92.
 Guizot, F., 66.
 Gunn, A., 199.
 Gunn, C. H., 105.
 Gunning Jr., J. H., 11.
 Gunning, J. W., 174.
 Gutachten, 45, 91.
 Gutsmuths, J. Ch. Fr., 110, 112.
 Guyot, P. C. G., 199.
- ## H
- Haacke, Ch. F. F., 191.
 Haan, W., 89.
 Haan, D. Bierens de, 36.
 Haan Hetteema, M. de, 102, 200.
 Haanstra, H., 157.
 Haar, J. van der, 71.
 Haarman, C. F., 106, 111.
 Haarst, W. van, 93, 159.
 Haegen, Ph. van der, 64.
 Hagen, H., 99.
 Hagenaar, J., 71.
 Hager, D. M., 175.
 Hagoort, A., 138.
 Hakkert, 147.
 Hakbyl, L., 151.
 Hakvoord, B., 101, 136.
 Halberstadt, A., 154.
 Halbertsma, P., 6.
 Halbertsma, T., 50.
 Halbertsma, T. J., 51.
 Hall, Baynard, R., 92.
 Hall, M. C. van, 71.
 Halm, C., 153.
 Hamann, A., 19.
 Hamel, J., 64.
 Hamelsveld, 117.
 Hamonière, G., 151.
 Handboek, 23.
 Handboekje, 97, 109, 110, 140.
 Handbuch, 86.
 Handel, Ch. Fr., 74.
 Handelingen, 7, 70, 116.
 Handleiding, 80, 101, 110, 138, 175.
 Hankiewicz, H. van, 53.
 Hanschmann, A. B., 69.
 Hanschmann, J. G., 32, 89.
 Hansen, J. A., 160, 166.
 Hardeman, Mevr. G. van Eijk, 113.
 Hardy de Beaulieu, Ch. le, 119, 120.
 Harnisch, W., 78, 88.
 Harrebomee, P. J., 84, 139.
 Harthoorn, S. E., 17.
 Harting, D., 33, 49.
 Harting, P., 51.
 Hartmann, C. F., 78.
 Hartog, W. de, 60.
 Hartogsveld, J., 141.
 Hartsen, F. A., 13, 49.
 Haspels, E. J., 168.
 Hass, H. L. Ch., 32.

- Hauner, A. N., 91.
 Haupt, F., 184.
 Hauschild, E. J., 78, 104, 149.
 Hazen Cz., J., 168.
 Hebel, J. P., 168.
 Hecker, W., 199.
 Heckmann, G., 106.
 Hederichs, B., 190.
 Heer, Vorsselman de, 57.
 Heeris, F. J., 141.
 Heetjans, W., 135.
 Hegius, 199.
 Hekker Jr., D., 106.
 Heide, H. C. van der, 85, 133.
 Heim, H. J. van der, 42.
 Hein, G. H., 68.
 Heindl, F. H., 89.
 Heindl, J. B., 68.
 Heine, R., 98.
 Heinsius, Th., 18, 89.
 Heldring, L., 72.
 Heldring, O. G., 119.
 Helfenstein, J., 66.
 Helfert, J. A. von, 20, 39.
 Helfferich, A., 90.
 Helge, J. E., 171, 172, 173, 174.
 Hellner, Ph., 19.
 Hellwig, J. Ch. L., 164.
 Hemkes Kz., H., 23, 25, 36, 83, 103,
 114, 119, 128, 129, 139, 159, 160,
 179, 180, 181, 183, 188.
 Hendrik van Alkmaar, 143.
 Henke, W. L. H. Köster, 109.
 Hennig, G. A., 91.
 Herbart, J. F., 91.
 Herbigny, D', 4.
 Hergenröther, J. B., 81, 87.
 Heringa, S. Gille, 15, 65, 196.
 Herinnering, 68.
 Herinneringen, 68.
 Hermannsen, N., 98.
 Hermans, H. 154.
 Hermes, J. A., 118.
 Herrig, L., 146.
 Herx, W., 18.
 Hess, M., 63.
 Hesse, W., 55.
 Hetteema, M. de Haan, 102, 200.
 Heugelenburg, M., 122.
 Heule, Ch. van, 135.
 Heusde, Ph. W. van, 48.
 Heusden, A. A. van, 177.
 Heusden, C. J. van, 24.
 Heuser, P., 107, 162.
 Heusij, F., 141.
 Heuvel, H. van den, 101, 160.
 Heijdenryck, C. A. J., 12.
 Heije, J. P., 193.
 Heyfelder, O., 73.
 Heynatz, J. F., 148.
 Heyningen Bosch, M. van, 124, 125.
 Heijting, P., 15.
 Hiddinga, G., 202.
 Hiele, P. van, 137, 160.
 Hildebrand, W. F., 134.
 Hill, M., 61, 102.
 Hillardt, F. K., 79.
 Hinloopen Labberton, D. van, 5, 23,
 74, 75, 96.
 Hinrichs L.Ez., A. W. N., 164.
 Hinse, D. W., 133, 161, 174.
 Hints, 92.
 Hirsch, D., 83.
 Hirsch, Meijer, 164.
 Hirzel, B., 61.
 Hissink, L. A., 67.
 Historie, 116, 125, 143.
 Hitchcock, Ch. H., 173.
 Hitchcock, E., 171, 173.
 Hittenkofer, 30.
 Hobart, 199.
 Hochegger, Fr., 31.
 Hochheimer, C. F. A., 86.
 Hoch- und Mittelschulen, 53.
 Hoek, P., 161.
 Hoet Jr., C. ten, 143.
 Hoëvell, J. D. van, 82.
 Hoeven, A. van der, 6, 148, 178.
 Hoevers W., 13.
 Hoffmann, J., 175.
 Hoffmann, K. A. J., 90.
 Hoffmann, Th. 73.
 Hofkamp, D., 129.
 Hofkamp, K., 106, 111, 130, 174.
 Hofkamp, S. J., 69.
 Hofkamp, T., 168.
 Hofstede de Groot, P., 5, 6, 7, 8, 10, 48.
 Hogendorp, D., 48.
 Hol, R., 111, 194.
 Hollander, D. de, 157.
 Hollander, J. J. de, 151.
 Hollmann, A., 97.
 Holst, A. A., 115, 140, 184, 189, 191.
 Holterman, W. A., 176.
 Holtkamp, F. A. G., 84.
 Holzer, C., 192.
 Homan, R. Kruizinga, 191.
 Hopf, G. W., 45, 95.
 Hopf, J., 150.
 Hoppe, T. J., 27.
 Hoogeschool, 51.
 Hoogvorst, C. J., 60.

- Hoonaard, W. van den, 70, 109, 159, 177, 178, 181.
 Horatius, 153.
 Horn, D., 37.
 Horn, W. O. von, 150.
 Horne, A., 110.
 Horstig, K. G., 55.
 Horstmann, J. C., 73.
 Houck, A. J., 31, 199.
 Houry, C. B., 4.
 Hovens, D., 116.
 Howard, J., 200.
 Howe, S. G., 61.
 Huberts, W. J. A., 49, 179, 185.
 Hübner, J., 179.
 Hubrecht, H. F. R., 43.
 Hubrecht, P. F., 27.
 Hudemann, E. E., 52.
 Huët, A., 50.
 Hufeland, C. W., 74, 80.
 Hugewils, J. B., 99, 116, 146.
 Huisdieren, 171.
 Huiskamer, 129.
 Huizinga, J., 160.
 Huizinga, J. Menno, 17.
 Hulde, 69.
 Hull, W. van den, 81.
 Hulshoff, W. van Oosterwijk, 117, 119.
 Hülsman, J. H. H., 43, 44, 143.
 Hulst, J. van, 80.
 Humalda van Eysinga, J. F. van, 16.
 Hunt, J., 100.
 Hurtel, J. M., 103.
 Husen, R., 27, 169.
 Hijmans, H. S., 81.
- I**
- Idioten, 61.
 Iets, 12, 35, 47, 48, 101.
 Ireček, J., 32.
 Ilcken, A., 112.
 Industrieschool, 57.
 Inghem, A. Le Bailly d', 200.
 Institutions, 204.
 Instructie, 21.
 Instruction, 26, 28.
 Instructor, 151.
 Isselt, J. van Dam van, 17.
- J**
- Jaarboek, 71, 77.
 Jaarboeken, 56.
 Jaarboekje, 31, 35, 60, 76, 77, 113.
 Jacobi, A. F. E., 86, 162.
- Jacobi, F., 27, 55, 90.
 Jacobs, F., 152, 153.
 Jacobs, J. F., 97.
 Jacobson A.Bz., G. J., 175.
 Jaeger, Ch. de, 106.
 Jaeger, J., 183.
 Jager, A. de, 66, 140, 143.
 Jäger, O., 52.
 Jagt, J. A. M. van der, 181, 182.
 Jahn, F. L., 112.
 Jahrbuch, 78, 79.
 Jahrbücher, 78.
 Jakob, L. H., 74.
 Jamin, 174.
 Janke, Alb., 46.
 Jansen, A., 33, 85, 97, 133, 140,
 Jansen, J. F., 13, 70, 120, 130, 161,
 168, 169, 178, 180, 182, 188.
 Janssen, J. A. R., 17.
 Jansz, P., 181, 188.
 Jauffret, L. F., 73.
 Jessen, A. Ch., 78.
 Jesus, 117.
 Johnston, J. F. W., 174.
 Joling, P., 159.
 Jonckbloedt, W. J. A., 11, 143.
 Jonckers, J. H., 199.
 Jong, C. de, 170.
 Jong G.Tz., A. de, 67, 68.
 Jong, H. de, 133.
 Jongejan, A., 17.
 Jongeneel, J., 59.
 Jongsma, T. H., 194.
 Jourdain, Ch. 40.
 Journal, 79.
 Julien, Stan., 175.
 Julius, C. F., 131.
 Julius, G., 5.
 Jullien, B., 191.
 Jungst, J. P., 117.
 Junius, 13.
 Jurrius, J., 109, 178.
- K**
- Kadavý, J., 155.
 Kakerken, L. van, 15, 97.
 Kalle, F., 120.
 Kälisch, E. W., 68, 89.
 Kampen (Naar), 60.
 Kampen, N. G. van, 177.
 Kan, D. M., 154.
 Kan, J. B., 43, 49, 50, 152.
 Kant, I., 87.
 Kant, L., 74.
 Kapff, S. C., 83.

- Kapp, A., 89.
 Kappé, E., 184.
 Käppel, 79.
 Kappeyne v. d. Coppello, N. J. B., 190.
 Kärcher, K., 190.
 Karmarsch, K., 57.
 Karsten, J. W., 165, 167.
 Kasten, R. M., 137.
 Katalog, 1.
 Katechismus, 62, 170.
 Kawerau, P. F. Th., 107.
 Keeser, F. C., 97.
 Kehr, C., 66.
 Kelber, J. G., 66.
 Kellner, L., 83, 89, 104, 106.
 Kempees, J. C. J., 161, 164, 166.
 Kemper, J. de Bosch, 8, 9, 12, 14, 50.
 Kennis, 169.
 Kennissen, 172.
 Kerekhoff, H. E. C. van, 37.
 Kerdijk, A., 14, 17.
 Kerkhoven, R. A., 113.
 Kerl, S., 151, 152.
 Kern, H., 91.
 Ketzereien, Pädagogische, 19.
 Keuren, 189.
 Keyser, J. P. de, 43.
 Keijzer, G., 141.
 Keijzer, J. de, 96, 137, 171.
 Kiesewetter, J. G. C., 74.
 Kievits, H. A., 56.
 Kindercourant, 134.
 Kindergarten, 78.
 Kindergedichtjes, 118, 128.
 Kinderspelen, 96.
 Kinder-zangboek, 193.
 Kingma, F. H. v. Beyma thoe, 15, 195.
 Kingma, Y., 97, 100.
 Kipp, P. J., 199.
 Kirchdorffer, J. S., 137.
 Kirchmann, P. F., 89.
 Klachten, 16.
 Kleinpaul, K., 18.
 Klerck, A. W. de, 191.
 Kletke, C. A., 45.
 Klinkenberg, W. F. K., 15.
 Klinkert, B., 143.
 Klinkert, P., 142.
 Kloes, J. J. van der, 31, 76.
 Klopp, O., 52.
 Kloss, M., 112, 113.
 Klots, F. H. Scheffelaar, 14.
 Klotz, R., 153.
 Knie, G., 61.
 Knispel, J., 58.
 Knoop, J. H., 165.
 Knuivers, T., 132, 140, 169, 170, 174, 184, 188.
 Koch, Ch., 88.
 Koch, J. F. W., 110.
 Köchler, J. B., 150.
 Koenders, J., 33.
 Koenen, M. J., 78.
 Koetsveld, C. E. van, 8, 61, 131.
 Köhler, A., 33, 34, 99.
 Köhler, G. E., 52.
 Köhler, J. A., 83.
 Kohlrausch, F., 185.
 Köhnke, M. C., 17.
 Kok, A. L., 135.
 Kok, C., 203.
 Kok, J., 157.
 Koker, K. H. J., 153.
 Kolb, C. F. A., 97.
 Kolff, A. van der, 181.
 Kollwijn, A. M., 75, 185, 189, 190.
 Kommentar, 109.
 Koning, J., 125.
 Koning, L., 120, 147.
 Koning, W., 133.
 Kooiman Az., K., 59, 162, 167, 174.
 Koopmans van Boekeren, R., 130.
 Kooyker, A. H., 126.
 Korff, J. Bakker, 49.
 Körner, F., 45, 64, 89.
 Kornfeldt, B. C., 132.
 Koster, B., 144.
 Koster, H., 188, 194.
 Köster Henke, W. L. H., 109.
 Kothing, M., 55.
 Krahe, J., 149.
 Kramers, J. H., 63, 69, 189.
 Kramp, M. J. C., 62.
 Krauss, Aug., 73.
 Krebbers, H. J., 135.
 Kreenen, J. J., 25, 109, 176, 178.
 Kregten, R. van, 159.
 Kreling, W., 167.
 Kremer, H., 166.
 Kremer, H. B., 139.
 Kreutzer, J. J., 19.
 Kreyenburg, G., 46.
 Kreijssig, F., 45.
 Kriebel Snoer, C. J., 97.
 Kriege, W. L., 17.
 Kroeze Ramaker, H., 137, 177.
 Kröger, J. C., 19, 27, 73.
 Krol, J. G., 107, 159.
 Krom, H. J., 2.
 Krom, P., 114.
 Krombholz, A., 79.
 Kroon, T. T., 47.

Krooneman, H. A., 113.
 Krug, 18.
 Krug, J. F. A., 103.
 Krüger, F., 61.
 Kruizinga Homan, R., 191.
 Krummacher, D. F. A., 118.
 Krummacher, F. A., 17.
 Krupp, M. J., 90.
 Kruseman, A. C., 112.
 Krüsi, H., 88.
 Kruijff, C. A. de, 36, 134.
 Kübler, M. S., 84.
 Kuchler, J. G. K. E., 32.
 Kühner, C., 19.
 Kunst, 85.
 Kunst-akademie, 56.
 Küster, H., 55.
 Kuijper, A., 14, 15.
 Kuijper Hz., G., 138.
 Kuyper, H., 179.
 Kuyper, J., 179.
 Kuijper, J. Martinet, 167.
 Kuijper Ez., T., 171.
 Kuipers, J., 127.
 Kweekschool, 54.

L

Laar, A. T. van de, 151.
 Labberté, H. M., 141.
 Labberton, D. van Hinloopen, 5, 23,
 74, 75, 96.
 Lachmann H. W., 60.
 Lacroix, S. P., 164, 166.
 La Garde, M. H. de, 21.
 Lalleman, G. B., 13.
 Lalo, A. Wacquez-, 148.
 Lamaisonneuve, A. Legroing, 3.
 Lambrechts, R. J., 24.
 Lamé-Fleury, 191, 192.
 Lammers, G., 194.
 Lamping, J. A., 13.
 Land, J. P. N., 49, 50.
 Landrien, B., 119.
 Landschullehrer-Seminare, 55.
 Lange, W., 86, 90, 98.
 Langenthal, H., 98.
 Langenberg, E., 69, 162.
 Lankaster, J., 80.
 Lankeren Matthes, D. van, 43.
 Lansens, P., 182, 199.
 Larousse, P., 146.
 La Seur, P., 64, 94.
 Lastdrager, A. J., 65.
 Lattman, J., 45.
 Lauckhardt, C. F., 78, 88.

Launois, J., 64.
 Lautier, G., 99.
 Lauts, 190.
 Laveleye, E. de, 9, 20.
 Laws (School), 42.
 Lebon, L., 40, 66.
 Lederer, A., 150, 155.
 Leen, G., 152, 153.
 Leer- en herhalingschool, 76.
 Leer- en leesboek, 177.
 Leerboekje, 189.
 Leergang, 86.
 Leerschool, De, 76.
 Leerwijze, 101, 105.
 Leesboek, 121, 123, 128.
 Leesboekje, 130.
 Leeslesjens, 101.
 Leesoeeningen, 100, 128.
 Leesstof, 132.
 Lees-, zin- en scheittekens, 140.
 Leeuwen, W. H. van, 134.
 Lefranc, E., 40.
 Legouvé, E., 104, 105.
 Legroing-Lamaisonneuve, A., 3.
 Lehmann, J. G., 87.
 Lehrerzeitung, 78.
 Lehrmittel, 46.
 Lehrplan, 32, 39, 46.
 Leiddraad, 84.
 Leizmann, F., 45.
 Leliman, J. H., 56.
 Lemkes, H. J., 76, 84.
 Lemmatius, 115.
 Lennep, J. van, 189.
 Leonhard, J. W., 133.
 Leopold, J. A., 85, 133.
 Leopold, L., 132, 133.
 Leopold, M., 84, 121.
 Lepreux, L., 182.
 Lesebuch, 149, 150.
 Lese- und Lehrbuch, 115.
 Lessen, 178.
 Lettergeschenk, 123.
 Leupen, P., 108, 130, 139, 160.
 Leutbecher, J., 95.
 Leven, Het, 187.
 Levensschetsen, 189.
 Lhomond, 192.
 Lieder-Buch, 195.
 Liedereren, 194.
 Lier, E. van, 44.
 Limnander, De Maere-, 200.
 Limmik, P. van, 71.
 Linde, J. T. B., 31.
 Lindner, G. A., 75, 95.
 Lindo, M. P., 77, 144.

Lintz, A. van, 157, 202.
 Lion Iz., J., 25.
 Lit, R. R., 166.
 Lith, P. A. van der, 51.
 Livius, 153.
 Livre, 116, 146.
 Livret, 148.
 Lobatto, R., 156, 166.
 Lobry de Bruyn, 92.
 Locke, J., 79.
 Loeb, H., 118.
 Logeman, W. M., 173, 175.
 Lohman, A. F. de Savornin, 16.
 Löhr, J. A. C., 123.
 Loi, 26, 29, 44, 47, 53, 58.
 Lois, 29.
 Loke, J. J., 31.
 Looman, T. M., 137.
 Loos, D. de, 44, 60.
 Loosjes, A., 3.
 Lord, J., 186.
 Lorgion, W. J., 105.
 Lossius, K. F., 125.
 Lossnitzer, C. E., 151.
 Loth, J., 45.
 Löwenberg, Von, 198.
 Lubach, D., 73, 74, 86, 171, 172.
 Lucianus, 154.
 Luiken, J., 122.
 Lukas, J., 19.
 Lulofs, 47, 67, 68, 137.
 Lummel, H. J. van, 1, 85, 97, 172, 178.
 Lütgens, J. J. H., 32.
 Luther, M., 17.
 Luz, G., 99.
 Lycklama à Nijeholt, J. A., 16.

M

Maandblad, 142.
 Maandschrift, 77.
 Maas, A., 200.
 Maas, J., 116.
 Maaten, E. van der, 178.
 Maatjes, A. B., 145, 146, 150, 152.
 Maatschappij, 72.
 Macaulay, Th. Babington, 8.
 Mac Guffey, 151.
 Macé, J., 21.
 Maën, P. v. d., 161.
 Maere-Limnander, De, 200.
 Maerlant, J. van, 142.
 Magazijn, 75, 102, 156, 159.
 Mager, 103.
 Malarce, A. de, 20.
 Male de Ghorum, J. van, 40.

Malley, Thadd. O', 35.
 Manen, W. C. van, 16.
 Mangelsdorf, C. E., 103.
 Mannen en vrouwen, 188.
 Mansfield, E. D., 41.
 Mansvelt, G. J. van, 119.
 Mansvelt, N., 142.
 Manuel, 41, 103, 148.
 Marais, A., 21.
 Marenholtz—Bülow, B. van, 75, 99, 100.
 Marie et Caroline, 146.
 Marin, P., 104.
 Märklin, Ch., 18.
 Mars, J., 168, 169.
 Martin, L. Aimé., 92.
 Martinet, 169, 170.
 Mascher, H. A., 66.
 Massman, 68.
 Masson, O., 100.
 Maszak, H., 111.
 Matauschek, T. A., 53.
 Mater, B. E., 162.
 Materie, 122.
 Matthes, D. van Lankeren, 43.
 Mauvy, A., 179.
 Mededeelingen, 16.
 Meenenaer, J. van der Schvere, 156.
 Meerten, A. B. van, 118.
 Meerwaldt, W., 135.
 Meeter, A., 61.
 Meeter, P. A., 93, 126.
 Mehler, E., 154, 185.
 Meidinger, J. V., 145, 149.
 Meier, A., 45.
 Melati van Java, 135.
 Mellink, F. G., 182, 185.
 Memorie, 22, 48.
 Mengelingen, 125.
 Mengelwerk, 121.
 Menn, C., 19.
 Mentor, 148.
 Mentor, De, 126.
 Merken, J., 105.
 Merkwaardigheden, 176.
 Mesplon, V., 163.
 Messenger, Le, 40.
 Messchert, W., 122.
 Méthode, 107.
 Meulevelt, W. G., 115, 179, 184.
 Meijboom, C., 112.
 Meijboom, H. U., 62.
 Meijboom, L. S. P., 83.
 Meijer, D. H., 134.
 Meijer, F., 112.
 Meijer, J. B., 20.

- Meijer, J. G., 107.
 Meijer, J. H., 61.
 Meijer, L., 52.
 Meyer, T., 116.
 Meijer, W. de, 14.
 Meylink, A. A. J., 25.
 Meijlink, B., 61, 174.
 Michaëlis, C. F., 96.
 Michaëlis, H. C., 191.
 Michel, L. C., 148.
 Michelsen, C., 19, 56.
 Middendorp, H. W., 51.
 Milligen, G. van, 26, 161.
 Mioulet, A. D. J., 4, 5, 24.
 Mittelschulen, Hoch- und, 53.
 Mittelstand, Der, 91.
 Mittheilungen, 78.
 Mnémotechnie, 100.
 Moens, 26, 37.
 Moens, P., 127, 187.
 Moerman Jz., C., 16.
 Mohr, J., 61.
 Molema, E., 35.
 Molenbroek, P., 102, 134.
 Molhuysen, P. C., 199.
 Moll, A., 161.
 Moll, J. D. R., 133, 156, 161, 165, 167.
 Moll, S., 131.
 Möller, W., 82.
 Monatsblätter, 111.
 Monatschrift, 78.
 Monitor, De, 77.
 Mönnich, W. B., 185.
 Mons, 198.
 Mont, Pol de, 77.
 Monthaye, P. A., 42.
 Monvel, Boutet de, 116.
 Mooek, S. J. M. van, 104, 137.
 Moras, T., 89.
 Morgenster, 165.
 Morgenstern, L., 98, 99.
 Morks, 133.
 Mortier, B., 102, 132.
 Mortier, D. du, 136.
 Motte, C. v. E. van der Bilt la, 144.
 Mounier, P. J. J., 9.
 Muhl, S., 17.
 Mulder, G. C., 114, 131, 138.
 Mulder, H., 10, 81.
 Mulder, L., 36, 82, 185, 188, 189.
 Mulder, S. J., 142.
 Müller, L., 153.
 Müller, Max, 15.
 Muller, S., 72.
 Multapattior, 85.
 Mundt, G. W., 168.
 Muntinga, H. D., 8.
 Murray, L., 151, 152.
 Mushacke, E., 45.
 Muyt, P. N., 126, 183, 191.
 Mijers, J., 16.
- N**
- Naamlijst, 31, 49, 50.
 Naber, S. A., 84.
 Naegelsbach, C. F. von, 91.
 Nägeli, H. G., 67.
 Nagy, L., 155.
 Nahuys, M., 200.
 Nanning, C., 31, 114.
 Nanninga Uiterdijk, 195.
 Nassau, H. J., 5, 8, 35, 102, 129.
 Natorp, B. C. L., 38, 94.
 Nebenius, C. F., 5, 57.
 Neck, D. C. van, 179.
 Neerlands schoolwezen, 76.
 Negergezin, 130.
 Neugebauer, J. F., 38.
 Nemessanyi, J., 155.
 Nepos, Corn., 153.
 Neptunus, 60.
 Nérum, C. J. van, 20, 40.
 Neujahr-Büchlein, 150.
 Neumann, J. C., 133.
 Neurdenburg, J. C., 31, 77, 102.
 Newman, S. P., 105.
 Nicoud, 147.
 Niederprüm, N., 163.
 Niemeyer, A., 64, 65, 79, 81, 83, 84, 87, 91.
 Nieubuur Ferf, H., 35.
 Nieuwenhuis, J., 25, 48.
 Nieuwenhuis, J. Domela, 14.
 Nieuwenhuis, S., 157.
 Nieuwold, J. H., 67, 80, 117, 118, 125, 126, 168.
 Niggeler, J., 113.
 Nissen, L., 98.
 Noël, 145.
 Noirliu, M. de, 119.
 Nolthenius, P. M. Tutcin, 15.
 Noordbergh, A., 183.
 Noordbrabants oudheden, 200.
 Noordewier, M. J., 35, 48.
 Noorthey, 62.
 Nösselt, F., 191.
 Notermans, J. M., 141.
 Notice, 55.
 Nuiver, A., 189.
 Nut, Het, 121.
 Nuyens, W. J. F., 189.

Nuyten, G., 147.
 Nijeholt, J. A. Lijcklama à, 16.
 Nyevelt, J. P. A. van Zuylen van, 11.
 Nijhof, B. F., 160.
 Nijhoff, D. C., 120.
 Nijhoff, I. A., 184.
 Nijverheidsschool, 59.

O

Oberländer, E. H., 109.
 Oefening, 175, 176.
 Oefeningen, 158.
 Oefenschool, De, 76.
 Oest, J. F., 79.
 Oldenburg, A., 90.
 Oldenhuis Gratama, L., 199.
 Oldhuis, Sloet tot, 71.
 Oling, L., 158.
 Olivier, J., 190.
 Olivier, Th., 46.
 Olm, J. van, 202.
 Olm Jr., M. van, 158.
 O'Malley, T., 35.
 Omgeving, 132.
 Onderwijs, 6, 14, 36, 37, 38, 43, 44, 51, 59, 120.
 Onderwijs, Ons, 77.
 Onderwijs, Vrijheid van, 4, 5, 7.
 Onderwijswestie, De, 9.
 Onderwijswetten, 27.
 Onderwijzersgenootschap, 8, 70.
 Onderzoek, 26, 29, 80.
 Ontwerp, 8, 15, 22, 33, 42, 47.
 Ontwerpen, 24.
 Oosterwijk Hulshoff, W. van, 117, 119.
 Oosterzee, H. M. C. van, 138.
 Oostkamp, J. A., 118, 175.
 Oostwoud, G. M., 56.
 Opheffing, 49.
 Oplossing, 12.
 Oplossingen, 164.
 Opmerkingen, 48.
 Oppedijk, W. M., 16.
 Oppenheim, J., 50.
 Oprichting, 33.
 Opzoomer, C. W., 12, 13, 48.
 Orde, 22.
 Ordonnantie, 42.
 Ordnung, 46.
 Organisation, 38, 40, 43, 51, 58.
 Os, H., 177.
 Os, P. van, 185.
 Ossyra, J. L., 112.
 Ostendorf, J., 52.
 Ottema, J. G., 63.

Otterloo, A. van, 44, 56, 70.
 Otterloo, M. D. van, 1, 77, 160.
 Otto, F., 20.
 Otto, G. D., 68.
 Ouwersloot, D., 126.
 Oven, A. van, 43.
 Oven, M. J. van, 189.
 Overberg, B., 67, 94.
 Overzicht, 43, 58.
 Overzicht, 35, 36, 161, 202.
 Ovidius, 153.
 Owen, W. B., 73.
 Oye, W. A. Schimmelpenninck van der, 9.
 Oyen, G. A. Vorsterman van, 10, 14, 134.

P

Pablasek, M., 61.
 Packard, S. S., 163.
 Paedagoog, De, 75, 76.
 Palm, J. H. van der, 22.
 Palm, K. van der, 2, 135.
 Parley, Pt., 186.
 Parson, P., 118.
 Parvé, D. J. Steyn, 31, 43, 58, 60, 107, 111, 173.
 Passavant, G. A., 90.
 Patot, L. Tissot van, 60.
 Paulsiek, K., 150.
 Paulus, 7.
 Pauperisme, 18.
 Pauwert, A. van der, 178.
 Pecqueur, J., 104.
 Pelkewijk, J. ter, 159.
 Pellecom, A. N. van, 144.
 Penn, J., 50.
 Penning, D., 150.
 Perk, C., 186.
 Perling, A., 105.
 Perponcher, W. E. de, 122, 144, 176.
 Peschier, A., 148.
 Pestalozzi, 67, 77, 81, 93, 107.
 Peter, C., 52.
 Petri, N., 156.
 Petsche, G. J., 80.
 Peyster, J. Watts de, 190, 192.
 Pfannenschmidt-Burow, Julia, 85.
 Phantasieën, 90.
 Piccardt, R. A. S., 189.
 Piccardt, S., 11.
 Pichard, A., 29.
 Pieron, B., 144.
 Pierson, A., 12.
 Pietersz., J., 81, 92, 93, 179.

- Pilz, C., 91.
 Pinneo, T. S., 152.
 Pinner, J., 43.
 Pinto, S. de, 15, 16.
 Piper, G. O., 73.
 Pitsch, O., 56.
 Place, De la, 145.
 Plan, 39, 62.
 Platen, 67.
 Ploeg, H. W. van der, 3.
 Ploetz, C., 147.
 Plokker, W., 129.
 Ploos van Amstel, J. J. A., 11.
 Plutarque, 192.
 Poekels, C. F., 80.
 Poele, L. van de, 200.
 Poffe, F. J., 106.
 Poitevin, 146.
 Pol de Mont, 77.
 Pölitz, K. H. L., 134.
 Poll, W. van de, 144.
 Polvliet, C. G., 167.
 Ponse, A. H. J. L., 176.
 Ponse, H., 120.
 Pontier, G. J., 134.
 Poortugaël, D. J. Den Beer, 82, 195.
 Poppe, J. H. M., 175.
 Porselein, Het, 175.
 Portius, K. W., 200.
 Portretten, 69.
 Pösche, H., 98.
 Posthumus, N. W., 179.
 Potter, S. A., 106.
 Potter, de, 20.
 Praecadviezen, 86.
 Prausek, V., 39.
 Preusker, K., 88.
 Price, M. A., 127.
 Priel, J., 149.
 Prins, A. Winkler, 178.
 Prinsen, P. J., 74, 80, 81, 93, 101,
 107, 127, 138, 158, 160, 164, 166,
 177, 180, 183, 193.
 Prinsterer, G. Groen van, 4, 5, 6, 7,
 8, 9, 10, 11, 13, 26.
 Proceedings, 43.
 Proeve, 24, 60, 178, 193.
 Programma, 33, 56, 63.
 Programmata, 53.
 Projet de loi, 29.
 Protestantisme, Het, 200.
 Proverbia, De, 112.
 Provily, J., 166.
 Pruim, M., 70.
 Pryde, 152.
 Publicatie, 22.
 Puls, H. F., 181.
 Putman, G. P., 41.
 Pütz, W., 109, 178.
 Pijkeren, J., 125.
 Pyl, R. van der, 150, 177.
 Pijnappel Gz., J., 49, 57, 182, 200.
 Pyrrho, N., 5.
- Q**
- Quanjcr, Th. A., 86.
 Quinet, E., 21.
- R**
- Raabe, A. H., 50.
 Raadt, P. de, 3, 4, 23, 34, 49, 54,
 62, 63.
 Raaf, H. de, 75.
 Racine, J., 146.
 Raff, G. Ch., 171.
 Rafn, Ch. C., 200.
 Raingo, G. B. J., 145, 163, 192.
 Ramaker, H. Kroeze, 137, 177.
 Ramakers, G., 164.
 Ramon de la Sagra, 35.
 Ramsauer, J., 67.
 Ramshorn, C., 149, 171.
 Rank, Ph., 161.
 Rapet, J. J., 148.
 Rapport, 2, 14, 16, 30, 31, 40, 44,
 46, 47, 57, 59, 62, 71.
 Rapports, 41.
 Rasch, K., 171.
 Rau, H., 169.
 Raven, D. A., 190.
 Ray, J., 163, 165.
 Raymond, Rossiter W., 63.
 Rebs, Ch. G., 4.
 Recueil, 29, 92.
 Reddingius, G. B., 120.
 Reddingius, W. G., 80, 117.
 Redevoering, 200.
 Recken, C. G. von, 51.
 Rees, O. van, 69.
 Reform, 46, 78.
 Regeling, 25.
 Reglement, 22, 23, 28, 47, 58, 70,
 71, 200.
 Règlement, 2, 23, 29, 34, 54, 58.
 Reglementen, 71.
 Règlements, 58, 59.
 Regt, J. W., 20, 66, 84, 94, 182.
 Regten, 3.
 Regulative, Die drei preussischen, 20.
 Rehm, W., 18.

- Reidsma, H. M., 93, 159.
 Reimers, P. H., 32.
 Reinders, O. J., 189.
 Reisetagebuch, 88.
 Reitz, J. F., 153.
 Rekenboek, 158, 161.
 Rendu, A., 82, 92.
 Renesse, J. van, 137.
 Renesse, J. E. van, 37.
 Renouard, A. Ch., 119.
 Renouvier, Ch., 200.
 Renssen, J. W. A., 77, 191.
 Repertorium, 23.
 Réponse, 20.
 Report, 41, 73, 200.
 Reports, 42.
 Reule Nz., A. S., 135.
 Reventlow, C. O., 100.
 Rey, H., 89.
 Reynardus vulpes, 152.
 Reynaud, 163.
 Reyner, J., 105.
 Reyntiens, N., 33.
 Review, 200.
 Rhode, C. E., 185.
 Richter, J. P., 83, 88.
 Richter, K., 34.
 Riemann, C. F., 94.
 Rietschel, 30.
 Rigler, Fr., 55.
 Ritsch, K., 27.
 Ritt, G., 162.
 Ritter, P. H., 86.
 Rivail, H. L. D., 21.
 Robert, C. M., 148.
 Robidé van der Aa, C. P. E., 127.
 Robinson, H. N., 163, 165, 167, 176.
 Robson, E. R., 30.
 Robijns, F. A., 86.
 Rochow, 129.
 Rochow, F. E. von, 114, 115.
 Rochman, R., 180.
 Roelandsz, J. van Wijk, 80.
 Rogers, E. P., 200.
 Roggen, C. H., 144.
 Rölly, J. I., 63.
 Römer, R. C. H., 144, 154, 200.
 Romeijn, P., 11, 12, 109.
 Rommerts, O., 14.
 Roo van Wulverhorst, H. de, 117.
 Roodhuijzen, H. G., 72, 104, 131.
 Roorda, T., 74.
 Roos, J., 74.
 Rooseboom, J. G., 73.
 Rooseboom, J. J., 53.
 Root, O., 175.
 Rop, A. L. de, 135.
 Roscher, J. P., 162.
 Rosenkranz, K., 83.
 Rosiescu, T., 111, 155.
 Rossel, J. P., 78, 103.
 Roth, C. L., 52.
 Rotterdam, 205.
 Rousseau, J. J., 79, 81, 91.
 Royaards, H. J., 48.
 Rudimenta, 136.
 Rudofls, M. C., 135.
 Ruegg, H. R., 91.
 Rustig, 93, 101.
 Ruygh-bewerp, 135.
 Ruijter de Wildt, A. de, 12.
 Rijken, D. Wz., 114.
 Rijkens, A. G., 128.
 Rijkens, J. A., 83.
 Rijkens, H. G., 130.
 Rijkens, R. G., 6, 7, 73, 82, 96, 101, 105, 107, 112, 118, 126, 137, 139, 160, 170, 180, 187.
 Rijkens, R. R., 178, 181.
 Rijnenberg, L., 184.
 Rijnveld, J. C. van, 93.
- S**
- Sachs, S., 163.
 Sagra, Ramon de la, 35.
 Sailer, J. M., 87.
 Saint Hilaire, J. Barthélémy, 29.
 Salignac de la Mothe-Fénélon, F. de, 95, 125, 146.
 Salverda, M., 56, 174.
 Salverda de Grave, J. L. A., 41.
 Salzmann, A., 18.
 Salzmann, C. G., 62, 86, 125.
 Samenkörner, 95.
 Sammlung, 27, 28.
 Sanctis, L. de, 200.
 Sander, J. C., 133, 161.
 Sanders, A. J. W. Farncombe, 10, 15.
 Sanders, Ch. W., 151.
 Sanders Ezn., H., 50.
 Sandwijk, G. van, 94, 102, 131, 174.
 Sängner, W. M. H., 51.
 Sause, W., 95.
 Sauveur, J., 40.
 Savornin Lohman, A. F. de, 16.
 Schaberg, J. P., 1, 11.
 Schacht, Th., 45, 58.
 Schagen, C. A. van, 62.
 Schallenfild, R., 59, 113.
 Schapen, Schurftige, 201.
 Schatkamer, 115.

- Schédo-Ferroti, D. K., 41.
 Scheele, W., 52.
 Scheerder, H., 177.
 Scheffelaar, P. D., 170.
 Scheffelaar Klots, F. H., 14.
 Scheffelaar, D. P. van Weezel, 174.
 Schele, A. D. van, 130.
 Scheltema, C. S. Adama van, 195.
 Scheltema, J., 143.
 Scheltema Ez., M. W., 13.
 Scheltema, S. P., 112.
 Scherr, J. T., 88, 95.
 Scherr, Th., 20.
 Schets eener wet, 16, 24.
 Schetsen, 115, 201.
 Schevichaven, S. R. J. van, 43.
 Schiller, F. von, 150.
 Schimmelpenninck van der Oye,
 W. A., 9.
 Schimmer, G. A., 32.
 Schinkel, A. D., 143.
 Schippers, J., 36, 78, 134.
 Schlachter, G. J., 66.
 Schlez, J. F., 114, 133.
 Schlimmer, J. G., 154, 192.
 Schlimmer J.Bz., L., 69.
 Schlotterbeck, B., 98, 110.
 Schmähling, L. C., 168.
 Schmal, J., 121, 132, 176.
 Schmid, C., 118, 119, 129.
 Schmid, K. A., 2.
 Schmid, Pt., 74.
 Schmidt, C. F., 97.
 Schmidt, C. J. R., 164, 166.
 Schmidt, J., 164.
 Schmidt, K., 90.
 Schmidt, W., 106, 162.
 Schneither, J. J., 100.
 Schnell, K. F., 19, 32, 95.
 Scholten, J. H., 51.
 Schöppner, A., 18.
 Schoof, H., 152.
 School, De, 35.
 School-Atlas, 179.
 Schoolblad, 76, 77.
 Schoolboek, 114.
 Schoolboekje, 133, 182.
 Schoolkwestie, 12.
 Schoolmaster, The, 93.
 Schoolmuseum, 72.
 Schooloefeningen, 103.
 Schoolonderwijzers, Voor, 93.
 School-orde, 23.
 School-ordre, 21.
 Schoolreglement, 21, 24.
 Schoolverbond, 72.
 Schoolverordening, 205.
 Schoolwereld, 78.
 Schoolwet, 24.
 Schoolwetsherziening, 12.
 Schoolwezen, 22, 23.
 Schoolzaak, 12.
 Schöppner, A., 18.
 Schorn, A., 65.
 Schornstein, R., 46.
 Schrader, W., 91.
 Schraidt, J. C., 79.
 Schrant, J. M., 80, 189, 201.
 Schreber, D. G. M., 9, 10, 19, 84,
 90, 113.
 Schreber, M., 84.
 Schreven, J. van, 101.
 Schreven, Z. W. van, 57.
 Schrijfleerwijze, 106.
 Schrijf- lees- leerwijze, 101.
 Schrijfmethode, 106.
 Schrijver, B. de, 201.
 Schröder, H. P., 152.
 Schröder, J. F. L., 81.
 Schrock, J. M., 183.
 Schroeder-Steinmetz, L. A., 177.
 Schubart, Fr., 88.
 Schulblatt, 79.
 Schulbote, 79.
 Schule, Die, 19.
 Schulen, 31.
 Schulfreund, Der, 78.
 Schulgesetz, 28.
 Schulgesetzgebung, 28.
 Schullehrer-Spiegel, 87.
 Schulordnung, 28, 29.
 Schultheiss, W. K., 27.
 Schulwesen, 52.
 Schulze, A. W., 105.
 Schumacher, C. H., 107, 162.
 Schuringa, P., 44.
 Schürmann, D., 156.
 Schuurbeque Boeye, M. J., 12.
 Schuurman, L. N., 26.
 Schvere Meenenaer, J. van der, 156.
 Schwarz, C. W. G. E., 150.
 Schwarz, F. H. Ch., 64.
 Schwarz, F. W. S., 12.
 Schwarz, L. H. C., 88.
 Scott, W., 67.
 Seidel, Fr., 78, 99.
 Seidl, J. G., 79.
 Seiler, G. F., 149.
 Seltzsaam, K., 103.
 Semmelink, B., 160, 165.
 Senault, L., 105.
 Sandler, R. O., 33.

- Seur, P. La, 64, 94.
 Seigné, Mad. le, 145.
 Séwel, W., 135.
 Seydler, R. O., 99.
 Seyffert, M., 89.
 Sickel, H. F. F., 82, 94.
 Siebeek, A., 74.
 Siebelis, J., 153.
 Siegenbeek, M., 4, 47, 136.
 Sikkens, V. R., 13, 14.
 Sillevoldt, J. H. van, 107.
 Simon, J., 21, 40, 73.
 Simons, A. Fokke, 183.
 Simons, G., 201.
 Slangen, J. H. W., 13.
 Slater, J. H., 152.
 Sloet tot Oldhuis, B. W. A. E., 71.
 Slood, A. J. H. van der, 152.
 Slušný, I., 155.
 Sluijters, H., 173.
 Smelik, J., 164.
 Smids, L., 180.
 Smits, De oude heer, 144.
 Smits, J. C. J., 112.
 Smits, W., 193.
 Snatich, D., 80.
 Snel, H. H., 113.
 Snell, J. Fr., 74.
 Snell, L., 20.
 Snellen, J. B., 56.
 Snellen van Vollenhoven, S. C., 172.
 Snoer, C. J. Kriebel, 97.
 Someren, R. H. van, 144.
 Somerhausen, H., 182.
 Sönksen, A. P., 32.
 Soutendam, J., 189.
 Spaan, J., 94, 132, 181.
 Spangenberg, M., 144.
 Spelboekje, 135.
 Speldeboekken, 122.
 Spel- en leesboekje, 128.
 Spelleboek, 123, 127.
 Spencer, P. R., 106.
 Spiegel der jeugd, 125, 186.
 Spitzen, O. A., 6.
 Spraak- en lees oefeningen, 100.
 Spraaktoonen, 100.
 Sprachbuch, 149.
 Sprenger van Eyk, J. P., 82.
 Spiess, J. B., 98.
 Spruyt, C. B., 169.
 Spruyt, H. C., 148.
 Spijkerman, G., 137, 138.
 Staat, 49.
 Staatsexamen, 53.
 Staatskerk, 15.
 Staatsschulen, 13.
 Stadelers, Fr., 27.
 Stallaert, Ch., 64.
 Stamkart, 161.
 Stamperius, J., 135.
 Standpunt, 55.
 Staring, W. C. H., 181.
 Statistiek, 36.
 Statistique, 40, 41.
 Statut, 53.
 Statuten, 71.
 Statutes, 29.
 Steenstra, P., 166.
 Steerling, P. H., 156.
 Steffensen, A., 98.
 Steinmetz, L. A. Schroeder, 177.
 Stellwagen, A. W., 85, 141.
 Stemmen, 201.
 Stephani, H., 95, 103.
 Sterk, J. W. Elink, 6.
 Stern, W., 98.
 Stevens, J., 159.
 Steyaert, J. J., 20.
 Steyn, G. van, 157.
 Steyn Parvé, D. J., 31, 43, 58, 60,
 107, 111, 173.
 Steynis Gz., J., 160.
 Stichte, Wten, 201.
 Stiehl, F., 110.
 Stirm, K. H. v., 39.
 Stockem, W. P. van, 144.
 Stockman, B., 156.
 Stokjes, De, 97.
 Stomp, T. van den Berg-, 113.
 Stoop, D., 144.
 Stow, D., 21.
 Stoy, 2, 90.
 Strabbe, A. B., 158, 164, 202.
 Strack, M., 46.
 Stratemeijer, J. H., 64, 108.
 Stratingh, G. Acker, 188.
 Stratton, H. D., 163.
 Straus, C., 73.
 Streiflichter, 45.
 Strecking, Gevaarlijke, 4.
 Strigi, J., 96.
 Stronck, C. W., 72.
 Strooiman, H., 164, 167.
 Strijd, De, 20.
 Studiepunten, 115.
 Stukken, 63.
 Stijger, J., 188.
 Stijl, K., 135.
 Subsidie, 12.
 Sulzer, 168.
 Suringar, G. C. B., 83.

Suringar, W. H., 63.
 Suijs, J. J., 3.
 Swaan, J. S., 125.
 Swalue, E. B., 10.
 Swan, A. van der, 137, 175, 187.
 Swart, W., 37, 85.
 Swartwolt, J., 94.
 Swartwolt, R., 139, 162, 165.
 Sweden, 41, 47.
 Swiers, J. J., 118.
 Swildens, J. H., 68, 115, 122.
 Swinderen, Th. van, 4, 7, 24, 35, 40,
 65, 181, 186.
 System, 39.

T

Taalvriend, 138.
 Tacitus, 153.
 Tafereelen, 120, 168.
 Talsma, S., 83.
 Tandel, Ch., 3.
 Tänzer, K. H. G., 54.
 Taylor, Is., 114.
 Technische school, 57.
 Teding van Berkhout, J. J., 6, 108.
 Teekenmeesters, Onze, 25.
 Teekenspraak, 201.
 Teenstra, M. D., 182.
 Teissedre l'Ange, J., 22, 65, 68, 79.
 Tellegen, B. D. H., 10, 120.
 Temmerman, H., 77.
 Tempelaar, H., 139.
 Tempelaar, T. P., 146.
 Terentius, 153.
 Terwen, J. L., 74.
 Textes, 63.
 Thaulow, G., 18, 38, 89.
 Theophilos, J. H., 18.
 Theux, De, 40.
 Thévenin, M., 63.
 Thiebout, C. H., 152.
 Thieme, 106.
 Thiersch, F., 31.
 Thomson, W. F., 151.
 Thorbecke, J. R., 3, 12, 50.
 Thurn, W. Ch., 130.
 Tiele, P. A., 144.
 Tiemersma Hz., G., 133, 165.
 Tilanus, J. W. R., 51.
 Tillich, M. E., 125.
 Tinga, E., 118.
 Tirocinium poëticum, 153.
 Tissot van Patot, L., 60.
 Toekomst, De, 77.
 Toespraak, 8.

Tollens, H., 143.
 Toorenenbergen, J. J. van, 12, 14.
 Traité, 96, 163.
 Trap der jeugd, 123.
 Tree, F. J. van, 5.
 Trieper Jr., J. H., 201.
 Trip, H. J., 33.
 Troschel, H., 109.
 Trouwen, 123.
 Tsjosin, J. M., 154, 155.
 Turnvriend, De, 113.
 Tutein Nolthenius, P. M., 15.
 Tuuk, T. van der, 135.
 Twe-spraak, 135.
 Tychon, F., 68.
 Tijdema, P. H., 84.
 Tijdschrift, 76, 77, 113, 144.

U

Ueberfeldt. Braet von, 111.
 Uebersicht, 52.
 Ueberweg, F., 89.
 Ufkes, H. A., 94, 132.
 Uilkens, J. A., 167, 168, 179.
 Uitstapjes, Nieuwe, 170, 173.
 Uitterdijk, Nanninga, 195.
 Uittreksels, 30, 48.
 Ulrich, G., 46.
 Unger, W., 28.
 Ungewitter, F. H., 185.
 Unie, 76, 77.
 Unterhaltungen, 115.
 Unterrichtsordnung, 45.

V

Valcoogh, D. A., 66.
 Valentin, G., 73.
 Valentine, D. T., 201.
 Valetton, J. J. P., 11.
 Valette, De la, 116.
 Valk, L., 7.
 Valkhoff, J. N., 148, 150.
 Varik, G. van, 136.
 Veeger, J., 120.
 Veen, D. J. van, 140.
 Veen, P., 183.
 Veenendaal, J. H., 108, 121, 134, 160.
 Veenstra, B., 108, 160.
 Veenstra, O. G., 142.
 Veer, G. S. de, 14.
 Vegt, W. J. van der, 130.
 Ven, E. van der, 12, 43, 44.
 Venema, G. A., 35.
 Venema, P., 164.

- Verax, 38.
 Verboon Pz., G., 140.
 Verboon, J., 102.
 Vereeniging, 72.
 Verenet, G., 147.
 Verenet, G. C., 145.
 Verfassung, 20, 32.
 Vergers, P., 140.
 Verhalen, 129, 183.
 Verhandeling, 80, 100, 101.
 Verhandlungen, 33.
 Vermaecklyckheden, 156.
 Verordeningen, 23, 24, 36.
 Verordnung, 28, 58.
 Verordnungen, 38.
 Verordnungsblatt, 28.
 Verslag, 15, 26, 30, 31, 34, 35, 36,
 37, 39, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 70,
 71, 72, 202.
 Verslagen, 53, 54, 72.
 Versluys, J., 65, 66, 77, 86, 97, 108,
 109, 161, 162, 164, 167.
 Versnaeyen, K., 143.
 Verstandsoefeningen, 96.
 Vertellingen, 122, 172.
 Vertellingjes, 128.
 Verwaltungs-Bericht, 201.
 Verwer, P. A., 79.
 Verwey, W., 83.
 Verzameling, 4, 23, 25, 47, 57, 69,
 84, 129, 136.
 Verzeichniss, 46.
 Verzenboek, 133.
 Vestdijk, S., 59, 113.
 Veth, P. J., 36, 37, 49, 57.
 Vierhout, C. H. M., 117, 128, 174.
 Viering, 34, 65.
 Vieth, G. H. A., 156.
 View, 201.
 Villaume, 100, 103, 145, 171.
 Vin, A. de, 122.
 Vink, K. H., 151.
 Vinke, G. J., 72.
 Vis, J., 181.
 Visscher, L. G., 143.
 Visscher, W., 125.
 Visser, C. A., 93.
 Visser, H. W. C. A., 22, 34, 62, 67,
 72, 80, 81, 93, 117, 118, 126, 181.
 Visser, J., 83.
 Vissering, S., 50.
 Vitranga, A. J., 42, 44, 85.
 Vitranga Coulon, J., 80.
 Vlaardingen, P. van, 162.
 Vletter, A. de, 194.
 Vletter, J. de, 130.
 Vloten, J. van, 7, 12, 50.
 Vogel, 45, 65, 91, 149.
 Vogelaar, 94.
 Vogelsang, C. N., 112.
 Vogelsang, H., 50.
 Vogl, J. N., 135.
 Vogler, J., 79.
 Voigt, J. H., 115.
 Voisin, P., 92.
 Volcke, C. W., 152.
 Volksschool, De, 76.
 Volksschule, 19, 39, 78, 79.
 Volksschullehrer, Der, 78.
 Vollenhoven, C., 80.
 Vollenhoven, H. van Beeck, 61.
 Vollenhoven, S. C. Snellen van, 172.
 Voltelen, 179.
 Völter, P. J., 94.
 Volzinnen, 129.
 Voorbeelden, 126, 138.
 Voorheen en thans, 51.
 Voormeulen van Boekeren, G. R., 190.
 Voorst, D. C. van, 2.
 Voorstel-Moens, 37.
 Voorstellen, 164.
 Vormleer, 165.
 Vorschläge, 149.
 Vorrsselman de Heer, P. O. C., 57.
 Vorsterman van Oijen, G. A., 10, 14,
 134.
 Vorstman, R., 85.
 Vos Az., G. J., 72.
 Vraag, 7.
 Vredenburg, J. W. van, 34.
 Vredenburg Engelenburg, F. T., 14.
 Vriend, De, 127.
 Vriendenkring, De, 13.
 Vries, J. de, 34, 194.
 Vries, J. J. de, 129.
 Vrolik, W., 43.
 Vrij en blij, 134.
 Vijver, C. van der, 68.

W

- Wackernagel, Ph, 150.
 Wacquez-Lalo, A., 148.
 Wagenaar, J., 186, 187.
 Wagner, H., 169, 172.
 Wagner, Joh., 88, 170.
 Wagner, Joh. Jak., 2, 94.
 Wagner, M., 95, 115, 170.
 Wagner, P. J., 87, 88.
 Waitz, T., 91.
 Wal, R. de, 54.
 Waltman, J., 140.

- Wandelen, 113.
 Wander, K. F. W., 18.
 Wangemann, L., 39.
 Wante, C., 112.
 Wap, J. J. F., 69, 189.
 Warnaaars, J. H., 57.
 Warnkönig, L. A., 21.
 Warnsinck Bz., W. H., 81.
 Wassenaar, A. W., 156.
 Water, J. W. te, 186.
 Waterman, I., 118, 120, 154.
 Wattier, J. B., 106, 148, 163, 192.
 Watts de Peyster, J., 190, 192.
 Weber, A., 65, 99.
 Weber, G., 19.
 Weeda, P., 177.
 Weekblad, 77.
 Weerd, R. van de, 110, 174.
 Wees, H. J. van, 139.
 Weezel Scheffelaar, D. P. van, 174.
 Wehrli, J., 94.
 Weide, B. van de, 81.
 Weiland, P., 136.
 Weiller, K., 87.
 Weis, Ch., 88.
 Weissenborn, W., 153.
 Wekker, De, 77.
 Wells, D. A., 170, 173, 175.
 Wendel, W. J., 25, 134, 142.
 Wendel, Dittes-, 75, 94.
 Wenken, 82.
 Werkzaamheden, 115.
 Werner, J. A. L., 59.
 Wertz, C., 67, 158.
 Wessenberg, J. H. von, 64.
 VVesten, Wynant van, 156.
 Wester, H., 34, 117, 123, 124, 136, 183, 186, 193.
 Westerbaen, C. W., 3.
 Wet, 10, 25, 26, 27, 43, 47, 205.
 Wetsontwerp, 25, 26.
 Wetten, 22.
 Weydman, J. W., 129.
 Weijermans, J. C., 201.
 Weyhenke, Mevr. J. A., 132.
 Weytingh, H., 152.
 Wieling, S. E., 117.
 Wiens, E., 66.
 Wieringhen Borski, G. van, 48, 49, 53, 102, 107, 139, 169, 191.
 Wiese, L., 90.
 Wijck, H. M. A. J. van Asch van, 48.
 Wijck, van der, 13.
 Wijk, J. van, 80, 81, 180, 186, 187, 190.
 Wijk, J. E. van der, 190.
 Wijk Roelandsz., J. van, 80, 159.
 Wijnen, J. E. K. van, 141.
 Wijnen, K. van, 144.
 Wijnne, J. A., 184, 189.
 Wijziging, 16.
 Wilberg, J. F., 17, 87.
 Wilde, J. C. de, 8.
 Wilde, W. A., 52.
 Wildschut, D. H., 118.
 Wildschut, S., 35.
 Wildt, A. de Ruijter de, 12.
 Willemier, D., 190.
 Willems, A., 143.
 Willemse, J., 180.
 Willemssen, P. F., 130.
 Willemsz., H., 157.
 Willequet, R., 144.
 Willeumier, C. M. J., 50.
 Williams, 121.
 Willigen, A. van der, 96.
 Willkomm, M., 169.
 Willm, J., 21.
 Willmann, O., 91.
 Willson, M., 186, 193.
 Wilmsen, F. P., 87, 94.
 Winkel, L. A. te, 139.
 Winkler, T. C., 171, 172, 176.
 Winkler Prins, A., 178.
 Windt, R. S. van de, 121.
 Wiss, C. Ch. G., 95.
 Witkamp, P. H., 180.
 Witkop, J., 84.
 Witlage, H. G., 157.
 Witsen Geysbeek, P. G., 9, 158.
 Witte, H., 172.
 Witte, K., 67.
 Witte van Citters, J. de, 111.
 Woelderen, C. L. van, 6.
 Woelders, H. A., 112.
 Wolda, J. H. van, 120.
 Wolff, Ch. von, 156.
 Wolke, C. H., 97.
 Wolters, W. P., 13.
 Woodbury, W. H., 104, 150.
 Woord, Een, 9, 48, 96, 201.
 Wopkes, J. J., 113.
 Wörle, J. G. C., 2.
 Wormstall, J., 201.
 Worp, J., 111, 194.
 Wort, Ein, 55, 105.
 Wten Stichte, 201.
 Wttewaall, J., 172.
 Wucherer, W. F., 167.
 Wullings, H. E., 102.
 Wulp, L. van der, 195.
 Wulverhorst, H. de Roo van, 117

Wundt, 75.
 Wuntschli, B. G., 89.
 Wurst, R. J., 104, 149.
 Wurth, J. F. X., 142.
 Wyckoff, 183, 201.

Y

Ykema, Y., 109, 141.
 Ypey, A., 165, 191.

Z

Zaaijer Az., J., 31.
 Zaaijer, M. J. de, 33.
 Zachariä, H. C., 191.
 Zakboekje, 177.
 Zakwoordenboek, 138.
 Zange, F. C., 117.
 Zangwijzen, 193.
 Zaymus, G., 111, 155.
 Zedekunde, 203.

Zeegers, L. Th., 140, 144.
 Zeilmaker, H., 188.
 Zeitschrift, 79.
 Zeller, C. A., 55.
 Zeller, T. C., 103.
 Zendeling, De, 201.
 Zet de tering naar de nering, 130.
 Zielkunde, 74.
 Ziller, T., 78, 90.
 Zimmerman, P., 121.
 Zinsontleding, 137.
 Zirnkilton, J. G., 18.
 Zoölogie, 171.
 Zschetzsche, G. F., 89.
 Zuidhoff, M. J., 166.
 Zuid-Hollander, De, 76.
 Zulassung, 45.
 Zürn, A. B., 82.
 Zustände, 38.
 Zutphen, A. van, 137, 175.
 Zuylen van Nyevelt, J. P. J. A. v., 11.